

Kopidlenská farnost v historických dokumentech

Autorská monografie studentských prací

Jana Stráníková (ed.)

Pardubice
2012

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Univerzita
Pardubice

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

KOPIDLENSKÁ FARNOST V HISTORICKÝCH DOKUMENTECH

AUTORSKÁ MONOGRAFIE STUDENTSKÝCH PRACÍ

VZNIKLÁ V RÁMCI ODBORNÝCH SEMINÁŘŮ NA FF UPa

JANA STRÁNÍKOVÁ (ED.)

UNIVERZITA PARDUBICE

PARDUBICE 2012

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Práce vznikla v rámci projektu Inovace studijního programu Historických věd Filozofické fakulty a Výtvarných umění Fakulty restaurování Univerzity Pardubice, CZ. 1.07/2.2.00/07.0188 Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Recenze:

PhDr. Radek Martinek

PhDr. Eva Bílková

Odborní konzultanti:

Mgr. Eva Chodějovská

Mgr. Tereza Siglová, PhD.

doc. Mgr. Jan Stejskal, M. A., PhD.

Text: © Jana Stráníková (hlavní editorka); Tereza Bartošová, Jan Bažant, Monika Dobrovolná, Martina Dostálová, Hana Dušková, Andrea Grecmanová, Lenka Holinková, Gabriela Ivánková, Renáta Kadlecová, Blanka Kopáčková, Kristýna Kuhnová, Barbora Kukulová, Kateřina Kuncová, Adam Mejstský, Eliška Nehybová, Kateřina Němcová, David Pavlata, Iveta Petřlová, Hana Semecká, Libor Severýn, Iveta Šejnová, Pavlína Vaňková, Gabriela Zavadilová

Foto: © Děkanství Kopidlno, Národní památkový ústav – ústřední pracoviště Praha, Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště Josef, Regionální muzeum a galerie Jičín, Státní oblastní archiv Zámorsk, Státní okresní archiv Jičín, Vladislava Říhová

Grafická úprava a sazba textu: Vladislava Říhová, Marek Chalupník

Jazyková korektura: Květoslava Hegerová (ČJ), Markéta Ederová (NJ), Hana Stoklasová (lat.)

Zpracování grafického návrhu obálky: Martin Fišr

ISBN 978-80-7395-484-0 (print)

ISBN 978-80-7395-485-7 (online)

Obsah

PÁR SLOV ÚVODEM	5
-----------------------	---

INVENTÁŘE KOSTELŮ A KAPLÍ KOPIDLENSKÉ FARNOSTI Z 18. STOLETÍ

Úvod	9
Ediční poznámka	16

EDICE INVENTÁŘŮ KOSTELŮ A KAPLÍ KOPIDLENSKÉ FARNOSTI Z 18. STOLETÍ

Inventář věcí zádušních, též farních na panství Kopidlenském, Velišském a Bartoušovském

Na panství Kopidlenském	21
<i>Farní kostel v městyse Kopidlně (21), Kostel filiální ve vsi Běcharech (23), Kostel filiální ve vsi Vrších (25), Kaple veřejná ve vsi Cholenicích (26), Kaple na Blížkově v lese (26)</i>	
Na panství Velišském neb Vokšickém	27
<i>Farní kostel ve vsi Starém Veliši (27)</i>	
Na panství Bartoušovském	30
<i>Kostel filiální ve vsi Kostelci (30), Kostel filiální ve vsi Slatinách (32), Kostel filiální ve vsi Chyjicích (34), Kostel filiální ve vsi Oudrnících (35), Kaple ve vsi Naclavi (37), Kaple ve vsi Dolanech (38)</i>	

Inventář gruntův, příjmův i mobilíů farního kostela kopidlenského, filiálních a dvou kaplí na panství majorátním Kopidlenském, item filiálního kostela oudrnického na panství Bartoušovském alodiálním

<i>Kostel farní kopidlenský (40), Kostel filiální v Běcharech (44), Chrám Páně ve vsi Vršec (46), Kaple zpusťlá v Cholenicích (48), Kaple v Blížkově (49), Chrám Páně v Oudrnících (50)</i>	40
---	----

KRONIKA KOPIDLENSKÉ FARNÍ ŠKOLY

Úvod	61
Ediční poznámka	65

EDICE KRONIKY: HISTORIE FARNÍ ŠKOLY KOPIDLENSKÉ

Historie farní školy kopidlenské	73
Úvod	74

Století čtrnácté a patnácté	75
Století šestnácté	77
Století sedmnácté	82
Století osmnácté	88
Století devatenácté	94
Zbudování plotu u školy	115
Učitelské konferencí	118
Kopidlenská škola v 20.–60. letech 19. století	121
Nadace ve prospěch kopidlenské školy	125
Stavba nové školní budovy	127
Školní knihovna	131
Kopidlenská škola v 60.–70. letech 19. století	133
Kronikářské zápisy z jednotlivých školních let 1880–1905	136
<i>Školní rok 1880–81</i> (136), <i>Školní rok 1881–82</i> (137), <i>Školní rok 1882–83</i> (140), <i>Školní rok 1883–84</i> (141), <i>Poslední vůle Josefa Štěpána</i> (143), <i>Opis na- dační listiny A. Zollmanovské</i> (144), <i>Školní rok 1884–85</i> (146), <i>Školní rok 1885–86</i> (149), <i>Školní rok 1886–87</i> (150), <i>Školní rok 1887–88</i> (151), <i>Škol- ní rok 1888–89</i> (153), <i>Školní rok 1889–90</i> (154), <i>Školní rok 1890–91</i> (155), <i>Školní rok 1891–92</i> (161), <i>Školní rok 1892–93</i> (167), <i>Školní rok 1893–94</i> (170), <i>Školní rok 1894–95</i> (174), <i>Školní rok 1895–96</i> (178), <i>Školní rok 1896–97</i> (183), <i>Školní rok 1897–98</i> (186), <i>Školní rok 1898–99</i> (191), <i>Škol- ní rok 1899–1900</i> (198), <i>Školní rok 1900–01</i> (201), <i>Školní rok 1901–02</i> (204), <i>Školní rok 1902–03</i> (210), <i>Školní rok 1903–04</i> (215), <i>Školní rok 1904–05</i> (218)	

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA	247
---	------------

SEZNAM PUBLIKOVANÝCH FOTOGRAFIÍ	255
--	------------

Pár slov úvodem ...

Před dvěma lety vznikla na základě práce studentů Fakulty filozofické a Fakulty restaurování v rámci specializovaných seminářů publikace *Kronika a drobné památky velišské farnosti*.¹ Doufali jsme, že tím alespoň z části přispějeme k zviditelnění Mariánské zahrady a umožníme všem zájemcům o tento malebný region dozvědět se leccos zajímavého o jeho památkách a historii. Publikace však měla nečekaný ohlas, a tak rádi navazujeme na naši práci dalším svazkem věnovaným tentokrát oblasti, která byla centrem někdejšího schlikovského dominia – Kopidlensku. Dílčí texty a podklady pro tuto publikaci byly rovněž zpracovány v rámci specializovaných seminářů na půdě obou jmenovaných fakult, a to v akademickém roce 2009/10. I tentokrát mají čtenáři možnost se prostřednictvím edice historických dokumentů seznámit s minulostí regionu Mariánské zahrady. Budou se však moci ponořit hlouběji do minulosti, neboť jsme se rozhodli zpřístupnit jim inventáře kostelů a kaplí kopidlenské farnosti, které byly sepsány v 18. století, a dále pak o školní kroniku z Kopidlna a soupis drobných církevních památek, které vznikly o století později. Edice starých písemných pramenů doplňuje oddíl zaměřený na dokumentaci a popis současného stavu drobných církevních památek v teritoriu kopidlenské farnosti.

Rádi bychom při této příležitosti vyjádřili náš vděk všem, kteří nám obětavě a nezištně pomáhali při vzniku tohoto díla. Za milou a vstřícnou spolupráci a pomoc při dohledávání pramenů a dílčích údajů děkujeme P. Mgr. Pavlu Jandějskovi, duchovnímu správci arciděkanství v Jičíně, P. Mgr. Janu Novotnému, někdejšímu kopidlenskému faráři, P. Mgr. Pavlu Jägrovi, současnému kopidlenskému faráři, a panu Miloslavu Fišerovi, vikariátnímu asistentovi. Dále chceme poděkovat PhDr. Evě Bílkové, Mgr. Radce Janků a všem dalším zaměstnancům Státního okresního archivu v Jičíně za vstřícnost, která v mnohém ulehčila náročnou editorskou činnost a práci při dohledávání a verifikaci údajů. Náš dík patří též řediteli této instituce Mgr. Karlu Chutnému. Za odborné konzultace dějeme také Mgr. Věře Doležalové z Východočeského muzea v Pardubicích a PhDr. Markétě Růčkové z Archivu hlavního města Prahy.

Poznámky:

- 1 Jana STRÁNÍKOVÁ – Vladislava ŘÍHOVÁ (edd.), *Kronika a drobné památky velišské farnosti*, Pardubice 2010. Elektronickou verzi publikace lze zdarma stáhnout na webových stránkách projektu, díky němuž vznikla: <http://uhv.upce.cz/cs/sborn%C3%ADk-studentsk%C3%BDch-praci/>

Abstract

Diese Publikation entstand anhand von Seminararbeiten, die im Rahmen der Fachseminare an der Philosophischen Fakultät der Universität in Pardubice im akademischen Jahr 2010/11 geschrieben wurden. Sie enthält die Quellenedition der Pfarrschulchronik aus Kopidlno, die in den 30-er Jahren des 19. Jahrhunderts begründet wurde und in die bis zum Anfang des 20. Jahrhunderts regelmäßig Eintragungen gemacht wurden. Weiterhin beinhaltet die Publikation zwei editierte Kircheninventare aller im Kopidlner Pfarrbezirk befindlichen Kirchen und Kapellen. Das erste Kircheninventar wurde Anfang des 18. Jahrhunderts verfasst, kurz nachdem die neue Kopidlner Pfarrkirche gebaut wurde, bei dem zweiten ist es jedoch nicht möglich das genaue Herkunftsjahr zu bestimmen. Aus vielerlei Indizien in dem Text lässt sich jedoch voraussetzen, dass es zwischen 1776 und 1786 verfasst wurde. Alle editierten Quelle ergänzt ein umfassender Anmerkungsapparat, in dem ein Sachkommentar mit Angaben über die erwähnten Persönlichkeiten, deren Werke usw. zu finden ist und außerdem der Kontext der angeführten Ereignisse und Begebenheiten erklärt wird. Die Editionsregeln werden in den Einführungen beschrieben. Die Publikation bringt auch kurze Studien über die Geschichte dieser Region und deren Denkmäler.

Das Städtchen Kopidlno war seit dem 17. Jahrhundert das Zentrum einer ausgedehnten Herrschaft, deshalb wurde hier eine repräsentative Residenz erbaut. Außerdem ließ hier die Obrigkeit am Anfang des 18. Jahrhundert eine neue Kirche und eine Pfarrei errichten (anstatt der alten durch Feuer schwer beschädigten Gebäude). In der Stadt befand sich auch eine Schule. Dieses Ort galt also als ein Verwaltungs-, Seelsorge- und Bildungszentrum der Herrschaft. Die Quellenedition beider Inventare sowie auch der Pfarrschulchronik bringt viele wichtige Informationen zur Geschichte der Stadt und deren Umgebung, zur territorialen Entwicklung der Herrschaft und zur dortigen Obrigkeit. Sie berichtet weiterhin über die Schicksale der sakralen Bauten sowie über die Entwicklung der Bildung und Ausbildung bzw. der Erziehung in dieser Region.

**INVENTÁŘE KOSTELŮ A KAPLÍ
KOPIDLENSKÉ FARNOSTI
Z 18. STOLETÍ**

Jana Stráníková

Úvod

Schlikové získali během třicetileté války velišské, kopidlenské a starohradské panství. V následujícím období své dominium postupně rozšiřovali o okolní zemanské statky a drobná panství, která nabyli koupí či výměnou. Svou pozornost ovšem soustředili i na kvalitativní růst dominia a postupně budovali nové hospodářské a sakrální stavby. Centrem panství se stalo městečko Kopidlno, kde si přestavěli starší rezidenci v nové reprezentativní sídlo. Nejrozsáhlejší stavební činnost spadá do období, kdy bylo panství v držení Františka Josefa Schlika, který nechal na sklonku 17. a počátku 18. vystavět dvě nové rezidence, řadu nových vrchnostenských dvorů a také drobných i rozsáhlejších sakrálních budov.

V centru dominia, Kopidlně, byl v letech 1704–1705 postaven na místě starší sakrální stavby nový barokní kostel zasvěcený sv. Jakubu Většímu. Jeho vznik bezpochyby souvisel s postupnou obnovou města, které se dosud nevzpamatovalo ze škod způsobených požárem v roce 1667. Tehdy vzala za své dřevěná budova fary, zvonice a značně poškozen byl i kamenný kostel krytý doškovou střechou.¹ Pohnutkou k velkorysému budování nového areálu však byla také snaha o vytvoření dostatečně reprezentativních církevních staveb v sídle farnosti a centru dominia. Stavba kostela a fary byla financována nejenom ze zádušního jmění, ale vydatnou finanční pomocí přispěl i majitel panství a donátor František Josef Schlik. Dílo svěřil pražskému staviteli pocházejícímu ze Solnohradska Filipu Spannbruckerovi,² který se již dříve v jeho službách osvědčil. Poprvé pracoval na schlikovském panství patrně v roce 1698, kdy začal budovat kostel sv. Šimona a Judy v Chyjicích, a své dílo ve službách zdejší vrchnosti završil v roce 1726 dokončením kostela sv. Vavřince ve Vrščích.³

Zatímco Samuel Antonín Tůma, kopidlenský farář v letech 1696–1706, se podle místní tradice zasloužil o rozkvět zdejší farnosti tím, že inicioval výstavbu nového kostela a farní budovy,⁴ tak jeho nástupce František Ondřej Ryc se pro budoucí věky zviditelnil založením knihy evidující zádušní jmění kostelů a kaplí kopidlenské farnosti. Nazval ji *Liber in quo rerum mobilium et immobilium parochialium et filialium ecclesiarum, nec non utriusque parochia nemque Kopidlnensis et Wellissensis parochia spectatum proventuum authentica consignatio facta est.*⁵ Prvotním impulzem ke vzniku této knihy byla bezpochyby snaha jasně vymezit majetek jednotlivých záduší a příjmy a povinnosti kopidlenského faráře v době po zbudování nového farního kostela. Ačkoli úvodní strana neobsahuje dataci, lze na základě druhotných informací jasně vymezit dobu vzniku pramene a také dokončení nejstaršího zápisu, který se nachází hned na začátku, *Inventáře věcí zádušních, též farních na panství kopidlenském, velišském a bartoušovském* (editováno na stranách 21–39 této publikace). Vzhledem

LIBER

in quo

Rerum Mobilium &
 Imobilium Parochia-
 lium & Filialium Eccle-
 siarum, nec non utriusque
 Parochiae nempe Kopidlensis
 & Wellisensis Parocho spe-
 ctantium Proventuum authen-
 tica consignatio facta est ~
 à me infra subscripto:

In libro isthoy, diuim
 tractamentur quod et aliter.

Wences. Heylandt
 Vicary foran
 d. 15. May 1790

Actum in visitatione can. d. 17. May
 Wences. Heylandt
 Vicary foran

Francisco Androa Ritz
 d. thes. sacras. forma
 Proto Notario Apostolico
 Cathed. Eccl. ad S. Spiritum
 Reginae et Rudolphi Imperatoris
 Decanus Kopidlensis et parochi
 Wellisensis, atq. per partem
 Diaconus Episcopali Vicarius
 Johannes

Úvodní strana knihy Liber rerum mobilium et immobilium.

k tomu, že zakladatel knihy František Ondřej Ryc se na úvodní straně tituluje jako kopidlenský a velišský děkan, je zřejmé, že knihu začal psát až po svém nastoupení do úřadu v roce 1706. Protože údrnický kostel je v *Inventáři* zmiňován ještě jako filiální k velišskému, ačkoli právě v roce 1706⁶ byl v rámci reorganizace farní správy začleněn do kopidlenské farnosti, je nutné se domnívat, že tento soupis vznikl také v roce 1706, a to ještě před změnou vnitřního členění kolatury.

Knihy byla bezpochyby původně zamýšlena pouze jako evidenční kniha zádušního a kostelního jmění všech sakrálních staveb, které patřily do rozsáhlé kopidlenské farnosti a zároveň se nacházely na schlikovském panství. Později se však spektrum typů zápisů postupně rozšiřovalo, vedle inventářů zádušního jmění a kostelních inventářů to byly i další účetní a hospodářské záznamy a později se objevují i pamětní zápisy a opisy významných listin. Nejstarší záznamy jsou české, později se objevuje i latina a od počátku 19. století převažuje němčina. Německy je v knize zaznamenán např. i soupis drobných památek (tento pramen jsme také editovali),^{6b} podrobná topografie panství Kopidlno-Staré Hradky a řada dalších textů. Pramen tak postupně získal charakter pamětní knihy, kterou lze najít (pokud se dochovala) ve většině farních archivů, resp. archivních fondů jednotlivých far, zpravidla pod názvem *Liber memorabilium*, *Liber memorabilium parochiae* apod.⁷ I František Alois Vacek, který působil jako farář v Kopidlně v první polovině 19. století, knihu nazývá *Gedenkbuch*.⁸

Evidenční zádušního majetku byla důležitá jak pro kostely a kaple samotné, tak i pro duchovního správce a v neposlední řadě i pro patrona, Františka Josefa Schlika. Pro něho bylo žádoucí, aby majetky a příjmy jednotlivých záduší, faráře a dalších zaměstnanců byly přesně vymezeny a zaznamenány. Důležitou součástí patronátního práva totiž tvořilo nejenom právo prezentovat konzistoři vybraného duchovního jakožto kandidáta na post faráře (*ius presentandi*), ale i právo dohledu nad dostatečností majetku jednotlivých záduší a právo spravovat ho. Správní činnost a písemná agenda církevních úřadů a vrchnostenských úřadů tedy byla na úrovni farnosti v úzkém kontaktu a vzájemně provázána. Farář tak byl v jistém smyslu i patronátním zaměstnancem, což bylo prohloubeno i jeho přímou ekonomickou závislostí na patronovi. Hmotné zázemí, které patron poskytl faře, pro něho bylo nutným prostředkem k získání personálního zajištění duchovní správy poddaných. Farní kostely sice představovaly nejnižší článek církevní správy, a podléhaly tedy dohledu příslušného vikáře, resp. konzistoře a biskupa, patronátní kostely byly ale zároveň začleněny do systému patrimoniální správy, tj. podřízené držitelům patronátního práva, zpravidla místní pozemkové vrchnosti zastupované vrchnostenským úřadem.

Inventář z roku 1706 editovaný na stranách 21–39 této publikace je prvním zápisem v knize *Liber in quo rerum mobilium et immobilium parochialium et*

filiarium ecclesiarum, nec non utriusque parochia nemque Kopidlensis et Wellissensis parochia spectatum proventuum authentica consignatio facta est. Zahrnuje stav církevní správy na schlikovském panství, který v témže roce zanikl přičleněním údrnického kostela ke kopidlenské farnosti. Najdeme v něm všechny kostely a kaple patřící do rozsáhlé kopidlenské farnosti. Jednalo se o poměrně složitý komplex, do něhož náležely dva farní kostely (Kopidlna a Veliš) a dále pak množství filiálních kostelů a kaplí, které formálně příslušely pod některý z obou farních chrámů, avšak zároveň spadaly pod pravomoc duchovního sídlícího v Kopidlně, který nesl titul farář kopidlenský a velišský.

Inventář člení jednotlivé sakrální stavby podle příslušnosti k faře a panství. Nejprve jsou uvedeny kostely a kaple, které se nacházely na kopidlenském panství. Jednalo se o kopidlenský farní kostel, kostely v Běcharech a ve Vrších a kaple v Cholenicích a Blížkově. Farní kostel sv. Jakuba Většího v Kopidlně byl v době vzniku soupisu nově zbudovaný, zároveň s nedalekou farou. Původ obou církevních budov však byl mnohem starší, v Kopidlně byl kostel zmiňován již ve středověku. Také filiální kostel sv. Vojtěcha v Běcharech měl pradávný původ. Ve středověku měl statut farního později ho však ztratil (patrně v průběhu třicetileté války) a již nikdy nenabyl.⁹ Do roku 1787 byl farní ke kopidlenskému, poté byl přičleněn do nově vzniklé vršecké kolatury. Tamní kostel sv. Vavřince byl zmiňován již ve 14. století jako farní, později tento statut však ztratil. V roce 1726 byl na jeho místě postaven nový barokní kostel, stavba byla zčásti financována ze zádušního jmění, značnou částkou přispěl i patron František Josef Schlik. V důsledku josefínských reforem se v roce 1787 stal opět centrem farnosti.¹⁰ Kaple sv. Matouše v Cholenicích existovala prokazatelně již na počátku 15. století, o tom, jak vypadala a z jakého materiálu byla zbudována, nemáme žádné informace. V roce 1776 vznikla na jejím místě nová stavba.¹¹ Kaple sv. Jiří na Blížkově byla prostá dřevěná stavba, která se nacházela v lese mezi obcí Vršce a Slavostice. Z mapy stabilního katastru lze vyčíst, že byla obdélného půdorysu.¹² Vedla k ní cesta z Vrščů, Slavostic i vzdálenějšího Česova.

Další částí schlikovského dominia bylo velišské panství,¹³ kde se v obci Veliš (nazývané tehdy pro rozlišení od stejnojmenného hradu Stará Veliš) nacházel kostel zasvěcený sv. Václavu. První zmínka o jeho existenci pochází z roku 1371, kdy je jmenován jako farní.¹⁴ V první polovině 17. století byl součástí kopidlenské kolatury, farář kopidlenský byl zároveň i farářem velišským a také kostel byl titulárně nadále farní. V roce 1688 při něm byl ustanoven lokální kaplan. Kostel, který je zmiňován v *Inventáři*, dnes již neexistuje. Byl zbořen v polovině 18. století po dostavbě nového barokního chrámu zbudovaného Anselmem Luragem, stavitelem pocházejícím z pražské stavitelské rodiny italského původu.

Ostatní kostely jmenované v *Inventáři* se nacházely na bartoušovském panství a byly filiální k velišskému. Většinou se jednalo o starobylé sakrální

stavby. Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Kostelci je zmiňován již v roce 1384, kdy při něm sídlil farář. Toto postavení však později pozbyl a už nikdy nenabyl.¹⁵ Podobný osud potkal i kostel stejného zasvěcení, Nanebevzetí Panny Marie, nacházející se v nedalekých Slatinách, i ten je zmiňován již na sklonku 14. století jako farní, aby následně tento statut ztratil. V roce 1769 při něm byl ustanoven lokální kaplan a v roce 1785 byl opět povýšen na farní. Tehdy však už neexistoval původní subtilní kostelík, nýbrž v obci stál monumentální barokní chrám, který nechala v letech 1760–1764 zbudovat vdova Anna Josefa Schliková. Kostel sv. Apoštolů Šimona a Judy v Chyjicích prokazatelně existoval již v roce 1360.¹⁶ Ještě v 17. století se jednalo o prostou dřevěnou stavbu, ale v době vzniku *Inventáře* se v obci již nacházel nový barokní kostel dostavěný v roce 1699.¹⁷ Kostel zasvěcený sv. Martinu nacházející se v obci Údrnice vznikl v roce 1592 na místě starší sakrální stavby zmiňované již na sklonku 14. století. Původně byl farní, tento statut však později ztratil a v 17. století je připomínán jako filiální k veliškému, od roku 1706 pak jako filiální ke kopidlenskému kostelu. K další změně došlo v polovině 80. let 18. století, kdy byl v důsledku reorganizace církevní správy v době josefínských reforem začleněn do libáňské farnosti a stal se tak součástí litoměřické diecéze.¹⁸ Filiální kostel sv. Prokopa v Nadslavi patří k jednomu z nejstarších v regionu. První písemné zprávy o jeho existenci pocházejí z roku 1361,¹⁹ nezmiňují ovšem bližší informace o jeho podobě. Již tehdy se jednalo o kamennou stavbu, která se v lehce pozměněné podobě dochovala dodnes. Jinak je tomu v případě kaple sv. Matouše v Dolanech, i ta je sice v pramenech zmiňována již ve 14. století, nicméně až do 18. století to byla prostá dřevěná budova. Svou současnou podobu získala v letech 1765–1768.²⁰

Ve starším *Inventáři* z roku 1706 jsou uvedeny všechny sakrální stavby rozsáhlé kopidlenské farnosti, bez ohledu na to, zda byly filiální k Veliši či Kopidlnu. Mladší *Inventář gruntův, příjmův i mobilii farního kostela kopidlenského, filiálních a dvou kaplí na panství majorátním Kopidlenském, item filiálního kostela oudrnckého na panství Bartošovském alodiálním* (editována na stranách 40–51 této publikace) ale eviduje pouze majetek farního kostela sv. Jakuba v Kopidlně a pak kostelů a kaplí, které k němu byly filiální – sv. Vojtěcha v Běcharech, sv. Vavřince ve Vršcích, sv. Martina v Údrnicích, sv. Marka v Cholenicích a sv. Jiří na Blížkově. Vznikl tedy až po roce 1776, kdy došlo po obnovení fary ve Veliši k výraznému zmenšení teritoria kopidlenské farnosti. Spodní hranici vzniku mladšího *Inventáře* pak můžeme identifikovat s rokem 1786, kdy byl kostel sv. Martina v Údrnicích vyčleněn z kopidlenské farnosti a stal se součástí libáňské kolatury, a to v důsledku reforem církevní a krajské správy, které mj. nově vymezily hranice diecézí a krajů.

Oba *Inventáře* jsou zajímavým pramenem, který objasňuje hmotné zázemí církevní správy. Evidují majetek a příjmy jednotlivých záduší (kostelů) a příjmy farářů z jednotlivých kostelů a kaplí, včetně poplatků za bohoslužby.

Podávají také informace o dalších zaměstnancích (kostelníci, kantor, zvoníci) a o tom, kolik za svoji službu dostávali.

Nejdůležitější součástí kostelních příjmů tvořil výnos zádušního jmění, tj. z polí, luk, lesů, které pronajímaly za stanovenou část naturálního výnosu (třetí mandel), nebo za poplatek. Hospodaření na jednotlivých pozemcích se totiž zpravidla neodehrávalo v režii záduší, ale bylo přenecháno majitelům obyvatelům dané vesnice, případně vybraným majitelům gruntů. *Inventáře* evidují nejenom typy nemovitého majetku, ale také jejich rozlohu. Důležitou součástí majetku tvořily tzv. železné krávy. Jednalo se vlastně o pravidelné platby ve prospěch příslušného záduší, které byly připsané jako věčné břemeno na poddanských usedlostech. V případě změny vlastníka, přecházela povinnost na nového hospodáře.

Součástí příjmů kostela představovaly také poplatky za zvonění při pohřbech, nebo za půjčování příkrovu, jejichž výnos byl ovšem s ohledu na jejich charakter pohyblivý. Vrchnost obvykle kostelům postupovala příjmy z pokut za mravnostní delikty a přečiny (krádeže, zanedbávání bohoslužeb, rvačky, mimomanželské sexuální styky). Důležitou, ovšem také nepravidelnou, součástí kostelních příjmů tvořily zbožné odkazy a dary, které rozšiřovaly původní dotaci kostela poskytnutou fundátorem při jeho založení. Kostel tak mohl získat pozemkové majetky, dobytek, nebo záruku stálého platu – zde se většinou jednalo o darování finančního kapitálu, z jehož úroků plynul kostelu pravidelný zisk, který musel být využit na účely stanovené fundátorem.

Příjmy faráře se skládaly z různých druhů poplatků za jednotlivé úkony a stálých plateb. Nejdůležitější byl tzv. desátek, pravidelná platba, kterou poddaní odváděli zpravidla formou obilních dávek, výjimečně i jiným způsobem. Kromě toho dávali faráři kolem svatodušních svátků (Letnic) dávky sýrů, což byl plat z dojných krav. V průběhu 17. století byla naturální dávka postupně nahrazována peněžním poplatkem. Podle místních zvyklostí odváděli poddaní faráři v průběhu roku i jiné naturální dávky. Další část farářových příjmů tvořila vánoční koleda a obláče, tj. svazečky lnu, které kostelníci vybíraly před Velikonocemi spolu s lněným semenem na olej do kostelních lamp. Tyto dávky odváděli všichni farníci, tedy i neosedlé obyvatelstvo. Faráři dále náležely koláče k trojím hodům (Vánoce, Velikonoce a Letnice) a k posvícení.

Dalším zdrojem farářových příjmů byly akcidenční příjmy. Z nich byly nejvýznamnější tzv. štólové poplatky – platby za církevní úkony, při nichž farář používal štólu (křty, ohlášky, oddavky, úvod šestinedělky, pohřeb aj.). Dále mezi ně patřila ořera, která se vyvinula ze starokřesťanského zvyku přinášet do chrámu chleba, víno a jiné potřeby na mši, ale postupem doby se proměnila v závazek přispívat při bohoslužbách jistou částkou na obživu kněze. Peněžní příspěvky na pohoštění dostávaly faráři při různých církevních slavnostech – o Božím těle, o posvícení (koláče) a v době poutí, příspěvky

Ediční poznámka

Oba *Inventáře* vznikly jako ucelené zápisy. Starší, který je zaznamenán hned na začátku knihy *Liber in quo rerum mobilium et immobilium*, pochází z roku 1706. Jeho pisatelem je tehdejší kopidlenský farář František Ondřej Ryc. U mladšího se musíme spokojit pouze s rámcovým vymezením vzniku léty 1740 a 1786, i jméno autora nám zůstává neznámé. Skutečnost, že oba *Inventáře* vznikly jako ucelené zápisy, které celé zaznamenal jeden autor, se odráží i na charakteru jejich pravopisného, syntaktického a morfologického úzu. Na rozdíl od kronikářských záznamů zapisovaných v průběhu delšího období několika autorů není v *Inventářích* problém s proměnou slovní zásoby, stylu, nebo jednotlivých formulací. Přesto se však v textu vyskytuje nejednotnost v psaní některých slov. V obou *Inventářích* se odráží výsledky morfologického vývoje, které do psaných textů pronikaly nesoustavně, proto je zde patrná určitá variantnost, např. v užívání diftongu *ej* a hlásky *y*, což bylo pro barokní češtinu typické (změna *y* v *ej* přitom byla příznačná pro nízký styl).²¹

Variantní jsou koncovky genitivu plurálu maskulin (např. *kusuw* → *kusův*, *kusu* → *kusů*) a koncovky přídavných jmen (z *gedne každý* [krávy] → *z jedné každý*; *mezy dvoumy grunty* → *mezi dvěma grunty*; *gyste Pole z kterych* → *jisté pole, z kterých*; *kamenuw* → *kamenův*; *z tech dwauch* → *z těch dvouch, každych* → *každých, každegch* → *každých, kterych* → *kterých, kteregeh* → *kterých*; *Swicznuw* → *svícův*, *swicznu* → *svíců*; *Zeleneho* → *Zeleného, Zelenyho* → *Zeleného, kopneho* → *kopného, kopnyho* → *kopného, kterybožto* → *kteréhožto, kterebožto* → *kteréhožto* apod.). Jednotlivé tvary jsme ponechali tak, jak jsou uvedeny v originále, text jsme pouze zapsali v souladu se současným pravopisem.

Při vytváření textu edice byly provedeny určité ediční zásahy, které nejsou v textu vyznačeny pomocí poznámkového aparátu ani grafickým rozlišením pomocí závorek []. Zejména byly odstraněny zásady tehdejšího spřežkového, popř. bratrského pravopisu – *ss*, *g*, *j*, *w* a *au* přepisujeme jako *š*, *j*, *i*, *v* a *ou*; *cz*, *cž*, *rz*, *rž*, *ie* a *ss* jsme nahradili *c*, *č*, *r*, *ř*, *ě* a *š* (*weczy* → *věci*, *Stržybra* → *stříbra*, *zvonienj* → *zvonění*, *plati* → *platí*, *pržicžiny* → *příčiny* apod.). Podle současných pravidel pravopisu jsme také upravili délky samohlásek a označení měkkých souhlásek a samohlásky *ě* (*zadusj* → *záduší*, *o Pautj* → *o pouti*, *menssy* → *menší*, *weczy* → *věci*, *Zustawa* → *zůstává* apod.) a zjednodušili zdvojené hlásky (*Letnikuw* → *letníkův* apod.). Rovněž psaní *i/y*, resp. *i/j* (*špatenamy* → *s patenami*, *ze wsy* → *ze vsi*, *kalych* → *kalich*, *tohyko* → *toliko*, *syrocženským* → *sirocženským* apod.), hranice slov (*zgedne* → *z jedné*, *na Nebe Wžetj* → *nanebevzetí*) a psaní velkých a malých písmen uvádíme podle současných pravidel pravopisu. V rámci edičních zásahů jsme také upravili evidentní chyby pisatele a doplnili chybějící písmeno, případně pozměnili špatně napsané slovo.

Velké počáteční písmeno jsme výjimečně ponechali u vybraných slov, kde se jedná o projev úcty: *apoštol Páně, chrám Páně, mučedník Páně, Tělo Páně, sv. Trojice, Rodička Boží, Panna Marie a služby Boží*. Slova cizího původu jsme upravili podle současných pravidel pravopisu (*hostge* → *hostie*; *pacifical*, *pacifikal* → *pacifikál*; *admynistruge* → *administruje*; *Crypty* → *krypty* apod.) a stejně tak i některá česká slova (*prokátovej* → *brokátovej*, *chublanina* → *chumlanina*, *schublaný slámy* → *schumlaný slámy*, *někdeři* → *někteři*, *welyskemu* → *veliškému*, *syrocžich* → *sirotčích*, *syrocženskjch* → *sirotčenských*, *sydmou* → *sedmou*).

Zkratky slov, a to jak českých, tak i latinských, jsme rozepsali celými slovy. Ponechali jsme pouze zkratku jména svatý před jmény světců (*sv. Jakuba* apod.). Řadové číslovky a běžné číslovky jsme v textu ponechali pouze, pokud se jednalo o označení pořadí položek, nebo množství v seznamu, v souvislém textu jsme je rozepsali celými slovy. V originálním textu se objevuje značné množství zkratk a značek měr, vah a peněžních prostředků. Způsob, jakým jsou psány v obou *Inventářích*, je však značně nejednotný. Proto jsme psaní zkratk sjednotili, a to takto: peněžní prostředky jsou zapsány standardními značkami – *f* (zlatý), *x* (krejcar) a *d* (peníz), jednotky označující rozlohu pomocí stryšní míry potom zkratkami *str.* (= strych), *v.* (= věrtel) a *č.* (= čtvrtce). U provázkové míry a jiných typů měr jsou jednotky rozepsány celým slovem (provázky, leče, sáhy), rovněž tak u jiných jednotek a označení množství jsme užili celé slovo (kusy, kopy, páry). V souvislém textu jsou všechny plošné a délkové míry, váhy, množstevní jednotky i peněžní prostředky rozepsány vždy celým slovem.

Odstranili jsme veškerá grafická zvýraznění jako podtržení, větší písmo, odlišný typ písma, psaní majuskulou apod. Tučné zvýraznění nebo podtržení jsme uvedli pouze u hlavních nadpisů, tj. u názvů kostelů a kaplí a u názvů typů jejich příjmů a majetku, a dále pak u vedlejších nadpisů, tj. zpravidla u názvů jednotlivých položek v seznamech příjmů a majetku kostelů a kaplí (*Od šatstva*, *Od cejnu* apod.). Přeskrtnutá slova a výrazy jsme odstranili, pokud se jednalo o chybu pisatele z doby vzniku pramene, pokud se však jednalo o dodatečnou úpravu textu v pozdější době, ponechali jsme je.

Poznámky:

- 1 Viz německy psaná farní kronika založená v roce 1836 farářem Františkem Aloisem Vackem, s. 204. Originál kroniky se nezachoval, kopie je uložena na děkanství v Kopidlně.
- 2 Lucie RYCHNOVÁ, *Filip Spannbrucker*. Diplomová práce, Katolická teologická fakulta, Univerzita Karlova, Praha 2008, s. 63n.
- 3 Tamtéž; viz také německy psaná farní kronika založená v roce 1836, s. 109n.
- 4 RYCHNOVÁ, *Filip Spannbrucker*, s. 63.
- 5 Kniha je uložena na děkanství v Kopidlně.
- 6 Jana STRÁNÍKOVÁ – Vladislava ŘÍHOVÁ, *Kronika a drobné památky velišské farnosti. Sborník studentských prací*, Pardubice 2010, s. 24; viz též s. 89 německy psané kopidlenské farní kroniky založené v roce 1836 (uložení viz výše poznámka č. 1).
- 6b Vladislava ŘÍHOVÁ – Jana STRÁNÍKOVÁ, *Kopidlenská farnost – minulost a současnost jejích drobných památek*, Pardubice 2012.
- 7 Radek MARTINEK – Jana OPPELTOVÁ a kol., *Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů. Archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie*, Olomouc 2008, s. 50–53..
- 8 Viz s. 58 německy psané kopidlenské farní kroniky založené v roce 1836.
- 9 Viz Topografie panství Kopidlno-Staré Hrady sepsaná v roce 1835 kopidlenským farářem Františkem Aloisem Vackem a zaznamenaná v knize *Liber in quo rerum mobilium et immobilium*, s. 63–64, kniha je uložena na děkanství v Kopidlně.
- 10 Viz tamtéž, s. 69–70.
- 11 Viz s. 234 německy psané kopidlenské farní kroniky založené v roce 1836.
- 12 Viz mapový list č. 3 mapy stabilního katastru obce Slavostice – http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/cio/7022-1/7022-1-003_index.html (citováno 22. 9. 2011).
- 13 V průběhu 18. století začalo být panství nazýváno veliš-vokšické, případně pouze vokšické, protože Vokšice se staly novým centrem panství – v roce 1660 tam byl postaven nový úřednický dům a kolem roku 1700 zámek.
- 14 STRÁNÍKOVÁ – ŘÍHOVÁ, *Kronika*, s. 38.
- 15 STRÁNÍKOVÁ – ŘÍHOVÁ, *Kronika*, s. 106n.
- 16 STRÁNÍKOVÁ – ŘÍHOVÁ, *Kronika*, s. 114.
- 17 Tamtéž, s. 114n; RYCHNOVÁ, *Filip Spannbrucker*, s. 58n.
- 18 Viz Topografie panství Kopidlno-Staré Hrady sepsaná v roce 1835, zaznamenaná v knize *Liber in quo rerum mobilium et immobilium*, s. 86–90; viz také kronika kopidlenské farní školy, s. 48 (s. 108–109 této publikace).
- 19 STRÁNÍKOVÁ – ŘÍHOVÁ, *Kronika*, s. 121.
- 20 STRÁNÍKOVÁ – ŘÍHOVÁ, *Kronika*, s. 123–124.
- 21 Marie JANEČKOVÁ a kol., *Slovesné baroko ve středoevropském prostoru*, Praha 2008, s. 14n.

**EDICE *INVENTÁŘŮ* KOSTELŮ A KAPLÍ
KOPIDLENSKÉ FARNOSTI
Z 18. STOLETÍ**

Jana Stráníková (hlavní editorka)

Lenka Holinková, Gabriela Ivánková, Iveta Petřlová, Pavlína Vaňková

Inventář věcí zádušních, též farních na panství Kopidlenském, Velišském a Bartoušovském.

Na panství Kopidlenském

Farní kostel

se vynachází v **městys Kopidlně**, založen ke cti a slávě sv. Jakuba Většího apoštola Páně, ke kterémužto samé Kopidlně patří a věci následující přináležejí:

Rolí vorních na rozličných místech, které podle rozličného užitku od starodávna některé na třetí, jiné na čtvrtý mandel se sousedům a jiným najímaly, vynachází se sháněný míry pod 46 str. 3 v. 2 č.

Luk, z kterých ročně plat se dává 13 f 33 x vynachází se	46 provázků
Zahrada držící 8 provázků	1
Les a Drahanek vedle obecního kopidlenského a cholenického léta 1710 obnovených mezníků provázků dle vyměření	19 provázků ¹
Krav železných, ² z nichžto jedné každé se platí ročně po 28 x vynachází se	35
Od stříbra se nachází monstrancí ³	1
mosazná	1
Kalichy s talířky ⁴ stříbrný	3
Ciborium ⁵ s dekle	1
malé pro nemocné s talířkem	1
Kaditedlnice s loďkou stříbrná	1
Mosazná s loďkou	1
Svícný visací měděný a pozlacený	2
Item kopného platu stálého dostává chrám Páně farní	10 f 5 x ⁶
Konvičky ⁷ stříbrný s talířkem	1 pár
Cejnový lampy ⁸	3
Pacifikál ⁹ mosazný a pozlacený	1
Křtitedlnice cejnová	1
Korunka stříbrná na statui Panenky Marie Svatohorské a Ježíška, ¹⁰ druhá malá	2
Item na obraze škapulířské Panny Marie, ¹¹ půl koruny ¹² stříbrné	1
Item na statui sv. Jana Nepomuckého též půl	1
Dukáty ¹³ na statui Panny Marie Svatohorské	2
Item ruce stříbrné u Panenky Marie a sv. Jana Nepomuckého	2
Křížek na statui sv. Jana Nepomuckého v stříbrě z kamenův českých fasovaný ..	1
Relikviáře ¹⁴ za sklem	8

Svícňův cejnových větších, malých 2, 8
a menších mosazných 4

Jiné apparatus¹⁵ poznamenané jsou v registrách sirotčích u kostelníka kopidlenského. Jeden pacifikál dřevěnej maje postamen stříbrnej, axamitovej ornát a axamitový dalmatiky, všechno masivním stříbrem velmi bohatě okrášlený.¹⁶

Kostel sv. Jakuba Většího v Kopidlně, fotografie z počátku 20. století.

Užitky faráře kopidlenského

Záduší kopidlenské každoročně faráři kopidlenskému hotových peněz dává	46 f 40 x
Item soli bečku	1
Dříví sáhového udělaného, od kteréhožto záduš platí a též přivéztí dává ročně.....	12 sáhů
Otýpek též udělaných, které také záduší dává přivéztí ročně	3 kopy
Polí vorních přináleží toliko ve třech kusech pod	5 str.
Palouky	2
Zahrádka pod farním domem	1
Obilí od záduší kopidlenského se dává ročně:	
žita na zrně předního	2 str. 1 v.
ječmene předního	2 str. 1 v.
Letníkův z městys Kopidlna při svatém Duše se schází podle rejstříku	5 f 32 x 3 d
Za hostie, ¹⁷ které farář ze své mouky povinen jest dáti pécti, se dává	45 x
Z městys Kopidlna žádné desátky faráři nepřicházejí, toliko sama štola, koleda, letníky, a Zeleného čtvrtka samé toliko vejce se dávají a vánoční houska od obce se dává a telecí čtvrt k Zelenému čtvrtku.	

Kostel filiální ve vsi Běcharech

sv. Vojtěcha biskupa a mučedlníka Páně ku kterémužto přináležejí vesnice, totiž: Běchary, Bučoves a Mlejnek.

To záduší užívá polí, které pod třetí mandel se pronajímají	6 kop záhonů
Luk, z kterých obec Běcharská ročně platila 6 f 5 x, nyní na provázky se schází.....	20 provázků ¹⁸
Železných krav, ¹⁹ z kterých ročně z jedné každé se platí nájem 28 x, se vynachází.....	16
Kalich stříbrný a pozlacený s talířkem ²⁰	1
Monstranci ²¹ mosazná stará	1
Kovárna zádušní, z které se dává ročně nájem	4 f

Užitky farní faráři kopidlenskému přináležející

Od téhož záduší běcharského platu ročního se dává	14 f
Item o pouti sv. Vojtěcha a posvěcení chrámu Páně po 1 f 10 x, facit	2 f 20 x
Item kdykoliv jindy v roce se v tom chrámu Páně běcharském služby Boží vykonávají, za oběd faráři se platí po	35 x
Polí farních na rozličných místech, však některých velmi špatných a těžkých pod.....	6 kop záhonů

Louka pod strouhou 4 jitra držící, kteréžto pod 2 str. jest zvorané na vrchu	1
Zahrada farní okolo krchova, nyní obhražená a stromky vysázená	1
Letníkův se dáva ze vsi Běchar	3 f 52 x 3 d
Bučovse	2 f 4 x
Mlejnce	1 f 34 x
Desátkův obilí z Běchar žita	5 str. 2 v. 2 č.
Bučovse žita	2 str.
Mlejnce žita	1 v.
Item na peněžích z Běchar	4 f 14 x
Bučovse	1 f 10 x
Za hostie ²² faráři se platí	1 f 15 x

Item koledy každý souseď dáva 3x, též 2 koláče a obláč lnu. Zelenýho čtvrtku vejce a lněný semeno.

Poznamenání polí faráře užitku, kde a v kterém místě ležejí:

1. Na Krahulovejch, prostřední role pod	4 str. 3 v.
2. Pod Kostřicej, silný pod	5 str. 2 v.
3. U hrušek prostřední pod	2 str. 1 v.
4. V Hladomřích nad medenicí	3 str.
5. Nad rybníkem Králíkem silný	7 str.
6. Pod strouhou silný	1 str. 2 v.
7. Za cestou silný	1 str.
8. Za Krosnákem k Chotěticím ²³ silný	6 str.
Suma	30 str.

Pohled na kostel v Běcharech, druhá polovina 18. století.

Kostel filiální ve vsi Vrščích

sv. Vavřince mučedlníka Páně, ke kterémužto vesnice patří Vršce, Slavostice²⁴ a Labouň.

K tomu záduší polí vorních, které se na třetí mandel pronajímají pod 53 str. Louka, z které ročně se platí 35 x 1
Les se vynachází 16 provázků
Krav železných,²⁵ z jedné každé nájem se ročně platí po 24 x 15 kusů
Z kovárný zádušní platu ročního se dává 5 f 50 x
Z chalupy zádušní aneb jak se obecně nazývá z fary, nájmu přichází 4 f 10 x
Kalich stříbrný s talířkem²⁶ 1

Jiné věci kostelní se nacházejí popsané v rejstříku pana sirotčího.

Užitky faráře při témž záduší vršeckém

Platu ročního od toho chrámu Páně vršeckého se dává 28 f
Pouti a posvěcení chrámu Páně od služeb Božích se dává po 1 f 10 x, činí
..... 2 f 20 x
Item při každých službách Božích jiných za oběd se platí po 35 x
Zahrádka malá od kostnice až k stodole zádušní farářů patří 1
Obilí od téhož záduší při sv. Havle se dává žita předního 1 str. 2 v.
ječmene před 1 str. 2 v.
ovsa též 1 str. 2 v.
Letníkův se schází z Vršec 2 f 27 x 1 ½ d
Slavostic 1 f 32 x
Labouň 1 f 2 x
Item koledy o Vánocích každý souseď z těch vesnic po 3 x, 2 koláče a obláč
lno mají dávat. Zelenýho čtvrtka vejce a lněný semeno. Za hostie²⁷ od téhož
záduší se platí farářů 1 f 15 x

Kaple veřejná sv. Marka Evangelisty ve vsi Cholenicích,

kterážto samotná patří.

Polí se vynachází patřících pod 3 str. 1 v.
Rybníček, z kterýhožto obec Cholenická ročně nájem platí 1
Krav železných, z kterých jedné každý nájem ročně se platí po 28 x 4
Jiné věci zádušní jsou zapsané v registrách pana sirotčího.

Užitky faráře

Z té vsi Cholenic desátku obilního dává se faráři v sumě žita 6 str.
Item na penězích 2 f 55 x
Letníkův se schází 2 f 50 x 3 d
O pouti a posvěcení chrámu Páně po 1 f 10 x se platí, facit 2 f 20 x
Koledy o Vánocích, každý soused po 3 x, dva koláče a obláč lnu. Zelenýho čtvrtka vejce a lněný semeno.

Kaple sv. Jiří mučedlníka na Blížkově

v lese se vynacházející, při kteréžto někteří chudí ze Slavostic se někdy pochovávají, jiní ve Vrščích.

Polí k té kapli přináležejících, které sousedům slavostickým pod třetí mandel se najímají, vynachází se pod 23 str. 2 v.²⁸
Luk, z nich ročně 1 f 12 x se platí 6 provázků
Lesa k témuž záduší patří 63 1/2 provázků²⁹
Kráva železná,³⁰ z ní nájem 24 x se dává 1
Zahrádka okolo krchova pustá a neobhrazená 1

Užitky faráře

O pouti a posvěcení chrámu Páně se platí faráři po 1 f 10 x, facit 2 f 20 x
Letníkův ze vsi Slavostic se schází 1 f 32 x
Koledy o Vánocích každý soused dávati má po 3 x, koláč a obláč lnu;
Zelenýho čtvrtka vejce a lněný semeno.

Pro futura curatorii memoria hic apponitur, ego Curatus posteaque deputatus in lignis ipsi ii sufficiat, jure ab immemorabili tempore interdicto tantum lignorum ex Sylvis Ecclesiarum sibi acceperere possit, quantum apud [...] ^{31a} debet autem haec ligna suis impensis [...] ^{31a} et advehi facere, et per sexagena fasciculorum 30 x et [...] ^{31a} lignorum 45 x Ecclesiae solvere, quia autem in instrumento hoc ii a appositum, ideo per [...] ^{31a} tentiam] ^{31a} [...] ^{31a} tem] ^{31a} hoc [...] ^{31a} atum] ^{31a} est, et hoc factum est. A. 1788. ^{31b}

Na panství Velišském neb Vokšickém

Vynachází se farní kostel ve vsi v Starém Veliši

pod titulem sv. Václava krále a mučedníka, patrona českého, při kterémžto ustavičně od starodávna pro zaopatření duší lidských zůstává a bydlí kaplan pod správou a jurisdikcí faráře kopidlenského, kteréhožto sám vychováváti povinen jest a sám také téhož přijímá a velebný konsistoři králohradecké presentýruje.

K témuž kostelu farnímu patří residenci aneb zámek s dvorem vokšickým, též městys Předhradí,³² ves Starý Veliš, Bukvice, Vesec, Křelina a Lhota Hlásná, u kteréhožto chrámu se pochovávají.

Užitky téhož farního kostela a věci mohovité i nemohovité jsou následující

Polí, které na třetinu se zanechávají, vynachází se na rozličných místech pod	31 str. 7 v.
Luk, z nich ročně plat se dává 1 f 56 x 4 d, se nachází	10 provázků
Lesů, z kteréhožto od starodávna pro kaplana v Veliši bydlicího se dává 30 sáhů, vynachází se pod	3 leče
Krav železných, ³³ z kterých nájem ročně se platí 23 x 2 d, nachází se u lidí	33 kusy
Item ze vsi Kuřiny ³⁴ na panství Kosteckém na lampu neb světlo ³⁵ z gruntu Jana Pažouta od starodávna se dává ročně	42 x
Od stříbra se vynachází, totiž:	
Kalichy s talířkem ³⁶ stříbrný a pozlacený	2
Monstrance ³⁷ stříbrná a pozlacená	1
Ciborium ³⁸ stříbrné a pozlacené	1
Pacifikál ³⁹ stříbrný	1
Malá pixle stříbrná s talířkem malým pozlaceným k posluhování nemocným ⁴⁰	1

Jiné mobilia k službám Božím patřící jsou poznamenána v rejstříku sirotčenském.

V Bukvici nyní se vynachází veřejná kaple od obyvatelův ke cti a chvále Nejsvětější Trojice Božské pod jménem sv. Jana Nepomuckého vystavěná, která roku 1767 dne 11. oktobris⁴¹ posvěcena byla a Reverendissimo Domino⁴² Ferdinando Paulicžek,⁴³ kanovníka králohradeckého a děkana jaroměřského, za faráře, velebného pána Václava Šaršona.⁴⁴ Věno jí dáno 3 strychy role, z kterých se platí po 3 zlaté 20 krejcarů, v sumě 10 zlatých.⁴⁵

Pohled do interiéru kostela sv.Václava ve Veliši, 30. léta 20. století.

Specifikace věcí farních a užitků patřících farářů velišskému

Polí farních okolo Veliše na rozličných místech se vynachází pod.....38 str. 1 v.

Item za Vescem za mostkem a naproti oboře panské vesecké, nad paloukem zádušním vynachází se pod 32 str. 2 v.

Item louka velká v doubnici na 3 vozy sena 1

Zahrada okolo fary aneb štěpnice 1

Desátku obilného se schází rozličného, totiž ze vsi Veliše, z Předhradí,⁴⁶ Bukvice, Vesce a Lhoty Hlásný podle rejstříku:

Pšenice přední 18 str. 2 v 16 č.

Žita předního 22 str. – 1 ½ č.

Ječmene předního 18 str. 2 v 1 ¾ č.

Ovsa 20 str. 3 v 3 č.

Na penězích se dává ve vsi Veliši od dvou sousedův nynějších, totiž od Václava Čapka 1 f 10 x

Martina Zacha 1 f 10 x

Item ze vsi Křeliny 24 x

Letníkův se schází z níže podepsaných vesnic:

Z Veliše.....51 x

Podhradí42 x

Bukvice.....42 x

Vesce.....18 x

Křeliny21 x

Lhoty Hlásný24 x

} 3 f 18 x

Dříví, jakž vejš zaznamenáno jest, dává se od záduší pro potřebu kaplana 30 sáhů k palivu, kteréžto sousedí z Předhradí povinni jsou dělati a z vesnic nadepsaných voziti.

Za hostie⁴⁷ farářů se platí ročně 1 f 45 x

O Vánocích ze všech vesnic koleda se dává: peníze, len a koláče. Zeleného čtvrtka vejce a lněný semeno.

V Bukvici od trojích služeb Božích, na sv. Trojici, na sv. Jana Nepomuckého a při posvěcení platí se po 1 f 10 x, na sv. pak Jana se dává 1 f 30 x, v sumě

..... 3 f 50 x⁴⁸

Na panství Bartoušovském

Vynachází se předně kostel filiální

k farnímu velišskému patřící **ve vsi Kostelci** Nanebevzetí blahoslavené Rodičky Boží, Panny Marie, ke kterémužto patří vesnice: Kostelec, Žitětín a Jičínoves, rezidencí s dvorem, s hospodou a s vynacházejícími tam chalupy. Polí k těmž záduší přináležejí, kteréžto na třetinu se pronajímají, pod96 str. 3 v. 2 č.

Nota: Z těch pak polí zádušních, cokoliv se třetiny sejde všeho obilí, z toho podle starého obyčeje dva díly patří jak zrna, tak slámy farářů velišskému, od mláčení však povinen jest platiti.

Luk, z kterých nájmu to záduší dostává ročně 2 f 50 x, vynachází se pod11 ½ provázku⁴⁹

Krav železných,⁵⁰ z jedné každý ročně nájmu po 23 x 2 d se platíce, vynachází se24 kusův

Ze statků a aneb z gruntů Jana Třešničky v Kostelci platí se každoročně18 x 4 d

Kalich stříbrný s talířkem⁵¹ pozůstává1

Monstrance⁵² pozlacená stará1

Jiné věci zádušní poznamenané jsou v rejstříku zádušním a sirotčenským.

Při témž záduší kosteleckém farářů k užívání patří a jiné užitky⁵³

Polí na rozličných místech patří pod14 str.

Louky, jedna pod rybníkem dolanským držící 3 jitra a druhá pod farním polem k vesnici 1 jitra držící2

Zahrada okolo krchova1

Od téhož záduší, jakž veš poznamenáno jest, dává se z třetiny odvedené všeho obilí dva díly.

Desátku dle rejstříku přichází:

ze vsi Kostelce: pšenice přední2 str. 2 v. 1 č.

žitá4 str. 3 v.

ječmene2 str. 2 v. 1 č.

ovsa4 str. 3 v. 1 č.

ze vsi Žitětína: pšenice3 str. 2 v. ½ č.

žitá3 str. 3 v. 3 ½ č.

ječmene3 str. 3 v. 1 č.

ovsa3 str. 1 v.

Item milostivá vrchnost ze dvora střevačského, jičínovského a bartoušovského dává: pšenice 1 str 2 v.
 žita 2 str. 1 v. ½ č.
 ječmene 3 v. 2 č.
 ovsu 2 str. 1 v. 2 ½ č.

Item ze třech chalup v Jičínovsi, totiž od myslivce, oborníka a koláře, dává se desátků: žita 3 č.
 ovsu 3 č.

Letníkův se schází z Kostelce 42 x
 Žitětína 1 f 20 x

Přitom o Vánocích koledu, peníze, len a koláče povinny jsou dávatí, též Zeleného čtvrtka vejce a lněný semeno.

Milostivá pak vrchnost na místě zkažené vsi Jičínovse ze dvora aneb z důchodu jičínovského za letníky, kuřata a koledu ročně dává a platí 2 f 29 x

Item od záduší kosteleckého za hostie⁵⁴ každoročně se platí 1 f 45 x

O Vánocích koleda, též Zeleného čtvrtka jako z jiných vesnic se dává.

Pohled na návrší vsi Kostelec, druhá polovina 18. století.

Druhý kostel filiální

vynachází se **ve vsi Slatinách** též založený Nejsvětější Rodičky Boží, Marie Panny, Nanebevzetí, patřící k témuž ves Slatin s panským dvorem a s mlejnem od té vsi vzdáleným a ves Libisice.⁵⁵

Polí k témuž záduší patřících, které lidé na třetinu užívají, a některé pojaté jsou do obory, z nich milostivá vrchnost roční nájem platí pod 193 f 1 x⁵⁶ Luk, z kterých ročně nájem 9 f 6 x 2 d se platí40 1/2 provázku⁵⁷ Krav železných,⁵⁸ z jedné každoročně 23 x 2 d nájem platící, vynachází se

..... 16 kusův
Rybniček, který milostivá vrchnost užívá a z něho každoročně 1 f 10 x nájem platí..... 1
Lesá, z kterého každého roku faráři velišskému se dávají 2 provázky a takové sobě farář sám dělati dáti musí a odvézti5 lečí
Kalich s patenou pozlacený a stříbrný1
Monstrance⁵⁹ mosazná, pozlacená stará1

Jiné věci k službám Božím patřící zapsané jsou v registrách sirotčenských.

Nota: Anno 1769 erecta est poenes hanc filialem localia, voluntate et decreto reverdissimi, illustrissimi ac excelentissimi domino, domino Hermanni episcopi Reginahradecensis,⁶⁰ atque desuper 11. Martii advenit reveren-dissimus dominus Joannes Macula,⁶¹ antehac cancellista ad reveverendissimum consistorium, tamquam protocapellanus localis Slatinensis. Hunc secutus est anno 1773 in Decembris reverendissimus dominus Wenceslaus Dirschmidt,⁶² anno 1774 in Maje successit reverendissimus dominus Franciscus Pauliczek,⁶³ antehac capellanus Kopidlensis.⁶⁴

Užitky faráře

Platu ročního stálého od starodávna se platí od téhož záduší slatinského 16 f 20 x

O posvěcení chrámu Páně 1 f 10 x

Item kdykoliv v roce v témž chrámu Páně se služby Boží vykonávají, za obě se dává po 35 x

Zahrada farní okolo fary a štěpnice 1

Koleda a Zeleného čtvrtek jako z jiných vesnic se dává.

Z domu farního od starodávna se platí nájem faráři 4 f

Ovsa se dává při sv. Havle od záduší 3 f

Item dva provázky dříví z lesa zádušního, jestliže by pak takové dříví v lese zádušním se nenacházelo, odjinud koupiti se musejí, které sobě farář sám dělati dáti a voziti musí.

Letníkův ze vsi Slatin se schází3 f 36 x

Libisic⁶⁵ 1 f 45 x

Desátky z těch dvou vesnic žádný se nedávají, protože povinni jsou sousedi větší štolu dávati.

Za hostie⁶⁶ se platí od záduší 1 f 15 x
Koledu a Zelenýho čtvrťka jako z jiných vesnic povinni jsou dávatí.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Slatinách, 30. léta 20. století.

Třetí kostel filiální

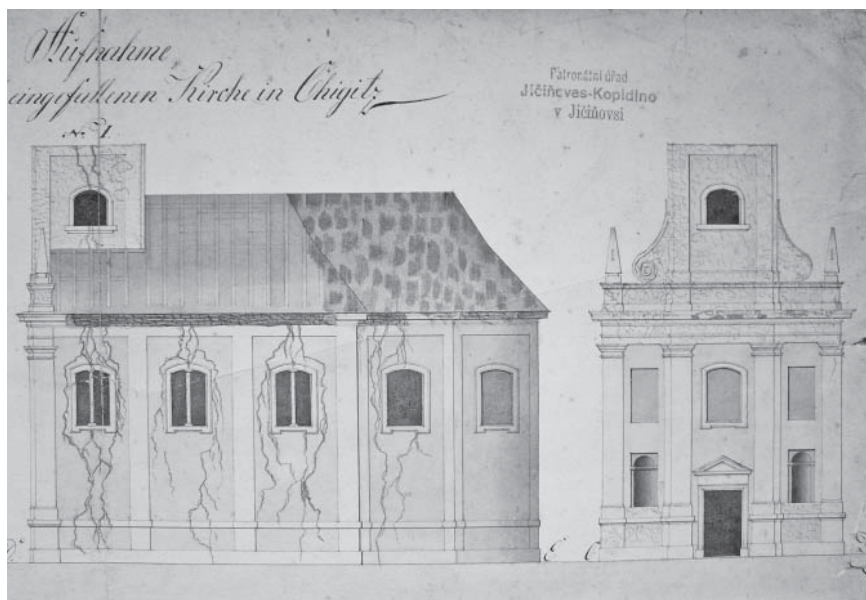
nachází se **ve vsi Chyjicích** sv. Apoštolův Šimona a Judy, samotná ta ves k témuž kostelu patří.

Polí téhož záduší, na třetinu najatých se vynachází pod57 str. 2 v.⁶⁷
Luk dávající se nájmu z nich ročně 1f 56 x 4 d4 jitra
Krav železných,⁶⁸ z kterých jedné každé nájem ročně se dává po 23 x 20 d
..... 19 kusů
Zahrada, z které nájem ročně se dává 3 f 30 x1
Desátkův jmenovaných od lidí dostává3 f 30 x
Kalich stříbrný s patenou1
Jiné mobilia a věci zádušní zapsané jsou v registrách sirotčenských.

Užitky faráře při témž záduší

Platu ročního stálého se dává od téhož záduší12 f 50 x
O posvěcení chrámu Páně1 f 10 x
Item kdykoliv v roce při témž chrámu Páně se služby Boží držejí, vždycky za oběd se platí po 35 x
Letníkův se schází z té vsi Chyjic2 f 20 x
Za hostie se dává1 f 15 x

Desátky žádné z té vsi se nedávají, toliko koledu a Zeleného čtvrtku jako z jiných vesnic povinni jsou dávat.

Kostel sv. Šimona a Judy v Chyjicích, 1. polovina 19. století.

Čtvrtý kostel filiální

vynachází se **ve vsi Oudrnících** sv. Martina biskupa, kterýžto od faráře kopidlenského se administruje a lidem svátostmi se posluhuje. K tomu kostelu patří ves Oudrnice a Lhota Oudrnická.

Polí k těmž záduší patřících a na třetí mandel lidem pronajatých se vynachází pod 85 str. 3 v. 1 č.

Nota: Z té pak třetiny záduší z těch polí odvedené podle starého obyčeje faráři patří a se dává všeho obilí polovice, jak na zrně, tak v slámě. Farář však od mlácení jest povinen od tý polovice platiti.

Palouk, z kterého ročně se platí 1 f 1

Krav železných,⁶⁹ z kterých jedné každé ročně se platí nájem po 23 x 2 d 20 kusův

Lesa se vynachází 28 ½ provázků

Kalichy stříbrný s patenami 2

Pixle⁷⁰ stříbrná pro hostie 1

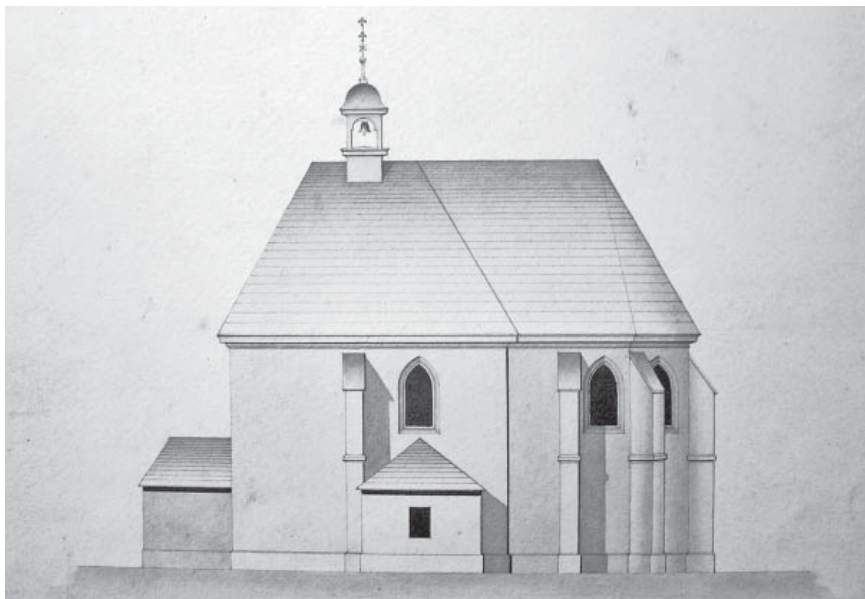
Jest prodaná.⁷¹

Monstrance⁷² mosazná stará polámaná 1

Jinému záduší⁷³

Křtitelnice cejnová stará 1

Jiné mobilia a věci kostelní sepsané jsou v registrech sirotčích a zádušních.

Stavební plán kostela sv. Martina v Údrnicích vytvořený v I. polovině 19. století.

Poznamenání užiteků faráře

Polí farních se vynachází ve dvou kusech pod 6 str. 2 v.
Palouk 1
Zahrada aneb štěpnice okolo stavení 1
Item školniště nazvaná 1
Z třetiny záduší odvedené, jakž vejš jsou jest, dostává farář jak na zrně, tak v slámě všeho polovici, od mlácení však platiti povinen jest.
Z farního domu faráři se nájem platí, když tam žádného dobytka nechová, a hospodářství zanechává.

Desátků ze vsi Oudrnice a Lhoty se schází, totiž:

pšenice 7 str. 1 v. 1 č.
žita 7 str. 1 v. 1 č.
ovsa 7 str. 1 v. 1 č.
hrachu 2 str. 2 v. 1 ½ č.
Letníkův přichází 3 f
Od služeb Božích sloužených o posvěcení chrámu Páně se platí od záduší 1 f 10 x
Item kdykoliv v témž chrámu Páně služby Boží se vykonávají, pokaždý za oběd se dává od téhož záduší po 35 x
Za hostie⁷⁴ se platí ročně 1 f 45 x
Koledy o Vánocích a Zeleného čtvrtka se dává od sousedů jako z jiných vesnic.

Kostel sv. Prokopa v Nadslavi, 1935.

Kaple sv. Prokopa Vyznavače a patrona českého

se vynachází **ve vsi Naclavi**, k té kapli a kostelíčku též městys Střevač patří. Polí, které na třetinu se lidem najímají, nachází se pod 4 str. 3 v. Item okolo městys Střevače vynacházejí se jistá pole, z kterých sousedi od starodávna plat dávají témuž záduší 3 f 16 x 2 d⁷⁵ Jsouce pak povinni také z těch dvou polí kontribuci Jeho Milosti císařské dávati, z té příčiny se dokázati nemůže, že takové pole veš jmenovanému záduší patří a jiné žádné pole tam se nevynachází. Luk, z nich ročně plat se dává 4 f 17 x 2 d,⁷⁶ patří k témuž záduší 18 ½ provázku⁷⁷ Lesa 2 leče. Jiné kostelní věci zapsané jsou v rejstříku sirotčenským, z krav železných⁷⁸ přichází nájem ročně 4 f 40 x

Užitky farní

Platu celoročního faráři od téhož záduší se dává 5 f 50 x Item při dvojích službách Božích, totiž o pouti na den sv. Prokopa a posvěcení chrámu Páně, se platí 2 f 20 x Item naproti kostelu mezi dvěma gruntů sousedskými patří faráři zahrada 1 Pole za tou zahradou pod 2 str. Z té zahrady a z toho pole, který soused užívá, dává každoročně faráři ... 7 f Letníkův z té vsi Naclavě dává se 30 x z městys Střevače 1 f 30 x 2 f⁷⁹ Za hostie od záduší se platí 45 x Desátky se žádný nedávají, nýbrž od starodávna jistý plat každoročně, jenž desátek se píše, k záduší z městys Střevače se od sousedů naclavskému každoročně odvádí.

Kaple sv. Matouše Evangelisty

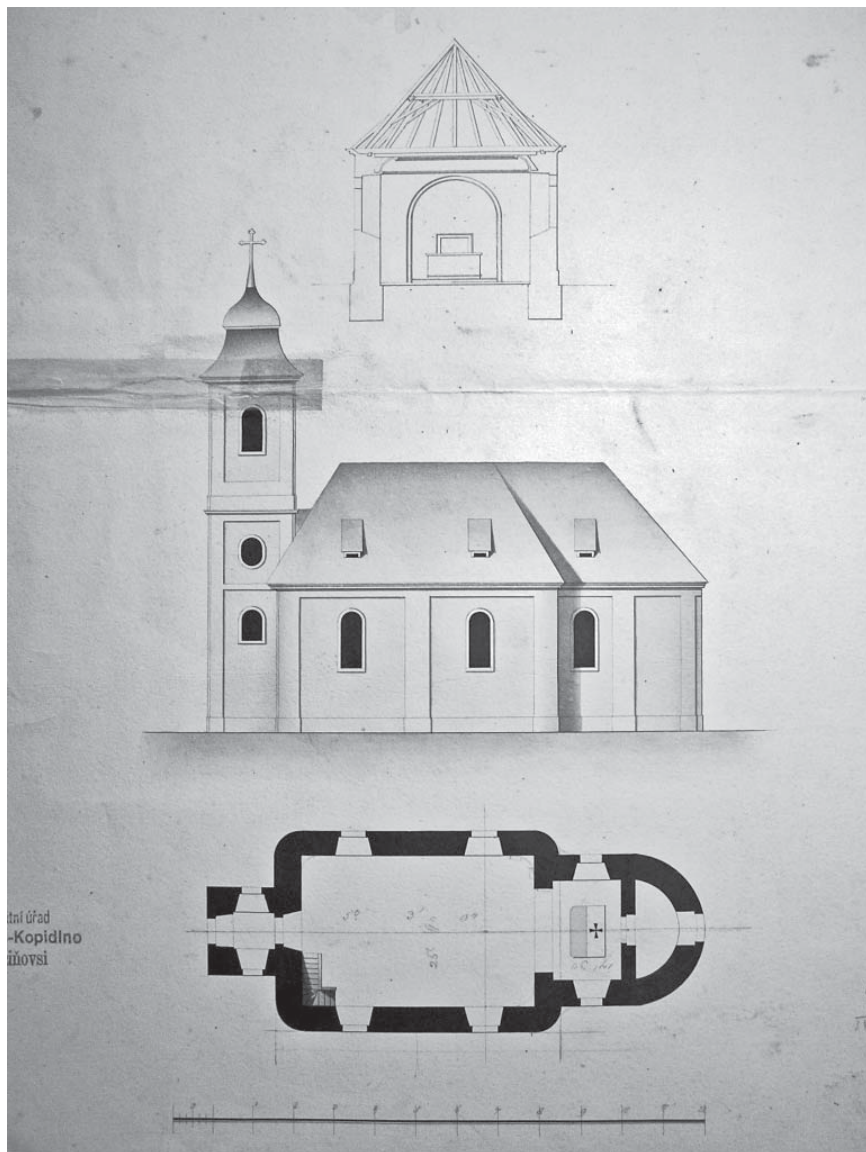
zůstává ve vsi Dolanech, sama k témuž záduší patřící.

Polí, které na třetí mandel se najímají, užívá pod37 str.⁸⁰

Luk, z kterých nájem se platí ročně [...] ⁸¹, se nachází 18 provázků⁸²

Krav železných,⁸³ z jedné každý nájem se dávají po 23 x 2 d 14 kusů

Jiné věci kostelní jsou zapsané v inventáři sirotčenským.

Stavební plán kaple sv. Matouše v Dolanech vytvořený v 1. polovině 19. století.

Užitky farní

Od dvou služeb Božích, o pouti a posvěcení chrámu Páně, platí se od záduší	1 f 45 x
Letníkův ze vsi Dolan se dává	42 x
Desátkův: pšenice	5 str. 3 v. 2 ¼ č.
žita	6 str. — 1 ¾ č.

Koleda a Zelenýho čtvrťka jako z jiných vesnic se dává.

Tato kaple, která dříve byla dřevěná a zpusťla, vystavěna jest a posvěcena roku 1768 na den sv. Matouše ab admodum reverdissimo venerabili ac eximio domino Sebastiano Lyjer de Lauro,⁸⁴ Sanctae Theologiae Doctore, decano, et vicario foraneo Neobidžoviensi, reverendissimi episcopi consistorii assessore,⁸⁵ za faráře, velebného pána Václava Šaršona.⁸⁶

Tuto také se pro budoucí faráře vědomost dává, kterak dle starobylého obyčeje a oučtův sirotčenských novému faráři na instalaci od níže položených záduší se přidává, totiž:

Od záduší kopidlenského	3 f
běcharského	3 f
vršeckého	3 f
veliškého	3 f
slatinského	3 f
kosteleckého	3 f
chyjického	3 f
oudrnického	3 f
naclavského	2 f 30 x
blížkovského	2 f
cholenického	1 f 30 x
dolanského	1 f 30 x
Suma	31 f 30 x

Že pak takové immobilia a mobilia vejš specifikovaným záduším a kostelům též také faráři kopidlenskému a veliškému přináležejí a takové užitky přicházejí, to s podpisem mé vlastní ruky a přitisknutým secritem ates-týruji.

Franciscus Andreas Ritz⁸⁷

sanctae theologiae baccalarius formato

protonotarius apostolicus, cathedralis

ecclesiae Reginae Hradecensis ad Sanctum Spiritum

canonicus, decanus kopidlnensis

et wellisensis, atque ejus

vicarius foraneus⁸⁸

Inventář gruntův, příjmův i mobilí farního kostela kopidlenského, filiálních a dvou kaplí na panství majorátním Kopidlenském, item filiálního kostela oudrnckýho na panství Bartošovském alodiálním

Kostel farní kopidlenský pod vzýváním sv. Jakuba apoštola Většího

má tyto grunty:

Rolí vorných	46 str. 3 v. 2 č.
Luk	46 provázků,
z nich lidé platějí	13 f 39 x
Lesu má	po 19 provázků
Item má jednu zahradu pod	2 str. 2 v. 2 ½ č.
Krav železných ⁸⁹ má 35, z nichžto platí po 28 x, schází se peněz	16 f 20 x
Kopnýho dostává	10 f 1 x
Peněz gruntovních	25 f 4 x 4 d
Při zvonění hran dostává od velikozvonu	24 x
Od prostředního zvonu dostává	6 x
Na lampu ⁹⁰ od jiných záduší se zdejšímu kostelu přidává, totižto	

od cholenického	1 f 30 x
od vršeckého	3 f
od blížkouského	1 f 30 x

Při tom chrámu Páně jsou dvě krypty, jedna větší od záduší vystavená, do kterýžto od položení mrtvého těla platí se 10 f, v nížto v cejnový truhle odpočívá již od mnoha let tělo urozeného rytíře pana Rabenhaupta.⁹¹ Druhá menší krypta nákladem vystavená pro rod Wohlprechtouskej,⁹² kteroužto kryptu vystavěti se mu připustilo z toho ohledu, že nový kopidlenský oltář velikej na svůj náklad vystavěti dal.

Při tomto chrámu Páně se od stříbra nachází, totižto:

Monstranci ⁹³ celá stříbrná pozlacená	1
Item jedna menší celá stříbrná	1
Kalichy stříbrný	3
K tomu stříbrný pateny	3
Ciborium ⁹⁴ stříbrný s dekletem stříbrným	1
Kaditedlnice stříbrná s loďkou stříbrnou	1
Lampa stříbrná	1
Konvičky ⁹⁵ s talířkem ze stříbra	pár 1
Stříbrný svíčky malý, k velebné svátosti	2

Pacifikál ⁹⁶ stříbrnej celej a pozlaceney, s rozličným svatejma ostatkami, od slavné konsistoře zdejší aprobírovanejma ⁹⁷	1
Pixela malá stříbrná po [Šim. Rbevačným] ⁹⁸	1
Stříbrný korunky na Pannu Marii Svatohorskou ⁹⁹	2
Item na Pannu Marii Svatohorskou stříbrný korunky	2
Item na sv. Janu Nepomuckým korunka stříbrná	1
Item křížek stříbrný s dobrými českými kameny	1
Srdíček stříbrných větších a menších na obrazu Panny Marie, z nichžto tři jsou kameny vykládány	7
Stříbrný křížek s kusem řetízkiem	1
Stříbrná malá hvězda vykládaná s kamením	1
Halsband stříbrný s modrým kamením	1
Orhengle ¹⁰⁰ stříbrný	pár 1
Dukáty, z nichž jeden kremnici se zlatým řetízkiem	4
Item holandský dukát	1
Tolary, z nichžto jest jeden s připjatým řetízkiem	8
Jiných malých peněz	6
Gallanterie v stříbře fasovaná, pozlacená	1
Korálů ¹⁰¹ červených	2 1/2 lokte
Granátů ¹⁰² černalých	kusů 5
Stříbrný šněrovadlo s šesti stříbrnými háky ¹⁰³	1
A ty věci se nacházejí na obraze Panny Marie u betléma.	
Item na Jezulátku Karmelitánským ¹⁰⁴ srdíčko stříbrný	1
Peníz stříbrný pozlacený, s řetízkiem	1
Tolar	1
<u>Od cejnu:</u>	
Svícnu velikých	18
menších	8
nízký	8
Lampy cejnový ¹⁰⁵	3
Konviček s šálkami	páry 3
Ampule pro svatý oleje ¹⁰⁶	2
Křtitelnice	1
Kříž k pohřbu	1
Flašky malý pro víno	2
Koflík pro komunikanty	1
Džbánky pro kvítí	2
Měděnice pro svčenu vodu	1
Kotlíček v oratoriu pro svčenu vodu	1
Futrál pro hostie ¹⁰⁷	1

Od metalu, mosazi, mědi a plechu:

Zvon veliký	1
prostřední	1
menší	1
maličký	2
Zvonečků k oltářům	7
Pacifikál ¹⁰⁸ mosazný s kamením	1
Metalový pozlacený svícny	2
Kaditedlnice s loďkama, mosazná	1
Monstrance ¹⁰⁹ mosazná	1
Měděný šál ¹¹⁰ v křtitedlnici	1
Plechové velké lucerny	2

Od železa

Svícen pro drobné světlo	1
Forma pro hostie ¹¹¹	1
Kružítko pro hostie ¹¹²	1

Paramenta¹¹³ nebo mešní oděvy a rozličné věci patřící k službám Božím:

Kameny oltářní ¹¹⁴	4
Antipendia malované na obou stranách	7
Ornát červený s dalmatikami, všechno bohatě se stříbrnejma [<i>ponteschpany</i>] ¹¹⁵ ozdobený, axamitový ¹¹⁶ k dalmatikám qvastle ¹¹⁷ stříbrný a šňůry, item k ornátu všechny jiné příslušnosti.	
Ornát žlutěj brokátovej, též takový pluvíál, dalmatiky s qvastlema stříbrnejma a jiné k ornátu příslušnosti.	
Item ornát černej a bílej hedbávnej, s pluvíálem a dalmatikami takovými, k nim qvastle a k ornátu příslušnosti.	
Dva ornáty modrý kredihorový ¹¹⁸ stříbrem a hedbávím vyšívaný.	
Jeden ornát zelený axamitový.	
Dva ornáty, vyšívaný harasem jeden, druhý hedbávím rozličných barev.	
Item dva ornáty černý a bílý.	
Item pro Boží tělo nebesa, navrchu červený, okolo krancl stříbrný zlatem a stříbrem a hedbávím vyšívaný.	
Jeden baldachýn axamitový červený pro Sanctissimo, zlatem štykovaný, k tomu dva andělé malý, dřevěný, dobře pozlacený. ¹¹⁹	
Dvě roucha, jedno červené, druhé zlaté, se stříbrnejma krajky, oboje k velebné svátosti, když se požehnání dává. ¹²⁰	
Šest svícňů dřevěných dobře pozlacených.	
Dvě červené damaškové korouhve pro Boží tělo.	
Haec omnia data sunt ecclesiae ab Excellentissima Domina Comitissa. ¹²¹	
Ornátů starých	19
Dalmatiky starý bílý a černý	páry 2
Item jedny starý nebesa axamitový pro Boží tělo	1

Item jedny starý rašový nebesa k doprovázení Těla Páně	1
<u>Od bílých šatův:</u> ¹²²	
Alby	6
Komže, plátěný 4, roušková 1	5
Pro ministranty:	
Komžičky rouškový nový, s červenejma sukničkama	6
Komžičky starý plátěný, se sukničkama červenejma	6
Item sukničky černý pro requiem funus.	

Pohled na presbytář kostela sv. Jakuba Většího v Kopidlně, počátek 20. století.

Inventář kostela filiálního sv.Vojtěcha v Běcharech gruntův, příjmův a mobilii v tomto chrámu Páně se vynacházejících

Tento chrám Páně má následující grunty, totižto:

Rolí vorných	43 str.
Luk pod	20 provázků,
to činí dle stryšní míry	6 str. 2 v. 2 ½ č.
Z těch lidem pronajatých schází se peněz	25 f 27 x 3 d
Toto záduší dostává platu z kovárný zádušní	4 f
Kovárna ale ta stojí na půdě obecní.	
Toto záduší dostává z 16 železných krav ¹²³ po 28 x, v sumě	7 f 28 x
Od hrubého zvonu, když se s ním hrany zvonějí, dává se	15 x

Mobilie kostelní jsou tyto:

Od stříbra zlatý kalich s patenou

.....	1
-------	---

Od cejnu:

Lampa¹²⁴

.....	1
-------	---

Cejnový konvičky¹²⁵ a talíř

.....	pár 1
-------	-------

Svícnu cejnových velkých

.....	6
-------	---

Malý svícny

.....	4
-------	---

Od mosaze:

Svícny mosazný malý

.....	2
-------	---

Kaditedlnice s loďkou

.....	1
-------	---

Zvony na věži, velkej

.....	1
-------	---

menší

.....	2
-------	---

na kostelní vížce malej

.....	1
-------	---

Item zvonečky u zákristie a u oltáře velkého

.....	2
-------	---

Ornáty jsou: červenej brokátovej

.....	1
-------	---

bílej sprostěj červeněj

.....	1
-------	---

starej zelenej a modrej

.....	1
-------	---

těž červeněj

.....	1
-------	---

suma

.....	4
-------	---

Alby

.....	2
-------	---

Komže pro duchovního

.....	2
-------	---

Komže k nemocným stará

.....	1
-------	---

Ubrusy na oltář

.....	3
-------	---

Při tomto kostele ouředník nebo starší kostelník za svou práci dostává ouhrabky, plevy, zadinu a schumlaný slámy sedmou otep, při pohřbu od malého zvonečka na kostele dostává 7 x, kterýžto plat dává do platu zvoníkům od hran a potom s nima se dělí.

Item při tom kostele jest kantor, který nic jinšího nemá toliko od služeb Božích, když v Běcharech vykonány, 6 x a za rok 7 koled.

Jinší zvoníci a služebníci kostelní nic nemají od záduší krom svého platu od zvonění hran, co od lidí dostávají, na kterýžto zvonění hran žádnou taxu nemají.

Pohled na kostel sv.Vojtěcha v Běcharech, 2011.

Inventář chrámu Páně ve vsi Vršec pod titulem sv. Vavřince mučedlníka Božího gruntův, příjmův a mobilíí

Tento chrám Páně má na gruntech, totižto:

Vorných polí	53 str.
Lesů	107 provázků,
což dle míry stryšní činí	35 str. 2 v. 2 ½ č.
Luk má toliko	3 ½ provázky
a to činí dle stryšní míry	1 str. 2 ½ č.
Z těch luk bere nájmu, nebo platu	1 f 10 x
Z 15 krav železných ¹²⁶ po 24 x dostává	6 f
Nájmu z kovárny na obecním místě stojící dostává	5 f 50 x
Avšak záduší potřeby a správu k tomu dáti musí. A ta kovárna stojí na obecním místě. ¹²⁷	
Nájmu z chalupy zádušní, v který kantor zůstává, přijímá	4 f 10 x
Nájmu z místa zádušního	17 x 3 d
Ouroků ze 2 kop a 30 x dostává	17 x 3 d

Mobilia tohoto chrámu Páně

Od stříbra:

Kalich s patenou	1
------------------------	---

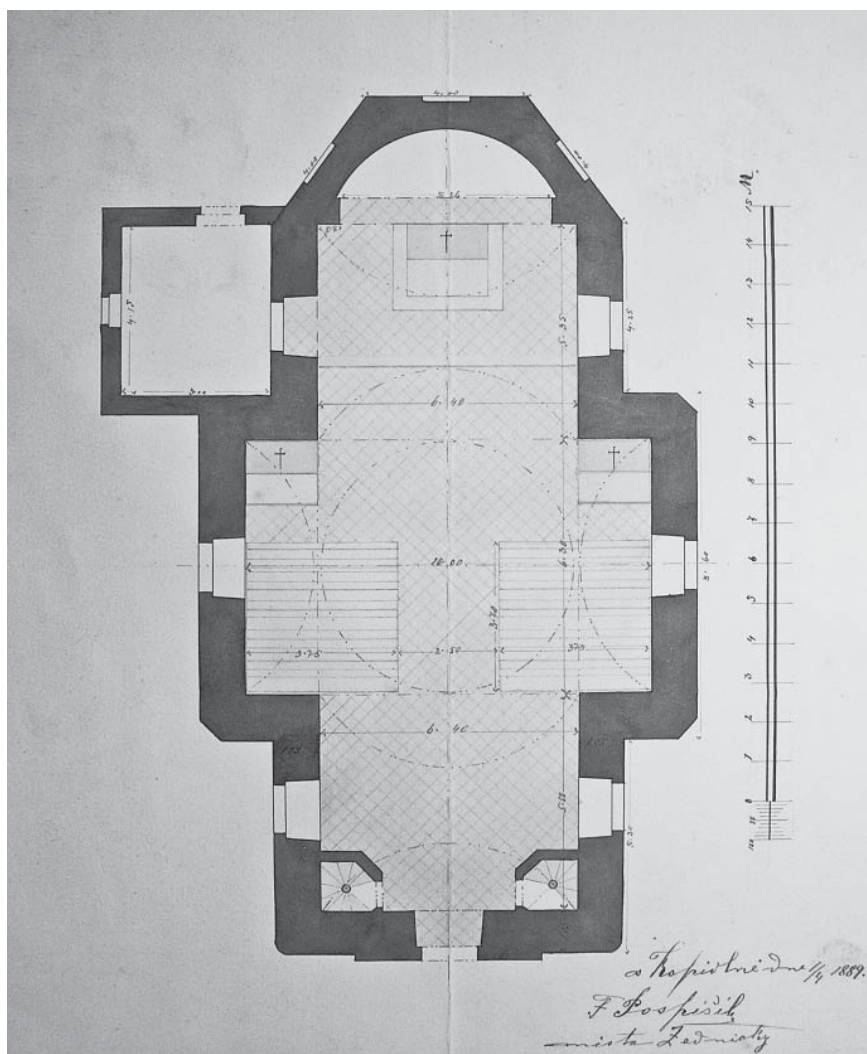
Od cejnu:

Konviček s talířem ke mši svaté	pár 1
Lampa cejnová ¹²⁸	1
Křtitedlnice cejnová	1
Svícný cejnový veliký	6
malý	2

Od mosaze:

Svícný	4
Zvony na věži od kostela oddělené, velký	3
Těž taky malej	1
Na kostelní výšce malej	1
Zvonečků u sakristie a u oltáře	2
Ornáty, novéj parterovej se zlatýma porty	1
Starší poněkud dobrý	3
Item černej	1
Suma	5
Alby	1
Komže pro duchovního	2
Misály velký, jeden starý, druhý nový	2
Malej misál	1
Ornát nový, svrchu psaný	1

Jiné věci psané jsou v inventáři sirotčenským. Role tohoto záduší najímají se lidem vršeckým pod třetí mandel. Při tom záduší vršeckým starší kostelník za svou práci má plevy a ouhrabky a zadinu, kterážto zadina vyrozumívá se fragmentum z tortis, co po zadním obilí zůstane. A dělá z každého mandele malá záměra, item dostává ze schumlaný slámy sedmou otep a jinýho nic. Při tomto kostele jest kantor stále v zádušním gruntě zůstávající (z kterého ale bytu záduší platí, jak vejš jmenováno jest), který nic jinšího nedostává tolika 6 x od služeb Božích, když se tam konají, ostatní mimo koledy a accident při pohřbu nic nemá a patříjí mu vesnice Vršec, Slavostice¹²⁹ a Labouň.

Půdorys kostela sv. Vavřince ve Vršcích vytvořený I. polovíně 19. století.

Inventář kaple zpustlé pod titulem svatého Marka apoštola Páně v Cholenicích gruntův, příjmův a mobilií

Grundy tejto kaple jsou totižto níž psány:

Vorných rolí	3 str. 1 v.
Luka zadní	0
Rybník 1	pod 1 str. 1 v.
Z toho rybníku obec Cholenská dává 45 x záduší.	
Nota: ze 4 krav železných ¹³⁰ po 28 x přechází.....	1 f 52 x

Od mobilií:

Kalich	0
Lampa plechová ¹³¹	1
Ornáty, černej čapkovéj (černej)	2
Alba	1
Komže pro duchovního	1
Ubrusy na oltář	2
Svícny dřevěný	6
Zvony menší	2
a u oltáře maličkej	1

Při tom záduší starší kostelník dostává ouhrabky, plevy a zadinu, za mandele záměru malou jako jiný kostelníci. Zvoníci toliko mají svou accidens při pohřbu.

Nota: Nyní z toho rybníčku, který 2 str. 2 ½ č. vejsevku pražské míry vynáší, jak dolejš v kontraktech k spatření jest, schází se nájmu čistého k témuž záduší každoročně..... 4 f.¹³²

Inventář kaple v Blížkově sv. Jiřího mučedníka Páně

Gruntův, příjmův, mobilíů toto záduší má:

Vorných polí	23 str. 3 v.
Zahrady	2 věrtele
Luk pod	6 provázků,
a to dle stryšní míry dělá	2 str.
Z nich platu dostává	1 f 12 x
Lesů	62 ½ provázků,
dle míry stryšní	21 str. 2 ⅔ č.

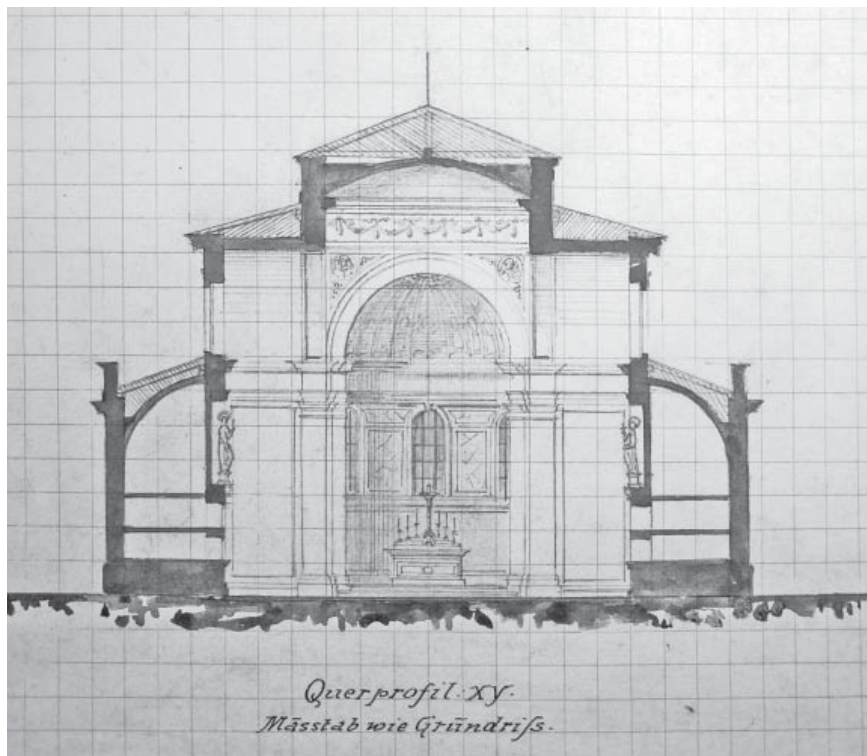
Od mobilíů:

1 ornát červeněj čapkovej

2 menší zvony a [račníček]¹³³

Ouředník při tom záduší za svou práci dostává co jinší ouředníci.

Role tohoto záduší užívají sousedi slavoštičtí pod třetí mandel. Luka též užívají slavoštičtý a vyměřenej plat z nich dávají, ale na to žádný taxy nemají.¹³⁴

Nerealizovaný návrh na přestavbu kaple sv. Marka v Cholenicích, počátek 20. století.

Inventář chrámu Páně oudrnckýho pod titulem sv. Martina biskupa gruntův, příjmův a mobilíí

K tomuto chrámu Páně patří totižto:

Rolí	pod 87 str. 2 ¼ č.
Lesá samé prostlíný	9 str. 2 v.
Palouk	1,
z něho se platí	1 f
Krav železných ¹³⁵ 20, z nich se platí 23 x 3 d a činí v sumě	7 f 46 x 4 d

Mobilie

Od stříbra:

Kalichy	2
Pateny	2

Od mosaze:

Svícnů mosazných oltářních	8
Monstrance ¹³⁶ stará	1
Kaditedlnice s loďkou	1

Od cejnu:

Konvičky ¹³⁷ mešní cejnový s talířem	pár 1
Cejnový koflík pro komunikanty	1
Křtitelnice cejnová	1
Lampa cejnová ¹³⁸	1
Zvony velkej	1
prostřední	1
menší	1
malický na kostele	1
Kámen oltářní	1

Od šatstva:

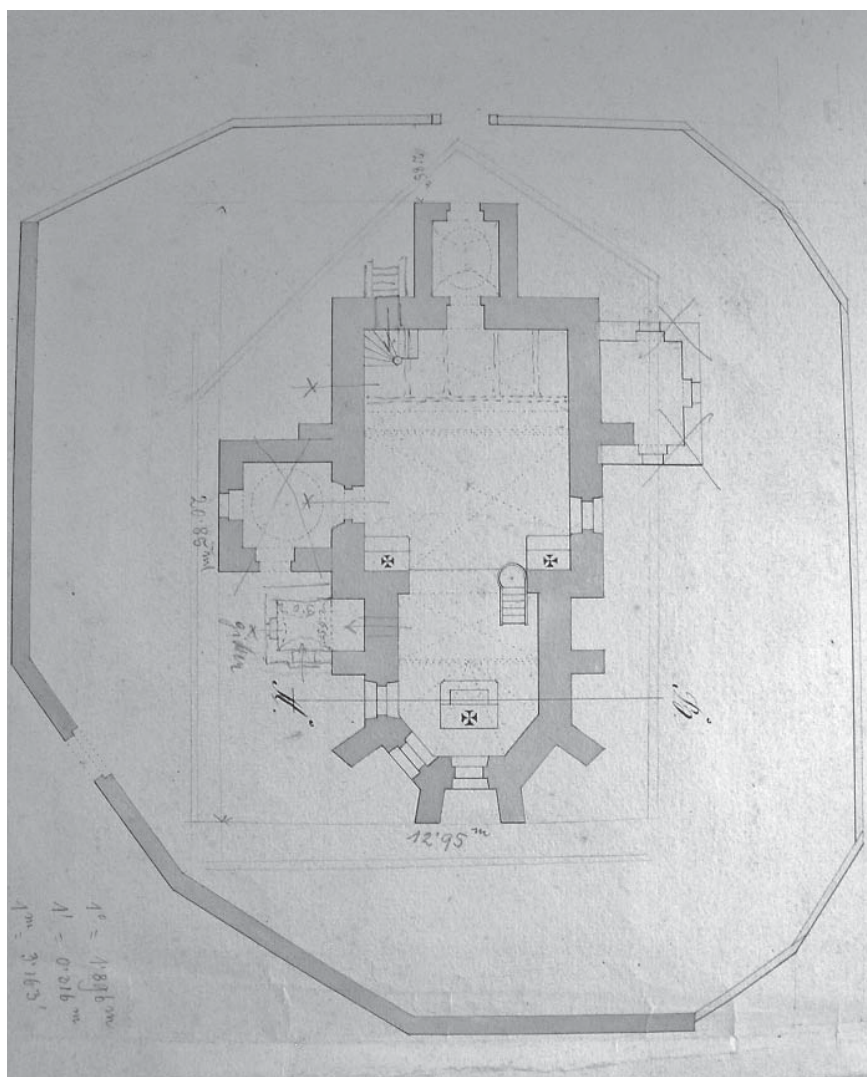
Ornát barevný rozličných barev, zlatými prýmy lemovaný	1
Ornátův jiných rozličných barev ¹³⁹	12
Korporály ¹⁴⁰	4
Alby	3
Komže	3

Ostatní je v inventářích sirotčenských všechno postaveno.

Při tom záduší kostelník dostává za svou práci ouhrabky, plevy, zadinu a sedmou otep chumlaniny. Kantor při tom chrámu Páně užívá ke své ruce bez třetiny 1 str. 2 v. role záduší.

Při tom záduší role pronajímány bývají obyvatelům tej fary pod třetí mandel. Při tomto záduší od téhož záduší zvoníci za svou práci každoročně dostávají 1 str. 2 v. žita předního, 1 str. 2 v. ovsa.

Item kantor oudrnckej od každých služeb Božích dostává 6 x a má koledy, totižto tříkrálovou, o posvícení a svatořehořskou. A z těch dvou vesnic, totižto Oudrníc a Lhoty Oudrnické, bere své pohřební k accidentia, neboližto plat od zpívání vedle možnosti osob dle prostředního způsobu.

Původrys kostela sv. Martina v Údrnicích vytvořený v I. polovině 19. století.

Poznámky:

- 1 Text byl dodatečně upraven. Část textu „dle vyměření.....19 provázků“ byla vepsána později.
- 2 Tzv. železné neboli zádušní krávy byly vlastně pravidelné poddanské platby ve prospěch příslušného záduší připsané na usedlostech. Původně se jednalo o skutečné krávy, které záduší pronajalo držitelům usedlostí. Závazek však měl trvat věčně, i pokud zvíře uhynulo, proto tedy „železné“ (věčné) krávy. V případě úmrtí majitele nebo při změně držitele usedlosti přecházela povinnost na nového majitele. Tento systém zádušních příjmů zanikl se zrušením poddanství v roce 1848.
- 3 Křesťanská liturgie je obřadem nejvyššího řádu, odkazuje s využitím pozemských prostředků k Bohu jako ke zdroji nejvyšší dokonalosti a krásy. Bohoslužebným předmětům, které se bezprostředně dotýkají proměněných posvátných způsobů chleba a vína (tj. těla a krve Kristovy), se říká *vasa sacra* či *precioza* a věnuje se jim i po stránce materiálu a zhotovení nejvyšší pozornost. Nejlépe vystihuje krásu a dokonalost Boha uslechtilé zlato, které se ale obvykle nahrazuje stříbrem a u chudších kostelů mosazí, oboje však musí být pozlaceno alespoň v místech, kde se dotýká konsekrovaného chleba či vína (vnitřky kalichů, lunula v monstranci apod.). Z důvodů drahocennosti jsou *precioza* vždy v čele soupisů chrámových inventářů.
- 4 Talířkem se rozumí tzv. paténa, tj. plochá miska na velkou hostii (pšeničný chléb) používanou při bohoslužbě. S kalichem tvoří celek, proto bývá obdobným způsobem zdobená a v jednom společném ochranném pouzdru (etu).
5 Ciborium je obvykle kovová zlacená nádoba tvarově podobná kalichu s víkem, ve které se uchovává eucharistická zásoba (tj. konsekrovaný chléb z bohoslužby) ve svatostánku na hlavním oltáři pro donášení nemocným a umírajícím, pro tento účel však existuje malé přenosné ciborium (tzv. zaopatřovací) ve tvaru kruhové patény s drobnou schránkou na hostii uprostřed.
- 6 Tento řádek byl do textu vepsán dodatečně.
- 7 Konvičky slouží k důstojnému uchování vína a vody předtím, než se použijí při vlastní bohoslužbě. Někdy bývají v detailu od sebe odlišeny, aby se poznalo, jakou tekutinu uchovávají.
- 8 Ve středověku a v baroku bylo obvyklé, aby před každým oltářem byla zavěšená olejová lampa, ve které se udržoval hořící plamen vydávající světlo. Tridentýský koncil stanovil povinnost umístit lampu s tzv. věčným světlem především před oltářem (zpravidla hlavním), ve kterém se uchovává eucharistie. Někdy se k této lampě (symetricky) připojovaly další lampy a často i množství votivních předmětů. Umělecky zpracované dary byly zavěšeny i před milostnou sochou či obrazem nebo nad hrobem světce.
- 9 Pacifikál je přenosný kříž z kovu, někdy s ostatky, umístěný na oltáři, který věřící při slavných bohoslužbách uctívají políbením na znamení smíření s Bohem i lidmi (lat. *pax tecum – pokoj tobě*, odtud jméno).
- 10 Jde o devoční kopii uctívané sošky Panny Marie ze Svaté Hory u Příbrami, kterou dle legendy, jež byla v baroku dobře známa, zhotovil první pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic. Význam sošky podtrhla i její slavná korunovace v roce 1732. Soška byla podobně jako její vzor nepochybně oblékána do různobarevných šatů a přivěšovaly se na ni votivní dary (dukáty, šňůry korálů apod.). Korunka na hlavě dítěte Ježíše bývala obvykle drahocennější či lépe propracovaná.
- 11 Ve 12. století se hora Karmel v dnešním Izraeli stala útočištěm pro společenství řeholníků, z něhož později vznikl karmelitánský řád (*Ordo fratrum Beatae Virginis Mariae de monte Carmelo* – Řád bratří blahoslavené Panny Marie na hoře Karmel). Pro řád byla již od počátku charakteristická mariánská zbožnost. Na základě jedné z řádových legend připadá na 16. červenec hlavní řádový svátek, svátek Panny Marie Karmelské (v některých zemích

- nazývána Panna Marie Škapulřřová). Zpočátku byl připomínán pouze v prostředí řádu, později se však úcta k Panně Marii Karmelské rozšířila i mimo něj, což v roce 1726 potvrdil papeř Benedikt XIII. zavedením oslavy tohoto svátku pro celou církev.
- 12 Jde o kovovou korunku druhotně připevněnou na obraz malovaný na plátně (proto „půlkoruna“).
 - 13 Ke každé milostné sošce či obrazu se připevňovaly dary (mince, šperky aj.) věnované věřícími, kteří dosáhli vyslyšení svých proseb (za uzdravení apod.). Význam kultovního zobrazení podtrhovalo právě množství votivních darů. Proti této zbožné praxi vystoupil Josef II., který ji zakázal. U některých soch a obrazů však k těmto zvyklostem docházelo i nadále, po smrti císaře i otevřeně, nedošlo však už nikdy k obnově v původním rozsahu.
 - 14 Větší množství relikviářů značí, že jde o tzv. klášterní práce, tj. umělecky zpracované pasparty s květinovými či jinými ornamenty z drátků, korálků nebo jiných materiálů s ostatky světců, většinou katakombálních, přivezených z Říma. Zhotovovaly se obvykle v ženských klášterech, kde výroba souvisela s vyšivačskou dílnou bohoslužebných rouch. Na Jičínku byla zřejmě taková dílna i v klášteře kartuziánů ve Valdčicích, jak ukazuje řada dochovaných prací z okolních kostelů, často s kvašovými miniaturami řádových světců.
 - 15 Apparamenta, vlastně hodnotné příslušenství chrámu (ozdoby, okrasy), někdy též jako „ornamenta“.
 - 16 Jde o sametové (aksamitové) bohoslužebné roucho bohatě vyšíváné stříbrným dracounem.
 - 17 Svaté přijímání bylo v baroku zpravidla vyhrazeno pouze kněžím, věřící laici přijímali minimálně. Tridentský koncil stanovil povinnost, aby každý pokřtěný věřící přijal Tělo Páně alespoň v době velikonoční po řádně vykonané duchovní přípravě, tj. svatě zpovědi. Hostie ke slavení bohoslužeb se pekly buď v klášterech, nebo v každém farním obvodu. K pečení byla užívána speciální forma zvaná kleště na hostie.
 - 18 Text byl dodatečně upraven. Původní znění: „Luk, z kterých obec Běcharská ročně platí 20 provázků.“
 - 19 Tzv. železně neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
 - 20 Talířek, tj. patěna – viz poznámka č. 4.
 - 21 Monstrance – viz poznámka č. 3.
 - 22 Hostie – viz poznámka č. 17.
 - 23 Tj. Chotěšice.
 - 24 Tj. Slavhostice.
 - 25 Tzv. železně neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
 - 26 Talířek, tj. patěna – viz poznámka č. 4.
 - 27 Hostie – viz poznámka č. 17.
 - 28 Text byl dodatečně upraven. Původní znění: „vynachází se pod 24 str.“.
 - 29 Text byl dodatečně upraven. Původní znění: „patří 53 provázků“.
 - 30 Tzv. železně neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
 - 31a Nečitelné slovo.
 - 31b Překlad:
 „Na paměť pro budoucí duchovní zde připojuji já, duchovní správce, že mají dostávat na dřevě pro svou potřebu podle starodávného práva tolik dřeva ze zádušních lesů, kolik je jim určeno, avšak toto dřevo si musí na své náklady odvézt. A za kopu 30 krejcarů a kostelu 45 krejcarů platí, jak je to uvedeno v onom instrumentu, kterým je to ustanoveno.“
 - 32 Tj. Podhradí.
 - 33 Tzv. železně neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
 - 34 Tj. Skuřina.
 - 35 Lampy – viz poznámka č. 8.
 - 36 Talířek, tj. patěna – viz poznámka č. 4.

- 37 Monstrance – viz poznámka č. 3.
- 38 Ciborium – viz poznámka č. 5.
- 39 Pacifikál – viz poznámka č. 9.
- 40 Jde o přenosné ciborium k zaopatřování umírajících či nemocných (viz předchozí poznámka).
- 41 11. října.
- 42 Nejdůstojnějším pánem.
- 43 Ferdinand Pavlíček (* 1711/14), katolický kněz. Vystřídal několik míst a postů a v polovině 50. let 18. století se stal děkanem v Jaroměři, byl též kanovníkem královéhradecké diecéze.
- 44 Václav Šaršon (asi 1702–1773), katolický kněz. Pocházel z Dvora Králové. V Kopidlně působil v letech 1743–1773, na sklonku života (1770) oslepl a na kopidlenskou faru byl za administrátora ustanoven dosavadní kaplan František Pavlíček.
- 45 Odstavec se záznamem o vzniku kaple sv. Jana Nepomuckého v Bukvici je dodatečný zápis, byl do *Inventáře* zaznamenán patrně krátce po vysvěcení kaple v roce 1767.
- 46 Tj. Podhradí.
- 47 Hostie – viz poznámka č. 17.
- 48 Odstavec o platech za bohoslužby v bukvicke kapli je dodatečný zápis, byl do *Inventáře* zaznamenán patrně krátce po vysvěcení kaple, v roce 1767.
- 49 Text byl dodatečně upraven. Původní znění patrně: „..... 10 provázků“.
- 50 Tzv. železné neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
- 51 Talířek, tj. paténa – viz poznámka č. 4.
- 52 Monstrance – viz poznámka č. 3.
- 53 Text byl dodatečně upraven. Část textu „a jiné užítky“ byla vepsána později.
- 54 Hostie – viz poznámka č. 17.
- 55 Tj. Liběšice.
- 56 Částka platby za roční nájem byla dodatečně upravena, původní částka je nečitelná.
- 57 Rozloha luk byla dodatečně upravena, původní záznam je nečitelný.
- 58 Tzv. železné neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
- 59 Monstrance – viz poznámka č. 3.
- 60 Heřman Hanibbal Blümegen (1716–1774), katolický kněz, kanovník a prelát olomoucké a brněnské kapituly. V roce 1763 se stal královéhradeckým biskupem a tento úřad zastával až do své smrti.
- 61 Jan Macula/Makula (* asi 1739), katolický kněz. V letech 1769–1773 působil jako lokální kaplan ve Slatinách.
- 62 Václav Diršmíd († 1792), katolický kněz. Pocházel ze Slatin, byl synem mlynáře. Působil několik let jako kaplan ve své rodné obci, v letech 1774 až 1776 byl lokálním kaplanem ve Veliši, poté se stal protokurátem (prvofarářem) nově zřízené fary v Ostružně, kde působil až do své smrti.
- 63 František Pavlíček (asi 1730–1807), katolický kněz. V Kopidlně působil dvanáct let jako kaplan, poté čtyři roky jako administrátor, v roce 1774 byl jmenován lokálním kaplanem ve Slatinách a o rok později se stal farářem v Kopidlně.
- 64 Překlad:
 „Poznámka: Roku 1769 byla u tohoto filiálního kostela založena lokálie z vůle a potvrzením nejdůstojnějšího, nejjasnějšího a nejurozenějšího pána, pana Hermanna, biskupa královéhradeckého, a zároveň v tomto roce 11. března přišel jako prvokaplan slatinský důstojný pán Jan Macula, předtím kancelista u důstojné konzistoře. Jeho následovníkem se v prosinci roku 1773 stal důstojný pán Václav Diršmíd, v květnu roku 1774 ho nahradil důstojný pán František Pavlíček, předtím kaplan kopidlenský.“
- 65 Tj. z Liběšic.
- 66 Hostie – viz poznámka č. 17.
- 67 Rozloha polí byla dodatečně upravená, původní údaj je nečitelný.

- 68 Tzv. železné neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
- 69 Tzv. železné neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
- 70 Těž pyxida – kruhové pouzdro (dóza) k důstojnému uchování konsekrované hostie ve svatostánku určené k vystavení v monstranci při slavnostních bohoslužbách či průvodech.
- 71 Dodatečný zápis, nedatovaný.
- 72 Monstrance – viz poznámka č. 3.
- 73 Dodatečný zápis, nedatovaný.
- 74 Hostie – viz poznámka č. 17.
- 75 Částka platby za pole byla dodatečně upravena, původní údaj je nečitelný.
- 76 Částka roční platby za louky byla dodatečně upravena, původní údaj je nečitelný.
- 77 Rozloha luk byla dodatečně upravena, původní údaj je nečitelný.
- 78 Tzv. železné neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
- 79 Částky poplatků byly dodatečně upraveny, původně bylo v textu uvedeno, že z Nadslavi se platí 20 krejcarů, a celková částka tedy činila 1 zlatý 50 krejcarů.
- 80 Rozloha polí byla dodatečně upravena, původní údaj je nečitelný.
- 81 Částka byla dodatečně přeškrtnuta, údaj je nečitelný.
- 82 Rozloha luk byla dodatečně upravena, původní údaj je nečitelný.
- 83 Tzv. železné neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
- 84 Sebastián Lyjer/Lyer de Lauro, katolický kněz, do roku 1770 byl novobydžovským vikářem, měl i několik čestných titulů při královéhradecké diecézi.
- 85 Překlad:
„Od nanejvýš urozeného a význačného pána Sebastiáná Lyjer de Lauro, doktora svatě teologie, děkana a vikáře novobydžovského, asesora důstojné biskupské konzistoře.“
- 86 Václav Šaršon (asi 1702–1773), katolický kněz – viz poznámka č. 50.
Celý odstavec byl do textu vepsán dodatečně, patrně krátce po vzniku a vysvěcení kaple v roce 1768.
- 87 František Ondřej Ryc/Ritz (asi 1669–1743), katolický kněz. Podle údajů v kopidlenské farní kronice založen v roce 1836 F. A. Vackem (viz s. 149, 150; kopie kroniky je uložena na děkanství v Kopidlně, originál je neznámý) byl Ryc rodákem z Kopidlna. Působil zde od roku 1706 až do své smrti v roce 1743 jako farář, zastával funkci vikáře jičínského vikariátu a byl také kanovníkem královéhradecké diecéze.
- 88 Překlad:
„František Ondřej Ryc/Ritz, bakalář svatě teologie, apoštolský protonotář, kanovník královéhradeckého katedrálního kostela sv. Ducha, děkan kopidlenský a velišký a tamní vikář.“
- 89 Tzv. železné neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
- 90 Lampy – viz poznámka č. 8.
- 91 Rabenhauptové ze Suché byli původně vladýcký rod usdlý v jižních Čechách a Dolních Rakousích, v roce 1532 byli povýšeni do panského stavu. Jeden z členů rodu, Kryštof Rabenhaupt ze Suché, koupil v roce 1559 Kopidlnu, v roce 1564 se oženil s Markétou (Magdalenou) Hirschperágovou z Königsheimu, s níž měl několik dětí. Jedním z nich byl i Baltazar († 1616), který se stal jeho nástupcem na Kopidlně. Zděděné panství rozšířil tím, že roce v 1607 přikoupil Běchary. Zemřel bezdětný a statky odkázal Janu Rudolfovi Trčkovu z Lípy. Byl pohřben v kryptě kopidlenského kostela.
Tato větší krypta se nachází před hlavním oltářem.
- 92 Jan Valprecht/Wohlprecht, kopidlenský měšťan žijící na přelomu 17. a 18. století.
Tato menší krypta se nacházela pod chórem. V roce 1917 však musela být zasypaná, neboť se do ní při rekonstrukci dlažby propadla podlaha. Podle údajů ve výše zmiňované farní kronice z roku 1836 (s. 224 a 225) byla v té době již prázdná.
- 93 Monstrance – viz poznámka č. 3.
- 94 Ciborium – viz poznámka č. 5.

- 95 Konvičky – viz poznámka č. 7.
- 96 Pacifikál – viz poznámka č. 9.
- 97 Podle církevních předpisů vydaných tridentským koncilem musela být pravost každých ostatků světců či relikvií úředně ověřena („aprobírovaná“) místní církevní autoritou, tj. biskupskou konzistoří. Jen tak je bylo možno vystavit veřejně uctě.
- 98 Text špatně čitelný.
- 99 Panna Marie Svatohorská – viz poznámka č. 10.
- 100 Orhenge (správně německy Ohrgehänge) jsou náušnice. K milostným sochám se připevňovaly šperky všech druhů; náušnice v některých případech i do uší (pak měla socha obvykle i paruku), nejčastěji však na řetízcích kolem krku madony.
- 101 Opracovaný červený mořský korál patřil k drahocenným šperkům. Podle starověkých spisovatelů chránil před zlem a nemocemi a ve středověku i později se používal jako jakýsi amulet chránící především malé děti, kterým se přivěšoval na krk. Červená symbolicky odkazovala ke Kristově krvi, v teologické rovině znamenající nejlepší ochranu.
- 102 Šnůry z českých granátů byly obvyklou součástí votivních darů; kameny často větší velikosti (ložiska ještě nebyla vyčerpána) byly většinou klenotnický zpracovávány v Praze či Turnově, zachováno je např. pět náhrdelníků z českých granátů poutní madony v Horním Jiřetíně.
- 103 Háčky či očka připevněné k okrajům šatů milostných soch umožňovaly provlékání darovaných řetízků či šňůr s kameny, na které se teprve následně připevňovaly mince, medaile, šperky, křížky apod.
- 104 V karmelitánském řádu je už od středověku bohatě rozvinutá úcta k Dítěti Ježíši, v klášterních kostelech (zvláště ve Španělsku) byly sošky malého Ježíše vždy předmětem takové úcty. Nejznámější soškou tohoto typu je však nepochybně milostné Pražské Jezulátko uctívané od konce třicetileté války v karmelitánském kostele Panny Marie Vítězné na Malé Straně. V kopiích se úcta k Jezulátku rozšířila nejen po Čechách, ale i po okolních zemích. Jezulátka z této doby mají obvykle dřevěné jádro, inkarnát z vosku a paruku z lidských vlasů (např. sošky z Kosmonos, Rumburku aj.).
- 105 Lamy – viz poznámka č. 8.
- 106 K řádnému udělování svátosti se používají biskupem posvěcené oleje: k mazání před křtem olej katechumenů (*oleum catechumenorum*) a k mazání po křtu a při kněžském svěcení křížma (chrisma), protože ve farnosti se používají pouze při křtu, jsou obvykle pohromadě (proto páry ampulí). K zaopatřování nemocných, resp. umírajících, tzv. poslednímu pomazání (*oleum infirmorum*) bývá ampule samostatně, protože se společně s posvěcenou hostií přinášela k umírajícímu.
- 107 Hostie – viz poznámka č. 17.
- 108 Pacifikál – viz poznámka č. 9.
- 109 Monstrance – viz poznámka č. 3.
- 110 Měděný šál ve křtitelnici – nádoba sloužící jako vložka ve křtitelnici a usnadňující tak snazší manipulaci s křestní vodou.
- 111 Forma pro hostie – kněz obvykle obstarával i pečení hostií k bohoslužbě (z pšeničné mouky a vody), upečený plát se v tzv. kleštích (formě na hostie) smáčkl a získal tak i příslušný reliéf z matrice vyryté v kleštích.
- 112 Kružátko na hostie – upečený plát (viz předchozí poznámka) s vyraženými motivy bylo nutno vykrojit zvláštní formičkou, eventuálně ještě narýhovat rýhovadlem, které umožňovalo snazší lámání hostie (*fractio panis*) před pozdvihováním konsekrovaných darů během bohoslužby.
- 113 Paramenta (z lat. parare – zdobit) – souborné označení pro svrchní obřadní roucha kněze zhotovovaná obvykle z nákladných hedvábných či zdobených látek. Vyjadřují Boží majestát a královský rozměr kněžství, na rozdíl od tzv. *linTEAMIN*, spodních oděvů z lněných pláten, které vyjadřují lidskou zranitelnost.

- 114 Kameny oltářní – podle starobylé církevní praxe měly být oltáře kamenné (symbolizují totiž hrob). Jejich součástí byla i prohlubeň, kam se umísťovaly ostatky mučedníků, nad jejichž hroby se dříve bohoslužby slavily. V pozdější praxi stačil oltář dřevěný, ale do oltářní svrchní menzy se zazdíval oltářní kámen, tzn. mramorová deska (30 x 30 cm) obsahující v sobě dutinu k uložení svatých ostatků. Oltářní kámen světil pouze biskup a nesměl být poškozen či otevřen. Někdy se zazdíval do dřevěných oltářů, v některých případech se z nich dal i vyjmout.
- 115 Špatně čitelné slovo.
- 116 Aksamitový, tj. sametový.
- 117 Kvastle se šňůrami jsou součástí dalmatiky. Jáhenství bylo chápáno jako předstupeň kněžského svěcení, jáhenské roucho získalo ve středověku množství ze symboliky starozákonních rouch levitů (především štrápece).
- 118 Kredihorový, též kreditúrový apod., počestěný a zkomolený výraz z francouzského *Gros de Tours*, což je druh odvozené plátnové vazby označující tzv. zesílené hedvábi používané k odívání.
- 119 Baldachýny k nejsvětější svátosti jsou dvojího druhu, jednak tzv. procesní baldachýn (označovaný jako nebesa) používaný při procesích (zvláště při slavnosti Božího těla) nad knězem s monstrancí. Druhý typ baldachýnu (nejčastěji červeného) se obvykle umísťoval nad svatostánkem na oltáři, ve kterém se uchovávala eucharistie a před kterým hořelo věčné světlo. Po stranách svatostánku je ozdobně převázán šňůrami, které velmi často přidržují andělé. V Čechách se objevuje méně často, obvyklejší je však jeho řezbářské ztvárnění přímo v rámci oltářní architektury (imituje tkaninu).
- 120 Jde o tzv. velum k požehnání (*velum prolongatum*). Při žehnání proměněnou hostií v monstranci (tzv. nejsvětější svátosti) si zahaloval kněz ruce velem, aby naznačil, že člověk se k těmto Božím tajemstvím ani přiblížit nemůže, natož se jich dotknout, podobně si musel Mojžíš sundat opánky při zjevení Boha v hořícím keři na hoře Sinaj. Velum k požehnání nejsvětější svátostí je obvykle bílé (zlaté) nebo červené a může se použít i k žehnání pacifikálem s relikviemi svatého kříže.
- 121 Překlad:
 „Toto vše bylo darováno nejvznešenější paní hraběnkou.“
 V době předpokládaného vzniku Inventáře, tj. v letech 1776 až 1786, byl majitelem panství Josef Jindřich, hrabě Schlik (1754–1806); panství držel od roku 1770 až do své smrti. Hraběnkou, která darovala kostelu různé předměty, tedy byla buď jeho manželka Filipína Lidmila Schliková, rozená hraběnka z Nostitz-Rieneck (1764–1813), s níž se oženil 11. února 1781, nebo jeho matka, vdova po Leopoldu Jindřichovi, hraběti Schlikovi (1729–1770), Marie Antonie Schliková, rozená hraběnka z Frankenbergu a Ludwigsdorfu (1928–1794).
- 122 Bílé šaty, též kněžské či kostelní prádlo – spodní ceremoniální oděvy kněze (alba) nebo oděvy příslušujících (rochety, superpelice pro ministranty označované jako ministrantské / rouškové komže). Zhotovují se z bílého lněného plátna (odtud linteamina) a jsou velmi náročné na údržbu. Bílá barva odkazuje na křest.
- 123 Tzv. železné neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
- 124 Lampy – viz poznámka č. 8.
- 125 Konvičky – viz poznámka č. 7.
- 126 Tzv. železné neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
- 127 Věta „A ta kovárna stojí na obecním místě.“ byla do textu vepsána dodatečně.
- 128 Lampy – viz poznámka č. 8.
- 129 Tj. Slavhostice.
- 130 Tzv. železné neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
- 131 Lampy – viz poznámka č. 8.
- 132 Tento odstavec byl do textu vepsán dodatečně.

- 133 Špatně čitelné slovo.
- 134 Tento odstavec byl do textu vepsán dodatečně.
- 135 Tzv. železné neboli zádušní krávy – viz poznámka č. 2.
- 136 Monstrance – viz poznámka č. 3.
- 137 Konvičky – viz poznámka č. 7.
- 138 Lampy – viz poznámka č. 8.
- 139 Církev používá k vyjádření emocionální stránky bohoslužebných slavností tzv. liturgických barev, které se používají přesně podle předepsaných pravidel. Nejslavnostnější barvou je bílá (či zlatá), která se používá při slavnostech z Ježíšova života (pokud nesouvisí s jeho smrtí), při oslavě Božích tajemství (např. Nejsvětější Trojice) a u světců, kteří nezemřeli mučednickou smrtí. Červená barva je barvou ohně (slavnost Letnic) a krve (svátky mučedníků), černá je barvou smutku a fialová pokání. V baroku se velmi málo používala zelená barva pro dny, které nespádají do uvedených kategorií.
- 140 Korporál – pečlivě škrobený lněný šátek skládaný do podoby jakéhosi psaní, který se rozprostírá během konání mše svaté pod kalich a patěnu, označuje prostor, ke kterému se vztahují konsekrační slova.

**KRONIKA
KOPIDLENSKÉ FARNÍ ŠKOLY**

Jana Stráníková

Úvod

Kronika kopidlenské farní školy byla (podle údajů v ní uvedených) založena ve druhé polovině 30. let 19. století tehdejším učitelem Janem Řepkou. Zápisy vznikaly v průběhu několika desetiletí, a to do školního roku 1904–05. Během tohoto dlouhého období se charakter zápisů postupně proměňoval.

První část (s. 73–114 této publikace) kroniky tvoří opis díla kopidlenského faráře Františka Aloise Vacka *Historie farní školy kopidlenské*, na něj navazují (s. 115–135) retrospektivní zápisy o dění týkajícím se školy, učitelů a Kopidlna a posléze (s. 136–219) následují záznamy kronikářského rázu zapisované v jednotlivých školních rocích o změnách v učitelském sboru, výjimečných událostech a všech záležitostech týkajících se školy, učitelů a žáků.

Opis Vackova díla *Historie farní školy kopidlenské* pořídil zakladatel kroniky Jan Řepka. Kromě toho sem ještě opsal Vackův proslov přednesený na učitelské konferenci v roce 1836 (s. 118–120). Další pisatele se nám nepodařilo identifikovat, a tak autor zápisu týkajícího se nerealizované stavby plotu u školy a opisu souvisejícího úředního spisu (s. 115–116) a stejně tak nám autor, resp. autoři opisu *Nejnvyššího připomenutí o nedostatecích obecných škol (Hochartige Bemerkungen über an Volksschulen wahrgenommene Mängel*; s. 121–122) a dalších textů zůstávají neznámi.

Řepkův následovník František Hilmar, který stál v čele školy od jeho smrti v roce 1838 až do roku 1873, začal do kroniky psát ve 40. letech 19. století. Poprvé tak učinil v souvislosti se svým jmenováním *vzorným učitelem* v roce 1841, podruhé v 60. letech, když chtěl zaznamenat své další vyznamenání a rozšíření kopidlenské školy z dvoutrídní na trojtrídní, a potřetí pod vlivem událostí roku 1866, které zasáhly region i jeho samotného (s. 122–123). Rozsah jeho zápisů však není velký, tematicky ani množstvím textu.

Hilmara výrazně zastihuje jeho nástupce Josef Křídlo, který se v roce 1873 ujal vedení kopidlenské školy a zároveň i školní kroniky. Čtenáři se díky němu mohou dozvědět o konrádovské nadaci a školní nadaci Anny Jůzovské, stavbě nové školní budovy, reformě školství z 60. let 19. století a jejích důsledcích a o dalších událostech, které předcházely jeho nástupu do funkce (s. 125n). Křídlo začal posléze psát v duchu tradičních kronikářských zápisů a v kronice zachycoval významné události i běžné dění ve škole (počet dětí, výuka, změny v učitelském sboru aj.), které členil podle jednotlivých školních roků. V jeho textu nacházíme občasné příписy jiných osob – např. stručný zápis o úmrtí česovského učitele Václava Tůmy z pera neznámého pisatele (s. 123) a krátké zhodnocení Hilmarova působení v Kopidlně a jeho významu pro českou hudbu, které v roce 1916 do kroniky vepsal učitel Václav Šťastný (s. 138).

Od školního roku 1889–90 se vedení kroniky ujal Křídlovův nástupce, nový řídicí učitel Jan Urban. Jeho rukopis se v jednom případě objevuje už

v dřívější části textu, a sice v soupise dětí podarovaných z úroků konrádovské nadace (s. 152). Zápisy týkající se let 1891–1904 jsou jeho dílem, i ty ovšem vznikly až v době, kdy stanul v čele kopidlenské školy a převzal i vedení kroniky, a byly postupně zapisovány v příslušných školních rocích. Jan Urban je zároveň posledním tvůrcem kopidlenské školní kroniky, který v roce 1904–05 zapisování ukončil.

Kronika kopidlenské farní školy je zajímavým pramenem, který přináší řadu cenných údajů k dějinám regionu. Dílo kopidlenského faráře Františka Aloise Vacka *Historie farní školy kopidlenské*, jehož opis najdeme v úvodu, je založeno na výzkumu historických dokumentů. Autor využil staré městské listiny a jiné dokumenty, které byly tehdy uloženy v městské spisovně. Mnohé z nich se do dnešních dnů nedochovaly. Čerpal také z písemných dokumentů schlikovského archivu a v hojně míře i z dobové odborné literatury, časopisů a edic středověkých pramenů.

Vacek se živě zajímal o historii a topografii regionu, v němž působil. Uveřejnil množství článků a samostatných děl, které se týkaly historie sakrálních staveb na Kopidllensku, některých lokalit, významných osobností a starých šlechtických rodů, jimž kdysi patřily zemanské statky v okolí. České články uveřejňoval v *Časopise českého musea*, německé potom v brněnském časopise *Hesperus* nebo ve vídeňském periodiku *Hormayers Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst*. Samostatnou publikaci věnoval také dějinám svého rodného města Jablonného nad Orlicí.¹ Nezabýval se však jen historií a topografií, ale napsal i množství statí věnovaných roli faráře, náboženským otázkám a problematice školství. Tyto články vyšly v časopisech *Přítel mládeže* a *Časopis pro katolické duchovenstvo*.²

Na *Historii farní školy kopidlenské* můžeme nahlížet jako na obraz minulosti města, školy, panství a země zachycený očima faráře první poloviny 19. století, tedy člověka, který ve svém prostředí představoval morální a společenskou autoritu. Postavení katolického kněze působícího v malém poddanském městečku mělo svá specifika: jednalo se o zpravidla jediného vzdělaného člověka (a ve Vackově případě opravdu nadprůměrně erudovaného), který byl v každodenním kontaktu s venkovským obyvatelstvem, jehož chování a morálku měl ovlivňovat pozitivním směrem. Obvykle zároveň zastával funkci katechety a školního dozorce, takže měl vliv na chod školy a přicházel do styku s žáky. Na výchovnou a vzdělávací roli školy kladl Vacek velký důraz, proto považoval za důležité, aby učitelé měli kvalitní vzdělání a věnovali se své profesi s plným nasazením. Kvalitní školství, resp. dobrou úroveň elementárního vzdělání považoval za nezbytný předpoklad morálního rozvoje každého člověka a současně za klíč k hospodářskému a kulturnímu rozvoji venkovských regionů. Škola měla mj. každého jedince připravit na budoucí duchovní a edukační působení kostela, měla vytvořit nezbytné

Historie

šaryj

školy Šropidlensté

VS

Františka Aloysya Wackra

biskupského Pražského královského Notáře, vobecného
a školního úřadu v obvodu Diecézního úřadu
ka, král. české společnosti nauk vobecného úřadu,
českého národního Muzea vinného, čes. král. Morav.
šho - Druhé společnosti křesťanských voličů, a jiných
tí více právních a voličských úřadů jeho zvlášť
v Praze a v okolí v Logolu.

1833.

předpoklady, které by usnadnily jeho formaci. Vacek měl za to, že „každý člověk, buď i sebe sprostější, skrze dobré toliko vycvičení a vychování hodným a právě šťastným člověkem býti může.“⁶ Význam školy ovšem neměl převýšit vliv a vážnost kostela, který považoval jednoznačně za nejdůležitější v každé obci.⁴ Požadoval důslednou a promyšlenou spolupráci kostela a školy, tj. faráře a místního učitele či učitelů. Škola měla přispět k přiměřenému rozšíření obzorů venkovského obyvatelstva, zajistit jim elementární gramotnost, eventuelně zprostředkovat praktické dovednosti využitelné v řemesle či hospodářství, především ale měla vychovávat poslušné poddané s pevnými morálními zásadami a úctou k autoritám, kteří by si byli vědomi svého místa ve společnosti.⁵

I v hodnocení jednotlivých historických epoch se odráží Vackova profese. Postoj katolického kněze lze rozeznat nejen ve zdůrazňování náboženské víry jako základu morálních hodnot, ale i v kladném hodnocení projevů zbožnosti a péče o sakrální památky. Přes jednoznačné upřednostňování katolické konfese nezavrhuje nekatolickou literaturu, naopak uznává její přínos pro české písemnictví a váží si erudovaných autorů, kteří vydali vzdělávací nebo jinak přínosné spisy, případně přeložili významná díla.

Další části kopidlenské školní kroniky pak tvoří retrospektivní a autentické zápisy, které mapují více než 70 let historie školy. Čtenář se může dozvědět mnohé zajímavosti o dění v městečku Kopidlně, všedních i nevšedních událostech na schlikovském panství a v životě tamních obyvatel. Kronika umožňuje nahlédnout do každodenních strastí a radostí učitelů a žáků, zčásti osvětluje fungování vyučování, hospodářské zabezpečení školy, roli učitele a kněze, vliv vrchnosti jakožto patrona školy na dění v ní a v neposlední řadě i význam školy v životě obyvatel Kopidlna a okolí. Zároveň však napovídá mnohé i o tíživém sociálním postavení učitelů. Zápis „*Sobotáles † 1870. Budiž ti země lebká!*“ výstižně ukazuje, s jakým nadšením se setkaly změny, které s sebou přinesla nová legislativní úprava školství zavádějící stálý a pevně daný plat všem členům pedagogického sboru.

Ediční poznámka

Veškeré ediční zásahy do textu kroniky jsou provedeny podle námi zvolených, níže popsaných zásad a nejsou ve výsledném textu vyznačeny pomocí poznámkového aparátu, ani grafického rozlišení pomocí závorek [].

Kronika vznikala v delším časovém období, a to během více než sedmdesáti let. Charakter zápisů se během doby postupně měnil: popis historie školy a obce byl vystřídán shrnujícími retrospektivními zápisy týkajícími se části 19. století a ty následně tradičními kronikářskými zápisy mapujícími dění v jednotlivých školních rocích. Při vytváření edice bylo zachováno původní členění a posloupnost, které tvoří logický celek. Výsledná práce proto reflektuje postupné proměny obsahu a podoby zapisovaného textu. S ohledem na zachování jednotného rázu bylo však nutné uměle vytvořit několik nadpisů, nebo upravit řadu nadpisů. V originálním textu se v názvech kapitol věnovaných dění v jednotlivých staletích střídá číslování římskými a arabskými číslicemi, navíc v nesprávném pořadí. Zde jsme opravili posloupnost a zvolili jednotný ráz číslování arabskými číslicemi. V rámci edičních úprav jsme vytvořily nadpisy v části textu vzniklém ve 40.–80. letech (s. 115–136), abychom usnadnili čtenářům orientaci v naší publikaci. Do textu jsme rovněž vložily nadpisy „*Školní rok 1880–81*“ a „*Školní rok 1881–82*“ (s. 136 a 137), a dále pak tematické nadpisy na okrajích stran ve školních letech 1880–81 až 1887–88 (s. 136–152). S ohledem na dodržení jednotného a přehledného rázu výsledného textu jsme vynechali podpisy biskupů a jiných odpovědných osob a také jejich krátké vzkazy, které do kroniky vepsali u příležitosti vizitace školy.

Co se týká psaní cizích slov, rozhodli jsme se s ohledem na zachování určité autenticity originálu ponechat hojně užívaná slova cizího původu tak, jak je uvedli pisatelé, tedy v podobě respektující tehdejší pravopisné normy (*gymnasium*, *konsistoriální*, *universita*, *visitací*, *katechisování*, *kurs*, *diecese*, *ingenieur*, *utraquitské*, *utraquisté*). Slova, která se v textu originálu vyskytují ve dvou variantách (*theologický* i *teologický*, *lokálie* i *lokálie*, *filiální* i *filiální*, *studie* i *studie*, *študoval* i *studoval*, *evanjelický* i *evangelický*, *jenerální* i *generální*, *Ježuité* i *Jesuité*), jsme sjednotili a uvádíme je ve tvaru odpovídajícím současnému českému pravopisu, popř. spisovnému úzu (*teologický*, *lokálie*, *filiální*, *studie*, *študoval*, *evangelický*, *generální*, *ježuité*). Důsledně jsme také ve všech slovech cizího původu odstranili zdvojené hlásky (např. *Excellencí* → *Excelencí*, *professor* → *profesor*).

Psaní velkých a malých písmen jsme upravili podle současných pravidel českého pravopisu (např. *Šcholastik* → *scholastik*, *lid Český* → *lid český*, *na vysokých školách Pražských* → *na vysokých školách pražských*, *Piarista* → *piarista*, *Školy Kopidlenské* → *školy kopidlenské*, *Ambrosiánský chvalozpěv* → *ambrosiánský chvalozpěv* apod.). Velké písmeno jsme nechali v tradičních titulech, které

se používaly pro oslovení významných osob (*Jeho Excelenci, Jeho Veličenstvo, Jeho Milost* apod.). U slov označujících hodnost nebo u oslovení (*Pán* → *pán*, *Pan* → *pan*, *Milostpán* → *milostpán*, *Hrabě* → *hrabě*, *Biskup* → *biskup*, *Císař* → *císař*, *Císaře Pána* → *císaře pána* apod.), u odvozených přídavných jmen (*biskupský, milostnou, hraběcí, milostivý, apoštolského, císařský, nejmilostivější* apod.) a u institucí a úřadů (*Biskupství* → *biskupství*, *Gubernium* → *gubernium* apod.) opravujeme velká písmena na malá. U slov a slovních spojení souvisejících s církevní liturgií a zbožností jsme ponechali velké písmeno jako projev náboženské úcty (*Písmo, služby Boží, církev Boží, Duch svatý, Nejsvětější Trojice Boží, slovo Boží, Bůh, chrám Páně* apod.).

Dále jsme velké písmeno uvedli u názvů divadelních her, knih, článků a jiných děl, a to i tehdy, nejedná-li se o přesný název, ale pouze o parafrázi nebo překlad cizojazyčného názvu (*Historické své zprávy o normálním ústavu, Historii chronologickou* Publičkovu, *Zdravotní slovník, Léčivé rostliny, Pravopis pro nižší třídy, Mapy polokoulí, Časopisu českoteologického* apod.). Tyto názvy píšeme kurzívou.

Jako osobní a místní vlastní jména vnímáme spojení typu *hraběcí rodiny Šlikovské, obec Kopidlňenská, panství Kopidlenské a panství Šlikovské*, ponechali jsme zde tedy velké počáteční písmeno. Také sousloví *Rakousko-uherská říše*, resp. *Říše rakousko-uherská a Svátá římská říše* chápeme jako název státu, a proto jsme zde uvedli velké písmeno. Naopak spojení typu *mocnářství rakousko-uherské* nepovažujeme za název, a tudíž jsme ho psali s malým písmenem.

Podle současných pravidel českého pravopisu upravujeme psaní *s/ž* a *š/ž* (*súčastnilo* → *žúčastnilo, jesto* → *ježto* apod.) a psaní *i/y*, a to jak ve shodě podmětu s přísudkem, tak i v jednotlivých slovech. U neživotných maskulin s životnou koncovkou *-ové* uvádíme shodu jako u podstatných jmen životných.

V rámci edičních zásahů byla změněna některá diakritická znaménka (kromě výjimek uvedených v této ediční poznámce) a také interpunkce, aby byla v souladu se současnou pravopisnou normou. Pokud to nebylo na úkor srozumitelnosti textu a nenarušovalo jeho výpověď, rozdělili jsme příliš dlouhá souvětí.

Jména šlechtických rodů zůstala tak, jak je uvedli pisatelé kroniky, tj. v počestěné podobě (*Šlik, Lobkovic, Dytrchštejn, Štambach, Hasensteyn, Šternberk, Krakovský z Kolovratu, Šprinsberk* apod.). V originálním textu školní kroniky lze nalézt různé varianty příjmení někdejšího kopidlenského učitele a zakladatele kroniky (*Ržebka, Řebka a Řepka*). Způsob psaní tohoto jména jsme sjednotili na *Řepka*.

U názvů italských měst *Custoza* a *Navara* byl při vytváření edice změněn tvar uvedený v textu kroniky do podoby, která se dnes běžně užívá v češtině i italštině (*Kustožza* → *Custoza, Navarra* → *Navara*). Místní a pomístní názvy byly v zásadě sjednoceny a upraveny do dnešní podoby. U přídavných

jmen *kopidlenský* a *kopidlněnský* jsme ponechali oba tvary, neboť první se objevuje pouze v první a v závěrečné části textu, a to důsledně, zatímco tvar *kopidlněnský* najdeme v zápisech, jejichž autorem byl řídicí učitel Josef Křídlo (tj. od retrospektivních zápisů týkajících se 30.–70. let vzniklých v 70. letech až po školní rok 1889–90). Pokud je v rámci textu zapsaného jedním pisatelem dodržen jednotný úzus, ponecháváme původní tvary názvů obcí a odvozených přídavných jmen – v *Drahorazích* (dnes: v Drahorazi), *liebstadtský* (dnes: libštátský, tj. Libštát), *Oudrnice* (dnes: Údrnice), *Bučoves* a *bučovské* (dnes: *Budčeves*), *miličovské* (dnes: milíčevské), *jičínovské* (dnes: jičíněveské), *Nemyčoves* (dnes: Nemyčeves), *Hradisko* (dnes: *Hradištko*). Názvy obcí, místní jména a odvozené výrazy, které jsou uvedeny v různých variantách, jsme sjednotili a upravili do dnešní podoby (*Vrsec*, *Vršce* → *Vršce*). Neodstraňovali jsme náslovné *v-* z názvu obcí *Vostružno* (dnes *Ostružno*) a *Vohnišťany* (dnes *Obnīšťany*) a z odvozených přídavných jmen.

S velkým počátečním písmenem píšeme *Spolek sv. Václava*, protože tento název chápeme jako vlastní jméno. Malé písmeno jsme naopak uvedli u sousloví *jůzovská fundace*, *vackovská fundace* a *konrádovská nadace*.

Vztažná zájmena *jenž* a *jež* a jejich jednotlivé tvary ponecháváme s koncovkou *-to* (*jenžto*, *jenžto*, *ježto*). Pokud pisatelé uvedli chybný tvar, opravujeme jej, nicméně ponecháváme koncovku *-to* (... *učitelů a katechetů takových podotknouti*, *jenžto* ... → ... *učitelů a katechetů takových podotknouti*, *jižto* ... apod.).

Předložky uvádíme ve vokalizované podobě, pokud následuje slovo začínající na stejnou souhlásku, nebo pokud by se s následujícím špatně vyslovovaly (*v Slatinách* → *ve Slatinách*, *ke konci* → *ke konci*). Pokud to nebylo na úkor srozumitelnosti textu, ponechali jsme původní a dialektové tvary (např. *pět králův*, *397 obyvatelův*, *Stránskýmu*, *škůdcové*, *Čechové*, *letopisové*), které se vyskytují v části kroniky sepsané ve 30. letech. Zde jsme také neodstraňovali variantní předponu *ou-* u slov, v nichž byla důsledně používána (*ouřad*, *oučel*, *outerý*, *oužce*, *ouřadování* apod.). Slova, která byla variantně psána jak s předponou *ú-*, tak i s *ou-*, jsme sjednotili a upravili do dnešní podoby (*ouřad*, *úřad*, *uřad* → *úřad*). Cizí slova *gubernium* a *museum* ponechali v souladu s originálním textem jako neskloňná.

V textu kroniky se nachází množství zkratk, při jejich úpravě jsme postupovali následovně: zkrácený tvar slova *svatý* (*po sv. Františku*, *u sv. Jindřicha*, *Dědictví sv. Ludmily*, *sv. Ambrože*) ponecháváme jenom před jmény světců, ve všech ostatních případech ho rozepisujeme na celé slovo (např. *mše sv.* → *mše svatá*, *sv. říše římská* → *Svatá říše římská*). Také zkratky křestních jmen rozepisujeme na celá slova (např. *Jos. Stránskýmu* → *Josefu Stránskýmu*, *P. J. Tichého* → *P. Jana Tichého*), pouze pokud jméno neznáme, nebo když nedostatek místa v tabulkách a soupisech neumožňuje uvedení celého jména, ponecháváme zkratku, kterou ovšem upravujeme do podoby iniciály (např. *Frant.* → *F.*, *Fr. A. Vacek* → *F. A. Vacek*, *Al.* → *A.*).

V souvislém textu také rozepisujeme zkratky označující strany, svazky, díly či jiné části citovaných publikací a periodik (*str.* → *strana*, *p.* → *pagina*, *pag.* → *pagina*, *vol.* → *volumen*, *p.* → *pars*, *svaz.* → *svazek*, *tom.* → *tomus* apod.)

Zkratku slova *pan*, resp. *pán*, uváděnou jako *p.* vždy rozepisujeme, výjimkou jsou tabulky a seznamy, kde to pro nedostatek místa není možné. Stejně postupujeme i u zkratk *m. p.*, *v. p.*, *p. p.* apod. (*v. p.* → *vážení páni*, *p. p.* → *páni*, *H. H.* → *Herrn*, *m. p.* → *milí páni*). Zkratku *dr.* vždy důsledně rozepisujeme, pokud za ní nenásleduje vlastní jméno (*dr. písma sv.* → *doktora Písma svatého*, ale *pan dr. Antonín Tille*). Naopak zkratku slova páter (*P.*) nerozepisujeme.

Zkratku slova *číslo* rozepisujeme v souvislém textu vždy na celé slovo, pouze tam, kde se jedná o součást zkratky označující spisy a dekrety, označení čísla domu a označení čísla svazku publikace nebo časopisu, ponecháváme zkratku, a to ve tvaru *č.* (pokud zde autoři kroniky uvedli tvar *čís.*, upravili jsme zkratku také na *č.*). Podobně jsme postupovali i při úpravě německé zkratky *Z.* a *Zl.*, která se v textu vyskytuje pouze jako součást označení spisů, uvádíme ji v podobě *Z.* V rámci edičních úprav jsme sjednotili zkratky zkratky *Nr.*, *N^o* a *Nro*, a to do tvaru *N^o* v německém textu a do tvaru *č.* v českém textu. Pokud byla tato zkratka uvedena v souvislém textu (a jednalo se pouze o český text), nahradili jsme ji slovem *číslo*.

Zkratky *o. š. r.*, *okr. šk. r.*, *okr. škol. rady* apod. rozepisujeme (*okresní školní rada*), případně uvádíme adekvátní deklinaci tohoto výrazu. Pouze tam, kde jde o součást označení spisu, uvádíme nejkratší podobu zkratky (např. 27. 8. 1886, *č. 2258/o. š. r.*). Podle stejného pravidla postupujeme i u zkratk *z. š. r.*, *zems. šk. r.*, *zems. škol. rada*, resp. *m. š. r.*, *míst. šk. r.*, *míst. škol. r.*, resp. *z. z.*, *zems. z.ák.*, *zems. z.* apod. Označení citovaných spisů, jmenovacích listin učitelů a dekretů jsme upravili do podoby *č. 1575/z. š. r.*, ačkoli pisatelé někdy použili lomítko v podobě zlomku ($\frac{\text{č. } 2258}{\text{o. š. r.}}$), případně místo lomítka užili čárku (*čís. 5174, o. š. r.*), nebo jednotlivé části vůbec neoddělovali (*čís. 2206 o. š. r.*).

Stejný postup jsme zvolili i u německého textu, kde také rozepisujeme zkratky německých slov v souvislém textu (*v.* → *von*, *u.* → *und*, *b. gbl. Vdg.* → *bohe guberniale Verordnung* apod.), a v případě, že jde o součást označení spisu, ponecháváme nejkratší podobu zkratky (28. Jänner 1856 *Zl. 1149* → 28. Jänner 1856, *Z. 1149*).

V rámci edičních úprav bylo sjednoceno používání zkratk *c. král.*, *cís. král.*, *cís. k.*, *c. kr.*, *cís. kr.* i jejich německého ekvivalentu *k. kön.*, v textu edice jsme je ve všech případech nahradily tvarem *c. k.*, resp. *k. k.*

Čísla nižší než dvacet, pokud se vyskytují v souvislém textu, píšeme slovy (17 → *sedmáct*). Výjimkou jsou pouze udávané ceny, tam ponecháváme čísla (6 *zł. 36 kr.* → 6 *zlatých 36 krejcarů*). Slovy vypisujeme i řadové číslovky (*IV. třídy* → *čtvrté třídy*, *3. řada* → *třetí řada*), a to i tehdy, jedná-li se o vyjádření času (*o 8. hodině ranní* → *o osmé hodině ranní*, *o 1/2 3. hodině* → *o půl třetí hodině*), číslo ponecháváme pouze u dat.

Do celých slov rozepisujeme zkratky týkající se určení času a udávání data (*t. r., tob. r.* → *toboto roku; b. měs.* → *běžíciho měsíce; m. r.* → *minulého roku; l. J.* → *letztes Jabres; v. J.* → *voriges Jabres* apod.). Psaní dat bylo sjednoceno tak, aby odpovídalo současnému úzu: číslo dne píšeme vždy arabskými číslicemi. Je-li v prameni uvedeno označení měsíce ve zkratce, rozepisujeme ho (*list.* → *listopadu, pros.* → *prosínce*). Datum jsme upravili do formátu DEN (psáno arabskou číslicí), MĚSÍC (psáno slovem) a ROK (psáno arabskou číslicí, je-li uveden), přičemž jsme odstranili některé zkratky a slova (*X. dubna* → *10. dubna, 15. m. září* → *15. září, 24. dubna r. 1879* → *24. dubna 1879, 8. m. února l. 1893* → *8. února 1893, 16 dne m. prosince* → *16. prosince* apod.).

V rámci edičních úprav jsme bez explicitního označení odstranili opakující se slova, resp. doplnili chybějící výrazy, pokud se jednalo o evidentní chybu pisatele. V části kroniky, která je opisem díla F. A. Vacka, se několikrát nachází slovo *vážní* na místě, kde bychom dnes užili výraz *vážení*. Pro srozumitelnost textu byl tvar upraven do podoby užívané v dnešní době. Opravili jsme také jiné písařské chyby (přehozená, přebývající a vynechaná písmena). Vynechali jsme všechna škrtnutá slova a části slov. Doplnili jsme chybějící uvozovky na začátku či konci citátu.

Poznámky:

- 1 František Alois VACEK, *Místopis a historie městyse Jablonného nad Orličkou v chrudimském kraji na panství landskéronském*, Praha – Hradec Králové 1831.
- 2 Blíže k osobnosti F. A. Vacka viz např.: Jaroslav ŠŮLA, *Úsilí Františka Aloise Vacka o povznesení českého školství kopidlenského vikariátu v předbřeznové době (XIX. století) na příkladu obnůstánské lokálie*, in: Náchodsko od minulosti k dnešku 2002, 4, s. 283–298; Zuzana ČEVELOVÁ – Jana STRÁNÍKOVÁ, *František Alois Vacek – katolický kněz, katecheta, regionální historik*, in: Zdeněk R. Nešpor – Kristina Kaiserová (eds.), *Variety české religiozity v „dlouhém“ 19. století (1780–1918)*, Praha 2010.
- 3 František Alois VACEK, *Řeč školní, konaná při slavném svěcení nově vzdělané školy v Běronicích na panství dymokurském*, *Časopis pro katolické duchovenstvo* 1850, 1, s. 117–124, zde s. 118–119.
- 4 *Ibid.*, s. 119.
- 5 Srov. Miroslav NOVOTNÝ, *Děti státu. Školství v českých zemích mezi reformou a tradicí*, in: Jaroslav Lorman – Daniela Tinková (eds.), *Post tenebras spero lucem*, s. 148–163; Jiří ŠTAIF, *Obezřetná elita. Česká společnost mezi tradicí a revolucí 1830–1851*, Praha 2005, s. 83–85.

**EDICE KRONIKY:
*HISTORIE FARNÍ ŠKOLY KOPIDLENSKÉ***

Jana Stráníková (hlavní editorka)

Tereza Bartošová, Jan Bažant, Monika Dobrovolná, Martina Dostálová, Hana Dušková, Jan Ferenc, Andrea Grecmanová, Renáta Kadlecová, Blanka Kopáčková, Kristýna Kuhnová, Barbora Kukalová, Kateřina Kuncová, Adam Mejtský, Petra Michalcová, Eliška Nehybová, Kateřina Němcová, David Pavlata, Martin Prokleška, Hana Semecká, Libor Severýn, Iveta Šejnová, Petr Šerý, Gabriela Zavadilová

Historie farní školy kopidlenské od Františka Aloise Vacka,

biskupského královéhradeckého notária, vikariátního a školdozorního úřadu v okrese jičínském tajemníka, Královské české společnosti nauk venkovského člena, Českého národního museum činného, Císařské královské moravsko-slezské společnosti ku zvelebení rolnictví a známosti věcí přirozených a vlastenských dopisujícího spoluouda a děkana

v Kopidlně
1833

„Každý národ, každé takměř místo a každé umění má historii počátku a původu svého. I školní svou historii mají; však vyšší toliko školy; o školách nižších neb obecných, ježto k oněmno příprava a tolikéž co základ při stavení jsou – málo kdy, nastojte, a jen zde onde zmínka se stává.“

Emanuel Böhm¹
v *Historické své zprávě o normálním ústavu*² v Čechách

Historie farní školy kopidlenské

Vidělo se spisovateli historie této zapotřebí býti, k ní též mnohou historickou zprávu o městečku Kopidlnu jak v ohledu politickém, tak i náboženském připojiti. Jelikož z takové věci těchto srovnalostí více světla vyplývá i na historii školy samé. Ze strany této at' tedy čtenář tvar (formu) spisku tohoto považuje.

Úvod

Když v Čechách křesťanství v letech 805–845 zde onde uvedeno bylo, když pod vévodou Boleslavem II.,³ Svytihněvem II.,⁴ Vratislavem II.⁵ počaly se u nás chrámy a kláštery množit, a tudýť k upevnění křesťanství velice se přispívalo, když Břetislav⁶ hned na počátku panování svého o přetržení a vypuzení pověr a zvyků pohanských se snažil, vyhnav ze země hadače, čarodějníky a jiné podvodníky a kázav spáliti modlářské háje a strany, lidu sprostému ctěné: tuť ovšem Čechové v mravích, umění a smešlení velikou proměnu vzali, a ve vlasti naši počala lidu vzdělanost se zakládati, v kteréž však ovšem Němcův, učitelů svých, nejvíce následoval.⁽¹⁾

Nicméně lid český sobě tehdáž více umění válečné než literní zaliboval, jakož i udatnost jeho v tehdejších častých válkách vůbec byla odivem všech zemí. Protož dí náš slovatný Balbín⁷ v *Učené Čechii* své: „Národ český, co počal vzdělánu býti, větší míval v umění vojenském a ve válečném hřmotu zalíbení než v tichém čítání knih. Pozdě u nás svobodné umění ve vážnost přišlo, pozdě otevřely se školy a později ještě knihovny, jelikož pravé bohatství učených lidí a ducha lidského opatřeny byly.“⁽²⁾

Kdož tedy tehdáž vyšších umění dosíci chtěl, v cizině je hledati musil. Za posledních pět králův z rodu Přemyslova (1287–1310) vznikalo bohatství v zemi naší, zakládaly se vesnice a města, množila se řemesla a obchody, a tuť prostřední stav velice vzrůstal. Bylť toho následek, že i vzdělání obecného lidu se rozmáhalo, jakož pak za Karla IV. na tak vysoký stupeň vyniklo, že lidu českému žádný jiný národ v tom se vyrovnati nemohl.

Ve věku tomto nalézá se též první stopa již uvedeného v městečku Kopidlne školního vyučování. Poněvadž zde v století třináctém ještě farní chrám Páně nebyl, neboť náležel tehdejší kostel kopidlenský co filiální k starověkému farnímu kostelu v Drahorazích.⁸ Tak i také se neví, zdaž i škola zde již založena byla. Ve čtrnáctém pak století, an kostel kopidlenský (1361) za farní vyzdvižen byl, též založila se zde škola, jakož starodávná pověst zde vůbec to tvrdí.

O škole této kopidlenské stručnou historickou zprávu chci dáti. Obšírně o ní psáti mi nemožno jest, jelikož přemálo literních památek z onoho dávného věku nám pozůstává.

⁽¹⁾ Viz Historii literatury české, I. díl od pana J. Jungmanna.⁹

⁽²⁾ „Gens Bohema, ex quo erudita est, belli studiis et clamoribus oblectari magis quam siletio librorum teneri solebat; tarde apud nos in honore litterae esse, tarde scholae apariri coeperunt, tardius etiam bibliothecas, quae sunt opes et literatorum, et ingeniorum, paravimus.“ *Bohemia docta*, pars I, pagina 104.¹⁰

Století čtrnácté a patnácté

Zdenko I. neb Zdešo ze Střevače, pocházející z rytířského kmenu pánů Kopidlenských¹¹ a vladař Kopidlna ve století čtrnáctém, byl toho původcem, že v městysu tomto, jenž nad Leštinou¹² slove, farní kostel založen byl, v kterémž čase i tamní škola, jak již řečeno bylo, svůj počátek vzala.⁽³⁾ Zdenkovým nástupcem v držení panství Kopidlna byl syn jeho Zdenko II. (1409), nazvaný z Nadslavi, kterýžto statek též rodině pánů Kopidlenských přináležel, a po něm pán Zdenata III., též Zdenatko řečený, a Petr z Kopidlna a z Levína (1438), jsouce věrní postupníci Jiřího z Poděbrad,¹³ a vynacházejíce se ve vojsku jeho, an roku 1448 3. září nočního času hlavního města Prahy se zmocnil.⁽⁴⁾

Od nich jakožto kolátorů¹⁴ neb patronů chrámů Páně mnohé ještě pochází z oněch časů nábožné založení a nadání, jakž to základní knihy Arnošta arcibiskupa¹⁵ a Paprockého¹⁶ spis nazvaný *Diadochus*¹⁷ vykazují, také-li se ale stali dobrodinci školy kopidlenské, nelze říci, jelikož žádné památky o tom se nenalézají. Dle běhu a povahy tehdejšího času, kdež rytířstvo z většího dílu v neustálých trvalo bojích a pútkách, válečné věci sobě toliko oblubujíc, můžeme se snadně domyslet, že as malá měla ku škole zření a málo pečovalo o vzdělanost svého poddaného lidu, jenž těžkou byl porobou sevřín. V letopisích našich představená onoho věku tvárnost dosti zřejmým toho důkazem jest. Obce však samy, zvláště města a vesnice (městysy), an nabývaly rozličných výsad a svobod a k vedení obchodu a řemesel mnohé vycvičenosti zapotřebí měly, počaly poznávati důležitost rozličných umění a věd, z čehož pak vážnost obecných škol v nich vznikla, pudíc je k tomu, aby mládež svou v nich náležitě cvičiti daly. Protož tehdaž učitelstvo nejvíce od obcí farních živno bylo, jakož o tom slovutný Pavel Stránský¹⁸ ve své *Respublica Bojema*,¹⁹ kapitola VI., svědčí, a dokazuje, že jemu slušnou mzdu a patřící výživné dávali jsou.⁽⁵⁾

A tak i v městysu Kopidlně bylo, jehožto obyvatelé z poroby záhy vyvážnouce, pohodlnější a příjemnější měli živobytí než obce vesnické, kteréž otroctvím sevřeny byly. I v tom místěku rektor školní, jakž tehdaž učitel se nazýval, od obce městské byl placen. Když ku konci století čtrnáctého škola kopidlenská počala jakžtakž dobrý míti prospěch, staly se mu bezpochybně

⁽³⁾ Když Zdenko I. roku 1361 v Kopidlně založil faru, nadal též tamní kostel šesti kopami roční věčně trvajícím činžem, ujistiv ji na třech láněch ve Střevači. A viz *Libri erectionum*, volumen I, B 3.²⁰

⁽⁴⁾ Viz *Český muzejský časopis*²¹ svazek 3., strana 82 a svazek 4., strana 87.²²

⁽⁵⁾ „Solaria annua Senatus dabant, nec infrequentes erant, quo capiebant, proventus extra ordinem diversi,“²³ *Libri cit.*²⁴

na počátku století patnáctého překážky převeliké, an bouře Žižkovy ve vlasti naší znikly, kteréž i krajinu kopidlanskou zasáhly jsou. Mělat' zuřivá rota Žižkova²⁶ blíž Kopidlna veliké a znamenité ležení neb tábor,⁽⁶⁾ který mezi vesnicemi Vršcemí a Češovem založen jsa, prostředkem svým naléhá na vesnici Labouň, a na pomezích panství Kopidlna, Milíčevse a Jicíněvse leží. Jestit' se čemu diviti, že v tomto tak velmi památném místě nikdež v letopisech našich nečiní se zmínky. Dle vypočítání slovuťného setníka, pána z Mayeru,²⁷ skladatale výborného spisu pod názvem *Dya-Na-Sare* ve čtyřech dílech, musilo 20 000 mužů celého čtvrt léta pracovati, než tábor takový vzdělati mohli.⁽⁷⁾ Způsob jeho jest nepravdivý obdýlný čtverohran s příkopy nesmírnými, máje průchody na několik místech, z nichžto ten hlavní fortna sluje. Nejdělsí linie obnáší 600 sáhů²⁸ a příčka 305 sáhů,²⁹ a poněvadž ten tábor na malém přívrší leží, otvírá se z něho krásná a ladná vyhlídka na všechny strany. Jestit' z toho viděti, že zdejší lid tehdaž za dlouhý čas ve veliké bouři a nepokoji živ byl, kde ale válečná panuje hrůza, tam obyčejně umění musejí umlknouti, tam těžké pohromy školy svírají a tisknou.

Jak napotom, totiž v druhém polostoletí řečeného věku, škole kopidlenské se vedlo, neznámo jest a pouhé důmínky v tom uváděti nemnoho prospěje. Pravdě však se podobá, že Zdenko Kopidlenský, téhož jména IV., (1494) a syn jeho Zikmund³⁰ jsouce vladykové velikomyslní a dobročinní, jakož městečku Kopidlnu a tamnímu kostelu mnohá prokázali dobrodiní, i také o vzdělání mládeže městské jsou pečovali, přispějíce vyživení jich učitele.⁽⁸⁾ Nebot' Kopidlno tehdaž ještě malou osádkou bylo, padesáte toliko stavení obsahujíc, jakž to ze staré městské listovny zřejmě viděti jest.³¹

⁽⁶⁾ Říkají mu obyvatelé zdejší až potud *bradiště* neb *nuby*.²⁵

⁽⁷⁾ Prohlížel a zkoumal tento učený muž řečený tábor s velikým obdivováním před čtyřmi lety, an několik neděl v Kopidlně u hraběcí rodiny Šlikovské strávil. Pronesl' přitom ten úsudek, že tábor ten musel v onom věku vzdělán býti, když ještě málo bylo užíváno ohnivě strelby, což též časům Žižkovým průměreno. Tento vůdce jednooký byl zde jistotně roku 1424, an hrad Kozojedy, kterýž blíže řečeného tábora leží, ztekl a zbořiv jej, celou posádku pobil. Dal jsem o tom velmi znamenitém místě v časopisu *Přítele mládeže*³² kratičkou zprávu, poněvadž v nižádném spisu, jak dalece mi povědomo, o něm se nestává zmínky.³³

⁽⁸⁾ Od Zikmunda pána na Kopidlně má městečko toto až dosavad mnohou pěknou výsadu, skrze kterouž vděčná paměť pána tohoto u měšťanstva se zachovává. Viz moje historické pojednání v archivu Hormayrovu³⁴ ve Vídni léta 1816, č. 125, 126, 130, 132 pod názvem *Die Ritter Kopidlansky von Kopidlno, Střevač und Nadslan*, kde se šířeji o všem tom dočteš.³⁵

Století šestnácté

Hned na počátku století tohoto potkaltě smutný pád městys Kopidlno a tamní farní školu, any roku 1509 od Pražanů, jichžto vůdce byl Kavan, skrze vypálení v prach a popel obráceny byly. I vymstili se Pražané na rytířské rodině pánů Kopidlanských vypálivše jim sídlo jejich, poněvadž Jiří Kopidlanský (rytíř)³⁶ bera též na nich pomstu, že bratra jeho Jana v Praze jsou odpravili dle tehdejšího pěstního práva,³⁷ jejich statky hubil a vesnice vypaloval.³⁸ Bylot' Kopidlno skrze ten zhoubný oheň ve velikou chudobu a tamní škola v přebídný stav uvrženy. A trvalotě drahně let, než se opět zotaviti mohly.

V druhé pak polovici století šestnáctého dostala škola řečená lepší tvářnost, ana znamenitou musela býti, což se z toho dá usouditi, že se v městysu Kopidlně věku tohoto tak mnoho lidstva ze stavu urozeného, čili tak nazvaná malá šlechta,³⁸ osadila. Větší částka domů, jenžto nyní náměstí neb tržiště obklopují, náležela tehdáž té řečené šlechtě a jména její až posud v starých knihách městských jsou zachována.³⁹ Jsout' pak následující: Jan Křínecký z Ronova, Jan Mladota ze Solopysku, rytíř Plakvic z Níže (Neiße),⁴⁰ Bedřich a Otík Brodský z Labouně, Jan Bořek (mladší) z Dohalic a na Milíčevsi, Jan Veleslavínský z Veleslavína, Jiří Týkvan z Janovic, Hynek Haukvic z Biskupic, Václav Halama z Běchar, Karlík z Nezetic a na Kopidlně, Hroch (nyní Harach) z Bílska a Skaríšova atd.

Když dále povážíme, že naše vlastenská literatura a takměř všecky umy a vědy v onom věku tak krásně prospívaly a kvetly, že letopisové naši povždy o onom času s užasnutím jakož o zlatém století mluví, můžeme i v ohledu tomto se domyslíti, že jako tehdáž v Čechách vůbec, tak i v Kopidlně nad Leštinou školní umění větší dosáhlo dokonalosti. Patrným toho jsou důkazem tamní, přes tři století staré, městské knihy, z nichžto viděti jest, že všecky úřední osoby, zvláště u tehdejšího znamenitého hrdelního práva, jenž v Kopidlně po několik století založeno bylo, v domácí škole vycvičeny byly, jejichžto pojednání znamenitý stupeň vzdělanosti projevují.⁴¹

Poněvadž v století tomto hojněji se již naskytuje zpráv školy naší se týkajících, uznávám to k usnadnění přehledu za potřebné býti, abych dříve, než osudy její dále vypravovati budu, jak v tomto, tak i v stoletích následujících, jména gruntovních pánů, místních farářů a školních učitelů zde uvedl, jelikož s předmětem, o němž tuto se jedná, tak ouzce spojeni jsou.

³⁶ Viz *Kroniku* Hájkovu⁴¹ roku 1506, *Historii chronologickou* Pubičkovu,⁴² díl šestý, strana 484 a Kuthena ze Šprinsberka,⁴³ strana 308.

⁴² Viz Pavla Stránského liber cit.⁴⁴ „Scholae curiis Consules, Primates, Senatores, Judicaes, Actuarios, plerosque omnes gerendis rebus idoneos, sufficiebant.“⁴⁴⁵

Bylť pak ve věku tomto živi následující

a) z gruntovních pánův:

1509 rytíř Zikmund Kopidlanský, pán na Kopidlně

1527–1535 rytíř Václav Haukvic z Biskupic⁽⁴⁰⁾

1535–1563 rytíř Jan Haukvic z Biskupic, syn jeho⁴⁶

1564–1590 (?) rytíř Kryštof Rabenhaupt ze Suché⁽⁴¹⁾

1590–1616 rytíř Baltazar Rabenhaupt ze Suché, syn jeho⁴⁷

b) z místních farářův:

1556 Jan Svémyslický, farář drahorazský,⁽⁴²⁾ kterýž zastával duchovní službu v Kopidlně až do roku 1585

1585 kněz Jiří, farář kopidlenský

1588 Václav Roudnický

1595 Jan Stelcar Želetavský ze Želetavy⁽⁴³⁾

1600 kněz Vít, farář. (Od faráře, kněze Víta vynachází se ještě pojmenování výloh při pohřbu jistého synka v den sv. Doroty 1600, kterýž rytíř Baltazar Romhap ze Suché zapravil:

⁽⁴⁰⁾ Tento koupil statek Kopidlnu od pana Zikmunda Kopidlanského roku 1527 ve čtvrtek po sv. Františku⁴⁸ za 3.300 kop grošů českých.

⁽⁴¹⁾ Čechové mu říkali Romhap, kterýž Kopidlnu od pana Jana Haukvice 1564 v outerý po sv. Martinu⁴⁹ za 24.000 kop grošů jest koupil.

⁽⁴²⁾ Pro veliký téhož času duchovenstva nedostatek tento farář drahorazský, jakož blízký Kopidlna soused, tam po mnohá léta skrze služby Boží jezdl, zřídív tam též jiné duchovní důležitosti, a maje pokaždě obydlí své v tamní městské lánzi.

⁽⁴³⁾ Slovnutý jest tento spisovatel v bohosloví,⁵⁰ projevuje však co husita neb raději lutryán všady proti církvi katolické odporného nepřátelského ducha, pročez také téměř všickni spisové jeho *in indicem librorum prohibitorum*⁵¹ přišli. V zdejších městských knihách činí se již roku 1592 o něm zmínka, an ještě na blízce totiž ve Veliké Bystřici nad Libání⁵² farářem byl, kdež mu Hradečané děkují za jeden bohomluvecký jim obětovaný spis. Bylť to bezpochybně spis jeho pod názvem *Rozmlouvání Václava s Michaelem*, kterýž v Bystřici složil. Jiná se tam o něm též nachází zpráva roku 1596, an již v Kopidlně farářem byl. Vystoupiv totiž před tamním právem, přednáší žalobu na Pavla Radostného z Libáně z nářku cti, že jest ho lotrem, zrádcem aj. nazval a že v Kopidlně ne od kněze, ale od kata velebných svátostí přijímají. V Bystřici vydal též knížku kněze Martina, faráře u sv. Jindřicha v Praze, *Proti ošemetné počtě a pokřytské svatých* roku 1593.⁵³ V Kopidlně nad Leštinou vydal knížku z řeči latinské na česko přeloženou roku 1595 *O lichvě, lakomství a bobatství*, kterouž urozenému panu Plakvicovi z Plakvic, hejtmanu na Kopidlně, kmotru svému, dedikoval.

Kněz Jan Stelcar Želetavský ze Želetavy, správce církve Boží městečka Kopidlna nad Leštinou, v dedikaci ku knížce své *Proti ošemetné počtě svatých*, kterouž jsa farářem na Veliké Bystřici roku 1593 vydal, mnohou utrhačnou řeč proti víře katolické napsal. Tak mezi jinými praví: „Daremně tehdy kněžstvo modlářské Antikristova učení (tak kněžstvo katolické a víru naši nazývá) nám kněžším evangelickým (jako i mně blízci susedé) na svých kázáních utrhají, mluví, že jsme nové učení zarazili, když slovem Božím hájíme posluchačům svým svaté a svěťice, lidí mrtvé, vzývati a k nim volati.“⁵⁴

knězi Vítovi	2 groše	4 ⁽⁶⁾ denáry
pacholeti jeho od komže		2 denáry
rektorovi (brodskému)	1 groše	2 denáry
bednáři od truhly	4 groše	2 denáry
hrobaři	5 groše	
od šití košile	3 groše	
kostelníkům od zvonění	2 groše	
od zvonečka		2 denáry

c) ze školních učitelův

1555 Martin, rektor kopidlenský.

1585 Mikoláš Stárek Mečírský, spolu písař radní

1595 David Brodský, kantor, spolu písař radní

Jestíť to velmi milá a příjemná případnost, že učitelé kopidlensští za věku starého též spolu radní písařové byli. Tudyť mnoho ještě literní památka z oněch časů stává na knihách městských, kterážto jistým způsobem, co jich duchoměr může považována býti, neb z ní, jak veliká byla vzdělanost jejich, poněkud lze jest posouditi.⁵⁴

I od těchto zde vykázaných učitelů takové literní památky se nalézají, k těmž samému oučelu nám nemálo příhodné a milé, jelikož pravidelným psaní způsobem, logickým myšlenek uspořádáním, neb dobrým slohem písaře duchovní povaha světle se najevo dává.

Od svrchu řečeného Martina rektora zaznamenána jest smlouva a trh následující: „Léta Páně 1557 v outerý den mistra Jana Husi⁵⁵ stala se jest smlouva a trh celý mezi Vadasem Vítem z jedné a Mikulášem Ševcem z strany druhé, a to takový, že jest koupil Mikuláš kus roli od Víta Vadasa v položení a mezech podle zahrady Mítelkovy z jedné strany a podle meze Jirkovy z druhé a dal jest za ni hotových peněz Mikuláš 10 kop grošů. A to se všechno stalo s povolením urozeného a statečného rytíře pana Jana Haukvice z Biskupic a na Kopidlně, v ty časy pána našeho milostivého a dědičného.“⁽⁴⁴⁾

Znamenitější literní paměť nalézá se od školního rektora druhého, Mikuláše Stárka Mečírského, objednávací pořádek ve várkách městyse Kopidlna a jsouc psána léta 1585 ve čtvrtek před sv. Markétou, kterouž jsem roku 1818 v starém, ode mne znovu vydaném spisku od roku 1554, jemuž název

⁽⁶⁾ 7 denárů činilo 3 krejcarů našich peněz.

⁽⁴⁴⁾ Od téhož Martina rektora jest též při roku 1575 zapsána paměť znějící takto: „Léta 1575 ve středu den památky mistra Jana Husi koupili jsme od Pavla Horáčka dva záhony za chalupou jeho, k zahrádce k faře, kteréžto záhony dva frejmarkem byly přišly k té faře za nějaký kus oddaný těmž Horáčkovi v stodole zádušní. A tak za ty dva záhony jest mu zapláceno a dodáno peněz hotových zádušních jedna kopa grošů a Horáček od toho místa, kteréž držel v stodole zádušní, jest pustil.“

Rozmlouvání člověka stavu rytířského s pánem Jeho Milosti o hospodářství a důchodech pivovarských,⁵⁶ v Praze vytisknouti dal, na níž čtenáře své poukazuje.⁽⁵⁾ Musít' se vůbec připomenouti, že učitelové tehdejšího věku průměrně povolání svému vycvičení byli, a kdoby se domníval, jakožto ne zřídka slyšeti jest, že snad jen u nás slunce vzdělanosti svítí, a tentokráte že vzhledem toho ve vlasti naší čiré panovaly tmy, tent' by se náramně mýlil, a nevědomost jeho by letopisné věku onoho velmi zahanbili.

Vyznamenávala zvláště tehdejší učitele ta pěkná vlastnost, že obmezili pozornost a účinnost svou na hlavní toliko předměty školního vyučování, jakož jich škola triviální a její pravý oučel požadují.⁽⁴⁵⁾

A této pěkné vlastnosti mnohému učitelů času nynějšího se nedostává. Jakož pravda jest, že učitel, jsa nevzdělanec aneb nedouk, z nedostatku potřebné ku škole způsobilosti velmi škodí: tak naproti tomu muž, jak se říká přeučení, nezabývá se tím ve škole, čím zabývá se má, mládeži k žádnému užitku není. Takoví hrdí polo a mnohovědové, domnívající se, že blaženost světa leží v jich rukou a že přetvořením čili reformativní veškeré země povolání jsou, zabírají se v jím nenáležitě a škole nepotřebné věci, a vyvyšující školu triviální fantasticky nad obor jí vyměřený, toho naprosto zanedbávají, čemu se v ní učití má. V tom se učitelové století šestnáctého zcela jináče zachovali, jelikož jediný záměr školy triviální nikdy nespustili z očí, kterážto čest i učitelům kopidlenským z onoho věku dáti se musí. Bylit' učitelové tito v řečeném století a i v první polovici následujícího oddání náboženství pod obojí, neboliž utraquisté, jakož tehdež celé okolí kopidlenské památku Jana Husa, jelikož původce uvedení kalicha mezi obecný lid, velice ctílo. Již svrchu viděli jsme, že páni Kopidlenští věrní byli krále Jiřího z Poděbrad⁵⁷ postoupení, nejvíce proto, že i on náležel straně pod obojí, byv veliký ochránce její. Okolní zemané a rytířové, jakož Václav Halč z Jičíněvsí, Věněk z Běchar, Bohuslav z Cholenic,⁽⁴⁶⁾ též toho důkazem jsou, že i tam husité byli rozšíření, neboť i oni bojovali ve vojště, s kterýmž kališník Jirí Poděbradský roku 1448 Prahy se zmocnil. Městský úřad kopidlenský, jakož ze svrchu uvedených listinných pamětí od roku 1557 a 1575 viděti jest, též ctíl památku Husa, za svatého jej vyznáváje,⁽⁴⁷⁾ a farářové kopidlenští neb správcové církve Boží, jakž

(5) Rozmanitosti Jana Hýbla, v Praze 1818, I.⁵⁸

(45) Viz první svazek *Časopisu českétoologického*,⁵⁹ na stranách 106–120 pojednání moje *Učitelové starého a nového věku*.⁽⁴⁰⁾

(46) Viz *Muzejní český časopis*, svazek III.⁶¹

(47) Bylt' to šestý den července, kterýž památce Husa z Husince u kališníků zasvěcen byl, jakož to starověký kalendář *Cisio Janus* nazvaný dokazuje. Viz *Chronicon Bartossii in Dobneri Monumentis etc.*,⁶² tomus I. Šestý červenec jestit' osmý den památky sv. apoštolů Petra a Pavla a v týž den Hus v Kostnici upálen byl. Když roku 1583 císař Rudolf II.⁶³ od papeže Řehoře⁶⁴ zlepšený kalendář uvedl, slovatný Petr Kodíčil, profesor na universitě pražské, jemuž srovnání kalendáře českého s určením Řehořovým uloženo bylo, roku 1584 vynechal z něho památku Husa, začož od kališníků mnoho nenávisti a útržek na cti přetrpěl jest. Viz Pu-
bičkovu *Chronologickou historii českou*,⁶⁵ 6. díl, strana 289.

se nazývali, kteréž svrchu jsme jmenovali, beze vsí pochybnosti též straně pod obojí náleželi, což tamní stará farní matrika zřejmě dosvědčuje, a poněvadž někteří z nich, jakož Štelcar ze Želetavy a Havel Padovský, též ženati byli, dá se z toho uzavřítí, že již více k sektě Lutrově připadali.

Strana pod obojí opanovala tehdáž takměř veškeré Čechy, jížto obzvláště celá malá šlechta se přidržela. K víře katolické příznávalo se nejvíce vyšší urozenstvo a některá královská města. Městečko Kopidlna tehdáž takměř celé bylo utraquitské, a ačkoli strana tato počátečně od církve katolické tím toliko se dělila, že večeri Páně pod obojí způsobou přijímala a při mši svaté epištolu a evangelium v řeči národní dávala čísti, předce později kališníci upadše v mnohé bludy k rozličným kacířstvím se uchýlili, jakož o tom okrasa národu našeho Bohuslav z Hasensteyna a z Lobkovic⁶⁶ pravdivě napsal: „Těžce to nesli dědové naši,“ dí slavný muž tento v listu svém k Petrovi z Rosenberku,⁶⁷ strana 68, „že se obyčej nový při svátosti kalichu posvátného uvozoval a kuknali proto, že biskupa římského, totiž papeže, vzácnost laciněla a špatněla. Nyní pak cožkoliv bludů jednak po všem světě nepřítel starý ďábel rozlil, ti všickni bludové do této země stekli se jako do louže.“⁶⁸ A tamtéž na straně 69: „Jakož oud od těla ut’atý musí i hníti i červy hmyzděti, tak i my, když jsme, oddělivše se od obecné církve, přijímání z kalicha chtivěji, nežli slušno bylo, ujali, hned jsme hynouti počali a pod zástěrou kalicha v tisíc jiných bludův jsme upadli.“⁶⁹

Obyvatelé městyse Kopidlna ještě v století sedmnáctém za další čas husité byli, neboť ještě roku 1614, a od zrodu městského, jistý zločinec na smrt odsouzen byl, jestiž den téhož odsouzení ve čtvrtek po mistru Janu z Husince zaznamenán, jakož i knihy městské a tamní, stará matrika až do roku 1642. Husitské faráře v Kopidlně vykazují, což z následujícího oddělení šireji viděti bude.⁶⁹

⁶⁹ Viz též *Rozmlouvání o Čechách roku 1424 v Českém muzejníku* 5. 4., strana 385, roku 1831.⁷⁰

Století sedmnácté

Ve věku tomto žili v Kopidlně následující

a) z gruntovních pánův a školních patronův:

1616 rytíř Baltazar Rabenhaupt ze Suché⁷¹ – kališník

1616–1624 svobodný pán Rudolf Trčka z Lipé⁷² – kališník

1623–1634 Albert Valdstein,⁷³ vévoda Frýdlantský, po němžto panství konfiskováno bylo

.....–1638⁷⁴ hrabě Ludvík z Dytrchštejnu⁷⁵

1638–1650 Jindřich ze Šliku,⁷⁶ polní maršálek a přednosta dvorské vojenské rady

1650–1675 František Arnošt,⁷⁷ syn jeho, zakladatel kopidlenského majorátu⁷⁸

1675–1740 syn téhož, hrabě František Josef,⁷⁹ pod nímž kostel a fara v Kopidlně stavěny byly

b) z místních farářů:

1606–1623 Jan Bezděcký

1624–.....⁸⁰ Abraham z Günterodu,⁸¹ starší, neb senior Bratří českých z Kopidlna, slovník český překladatel řecké *Cyropédie*^(S)⁸²

1639–1642 Havel Padovský, farář ženatý (tito tři ještě husité byli)

1642–1657 Jaron z Rosensteinu, zvaný děkan katolický

1657–1660 Ondřej Vrbský, farář

1661–1665 Václav Bernard Duchoslav, farář kopidlenský a velišský

1665–1679 Václav Ondřej Kohelius, farář kopidlenský a velišský

1674–1678 Jan Ignác Erhart Jičínský, farář kopidlenský a velišský

1679–1688 Jindřich Alexander Kubín, farář kopidlenský a velišský

1688–1696 František Antonín Fryšman z Ehrenkronu, farář kopidlenský, vostruženský a velišský

1696–1705 Samuel Antonín Tůma

c) ze školních učitelů:

1601–1602 Ondřej, kantor a písař radní

1603–1614 Václav Válek Evančický, rektor a rodný písař } kališníci

1612–1623 Jan Papon Pražský, rektor a rodný písař

1646–1655 Jiří Cibulovský, katolík, jakož i nástupcové jeho

1658–1663 Matěj Kocián

1663–1673 Jan Jindřich Konrád, učitel a spolu varhaník

.....–1685⁸³ Václav Tůma, pod ním Václav Kavka, varhaník.

⁸⁰ Vytiskněn v Praze 1605 a podruhé výkladem Krameriusových dědiců 1809.

Stav náboženský městyse Kopidlno, následovně i tamní školy byl na počátku století tohoto týž jakož v minulém věku, neboť i gruntovní páni i místní duchovní pastýřové a učitelové školní Jana z Husince⁸⁴ ctitelé a ve víře jeho postoupeni byli.

Znamenitý muž z téhož času jestiť svrchu řečený starší, neb senior Bratří českých v Kopidlně, Abraham z Günterodu, kterýž v literatuře naší jméno své skrze přeložení *Cyropedie* řecké v čistou češtinu zvěčnil.⁽⁸⁸⁾ Jak dlouho v Kopidlně bydlel, an po farářovi Bezděckém tam starším církve Bratří českých se stal, zúplna se určití nemůže, musilť tam však v letech 1624–1638 býti. Nechátť se snadně mysliti, že živobyť tohoto muže učeného v řečeném městečku i na tamní školu dobře oučinkovati musil, neboť pravda, že u Bratří českých veliká o to vedla se péče, aby již jejich mládež dobře vzdělána byla.⁽⁸⁹⁾ Mělotť též Kopidlno času tohoto vzdělaného učitele, Jana Papon, Pražského nazvaného, jemuž to příjmi snad odtud jest dáno, že, jakož tehdáž obyčejně se stávalo, od rektora university pražské za učitele městyse Kopidlno dán byl. Svědčí o tom tehdejší spisovatel Pavel Stránský⁸⁵ ve svém svrchu uvedeném spisu.⁽⁸⁹⁾

Stávalotť se to nejvíce za císaře Rudolfa II.,⁸⁶ kterýmžto věku i učitel Jan Papon, jak svrchu viděti, živ byl. A poněvadž tehdáž ještě, jak svrchu řečeno, v Kopidlně byl sbor Bratří českých jsoucích toho bludného důmnění, že čistější než katolíci mají náboženství (*religio sincerior*, jakž je nazývá řečený Stránský),⁸⁷ tak tamní školní mládež též v tom náboženství od jmenovaného učitele cvičena byla. Nalézá se od tohoto Papon Pražského, co radního písaře, roku 1614 v knihách městských psaná paměť, čili písemný revers jistého obžalovaného sloužícího od rytíře Hertvíka Myšky ze Žlunic,⁸⁸ pána na Bartoušově, na jičínovském panství, kterýž jej k hrdelnímu právu do Kopidlno dodal, protože tam služebník jsa z jistého přechinění od něho trestán, v ta opovážlivá slova jest zvolal, že učiní-li to ten rytíř ještě jedenkrátě, od něho

⁽⁸⁸⁾ Abraham z Günterodu, pocházejze z německého zemanského rodu, studoval 1595 ve Vitohrodě čili Vintenberce,⁹¹ pak na vysokých školách pražských, kde na jazyk řecký snažně se oddav, přeložil *Cyropedii* Xenofonovu ještě jako mladík do řeči české. Dokonav studie, došel z přízně pánů z Lobkovic úřadu ve vsi Stružkově, nedaleko Roudnice, kde *Cyropedii* přepravil a vydal 1605 v [...].⁹² Piarista Přebík Voigt⁹³ ji posoudil. Vydal řečený z Günterodu ještě jiné spisy. Viz *Historii literatury české* pana Josefa Jungmanna,⁹⁴ díl I., strana 187, díl II., strana 631.

⁽⁸⁹⁾ Sám Aeneas Silvius⁹⁵ o táboritech vysvědčuje: „Perfidum genus illud hominum hoc solum boni habet, quod literas amat.“⁶⁹⁶

⁽⁹⁰⁾ Viz *Respublica Bohema*, capitulum II, pagina 318–320. „Ab universitatis rectore dimitebantur in urbicas scholas viri juvenes promoti partim Magistri, partim Baccalauarei, qui pueritiam, adolescentiamque loci cujusque cum in religionis sincerioris tyrocinio, tum in artibus triviatibus formarent etc.“ A tamtéž praví: „Iti et illi ex Academia ad scholas triviatates regendas deposcebantur et ab Universitatis Rectore, ut discimus, promovebantur.“⁶⁹⁷

nožem proklán bude. Stali se však za něj přímluvčími Baltazar Romhap,⁸⁹ pán na Kopidlně, rytíř Halama z Jičína,⁹⁰ hejtman jeho, a Jan Bezděcký, farář kopidlenský, takže proti svrchu dotčenému reversu na milost přijat jest byl.⁽²⁰⁾

Když času tohoto svobodný pán Jan Rudolf Trčka⁹⁸ panstvím Kopidlenským jest vládl, okusilo řečené městečko obzvláště dobročinnosti a laskavosti jeho, obdrževši od něho mnohou výsadu jemu velmi prospěšnou, z čehož stav měšťanstva mnohem lepší se stal a co též na tamní školu dobře oúčinkovalo jest.⁹⁹ Tato velikomyslnost Trčkova prospěla měšťanům kopidlenským výborně roku 1620, an opět strašlivý oheň sídla jejich zhubil a i mnohé z tam sídlících zemanů v takou nuznost jest uvrhl, že se ze spáleniště svých musili vyprodati, nejsouce s to, aby sobě opět byt nový opatřili.

Když pak po Trčkově pánem se stal na Kopidlně Albert Václav z Valdsteinu, vévoda Frýdlantský,¹⁰⁰ tuť se počal měniti stav náboženský v okolí tomtu, a sbor bratří českých poznenáhla víc a více se tenčil. Navštěvovali totiž jezuité jičínsťi, jenžto od řečeného vévody tam roku 1622 založeni byli, pilně měštys Kopidlna a od roku 1629 obyvatele jeho na víru katolickou obraceli. Rektor koleje jičínské P. Václav Halec a P. Jan Nerovius jsou co nejhorlivější obracovatelé známi. A tento od našeho slovutného Balbína¹⁰¹ v jeho mnohocenném rukopisu,¹⁰² kterýž v jičínské koleji jest sepsal, apoštolem kopidlenským (*octus Kopidlenensium Apostolus*) jest nazván.⁽²¹⁾ Zmizelo napotom odtud takměř docela bratrstvo české, an se pastor Havel Padovský z Kopidlna vystěhoval a pán Jaron z Rosensteinu, co první děkan katolický, roku 1642 za duchovního správce tam ustanoven byl. Dokonal tento u jednoho dítěte, kterěz učený pastor Padovský pokřtil, ještě svaté ceremonie, jichžto se v církvi katolické užívá, jakžto od něho vlastní rukou v matrice křtící zaznamenáno. I tomuto děkanovi jezuité jičínsťi nápomocni byli

⁽²⁰⁾ Zní pak z částky ten revers: „Abych se pánu Hertvíkovi Myškovi ze Žlunic, neb přátelům jeho a ani tomu nejmenšímu, kdo jsou to na mne pánů pronesli, žádným způsobem vymyšleným buď řečí, neb skutkem zlým nevymstíval. A jiným služebníkům každého poctivého pána chci raditi, aby se proti pánu svému řečí těm podobných nedopouštěli a v ničemž nepostavovali. Jestli bych já pak proti tomuto mému dobrovolnému zápisu na sebe učiněnému toho čeho se dopustil, tehdy abych beze vsí milosti hrdlo ztratil.“

⁽²¹⁾ „P. Joan Nerovius et P. Henricus Pfeinschmiedt inprimis indefessam operam posuerunt, ille in agro Kopidlensi et Altenburgensi, hic in Alontana gleba excolendis.“¹⁰³ Manuscriptum Jiczinense,¹⁰⁴ pagina 154. Když ale Balbín o řečeném Neroviusovi při roku 1629 praví, že vsecky ostatní katolíky v Kopidlně obrátil, nemálo se zmýlil. Neboť jakož svrchu viděti byl v Kopidlně farářem od roku 1639 či do roku 1642 Havel Padovský, ženatý pastor lutriánský, kterýž tam musil míti nemalé stádece lidstva, jenž k jeho náboženství se přiznávalo. Jsout' od něho v staré matrice křty a oddavky zaznamenávány, jakož při roku 1639: „Jestit' potvrzen slovem Božím v stav svatého manželství N. N. ode mne Václava Havla Padovského, na ten čas faráře kopidlenského.“ Manželka jeho, Zuzana, v též matrice roku 1639 14. září, dítěti Václava Pekárka z Bučovse zapsána jest: Paní Zuzana Padovská, tehdejší farářka kopidlenská.

v duchovním vyučování jeho katolického lidu. Píše tu v nadjmenovaném rukopisu Balbínovu při roku 1650, že jak v kázáních, tak i v katechisování mládeže přispěli pomocí svou, z čehož tam nábožnost velice prospívala.⁽²²⁾

Nemůžeme však mlčením pominouti, že po mnohá léta v první polovici století tohoto opět veliké outisky a těžcí osudové na městys Kopidlno a tamní školu naléhaly, čímž tato opět v bídný stav klesla. Od roku 1631 až do roku 1642 bylot' toto místo, jakož i krajina jičínská vesměs válkou švédskou velice obtíženo, a poněvadž sem od těchto nepřátel, jenžto se v sousedstvu na zámku hruboskalském usídlili, časté vpády se staly, okusili obyvatelé zdejší nejvíce těch vojenských strastí.

„Roku 1634,“ jest v listovně městysu Kopidlno psáno, „vtrhl lid kurfirťa saského¹⁰⁵ do Království českého. Z též jeho armády 50 koní do našeho městečka vpád učinilo. Plundrovali též městečko a kostel a co bylo sirotčích peněz za úřadem, pobrali všecko.“ Mnohým měšťanům kopidlenským vypálila vojenská rota roku 1639 jich domy. Držitelé jejich se na outěk dali a mnozí teprv po skončené válce (1648) domů se navrátili. „Kdo pole svá vzdělávati chtěl,“ dí Balbín ve svých jičínských letopisích, „lidi do pluhů zapřáhnouti musil, neboť dobytek všečen byl rolníkům pobrán.“ Načež pak roku 1640 veliký hlad následoval.⁽²³⁾

Tito nátiskové trvali v Kopidlně a v jeho okolí za několik let. Když ale člověk chleba vezdejšího tak krvavě dobývati musí, kterak pak tu škola se vede? Ach, v takových trudných okolnostech, an všecko obecnou bídou sevřeno jest, an lidstvo s velikou ouzkoostí na své tělesné zachování mysliti musí, nepamatuje se na vyučování dítek. Tehdáž milostný genius školy truchlí a žalostí, slzícím hledě tam okem, kdež outlá vzdělává se mládež, neboť pusté a prázdne vidí to místo.

Teprv za časů slovatného hraběte Jindřicha Šlika,¹⁰⁶ kterýž po vévodovi frýdlandském pánem na Kopidlnu (1636) se stal, a roku 1648 dne 3. listopadu zprávu o uzavřeném pokoji z Budějovic do Prahy jest poslal,¹⁰⁷ počal opět zdejší lid, jakož v Čechách vesměs, okřívati a více o vzdělanost svou bedlil.

Musíme však se vši pochvalou tuto připomenouti, že měšťanstvo kopidlenské, ačkoli jak jsme slyšeli, v století tomto mnohé nátisky jednak skrze válečný běh, jednak skrze pády ohně muselo přetrpěti. Předcet' toho jednoho, čehož obzvláště potřebí, nespustilo z mysle, alébrž o zvelebení služeb církevních a o zlepšení školy v jeho sídle snažně jest pečovalo. Vzhledem

⁽²²⁾ „Nostri in dominiis Sslikianis (1650) divina peragebant, conciones ad populum et Catechismos institu-
ebant, egregio pietatis proventu.“ L. c., pagina 197.¹⁰⁸

⁽²³⁾ „Nulli tunc supererant in praediis equi, quocirca homines ipsi jumentorum vicem subire, terraeque gle-
bam sub jugum missi, proscindere ac evolvere cogebantur, quae calamitas futuris etiam annis perduravit.“
Ibidem, pagina 162.¹⁰⁹

toho koupilo roku 1646 od jednoho spoluměšťana veškeré jeho hospodářství, v 41 $\frac{3}{4}$ korcích polí, v 23 korcích luk, ve 2 korcích zahrad a ve 2 korcích a 2 měřících lesů pozůstávající, z něhožto výnos k řečenému oučelu, neboli jak list kupný dokládá, k vychování žakovstva ve škole kopidlenské jest věnovalo. Náleželot' to hospodářství bezpochybně takovému sousedu, jenž v onom válečném běhu skrze oheň o svůj příbytek přišel.

Mohlo by se nyní mysliti, že skrze ten ku prospěchu školy kopidlenské věnovaný grunt hospodářský i tamní učitel i žáci znamenité pomoci dosáhli. Málo však počátečně ta škola z řečeného hospodářství použila, jelikož takměř všechny požitky jeho tehdejší literácká společnost¹¹⁰ v Kopidlně sobě osobila. Povstaly ty literácké společnosti v Čechách, an husité dosti vybouřivše, myslii posléze na to, jak by kleslou u lidu křesťanského nábožnost opět pozdvihnouti, jak by při službách Božích pořádek a slušnost uvésti a i kostelní zpěv zdokonaliti mohli. V tom ohledu sestoupili se ti nejvážnější muži v městech a obcích v společnosti, aby oučelu svého tím snadněji došli. První, jenž takový chvalný ústav založili, byli z většního dílu usedlí v městách bakaláři a jiní učení lidé. Proto tito sestoupilí oudové literáčtí a všichni vespolek literácká společnost neb i kůr literácký sluli. Mělit' zákony své, měli protokoly a knihy své.⁽²⁴⁾

Tyto literácké společnosti se pak poznenáhla v duchovní bratrstva proměnily. Až posléze roku 1785 všechny nejvyšším rozkazem k vyzdvižení přišly, a jmění jejich buď k náboženskému základu (fondu), buď k chudým a školním ústavům připadlo jest.¹¹¹ V Kopidlně stal se z něho roku 1796 místní školní základ, od kteréhožto času teprv pro tamní školu prospěšným učiněn jest. Na počátku, jakož již řečeno, učitelovi malá toliko částka z něho k vyživení vykázána byla a obyčejně z téhož ohledu kus pole zádušního mu k užívání bylo přepuštěno.⁽²⁵⁾ Jak jest to nyní, později ode mě vyloženo bude. Ledva se obyvatelé kopidlenští poněkud zotavili z těch strastí, jimiž skrze dlouho trvající války tak velice sklíčení a zmořeni byli, opět strašlivý živel ohně jich obydli a téměř jmění všecko strávil. „Bylot' to roku 1667 dne 8. června,“ jakož psáno jest ve knihách městských, „kde ten veliký oheň, jakž u Jana

⁽²⁴⁾ Viděl jsem před několika lety v otčině své, v městečku Jablonném nad Orlickou na panství Landskrounském, jeden exemplář takových základních pravidel literáčích, kteráž s počátku století sedmnáctého psaná byla.

⁽²⁵⁾ Dle farské pamětní knihy kopidlenské měl tamní učitel od kůru literáckého,

jakož učitel 18 zlatých

jakož varhaník 22 zlatých

na struny pro hudební stroje a svíčky 3 zlaté 30 krejcarů

} 44 zlatých 30 krejcarů

Jak malý to příspěvek z tak znamenitého školního jmění! První z učitelů katolických bral ten plat (1646) Jirí Cibulovský, pak Matej Kocián, jakož svrchu jmenování jsou.

Smitky vyšel, všechny domy, co rynek v okrsku obsahuje, dům radní, kostel, zvonici a faru popelem položil jest.“⁽²⁶⁾ Zachovává se posud u měšťanstva paměť té převeliké bídy, ana na to následovala, a i tamní školu takměř pustinou učinila. Vyhlíželo to velmi smutně, co se ústavů učitelských týče, po tehdejších dlouhých náboženských válkách, téměř ve veškeré zemi. Protož také převeliká nevzdělanost obecného lidu, hrubost a zpustlost v jeho mravích, hanebné pověry atd. v Čechách se náramně rozšířily, tak se konec století sedmnáctého a počátek osmnáctého smutnou v tom tvárnost nám poskytje. Věci, na nichž naprosto nic nezáleželo, pokládaly se za čary a kouzly a smrtí na lidech ubohých trestány byly. I v Kopidlně bylo takové hrozné divadlo, jelikož následek té nejvyšší lidstva tehdejšího nevytvícenosti. Čte se zde v starých právních pojednáních, že nelidský trest, zahrabání za živa, na mnohých vykonán byl, jenžto z čarodějnictví obviněni byli. Jiní opět z této domnělé viny pod mečem zahynuli.⁽²⁷⁾ Pramen takového nerozumného, převráceného smýšlení byla, jakož jsme již rekli, náramná neumělost a nevzdělanost tehdejšího lidu, o jejížto příčinách ještě něco podotkne.

⁽²⁶⁾ Nynější pěkný chrám páně v Kopidlně a tamní neměně pěkný dům farní roku 1705¹¹² od velikomyslného a zbožného hraběte Františka Josefa Šlika¹¹³ vystaven jest za faráře Samuela Antonína Tůmy.¹¹⁴

⁽²⁷⁾ Tak rytíř Albrecht Křínecký z Ronova a na Dětenicích¹¹⁵ člověka svého Jana Kočího, jež z čarování podezřelý byl, hrdelnímu právu do Kopidlna jest dodal, kdež k stětí odsouzen byl. – Rovněž tak rytíř Burián Šlibovský ze Skřivan a na Barchově¹¹⁶ u řečeného útrpného práva jistého Jana Kučeru z Nechonic z čarodějnictví obviněného vsaditi dal, kterýž též k meči odsouzen byl.

Kopidlno – fara, foto první polovina 20. století.

Století osmnácté

Jakož za delší čas v minulém věku, tak i na počátku věku osmnáctého veliké se spatřuje škol národních zapadnutí a náramná nevšimavost mládeže vyučování, přičemž i zapadla všecka učitelů vážnost a následkem toho byla jich hrozná chudoba a nuznost.⁽²⁸⁾

Kde ale v zemstvu učitel psotně živu býti musí, kde se jemu příslušící vážnost odejímá, tam buď panuje barbarství, buď spousta, a kde lidé dle ducha chodí ve tmách neznající víry, aniž jiného umění potřebného, tam se všechno zlé rodí. Takový bídný stav právě v tomto čase i ve vlasti své

⁽²⁸⁾ A tak to téměř vzhledem všeho umění vyhlíželo. „Čím století více se nakloňovalo,“ dí učený pan Jungmann,¹¹⁹ „tím bylo nedbaleji vzděláváno umění. I na počátku století 18. pokažení chuti vždy ještě rostlo. Zmizely múzy z měst nejvíce již tehdy, když ctitelé jejich je vystěhovali. Ve větších předce poněkud zachovány, dílem od jezuitů, dílem od katolíků ještě v předešlých školách vyučených.“ Viz *Historii literatury české*, část II., strana 329, 330.¹²⁰

Schlikovský erb v kostele sv. Jakuba Většího v Kopidlně.

nalézáme. Byloť to ale též v tom čase, kdež, jak z vysokých dvorských nařízeních viděti jest, v celých Čechách ledva deset učitelů bylo, kterýž od služby své živu býti mohli. Plat jejich tak byl skromný, že se mzdě nádeníků vyrovnati nemohl. Špatněji než sluhové, dí opět jiné dvorské nařízení, a nežli čeládka musejí živu býti. Že pak muži vzdělaní a učení takové služby nehledají, že pak za podíl přichází takovým lidem, kteří k tomu naprosto žádné schopnosti a způsobnosti nemají, to každému znateli onoho věku jest předobře známo. Protož onen věk v historii národních škol tou smutnou jest periodou, kde propuštění vojáci, kde vetešníci a příštipkáři z většího dílu se službou učitelskou se zanašeli, kde předůležité mládeže vyučování co jakýs přílepek k jich řemeslu považován byl.

Stav školy kopidlenské nebyl tehdaž mnohem lepší a radostnější. Po posledním ohni (1667) určila se k vyučování tamní mládeže chaloupka, kterážto chudičká chatrč své vnitřní duchovní chudoby věrným obrazem byla. Ledva tam 40 dítek mělo místo, a předcet' jich přes 120 tam náleželo. Jestit' to patrný důkaz, kterak málo a toliko dle pouholibosti lidské musila navštěvována býti.

Nepřišlo ale tehdaž také shůry žádného podnětu a povzbuzení k takové školní důležitosti. I duchovenstvo malou mělo o školy péči. „Koně,“ vece důmyslný Lichtenberg,¹¹⁷ „byli tehdaž lépe chováni než děti.“ Dostit' podivná věc, že oněmno mužům, jenž ke gruntovním pánům přijížděli a cvičili koně, hojný dával se plat. Ti ale, ježto jim poddané cvičili, totiž školmistři, nouzi museli tříti. Poddaný jsa půdě, na které živ byl, přivtělen (*glebae adscriptus*)¹¹⁸ i duchem svým jen ustavičně k zemi tížil, žádné nemaje péče o své vzdělání. Pravdat' sice, obyvatelů kopidlenkých nespíralo tak těžce jho tehdejší tělesné poddanosti, jakož jsme již svrchu ponavrhlí. Svobodnější a volnější byl život jejich, v kterémžto živlu jediné člověka vzdělanost vykvíta a se daří. Nicméně i na tom místě škola málo prospívala, jelikož nebylo tenkrátě žádných podnětů, za časů našich i sprostného člověka k tomu vzbuzujících, aby o průměrenou svého ducha vzdělanost se snažil. Nebylo též učitelů schopných, jenžto by mládež náležitě byli uměli cvičiti. Odtud tehdejší smutná tvárnost země naší z ohledu vzdělanosti.

Ve věku tomto vládli v Kopidlně

a) gruntovní páni:

1675–1740 hrabě František Josef Šlik,¹²¹ přednosta dvorské komory a c. k. tajný rada

1740–1766 hrabě František Jindřich Šlik,¹²² prvního synovec, tajný rada a zemský maršálek

1770–1806 Josef ze Šliků,¹²³ syn jeho, tajný rada, císařský vyslanec u dánského dvora, pak u Svaté římské říše

b) místní faráři:

1706–1743 František Ondřej Ryc,¹²⁴ děkan královéhradecký, čestný kanovník a jičínský vikář

1743–1773 Václav Šaršon,¹²⁵ farář kopidlenský a velišský

1774–1775 Jirí Jan Pulpán,¹²⁶ farář kopidlenský a velišský

1775–1803 František Pavlíček,¹²⁷ farář kopidlenský

c) školní učitelové:

1704–1710 Matěj Alexander Hubatka, kantor a radní písař

1711–1722 Matěj Svoboda, spolu měšťan

František Ondřej Ryc, kopidlenský farář v letech 1706–1743.

1722–1746 Jan Štěpán,¹²⁸ otec slovního dvorského klavírního Josefa Štefanyho⁽²⁹⁾ ¹²⁹

1747–1757 Samuel Novák, kterýž roku 1757 školu tu opustit musil

1758–1787 Jan Antonín Vavrouš, učitel a radní písař

1787–1792 Václav Čermák, učil poslední v staré škole, neb raději v chatrči

1792–1806 Jan Antoš,¹³⁰ spolu měšťan a posléze řídil kůru.

Svrchu řečení gruntovní páni mnohou zde po sobě zůstavili paměť svého zbožného ducha. Tolik krásných kostelů na panstvích Šlikovských povstalo z jich nábožné štedroti, z jich veliké bohomyšlnosti, tak že se v okolí tomto ne tak lehce jakás krajina jim v tom vyrovnati může. Co se však škol týče, neví se o jakýchsi jim prokázaných dobrodiních, an Jeho Excelenci pána Josefa, hraběte ze Šliků,¹³¹ otce nyní na Kopidlně vládnoucího Františka, hraběte Šlika,¹³² vyjímáme, jenžto se slavným školou kopidlenskou mecenášem jest prokázal. Jakož předtím odporný školám národním duch panoval ve vlasti naší a národní vzdělanost onomu věku takměř neznámá myšlenka byla, tak se napotom šťastně proměnilo, an veleslavní mocnářové rakouští milostivě i k obecným školám zření své obrátili, a obzvlášť nesmrtné paměti císařovna Marie Terezie¹³⁵ roku 1775 normální ústav¹³⁶ v Čechách jest založila, od kteréhožto času dokonalejší a přiměřenější vzdělanost mládeže české původ svůj vzala.

Hned roku 1773 nejvyšší úmysl země pána ohlášen byl, aby každý poddaný podle stavu a povolání svého vyučován byl, schopní učitelové všude dosazováni a připravováni byli. Aby se školy na jeden způsob zřídily, konečně v pozemských školách, aby mimo náboženství také známosti čtení, psaní a počítání až po dělení sprosté, v městských školách ale umění řemeslům a umám potřebného mládež lépe než potud nabývala.⁽³⁰⁾ Když nyní školy obecné u nejvyššího místa velikomocné ochrany došly a dokonalejší vyučování způsob všemožně se obstarával. Tut' se i rozšiřovala vždy více jejich vážnost, pak mezi urozeným, tak i mezi obecným lidem, a od té doby i radostnější počíná býti jich tvárnost, což i o farní škole kopidlenské říci se musí. Pro tuto vzdělalo se roku 1780 nové přiměřenější stavení, kdež se mládeži větší pohodlí při učení opatřilo, a zlepšil se obzvlášť znamenitě stav školy této, an svrchu řečený jí věnovaný hospodářský grunt roku 1795 řádným školním základem se stal, kterýž nyní zcela k jejímu prospěchu obrácen jest. Základní spis neb instrument, kterýž vzhledem toho dne 10. března 1795 u městského

⁽²⁹⁾ Zadal jsem krátký životopis tohoto slovního hudebníka a spolu šlechtického vlastence a školního příznivce do tohoto pedagogického časopisu *Přítel mládeže*,¹³³ kdež v 19. svazku¹³⁴ na světlo vyšel.

⁽³⁰⁾ Viz dvorský dekret z 9. října 1773 a 12. února 1774 a *Historii literatury české* pána Josefa Jungmanna,¹³⁷ část II, strana 331.

úřadu udělán, dne 12. března nato vrchnostenské kanceláři předložen a 19. listopadu 1796 od vysoce slavného českého gubernu dle celého obsahu jeho potvrzen byl, tyto do sebe obsahuje podstatné částky:

a) Veškeren škole věnovaný grunt má na 3, 6 neb 9 let do veřejného nájmu dán býti.

b) Z vypadající roční činže učitel 150 zlatých s tím závazkem dostati má, aby spolu schopného pomocníka živil. Co se ustanovení učitele týče, mají od obce kopidlenské, neb jejich představených hraběcí vrchnosti tři statní čekanci předloženi býti, z nichž ona jednoho potvrditi právo míti bude.

c) Ustanovuje se při té škole též industriální učitelkyně s 50 zlatými ročního příjmu, s tím však obmezením, že manželce učitelově, která k tomu potřebných schopností má, při ustanovení tomto vždy předek dáti se má.

d) Poněvadž hned od počátku téhož školního základu hudebníci kopidlenští, jenžto při službách Božích vždy s hudbou pomáhali, též nějaké částky z téhož základu užívali, tak se jim na budoucnost ročně 10 zlatých vyказuje. Nad to:

e) Z ostatních příjmů mají se chudí žáci městečka Kopidlna potřebnými školními knihami opatřiti, stavení školní a k němu náležitý nábytek v dobrém stavu zachovati, daně císařské vždy zapraviti a z vybývajících čistých příjmů jistina (neb kapitál) založiti, aby se budoucí výstavnost školy a jiné její potřeby obstarati mohly.

f) Poněvadž učitel z tohoto školního základu od městečka Kopidlna slušného platu podosahuje, neměj právo od dětí kopidlenských jakýs jiný školní plat požadovati.⁽³¹⁾ Mimo podpisu úřadu městského a vrchnostenského podepsán jest ze strany c. k. vrchního dozorství národních školních důležitostí v Čechách Lehnhard¹³⁸ a ze strany c. k. českého gubernium František, hrabě ze Štambachu.¹³⁹

Mimo tento reální školní základ v Kopidlně jesti' tu též školní fond peněžitý, jenž od slovutného pana Josefa Štefányho, c. k. dvorského klavíristra, původ svůj má, kterýž ve Vídni dne 5. srpna 1795 před svou smrtí farní škole kopidlenské celé své jmění v 2920 zlatých ve stříbře pozůstávající jest věnoval.⁽³²⁾ Bylť šlechtný muž tento učitele kopidlenského Jana Štěpána syn, jakož již svrchu řečeno jest, kdež narodiv se 14. března 1726 též prvního literního a hudebního vzdělání došel. Jsa svobodný a miluje otčinu svou, založil v Kopidlně tak krásnou památku jménu svému.⁽³²⁾ Jeho k řečené škole odkázané peníze činějí nyní její peněžitý základ, nazvaný štěpánovský, kterýž

⁽³¹⁾ První pronájem těchto školních gruntů stal se roku 1799 a roční činže vynášela v letech 1816–1821 přes 1131 zlatých, v pronájmu roku 1821–1827 ale 660 zlatých 7 krejcarů.

⁽³²⁾ Viz jeho poslední vůle na straně 82 této knihy položenou.¹⁴¹

⁽³²⁾ Viz jeho poslední vůli ode mne v *Příteli mládeže*¹⁴² uvedenou, v svazku 19.¹⁴³

guberniálním dekretem dne 11. prosince roku 1801, číslem 41852, potvrzen jest. Ouroky jeho vynášely ročně 136 zlatých, z nichžto každého roku učitel 25 zlatých, pomocníkovi 12 zlatých, katechetovi¹⁴⁰ 10 zlatých, početvedoucímu 5 zlatých dáno a ostatních 84 zlatých na zaopatření knih a hudebních nástrojů pro školní děti vynaloženo jest. Když pak ale ouroky z jistin, k zemským stavům daných, na polovici sraženy byly, tak i nyní škole kopidlenské polovice toliko z řečených ouroků připadá k užívání. Na čemž však tamní učitelstvo tímto osudem zkráceno bylo, to mu opět z reálného základu vynahrazeno jest.⁽³³⁾

Mát' nyní učitel kopidlenský, jemuž i odjinud mnohé příjmy připadají, mnohem příjemnější živobyt, než ho měli předkové jeho. Tudyť ale i ovšem požaduje se od něho uplné učitelských povinností vyplnění. A poněvadž nyní i duchovenstvo snažnější než druhdy o národní školy vede péči, tuť z nynějšího zdejší mládeže cvičení větší vykvítá u všech spokojenost, kteřížto dobře vědí, k čemuž školy tyto jsou založeny. Můžet' obzvláště venkovské duchovenstvo lidu obecnému smysl pro lepší mládeže vycvičenost otevřítí, jakož slavný muž národu našeho, Jeho Excelenci hrabě Kašpar ze Šternberku,¹⁴⁶ onehdy v jednom psaní, kterýmž mne poctítí ráčil, takto napsav: „Neníť to oučel národních škol, aby děti venkovské mudrci a právníci byli, alébrž aby dobrými křesťany, dokonale vycvičenými hospodáři, hodnými, rozšafnými otci se stali, jenž by opět děti své o jeden stupeň výše vzdělati se vynasnažili, tak aby mravnost lidstva již z domu otcova vycházela, a co se ve škole v slovních a ponětích učí, to v domě otcově vždy výkonně neb prakticky skrze příklady se potvrdilo. Totě cesta k národní vzdělanosti.“

O věru! Jen to jest k národní vzdělanosti přímo vedoucí cesta. Kýž bychom všudy ve vlasti své cestu tuto nalézali! Co o škole kopidlenské vzhledem toho i v 19. století říci se může, ponavrhně ještě poněkud následující oddělení.

⁽³³⁾ Jestit' při škole kopidlenské ještě jedna malá fundací, nazvaná Zolmanovská, kteráž 5 zlatých 16 krejcarů vynáší.⁽³⁴⁾ A právě letos zakládá zdejší šlechtaná měšťka, paní Anna Jüzová, k řešené škole 100 zlatých C. M.,¹⁴⁴ jichžto ouroky každoročně pěti chudým žákům od místního duchovního úřadu rozdělití se mají. Opis zakládací listiny nachází se na straně 67.

⁽³⁴⁾ Viz opis nadační listiny na stranách 83–85.¹⁴⁵

Století devatenácté

V století tomto živi byli a mnozí jsou až potud:

a) z gruntovních pánů a patronů školních:

.....–1806 již svrchu uvedený pan Josef, hrabě ze Šliků¹⁴⁷

1806–1810 paní Filipina Lidmila,¹⁴⁸ manželka jeho, dáma řádů s hvězdoým křížem a paláců císařovny rakouské, poručnice panství Kopidlenského

1810–..... nyní vládnoucí syn její, hrabě František Šlik,¹⁴⁹ c. k. vrchník,¹⁵⁰ více vznešených řádů rytíř

b) z duchovních pastýřů:¹⁵¹

1803–1813 Jan Černý,¹⁵² farář a čestný děkan

1814–1854 František Alois Vacek,¹⁵³ biskupský notář královéhradecký, vikariátu jičínského tajemník, více učených společností spoluoud a čestný děkan, spisovatel této historie 1831

c) ze školních učitelů:

1806–1828 Václav Řepka,¹⁵⁴ prve učitel filiální v Holíně

1828–1838 Jan Řepka,¹⁵⁵ syn jeho, kterýž tuto historii v roce 1833 k věčné památce do této knihy vepsal

1838–1873 František Hilmar¹⁵⁶

1873 – 30. 9. 1890 Josef Křídlo¹⁵⁷

Hned na počátku věku tohoto musíme událost školám národním velmi příznivou tuto podotknouti, že vydaly se pro ně roku 1806 nové zákonné knihy, dle kterýchž nové se stalo určení, čemu v řečených školách se učiti má, a tuž pro školy triviální¹⁵⁸ opět zvláště náboženství, čtení, psaní a počítání vykázano; spolu ale moudře od nejvyšší vlády zemské jest nařízeno, aby správa a dozorství nad školami těmi v mravném a literárním ohledu duchovenstvu venkovskému se odevzdala, byvši tudy světským komisařům školním odejmuta, kteříž až do řečeného roku nad nimi jsou vládlí. Tímto dobročinným zřízením nyní se docílilo, co již svrchu o duchovenstvu podotčeno bylo. Stojí-li pak také který stav s národními školami u větší spokojenosti nežli stav duchovní? Jaký tedy pro vzdělanost mládeže, ježto se v těch školách vyhledává, více těž oučinkovati může? Svrchu uvedená zákonná školní kniha totéž dosvědčuje pravíc: „Že stav duchovní dle povolání svého při úřadu učitelském spolu oučinkovati má a že druhdy při něm nejvíce jest oučinkoval.“

Když nyní duchovenstvo větší k obecným školám obrátilo zření, byl toho ten dobročinný následek, že naklonivši k nim též dobromyslné gruntovní pány, tudy k mnohým velikým prospěchům jim dopomohlo. Stalot' se to v Kopidlně roku 1805, an nynější důstojný jičínský vikář a děkan velišský, pan Josef Stránský,¹⁵⁹ tamním kaplanem¹⁶⁰ byl, kterýž to ujav se té školy tou nejsnažnější péčí, získal jí též milostnou náklonnost jejího patrona, Excelencí

pana hraběte Josefa Šlika,¹⁶¹ přiveda to tak daleko, že tento velkomyslný pán zřídil společnou komisi, při nížto by důležitosti, zdokonalení školy kopidlenské se týkající, se objednaly. Bylat' držená pod jeho přednostvím roku 1805, při kteréž též c. k. bydžovský krajský, pan Karel Valeš, muž šlechtné mysli, kopidlenský děkan P. Jan Černý¹⁶² a tamní katecheta¹⁶³ Josef Stránský přísedící byli. To první, co se zde obstaralo, bylo založení druhé třídy, by mládež, přes 180 dětí silná, mohla náležitě rozdělena a přiměřeněji cvičena býti, od kteréhož času též druhá třída v Kopidlně se vynachází. Vyznamenaným žákům ustanovil, ten veliký mládeže příznivec, stříbrné medaile, kterýmiž sám při slavné školní zkoušce jejich prsa jest vyzdobil. Měl již tehdy také ten krásný úmysl v Kopidlně ještě druhého kaplana založiti, aby tím více jak pro školu farní, tak i pro filiální se oučinkovati mohlo. Skrze jeho brzkou smrt, kteráž roku 1806 dne 13. prosince následovala, nemohl však tento jeho dobročinný úmysl ve skutek uveden býti. Veliká zásluha tato jeho vznešenému synu Františkovi, hraběti, nynějšímu pánu na Kopidlně, zůstavena byla.⁽³⁴⁾ Co otec slavné paměti chtěl, vykonal velkomyslný syn v roce 1827 ještě s částečným přispěním městského školního základu a osady kopidlenské, druhého kaplana na věčné časy jest založil, kteréžto založení guberniálním dekretem dne 8. listopadu 1827 číslem 54140 potvrzeno bylo.

⁽³⁴⁾ Jak velikých již zásluh o školy na panstvích svých tento pravý školní mecenáš sobě položil, uvedl jsem to v známost v *Příteli mládeže*,¹⁶⁶ ve svazku 16, na stranách 13–22 a ve svazku 17, na stranách 34–42.¹⁶⁷

Pohled na zámek Kopidlno, konec 19. století.

Hned od toho času, jak škola kopidlenská na dvě třídy rozdělena byla a umělý učitel a horlivý katecheta snažněji vzdělávali, dosáhla větší než ve věku minulém dokonalosti a učitelstvo vědouc, že netoliko představený jemu duchovní úřad, nýbrž i sama místní světská vrchnost rádi se přesvědčují, jaký se ve škole jejich činí prospěch, bylo i tady mocně povzbuzeno, aby povždy povolání svému činilo zadost. Řečený vznešený císařský ministr a vyslanec, pan hrabě Josef ze Šliků,¹⁶⁴ ještě roku 1806 před smrtí svou slavné školní zkoušce s komorstvem svým přítomen byl a od toho času častěji hraběcí rodina Šlikovská při veřejných školních zkouškách se tam najíti dala. Přesvědčujíc se touto svou přítomností, že ve škole této, jakož předeepsáno, konají se učitelské povinnosti a že mládež náboženským i literárním uměním prospívá, vždy více a více, mnohá po tato léta též oběma prokázala dobrodiní. Vysoce důstojná konsistoř¹⁶⁵ královéhradecká ale dekretem svým roku 1815, číslem 671, ráčila naříditi, aby školní čekanci normální běh svůj již dokonavše, dokudž by bez služby byli, ve škole kopidlenské dále se cvičili a k učitelskému povolání schopnějšími se učinili.

Poněvadž učitel kopidlenský pan Václav Řepka po dlouhá léta čestně v povolání svém stál, vycvičiv dobře drahný žáků počet, mnohým byl dekretem pochvaly poctěn a roku 1819 dne 26. listopadu stalo se mu to vyznamenání, že dekretem vysoce slavného gubernium českého, číslem 53930, na školu tuto potvrzen byl. Byltě mu list tento dne 6. ledna v sváteční škole slavně vydán, an všickni páni vrchnostenští ouředníci a představení města k tomu se sešli. Tuť místní děkan, ředitel školy a tajemník c. k. školního dozorství v jičínském okrese F. A. Vacek¹⁶⁸ takto k přítomným řečnil: „Radostná to přesvědčenost, že nynějšího času každá zásluha, kteroužto ti mužové, jenžto cvičíce a vzdělávající mládež, si kladou, i od nejvyššího řízení zemského vysoce se považuje, a že každému takovému zasloužilému učiteli veřejná čest a pochvala za to se stává. Takovou radostnou přesvědčenost, mnohovážení páni a přátelé školní, máme i dnešního dne, v kterýž tomuto panu učiteli na představení jeho zásluh školních od vysoce důstojné konsistoře královéhradecké samozvané slavné gubernio české v tomto přítomném listu čest a pochvalu vzdává, a poněvadž učitel tento po všecka léta v zdejší škole kopidlenské pracuje pilně, oučenlivě, svědomitě, následovně chvalitebně učitelské povinnosti své vykonával, jemu v témž dekretu i potvrzení na zdejší farní školu udělovati ráčí. Jeho obsah zní, jak následuje.“ Tu se otevřel a od pana katechety P. Jana Makeše¹⁶⁹ přečetl.

„Jestit' to pro mne velké potěšení, že vám, pane učiteli, tento guberniální list pochvaly a potvrzení na tuto farní školu kopidlenskou vydaný 26. listopadu 1819, číslem 53930, dodati mohu. A dodávám jej tady ve jménu c. k. jičínského školního dozorství jakož jeho tajemník, s tím doložením, že při tom jistotně doufám, že tuto čest a to vyznamenání, která se vám od samého veleslavného gubernia českého stává, tím více vás k tomu

povzbudí, abyste všecku sílu svou k dokonalému vyplnění učitelského povolání svého vynaložil, čehož jak se nyní vůbec z dekretů slyšelo, i táž veleslavná vláda zemská od vás očekává. A abyste tedy všechnu mládež, ana sama se vám k vycvičení svěruje, tak vzdělal a vycvičil, byste po sobě ve zdejší osadě krásnou zůstavěl památku a o vás říci se mohlo: ‚To byl učitel, kterýž jen žil úřadu svému, sladšího potěšení neznav, nežli aby věrně a statečně plnil své povolání! Jeho největší čest a chvála jest zdejší dobře vzdělaná a zvedená obec, kteráž v jeho škole ve všem dobrém prospěla.‘ Taková čest jest pravá čest a trvá po mnohá pokolení. Sem náleží slova proroka Daniela: ‚Ti, kteří spravedlnosti říkají mnohé, jako hvězdy věčné skvíti se budou.‘ 12, 3.

Mát' sice člověk, an nějaký úřad na se bere, jen proto všech povinností vždy pilně ostříhati, aby se zalíbil Bohu, jenž mu je vykázal, aby se svědomí svému učinil zadost, dokonalé vyplnění vůle Boží žádajícímu, a aby tudy spasení svého neomylně dojíti mohl. Nemá se tedy přitom světskou pochvalou pojmouti dáti, nemá jen na ně ohled míti, sice by se o něm, jak vece písmo svaté, též při soudu Božím řeklo: ‚Tys již vzal odplatu svou.‘ Mat. 6, 2. ‚Ba-žíš toliko po světské cti při konání svých povinností, činils jako farizejové¹⁷⁰ spravedlnost před lidmi s tím úmyslem, abys byl viděn od nich.‘ Mat. 6, 1. ‚Té cti a chlouby se tobě hojně dostalo, vzals tedy již odplatu svou.‘ Ó, odstup, odstup od každého učitele taková ne Bohem řízená, ale marným světem zapáchající mysl! Jinak nebude míti odplaty u otce našeho, jenž v nebesích jest. Mat. 6, 1. Moudrý, Boha čistým srdcem milující učitel jedná tehdy, jakož náš božský učitel Ježíš jest jednal, který u sv. Jana 8, 50. 54 praví: ‚Já nehledám slávy své, jesti' Otec můj, kterýž mě oslavuje.‘

Musím však připomenouti, že ctnost a zásluha již samy v sobě takové povahy jsou, že se nejen Bohu líbí, ale i všem hodným představeným a všem slavným úřadům, jak duchovním, tak světským, z čehož následuje, že se takovým mužům, jenžto krásnými zásluhami se vyznamenávají, od nich veřejná čest a pochvala vzdává. Aneb abych s nesmrtelným hrabětem Bedřichem Stolbergem¹⁷¹ tu věc v podobenství vypověděl: ‚Jakož naše tělo stín jeho všude doprovází, tak každého, kdo šlechetně jedná, všady provází jeho čest a hodnost.‘ Nemá ale člověk toliko pro ten stín jednati. ‚Kdo s očima tam k slunci upřenýma zde po zemi kráčí, nevidí stínu svého, pozadu ho následuje.‘ To, pane učitelí, dnešního dne, an se vám od představených vašich také čest stává, bedlivě rozjímejte, těšte se v srdci svém, že ta čest ve zdejším městečku zajisté pěknou a mnoho trvanlivou památkou bude. Na té cti my všichni zde shromáždění srdečný bereme podíl, upřímně vás žádajíce, abyste ještě dlouhá léta zde ve všeobecné vážnosti a s prospěchem všeho dobrého život svůj trávil.‘ Nyní následoval zvuk trub a bubnů, pak poděkování od učitele za tu milost, kteráž mu ode všech jeho instancí prokázána byla. Posléze promluvil se k žákům, kteří právě ve sváteční škole přítomni byli.

„Vy ale, milí žáci, slyšeli jste a doufám, že s velikou radostí jste slyšeli, kterak i vysoce slavná vláda zemská sobě váží učitelů, jenžto vyznamenávajíce se duchem a srdcem, svůj úřad s velikým prospěchem zastávajíce, doufajíc tudy najevo, jak příznivě o školním vyučování smejšlí, jak těž vyučování za tu nejdůležitější věc pokládá, jsouc o tom přesvědčena, že člověk skrze dobré toliko vychování a časné vzdělání rozumu a srdce svého na tomto i na onom světě pravé blaženosti dosíci může. Kterak tedy vy, milí žáci, učitele hodného a každého vám od něho poskytnutého dobrého učení sobě vážiti máte, jelikož vám k největšímu dobrému a ke štěstí věčně trvajícimu slouží! Kterak hodně máte školu, co posvátné, pro vás nejdůležitější místo navštěvovati a v ní poznání všech dobrých věcí, zvláště poznání víry Kristovy, z kteréž pro vás spasení vzniká, povždy více nabývati! Kterak vysoce máte sobě též vážiti vznešených světských i duchovních vrchností, ježto tak velkomyslně a pečlivě o to se snaží, aby dobré, dokonalé školy pro vás se zakládaly, kdybyste pravé vycvičenosti ducha a vzdělanosti srdce, a tedy i toho, co jich jest záměrem, jistotně podosáhlit'. Nemělo by se více slyšeti od lidí té křivé stížnosti, že vysocí stavové a vznešené vrchnosti světské tomu chtějí, aby prostý člověk rozumu svého necvičil, aby nepoznal lidské hodnosti své, aby vyrosta v tu postu smyslu svého nevěděl, že jiní lidé též, jakož i jeho představení k němu mnohé povinnosti mají. Jaká to útržka vysokých stavů, tak chvalně o to pečujících, aby každé dítě, budiž sprosté jakkoli, hned záhy ke všemu dobrému se vedlo, a poznajíc všecko, čím Bohu, bližnímu a sobě povinno jest, a to též zachovajíc, časné i věčně blaženým se učinilo!

Kterážto smejšlení o pravém duchu křesťanském svědčí, neboť takové jest, jakož je sv. Pavel v listu k filipenským 1, 9 projevuje, řka: „Za to se modlím, aby láska vaše více a více se rozhojňovala v umělosti a ve všelikém smyslu.“ (neb zkušenosti a vědomosti) Patrný toho důkaz, m. ž., vidíme i dnešního dne, užijtež tady všeho, co jste viděli a slyšeli, k ponaučení svému a k rozdílení lásky a mnohovážnosti ku školnímu vyučování a přehojný vám pak z toho užitek pojde.“⁽³⁵⁾

Aby všechny důležitéjší události farní školy kopidlenské v řádné času posloupnosti zde vyznamenané byly, připomínáme tuto, co roku 1816 v ní se bylo přihodilo. Bylat' roku tohoto, dne 9. října, držena generální visitací všech škol vikariátního okresu jičínského, a tudyt' farní školy kopidlenské od vysoce důstojného pána Josefa Čenka z Wartenberku,¹⁷² královéhradeckého kanovníka, scholastika a c. k. vrchního v též diecesi školdozorce. Před veřejnou zkouškou byl ten vysoce ctěný příznivec škol od mládeže školní srdečně vítán promluvou touto:

„Vytoužilit' jsme předce, milí žáčkové, tu chvíli přejdoucího zkoušení školy naší, kterážto pro nás tak slavná, tak radostná jest! S jakým potěšením,

⁽³⁵⁾ Promluva tato jestit' tištěná v 15. svazku *Přítele mládeže*,¹⁷³ na stranách 100–105.¹⁷⁴

s kterakou teskností počítali jsme všechno okamžení až do dnešního dne! A hle! Již, již, ta toužebně očekávaná slavnost nás blaží, již outlé srdce v nás nedočkavostí tluče, vroucí žádostí hoříc, bychom vzácné, zde shromážděné společnosti, zvláště vám, vysoce důstojný pane a milostivý dohlížitelí školy naší, v tuto chvíli vydali počet z umění svého. Pravdat' jest, každé svobodné, poctivé umění již samo v sobě předrahou má cenu a ničeňož z ní ztratiti nemůže, třeba nebylo na světlo vynešeno, každý krásný v dobrém učiněný prospěch sám sobě největší okrasou a nejbohatší odplatou jest. Kterak jak by to ale naše ušlechtilá horlivost dopustiti mohla, abychom my toliko v tajnosti se těšili uměním, jimž duše naše v tomto roce od laskavých učitelů opět ozdobena jest, a ho k milostnému uvážení svým příznivcům najevo nevynesli? Té dětinské vroucnosti, té svaté žádosti naší zajisté nikdo pokárati nemůže. Vždyť jak všechno v živé přirozenosti plesá a jása, každý živý tvor rozhlašuje svou radost, kdykoli v čem dobrém učiní prospěch. Ptáček, ježto od starých létů se učí, hned před nimi zkouší svou jemnost, rozkládá peruti svá, a kterak vesele a roztomile švitoří, moha s nimi již zároveň v povětří prolétovati? Spanilá včelička, vidouc pracovitost svých matek a učíc se od nich krásné pilnosti, hned do květnic ubírá se, radostně vučíc, jako by řekla, že i ona již z bylinek med pítí a rozličnou sladovinu vysáti umí.

Takž i my žáckové s nesmírnou chtivostí vyjeviti žádáme, jakých jsme opět v svobodných uměních učinili prospěch a jaký opět položili základ k svému budoucímu štěstí. Ó nakloňtež tedy, vy milostní přátelé naši, k nám své dobrotivé srdce a znamenajíce, že jsme outlých let snažně obrátili k svému vzdělání a opět mnoho prospěli v dobrých věcech, svou srdečnou milost k nám opět obnovte, kterážto za naši snažnost a usilování, abychom v dobře vzdělané a světu prospěšné lidi vyrostli, nejslavnější odplatou bude.

Ty ale, božský mládeže milovníče, jenž si mile rád dítky objímal a vzkládaje na ně ruce své požehnaní's jim dával, řka: Nechtež maličkých přijíti ke mně a nebraňtež jim, neb jejich jest království Boží. Mark. 10, 14–16.

*Vzhlédni, Otče, z trůnu svého,
vzhlédni na nás, dítky tvé,
uděl daru potřebného,
bychom znali dobré své atd.*

(Následuje nyní celá píseň ve školách našich uvedena.) Na to pak byla zpívána píseň s projevením ode všech žáků radostných citů:

*Ó, jaká sladká radost, dítky milé,
přišel' nám čas již drabně toužený,
ó, již nás blaží ta nebeská chvíle,
v níž našeho blas zavzní umění!*

*Hle! Již se bere k nám ten žáků přítel
přemilostný a k jeho vítání
líčí se krásně země, každý citel
škol jeví radost v sladkém usmání.*

*Metejte v cestu květinčky,
již Otec od všech milovaný
k vám kráčí každým srdcem zvaný,
metejte kvítky dívčinky.*

*Plesejtež jemu žáčkové,
k vroucím, věčným srdcem rcete:
Ať Čeňkovi vždy radost kvete,
ať věk mu plyne v krásě májové!*

*Hle! Pro nás jeho outlé srdce bije,
on jak k nám vchází, vše odkrývá hned,
neb všechny žáky potěšení lije
jevící lásku každý jeho vzhled.*

*Pilte se dítky učinit mu radost,
svůj prospěch v umění najevo dát,
a tudyť krásně počtiti svou mladost,
an dokážete všechno dobré znát.*

*Jak slavně budete pak žít,
v jaké vážnosti míti sebe,
neb jestiť zde již pravé nebe,
vážnost a lásku u všech míst.*

*Té lásky tobě získati
hled' každý žáku v této době
a bojnou pak pocítíš radost v sobě,
an čest vám budou vzdávati.*

Promluva a písně byly složené od důstojného kopidlenské školy ředitele P. Františka Aloisia Vacka,¹⁷⁵ biskupského jičínského vikariátního tajemníka a faráře kopidlenského, byvší všem vzácným hostům v tisknutých exemplářích rozdávané. Obě též se otiskly v čtrnáctém svazku českého školního časopisu *Přítel mládeže*¹⁷⁶ nazvaného, v § 8 a 9, na stranách 99 až do 108.¹⁷⁷

Času tohoto vedl c. k. okresní školdozorní úřad ve vikariátu jičínském P. František Raym,¹⁷⁸ děkan liebstadtský¹⁷⁹ a vikarius jičínský, kterýž, když

18. máje 1818 na věčnost odebral se, nástupníka v témže úřadě měl P. Josefa Stránského,¹⁸⁰ děkana velišského. Za tajemníka vikariátního a školdozorního u těchto obou ustanoven jest od veledůstojné konsistoře královéhradeckého P. František Alois Vacek, kterýž, an roku 1819 P. Josef Stránský z administrátora¹⁸¹ biskupským vikariusem jičínským učiněn jest, za jeho spoluúčinkování při vikariátním a školdozorním úřadě na důstojnost biskupského notáře královéhradecké povýšen byl.

Rok následující, 1820, byltě opět slavný pro zdejší školu, jelikož při generální biskupské visitaci, kterouž Jeho Excelenci vysoce urozený a nejdůstojnější pán Alois Josef Krakovský, hrabě z Kolovratu, biskup královéhradecký,¹⁸² dne 8. a 9. července v Kopidlně držel, slavnou podstoupilo zkoušku, jížto i místní gruntovní pán, vysoce urozený a milostivý hrabě František ze Šliků,¹⁸³ přítomen byl. Uvítali žáci kopidlenští nejdůstojnějšího vrchního pastýře svého plesajícím srdcem, takto k němu jménem obou tříd promluvivše:

Žák 1. klasu:

„Dnes, dnes jest ten slavný a radostný den, po němž jsme my školní děti již tak dávno vroucím toužily srdcem! Ó, jak nad tím plesáme, že Vaše biskupská Excelenci k nám, svým malíčkým ovčičkám, přijítí, a tudy svou milostnou náklonnost, svou otcovskou láskou nám vyjeviti ráčí! Ó, jak nevyjstnou mladostí každý žák dnešního dne srdce své opojené má, an před tváří apoštola Páně zde stojí, kterýž tak miluje nevinné děti, jakož jich miloval božský Spasitel náš, často říkávaje: Nechtež malíčkých těchto ke mně přijítí a nebraňtež jim, neboť jejich jest království Boží!“

Žákyně 1. klasu:

„Za tu milostnou náklonnost a otcovskou lásku naše outlá srdce pro naši Excelenci tu nehlubší uctivost cítí a jí ty nehlubší vzdávají díky. Z vyobrazení všech našich citů, jenžto nás v tuto slavnou chvíli tak blažené činí, tato jest kytkka, kterouž vašim milostným rukoum podati se osměluji. Tyto fialky právě to jsou, co my děti být máme. Jsout' bylinky v květu, mladistvy, outly, vydávající libeznou vůni a každému, kdož na ně hledí, činící radost. Ó, kýž bychom již tak krásně rozkvetly byly, jakož tyto roztomilé květinčky jsou! Kýž bychom také lidem již tak sladkých rozkoší působily, jakož onyno činí!“

Žákyně 2. klasu:

„Mladá poupátka to ovšem ještě nemohou učiniti, ale raduje se předce z nich každý citelný člověk, když na nich znamená naději ku krásnému květu. Naši milí učitelové pečlivě o to starají se, aby duše naše vždy více a více rozkvetly, aby všemu dobrému vždy více se naučily, a jak vydaly hojného ovoce školního vyučování, právě jakož zadržník o stromový květ se stará, a pak po hojném ovoci touží. Ráčíž vaše vznešená biskupská osoba posouditi, jak dalece se již duch náš rozvil, my toho chceme nyní důkazy dáti, žádajíce přítom Vaši Excelenci za milostnou trpělivost.“

Žák 2. klasu:

„Dříve ale než počneme, já jménem všech žáků vroucím srdcem zde volám: Ať život vás, nejdůstojnější pane, vždy tak líbezně kvete jakož květinčky tyto! Ať se Vaší Exzellencí vždy tak spanile rozvíjí všechno pozemské štěstí! Ať slunce vši blaženosti, kteréž tato kvítka tak velice milují, vám tak zjasní váš veškerý život, by ani mračínkem nějaké nebody zatemněn nebyl! Toho zasluhuje ta srdečná láska, kterouž vaše vznešenost ke vši outlé mládeži nakloněna jest! Toho zasluhuje ta otcovská péče, kterouž ji ke všemu dobrému ráčíte vésti.“

Všickni čtyři:

„Ó, odplatiž ji vaši vznešené osobě milostné nebe vším dobrým!“

Po dokonané promluvě zpívána byla píseň ke cti jeho biskupské Exzellenčí od celé radující se školy:

„Vítej nám, vítej, náměstkú Krista,
v tento den již dávno toužený,
tebe k dítkám vede láska čistá,
jenž tvé péči Bohem svěřeny.
Troje, Otče, přemilostné tváře
zřavují nás strachu tesknosti,
jako když nám jasná jarní zřáre
všecky zřána plaší temnosti.

K tobě srdce naše láskou boří
svatou, tobě všechno pje čest,
pod tvou slavnou berlou duch se koří
všechných, kdož jen pravý křesťan jest.

Tobě ke cti, veleslavný muži,
i my žáci tuto zpíváme
a v tom čistém kvítku, v vonné růži
obět' vděčnou rádi vzdáváme.

Přijmiž tento dárek citů vděčných,
jimiž srdce naše boří
a v tvůj krásný věnec zásluh věčných
malý také kvítek vsázejí.

Jsme sic dítky ještě nedospělé,
pomni však, že tyto květinčky,
než se rozvinuly, také měly
jen maličké, outlé pupínky.

*Více si však váží školních dítek,
Páně apoštol, jak každý ví,
než všech všudy krásných, slíčných kvítek,
jimiž pole, zabraďy se stkví.*

*Srdce tvého, Otče předústojný,
i my vážíme si dobroty
a tvá láska, Muži bohobojný,
nade všechny jest nám klenoty.*

*Ráčíš tedy žádáň vyslyšeti
v tuto chvíli pro nás milostnou,
ráčíš také nám Tvou vyjeviti
spokojenost pro nás radostnou.*

*Nebe krásné odmění se Tobě
hojnou za tu lásku milostí
a Tvůj krásný život v každé době
naplní vždy hojnou sladkostí.*

*Žehnej nás, ach, žehnej dítky malé,
jakož Kristus jich rád žehnával,
aby byly vždy ve víře stálé,
síly svaté jim rád dodával.*

*Bůh pak sbromáždí nás k svému lůnu,
tam kde svítí nebes hvězdičky,
tam ať na tvář padnou k jeho trůnu
pastýř, též i jeho ovčičky!“*

Milostpan biskup ráčil projeviti dokonalou svou spokojenost se školou kopidlenskou, uděliv učitelstvu zasloužilou pochvalu, jejího však duchovního ředitele P. F. A. Vacka, biskupského notáře a vikariátního tajemníka, za čestného děkana kopidlenského prohlásil jest. Od tohoto byly svrchu uvedené promluvy a chvalozpěv do tisku dány a též do školního časopisu *Přítel mládeže*¹⁸⁴ přijaty, ježto tam § XI a XII vykazují.¹⁸⁵

Poněvadž dobrý stav školy a vzdělání žáků největší má základ v učitelu samém, jak v duchovním, tak světském, jestiť ovšem záslužno v historii školy učitelů a katechetů¹⁸⁶ takových podotknouti, jižto chvalně s výtečným prospěchem úřad svůj jsou zastávali, položivše sobě tudy znamenitých zásluh o zvelebení školy jim k pěstování vykázané. Kterak mnoho v ohledu tom škola zdejší důstojnému pánu Josefu Stránskýmu, co tehdejšímu kaplanu¹⁸⁷

kopidlenskému, má co děkovati, jižťe svrchu bylo uvedeno. Účinkoval zde též s velkým prospěchem P. Jan Makeš,¹⁸⁸ skrze sedmnáct let kaplan kopidlenský, kterýž pak odtud na faru slatinskou dosazen byl, jsa nyní pro znamenité zásluhy své za faráře vostruženského ustanoven. Co veliký znatel pedagogiky vydaltě též ku prospěchu školních učenců, pomocníků a učitelů roku 1821 ruční početní knihu pod názvem *Pravidla k počítání z hlavy s hojnou zásobou rozmanitých příkladů*, kterouž dle pana Josefa Beichla zčeštil, s mnohými přídávky rozmnožil, v Hradci Králové u pana Jana Pospíšila jest vydal.¹⁸⁹

Spis ten byl od veleslavné duchovní a světské instancí s pochvalou přijat a tato jemu i písemně osvědčena. Rok na to (1822) vydal direktor školy kopidlenské, pan děkan F. A. Vacek, pro učitelstvo velmi důležitý spis *Obraz dokonalého učitele*, jež původně v němčině (1808) sepsal slovutný pedagog vlastenský P. Aleš Pařízek,¹⁹⁰ doktor Písma svatého, infulovaný kanovník litoměřický a direktor c. k. pravidelní školy pražské,¹⁹¹ kterýž ale nyní dle potřeby národních škol a jich většího zdokonalení s mnohými změnami a přídávky v češtině na světlo vydán.¹⁹²

Bylit' času tohoto i uvedení školní časopisové, nejprve v řeči německé *Der Schulfreund Böhmens. Eine Quartalschrift für den gesammten Volksschulzustand in Böhmen* od roku 1816 až do roku 1821 vydáván od svrchu řečeného pana Pařízka a pak od roku 1823 český školní časopis *Přítel mládeže, neb zásoba spisu k prospěchu a potěšení učitelů a vychovatelů duchovních a světských*¹⁹³ od Josefa Liboslava Zieglera,¹⁹⁴ doktora Písma svatého a děkana chrudimského. Za stálé spolupracování na časopisech těchto vyznamenán byl řečený pan děkan kopidlenský s dekretem pochvaly od veleslavného c. k. českého gubernium i od vysoce důstojné konsistoře královéhradecké.

V následujících letech udržela se škola kopidlenská v svém dobrém literním a náboženském stavu, jakýž ji představení úřadové již po delší čas opětně o ní jsou vychválili. Roku však 1827 připomenutí hodná jest událost ta, že v Kopidlně, jakož již svrchu bylo ponavrženo, druhé kaplanství se založilo, a tudíž škola ta i druhým katechetou byla opatřena, což ji, jakož patrné, k velikému prospěchu slouží. Páni katechetové a kaplani kopidlensští nyní při ní ustanoveni jsou: P. František Školník¹⁹⁵ a P. Jan Rais,¹⁹⁶ spolu kandidát teologického doktorátu, kteřížto katechetický úřad svůj ku veliké představených svých spokojenosti zastávají. Tento i literními pracemi v časopisu *Příteli mládeže* a v onom *Pro katolické duchovenstvo*¹⁹⁷ se vyznamenává.¹⁹⁸

A když ku většímu učitelů vzdělání takzvané konferencí učitelské v diecesi královéhradecké uvedené byly, jemu ředitelství těch konferencí v okrese kopidlenském bylo odevzdáno, začož, jakož i za své literní příspěvky do řečeného *Teologického časopisu*,¹⁹⁹ od konsistoře pražské a hradecké již písemně pochvaly došel.

Roku 1828 trpěla škola kopidlenská velikou ztrátou, an dne 20. června na věčnost odebral se její ctihodný učitel pan Václav Řepka, kterýž po dvacet

let neúnavně, čestně a s velikým prospěchem její mládež byl cvičil, jakož již svrchu o tom mluveno bylo. Žalostilo také veškeré měšťanstvo kopidlenské nad smrtí jeho, se vsí slávou jej k hrobu doprovodivši, kdež truchlořeč místní pan děkan F. A. Vacek mu držel, kteráž též k tisku jest přichystána.

Po něm nastoupil školu kopidlenskou syn jeho pan Jan Řepka, byv tuto školním pomocníkem a studovav dříve pět let na akademickém gymnasiu pražském, za slovutných profesorů pana Františka Jana Svobody²⁰⁰ a pana Josefa Jungmanna,²⁰¹ kterážto studia jemu nyní při jeho učitelském úřadě ku velikému prospěchu jsou. Musí se tuto v pravdě podotknouti, že pod jeho školnictvím mládež kopidlenská každého roku dobře a chvalně se cvičí a vzdělává, dávajíc toho světlých důkazů při každé slavné výroční zkoušce. Přesvědčil se o tom i Jeho Milost nejdůstojnější biskup královéhradecký, pan Karel Boromaeus Hanl,²⁰² an roku 1833 dne 2. července generální visitací zde držel. Byv od veškeré osady slavně uveden do chrámu Páně, též od školní mládeže v srdečném plesu uvítán jest, kterážto postavivši se v čtverhraníku před domem farním a obklopena jsouc praporci počestných cechů, prozpěvovala jemu ke cti následující píseň, libozvučnou hudbou při tom provázena:

*Jaké se dnes rozléhají
plesy v našem údolí,
jak to slavné zvonů znění,
svatých písni blučné pění,
slasti všickni oplývají
v kopidlenském okolí.*

*Ejhle, zazněl hlas radosti,
pastýře hlas dobrého,
ovčičky hlas ten znajíce,
již se hrou plesajíce,
již se vinou s důvěrnost
k nobám pastýře svého.*

*Přišelté, by žádostivých
stád svých touhu ukojil,
chránil je před zvěří dravou,
pastvou opatřil je zdravou,
u pramenů pak vod živých
žíznivé by napojil.*

*Utěšitele sesláním
Pán svou víru upevnil,
z pouště bludů a temnosti*

*ráj utvořil blaženosti,
Ducha svatého pováním
světa tvárnost svou.*

*Z tébož ducha darů zdroje,
jenž se v církvi nachází,
nám též bojnost uděliti,
tím nás Bobu zasvětili,
k vítězství nás vést do boje
Boromaeus přichází.*

*Z tváře milosti se skvoucí
láska mluví otcovská,
láskou každé srdce jímá,
láskou dítěte zvlášť objímá,
protož díky at' mu vroucí
láska píše dětinská!*

*K nebesům at' na peruti
modlitby se vznese duch,
před trůnem bytosti věčné
cítý své vylejme vděčné,
srdce dětinského hnutí
neoslyší dobrý Bůh.*

*Ty, jenž z výsosti té blahé
církve řídíš veškerou,
stádům sesíláš pastýře,
vůdce dáváš jim ve víře,
patř na dítek slzy drahé,
modlitbu slyš srdečnou.*

*Karla svého, jemuž slastí
rtové kanou nebeskou,
nepravosti že vždy bránil,
právo proti lsti že chránil,
tys pomazal svatou masťou
na důstojnost biskupskou.*

*Ó, dejž at' i v budoucnosti
Tvůj duch na něm spočívá,
Tvůj duch at' jest silou jemu,
rádcem at' jest v jeho sněmu,
Tvůj duch at' ho svou moudrostí
v jeho prácech řídívá!*

*Všudy kamžekoli sabá
jeho berla pastýřská,
království at' roste Boží,
jeho měšťané se množí,
víra svatá at' se vzrábá,
láska kvete bratrská!*

*V svatý třílístek jak vzejde
naděje ta blažící,
že po tomto putování,
po práci a bojování
pastýř se svým se stádem sejde
tam v nebeském ovčinci.*

Když milostpán biskup Karel Boromaeus po skončení generální visitací do svého sídla se navrátil jest, ráčil vydati písemné prohlášení, s kterýmž osvědčil duchovenstvu a učitelstvu, jenžto se vyznamenalo, pochvalu svou, jížto i kopidlenští páni katecheté²⁰³ i tamní páni učitelé došli. Přesvědčiv se spolu o záslužném, již drahně let trvajícím, oučinkování tamního pana děkana Františka Aloise Vacka, jak na vinici Páně, tak i při vzdělávání škol v rozsáhlém jičínském vikariátu, jakož i v jeho bohoslovném a pedagogickém spisovatelství etc., uvedl to vše ve své relaci o generální své roku 1833 držené visitaci Jeho Majestátnosti císaři a králi Františkovi I.²⁰⁴ v známost, žádaje jej o příslušné pro onoho vyznamenání. Císař František, tento pravý otec vlasti a každé zásluhy velikomyslný odměnitel, ráčil dne 7. října 1834 řečeného děkana povýšiti na důstojnost c. k. dvorského kaplana, s níž čestná znamení kanovníka spojena jsou, prominuv mu spolu všecku taxu, kteráž za příčinou takéžto udělené dvorské duchovní hodnosti se platí. Vídeňské noviny ohlásily věc tuto dne 30. října 1834, dekret však veleslavného gubernium českého již dne 27. října 1834 pod číslem 50164 byl panu děkanovi Vackovi vydán.

Když nejdůstojnější pan biskup Hanl v řečeném roce příliš rozlehlý vikariát jičínský visitoval, poznaltě ty veliké obtíže, kteréž vikariátní a školdozorní ouřadování v tak velikém okrese s sebou nese, a moudře umínil sobě jej s přivolením vysokých instancí ve dva rozpojiti a ten nový od městečka Kopidlna kopidlenským jmenovati.

Událost tato v každém ohledu, zvláště pro městečko Kopidlno, velmi pamětihodná byla roku 1835 opsána od důstojného pána Františka Aloise Vacka, ustanoveného biskupského vikáře a c. k. školdozorce téhož nově zařazeného vikariátu kopidlenského v čtvrtém svazku osmého ročního běhu *Českoteologického časopisu*,²⁰⁵ kteréž opsání tuto pro budoucí paměť se klade:

„Kdo poněkud toliko nahlédl do naší vlastenecké církevní historie, tomu dobře vědomo, že hned od onoho času, jak náboženství katolické v Čechách bylo uvedeno a duchovní záležitosti vůbec náležitě se uspořádaly, pražské biskupství, nebo mimo ně ještě jiného nebylo, tehdáž v mnohá arcipříství (Archipraesbiteratus) a tato opět v mnohé děkanáty (vikariáty), jakož v jiných dílech církve římské, bylo rozvrženo, by práva církevní všady, ve všech osadách pod náležitou dohlídkou vést se mohla.⁽³⁶⁾ Jedno z těch arcipříství bylo královéhradecké, majíc převeliký okres, z kteréhož roku 1344, an se dle byly papeže Klimenta VI.²⁰⁶ založilo biskupství litomyšlské,²⁰⁷ k tomuto čtvero děkanátů chrudimský, mejtský, poličský a lanškrounský připadlo jest. Jičínský však děkanát pod arcibiskupstvím pražským a archidiakonátem hradeckým jest zůstal. Až pak k biskupství hradeckému, jež papež Alexandr VII.²⁰⁸ dne 10. listopadu roku 1664 na místě zaslého biskupství litomyšlského založiti ráčil, připočten byl. S okresem však téhož jičínského vikariátu po ta staletí, co trvá, též mnohá stala se změna. Neboť dokudž přináležel k arcibiskupství pražskému, tehdáž k němu později patřící fary vršecká a slatinská, ne pod ním, alebrž pod arcijáhenstvím hradeckým a děkanátem bydžovským stály. Fara ale samšinská k arcijáhenství boleslavskému a děkanátu hradíšťskému připojena byla, kterážto, jak roku 1784 kraj boleslavský od arcibiskupství pražského oddělen a k biskupství litoměřickému připojen byl, k němu se připočetla, roku 1786 dne 17. června s přivolením Svatosti papežské Pia VI.²⁰⁹ a císaře Josefa II.²¹⁰ k diecesi hradecké a děkanátu jičínskému přivtělena byla.

Jinou směnu téhož vikariátu jičínského též sluší tuto připomenout, že roku 1384 osady Oudrnice, Bystřice a Zliv, jsouce nyní filiální kostely k faře libáňské, do diecese litoměřické a vikariátu nymburského připatřící, též pod děkanátem jičínským stály, náleževše k archidiakonátu hradeckému, jakožto takzvaný *Codex decimalis*²¹¹ z onoho věku a Balbínovy *Historické rozličnosti*,²¹² decade I, v knize páté zjevně osvědčují, kdež vykazuje se též zevrub peněžitý desátek, ježž řečené kostely, jsouce tehdáž ještě farské, musely skládati. Když napotom určily se navlas okresy nových diecesí královéhradecké a litoměřické a pod nimi stojícím děkanátům nové meze se vytkly, odpadly řečené kostely od arcipříství hradeckého a vikariátu jičínského, jsouce, jak svrchu řečeno, k diecesi litoměřické připojeny a na místě nich opět jiné osady

⁽³⁶⁾ Šířeji o tom jsem psal ve svém místopisu a historii městyse Jablonného nad Orlicí roku 1831 v části druhé a církevních záležitostech.²¹³

z bydžovského vikariátu k němu přivtěleny byly, až jich pak 28, a mnohých velmi rozlehlých, do sebe čítal. An však později osada miletínská od něho oddělená a k vikariátu petrovickému přidána byla, 27 jich v něm pozůstalo s 65 farními a filiálními školami, mezi nimi ještě osm privátních školních jest štací. Rovněž poloha vikariátu jičínského známa, kteráž téměř na šest mil zdáli se táhla, sahajíc daleko za mezihorí jičínské blíž k Sudetům českým,²¹⁴ a jehož polovici tudíž hornatý obsahoval díl, snadno můž rozsouditi, kterak obtížné bylo v rozsáhlém tom okrese vikariátní ouřadování a nad školami dohled. Podavatel zprávy této, veda spolu co tajemník ten úřad po devatenáct let, mnoho o tom ví ze zkušenosti co pověditi. Takť vikariát ten pozůstal až do roku 1833, v němž Jeho Milost, pan biskup královéhradecký Karel Boromaeus Hanl,²¹⁵ generální visitací jest držel. I přesvědčil se osobně, jakou stojí to práci, jak truí to ducha a tělo, než všechny fary a školy tak velikého, obtížného vikariátu se zvisitují. I usoudil ten výborný vrchní pastýř, jenžto ve všech církevních záležitostech povždy krásného pořádku hledí, za dobré, by ten náramný vikariát, převyšující takměř sílu člověka jednotného, nad ním správu v duchovním a školním ohledu vésti majícího, ve dva vikariáty, tj. jičínský a kopidlenský, rozdělil se a věc tu veleslavnému řízení zemskému, jakož i vznešené dvorské kanceláři předložiti ráčil. Předložení jeho uznáno za velmi moudré a vůbec prospěšné; jelikož nynějšího věku úředních prací se také hromadně množí, že zmenšení příliš velikých vikariátních okresů všecku moudrost a rozšafnost požaduje.

I přisvědčily tedy v tom nejdůstojnějšimu biskupu Hanlovi řečené vysoce slavné instancí světské a tut' rozdělení starého vikariátu jičínského v novojičínský a kopidlenský, jsouc od dvorské kanceláře již potvrzeno, dne 21. července roku 1834, pod číslem 32149, od c. k. gubernium českého bylo prohlášeno, od biskupské konsistoře královéhradecké dne 31. července roku 1834, č. 3411, veškeré diecesi intimováno a za protovikáře kopidlenského František Alois Vacek, tamní děkan, tímž dekretem byl ustanoven.⁽³⁷⁾ A jemu za tajemníka dán P. Jan Matějka, biskupský notář a farář chomutický. Ouřadování nového vikariátu kopidlenského, kterýž v krásném položení krajskou již krajinu od města Jičína k západu, jihu a východu zasahuje, započalo se 1. listopadu roku 1834 a v okrese jeho jest dvanáct farních osad, 22 veřejných škol a jedna až posud privátní škola, jakož to následující udání ukazuje.⁽³⁸⁾

⁽³⁷⁾ Právě před 130 léty též kopidlenský děkan a čestný kanovník hradecký, P. František Ondřej Ryc,²¹⁶ jičínským vikářem byl.

⁽³⁸⁾ Ve vikariátu novojičínským pozůstalo patnáct far a 34 škol.

1. Kopidlno, fara	{	místní škola s dvěma třídami a s industrií	}	panství
Kopidlenské
		Bučoves, filiální škola		
		Drahoraz		
2. Vršce, císařská
fara	{	místní škola	}	panství
Kopidlenské
		Běchary s filiálkou		
3. Veliš, fara	{	místní škola	}	panství
Jičínovské
		chyjická filiální škola		
		Střevač		
		Nadslav		
4. Veselí	{	místní škola s dvěma třídami	}	statek Veselský
panství Milíčovské
		Zběř filiální škola		
5. Vostružno,
fara	{	místní škola	}	panství
Jičínovské
		holínská filiální škola		
6. Slatina, fara	{	místní škola	}	panství
Jičínovské
7. Samšina, fara		místní škola		
8. Chomutice, fara	{	místní škola	}	panství Smrkovické ²¹⁷
panství Kumburské
		Třtínice, priv. škola		
9. Vohnišťany,
lokálie	{	místní škola	}	panství Smrkovické
panství Smidarské
		Šaplava, filiální škola		
10. Hradisko, lokálie	{	místní škola se dvěma třídami	}	panství
Milíčovské
11. Nemyčoves, lokálie		místní škola		
12. Popovice, lokálie		místní škola		
		Tuř, filiální škola		
12 osad		23 škol		

Jak první listopad, co počátek vikariátu kopidlenského, zasnival, měšťané kopidlenské pokládajíce to sobě za čest, že milostpán biskup od jejich sídla ten nový vikariát jest pojmenoval, hned v zorní době počali vděčně den ten slaviti a slavně jej též ve všeobecném plesu dokonali. Budiž zde položino, co v kopidlenské farní knize pamětní²¹⁸ o události té pro příští věky jest zaznamenáno:

„Cum I^{mus} Novembris a 1835 illuxisset, oppidani Kopidlenses, diem hunc summa cum solemnitate celebraturi, hora octava matutina ampla cum processione, opificum dum vexillis, congregata cum juventute scholastica et musica festive intonante ad parochiam convenere, formantesque seriem ab ea ad Ecclesiam usque Decanum et Protovicarium Kopidlensem, qui hunc in finem solemnia divina matutina celebrare constituerat, illum jubilantes sunt concomitati.

Finitis sacris eadem solemnitate, uti superius dictum, ad eadem parochialem cum sunt comitati, ubi quidam selecti scholares gratulationem poetice ab egregio et literato P. Joanne Rais, capellano Kopidlňensi, elucubratam, qua prius ab universa sobole scholastica suaviter decantabatur, eidem porrexerunt, foliis virescentibus undique perpulcre cinctam.. Lato gratoque animo excepit decanus haec tenerae aetatis vota, et non tam in sui, quam in egregiae Kopidlňae juventutis ejusque parentum honorem, ac cortim grati sensus memoriam hanc ei oblatam poesim hicce inducit:²¹⁹

*Bože, oblaž nám pastýře,
Františka nech dlouho žít,
nech jej dlouho v bojné míře
ovoce svých prací zřít.
Po třicet již let se snaží
víru v srdce vsítít nám,
po třicet již let nás blaží,
Kristův ozdobuje chrám.*

*Pro nebe již vidí zřátí,
sám co pěstil rukou svou,
v mravů květu jesti' znáti
jeho péči pastýřskou.*

*Nový jeho účinností
dnes jest okres otevřen,
novou na odměnu ctnosti
jesti slávou ověnčen.
Ó, kéžby po dlouhá léta
v této hodnosti se skvěl,
pozdě ještě jako kmeta
díků náš oslavovat směl!*

*Bože, oblaž nám pastýře,
Františka nech dlouho žít,
nech jej dlouho v bojné míře
ovoce svých prací zřít!*

Vespere facto, cives Kopidlňeni oppidum suum illuminavere, ac in compluribus domibus fori fenestrae ita dictis transparentibus erant decoratae, inscriptiones, quae in hujus festae diei memoriam congruebant, referentes. Populus ad inconsuetum hic spectaculum undique convolabat, in foro concinebat festive chorus, tympana tubaeque auram per crebescebant, et ita

dies haec dulci transacta júbilo fuit. Fiebant haec praeprimis in honorem illustrissimi ac gratiosissimi episcopi Reginehradecensi, domini Caroli Boromaei, qui indito ab oppido Kopidlensensi neoerrecto vicariatus nomine, illud perinde honorabat, ac vel ideo ab eo denuo solemnissime ac gratissime honorabatur.⁴²⁰

Jakož řečeného roku vikariát jičínský ve dva rozdělen byl, taktě i z vrchlabského děkanátu, podobnému onomu rozlehlostí a jistě obtížnějšího nad něj, jelikož skrz na skrz hornaté polohy, dva byly učiněny – vrchlabský totiž (Albipolensis) a hostinský (Arnaviensis), a k onomu sedmnáct far a 46 škol, k tomuto pak jedenáct osad a sedmnáct škol bylo přivtěleno. Třetí nově založený vikariát tohotěž roku v diecesi královéhradecké jesti kostelecký nad Orlicí, kterýž sestává ze čtrnácti far, z částky z rychnovského a z částky z nekořského vikariátu k němu připojených, a obsáhá do sebe 30 škol.

Rozdělení toto z podobně povstalé potřeby a rozšafnosti, jakož svrchu řečeno při vikariátu kopidlenském, též vši chvály jest hodno a jménu vznešeného původce svého velikou přináší čest a slávu.⁽³⁹⁾ Když ten nově založený vikariát a jeho školdozorství pan děkan F. A. Vacek rok a dva měsíce co administrátor²²¹ zastával, bylť pak dne 5. ledna 1836 po složené u slavné konsistoře hradecké přísaze za skutečného biskupského vikáře a s přivolením vysoce slavné zemské vlády od 6. prosince 1835, č. 37766, i též za c. k. školdozorce dekretován a jemu spolu důstojnost konsistorního rady udělena. Jakož c. k. skutečný školní inspektor učinil nyní ku všemu učitelstvu okresu kopidlenského následující provolání, kteréž tuto též pro budoucí paměť budiž zaznamenáno:

„Dle vysokého nařízení Jeho Milosti, vysoce urozeného od nejdůstojnějšího pána, pana Karla Boromaea, biskupa královéhradeckého,²²² vydaného dne 5. běžícího měsíce pod číslem konsistorním 89, spolu s přivolením velislavného c. k. českého gubernium od 6. prosince minulého roku, č. 37766, ve známost vám uvádím, vážení páni učitelové, biskupský dekret, mocí kteréhož c. k. školním dozorem ve vikariátu kopidlenském jmenován a ustanoven jsem, ku kterémuž úřadu připojena jest důstojnost konsistorního rady. A to, když dle mně uložené povinnosti činím a k vám ponejprv co skutečný okresní školní inspektor mluvím, projevují vám spolu svou srdečnou žádost, by každý z nás svým velmi důležitým učitelským povoláním tak vládl, aby sobě tudíž vydobyl z představených svých všemožnou vážnost a jim způsobil velikou radost. Takový hodný vážný učitel dojde pak všeho zastání jemu

⁽³⁹⁾ Byloťby slušno, aby i o těchto nově zaražených vikariátech někdo z jeho učených pánů duchovních stručné historické pojednání nám zaslal, jelikož změna tato v biskupské diecesi královéhradecké naší vlastenecké historie církevní blízce se týče a za příčinou tou od nás žádá a vděčně přijata bude.

Poznámka redakce

František Alois Vacek, kopidlenský farář, resp. děkan v letech 1813–1854.

příslušného vyznamenání, a pak i zde na světě pro sebe a rodinu svou lepšího žítobyť. Jaká odplata jej ale u dobrotivého a všemocného Boha očekává, z toho poznati může, že dle vyřčení Písma svatého ti, kterýž spravedlnosti vyučují mnohé, jako hvězdy na věčné věčnosti stkvíti se budou. Daniel 123.

Jak já, níže psaný, o učitelstvu smejšlím, každému z vás, rozmilí páni učitelové, známo být musí, ježto již tak dlouhá léta co biskupský vikariátní sekretář a téhož a školdozorního úřadu administrátor školy vaše jsem visitoval, a v školních důležitostech již tak mnoho s vámi to činiti měl. Vážím si velice takového muže, jehožto svaté povolání je cvičiti a vzdělávati dítky, an tu před důležitou povinnost svou dobře, horlivě, svědomitě činí a na každé veřejné zkoušce toho krásných důkazů dává. A jesti' srdečná radost má, když může takovému ze strany své a úřadu svého, co dobrého učiniti mohu.

Mnohot' jich jest z učitelstva nyní v mé školní inspekci podobného, jenž toho již zakusili. Oni sami tomu, co tuto pravím, musejí zapravdu dáti. Když ale učitel, an u obce, kde živ jest, a u dítek, kteréž cvičí a vychovává, chce míti vážnost a u představených svých vyznamenání dosíci žádá, především sám před sebou ve svědomí svém vážnost míti musí, kteráž jedině z dokonalého vyplnění jeho povinností vyplývá. Ó, tak tedy, moji milí, každodenně na to pamatujte, abyste vždy dobře a horlivě konali, co naše svaté povolání od nás žádá.

Těžkéť jest dílo, vímt' dobře, jemuž se učitel oddal, a těžké naň čeká odpovídání před Bohem a před lidmi, je-li nevěrný a nesevědomitý ve svém povolání. Nenahraditelná jest zle škoda, kterouž špatný učitel člověčenstvu způsobuje. Protož nevěrný a nesevědomitý byl by též představený, kdyby takovou nedbalost, nesprávnost a zpoustu trpěl a k tomu, kdo se jí činí vinným, přísně nepřikročil. Ó, uspořte mi, vážení páni učitelové, té bolesti, abych tak někdy nemusel jednat, maje vždy na mysli, že když vám od církve svaté a od zemstva mnoho svěřeno bylo, mnoho od vás bude též požadováno. Pracujte tedy s Bohem vždycky věrně a horlivě v úřadu svém. Vzpomínejte často na to, co jsem ve svém *Obrazu dokonalého učitele*²²³ roku 1822 hned na prvním listu pro vás napsal: „Škola, že jest ctihodná dílna a ctihodný a důležitý jest věrný pracovník v ní. Nechat' lůza nevyznává jeho ceny, znát' ji však Bůh a všichni dokonalí lidé.“

Dáno v c. k. školním
dozorství v Kopidlně dne
25. ledna 1836.

František Alois Vacek,
c. k. dvorský kaplan,
konsistorní rada, biskupský vi-
kář, školdozorce a děkan.

Zbudování plotu u školy

Poněvadž v této pamětní knize všecko důležitější, co zdejší farní školy se týče, má zaznamenáno býti, i to tu podotýkáme, že roku 1835 uznalo se za potřebné, aby na straně vedle cesty kamenný plot se vzdělal. Zakročilo se o tu věc skrze vrchnostenský úřad ku veleslavné guberně a od ní dne 30. listopadu roku 1835, č. 17723, následující rozhodnutí c. k. bydžovským krajským úřadem vydáno bylo:

N° 12114.

Kopidlner Direktoriamt!

Bei der in Antrag gebrachten Einschränkung des Hofraumes und Gartens bei der Schule zu Kopidlno wurden die Kosten für die Einschränkung des Hofraumes hinsichtlich der Professionistenarbeiten mit ..13 F. 5 Kr.

Materialien 55 F. 10 Kr.

Zug- und Handarbeiten 69 F. 48 Kr.

Zusammen mit 138 F. 3 Kr. C. M.²²⁴

jene für den Schulgarten in Betreff der Professionistenarbeiten mit 32 F. 40 Kr.

Materialien 55 F. 10 Kr.

Hand- und Zugarbeiten 139 F. 37 Kr.

Zusammen mit 309 F. 35 Kr.

C. M. richtig gestellt. Nach der hohen gubernialen Verordnung vom 30. November, G. Z. 17723 sind die ersteren Kosten in Betreff der Professionistenarbeiten von dem Patrone, in Betreff der Materialien aber von den eingeschulden Grundobrigkeiten zu bestreiten, hingegen die Zug- und Handarbeiten von den eingeschulden Gemeinde unentgeltlich *in natura* zu verrichten.

Die zweiten Kosten sind aus dem Lokalschulfonde, dessen Einkünfte zureichen, und der bereits den Grund zu dem Garten ankaufte, zu tragen, vor der Hand aber der Patron und die Grundobrigkeiten zur Bestreitung der Kosten für die Professionistenarbeiten und Materialien so wie die Gemeinden zur unentgeltlichen Verrichtung der Hand- und Zugarbeiten aufzufordern. Wovon das Amt in Erledigung seines Berichts von 10. April letztes Jahres, Z. 353, dessen Beilagen im Anschlusse zurückfolgen, zur weiteren Veranlassung verständigt.

K. k. Kreisamt zu Gitschin am 21. Dezember 1835

Hansgirg²²⁵

Bylot' v tom rozhodnutí, jak svrchu viděti, vyměřeno, čím dle nejvyšších zákonů i také místní milostivé hraběcí školní patronací k vystavení téhož platu přispěti má.

Jelikož ale pro farní školu kopidlenskou založen jest znamenitý fond čili základ v penězích, rolích, lukách, zahradě a lesu pozůstávající, z kteréhož dle základního instrumentu výstavnost školy, nikoli ale od místní vrchnosti obstarati má: bylat' ta věc s přiloženým řečeným instrumentem veleslavnému c. k. zemskému řízení opět přednešená – a na to následující rozsudek dne 9. července běžícího roku, číslem 30694, vyšel od c. k. krajského úřadu do Kopidlna vrchnostenskému úřadu dodán:

„N° 7251

Kopidlner Direktorialamt!

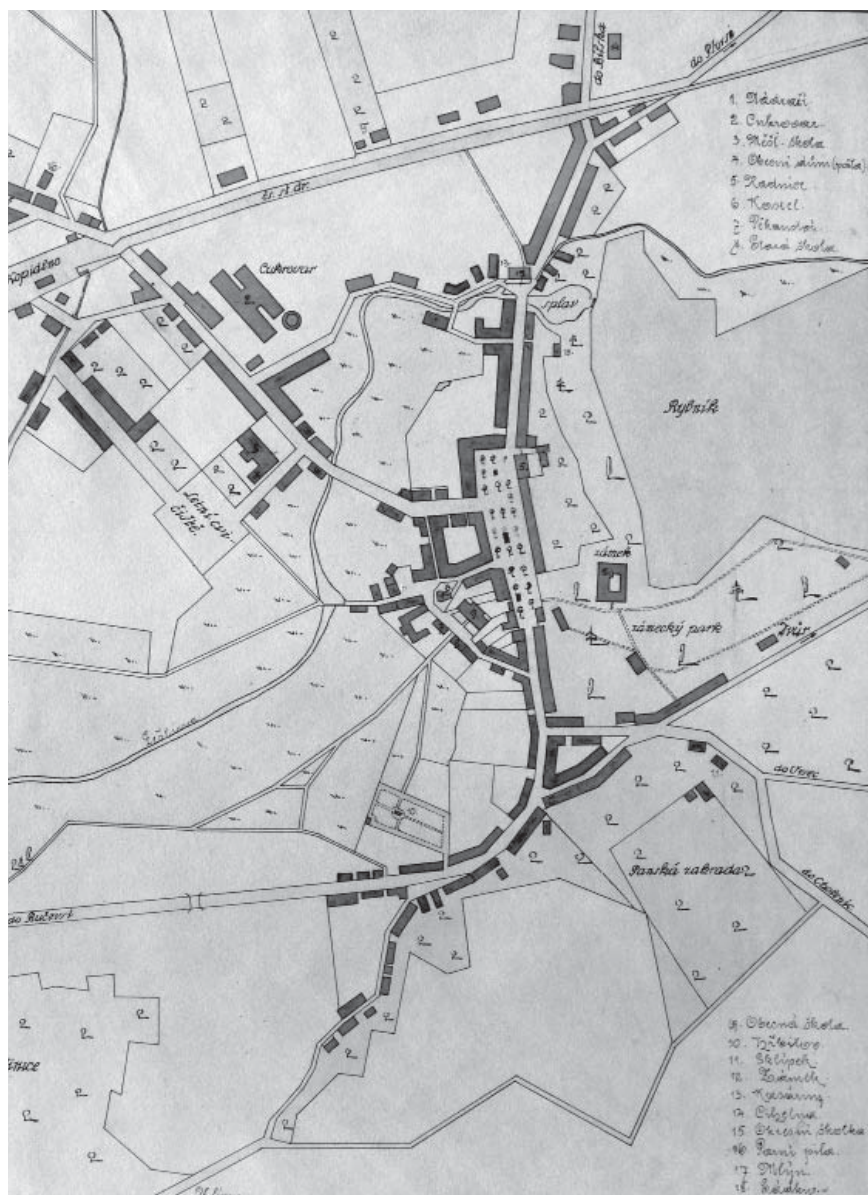
Da nach der vorgelegten Stiftungsurkunde über die Errichtung eines Lokalschulfondes in Kopidlno vom 10. März 1795 und bestätigt mit dem hohen gubernialen Verordnung von 19. November 1796, laut des 5. Absatzes der Überrest des Ertragnisses von dem gewidmeten Stiftungsereignis angelegt und als ein Fond zur künftigen Erbauung oder Unterhaltung des Schulgebäudes verwendet werden soll, nach dem vorgelegten dreijährigen Rechnungsauszuge auch dieses Vermögen zureichend ist, um die in Folge hohen gubernialen Verordnung vom 30. November 1835 Z. 47723, unter 21. Dezember voriges Jahres, N° 12114, bekannt gegebenen Kosten für die Einschränkung des Hofraumes und Gartens bei der Kopidlner Schule zu bestreiten, so wird in Folge hoher gubernialen Verordnung von 1. Juli letztes Jahres, Z. 30694, diese Anordnung, vermöge welcher die gesetzliche Konkurrenz einzutreten hatte, behoben und die Bewilligung zur Bestreitung den Kosten aus dem Lokalschulfonde erteilt, nur muss bemerkt werden, dass die Kopidlner Gemeindeglieder, welche eigentlich den Lokalschulfond gestiftet haben, zur Verrichtung der Hand- und Zugarbeiten, wenn sie dieselben nicht freiwillig leisten wollen, nicht verhalten werden können, wogegen die eingeschulte Gemeinde Cholenitz die auf sie entfallenden Hand- und Zugarbeiten leisten muss, wenn nicht allenfalls auch sie den Lokalschulfond mitgestiftet hat.

Zur Vermeidung der Kosten ist die Herstellung im Lizitationswege an der Mindestfordernden zu verpachten und seiner Zeit die Baurechnung anher zur Einsendung an die k. Staatsbuchhaltung vorzulegen. Dieses wird dem Amte in Erledigung des Berichtes vom 29. Februar und 21. März letztes Jahres, N° 1311 und 323, dessen Beilagen in Anschluß zurückfolgen, zur weitem Veranlassung bedeutet.

K. k. Kreisamt Gitschin den 28. Juli 1836

Schmiedl Amtskassär.⁴²⁶

Od vystavení téhož kamenného plotu ale pak sešlo, poněvadž zcela nová škola za nanejvýš potřebnou uznána jest, a tudíž výloha na řečený plot naprosto zbytečná by byla. Co později vzhledem té nové školy bylo zavedeno, nížeji udáno bude.

Plán města Kopidlno s označením školních budov - pod číslem 7 školní budova z roku 1854, naproti pod č. 9 obecná škola, postavená v roce 1897.

Učitelské konferencí

Poněvadž každého roku u c. k. školdozorního úřadu v Kopidlně hlavní pro veškeré učitelstvo drží se konferencí, klade se tuto pro paměť, co roku 1836 dne 19. máje od veledůstojného c. k. školdozorce, P. Františka Aloise Vacka, učitelstvu promluveno bylo:

„Při dnešním vašem hlavním shromáždění, vážení páni učitelové, opět mi svatá povinnost káže promlouvat k vám o velmi důležité, vás a povolání vašeho blíže týkající se věci, by tento váš příchoz k vašemu dozornímu školnímu úřadu vám opět prospěšným se stal. Veliký úkol povolání vašeho jestiť cvičení a vychování mládeže, jakož dobře vám vědomo jest, a od něho z většího dílu závisí její, od něho buď blahý, buď neblahý národu stav. Dítě, dospěvši věkem, takovým jest obyčejně, jakýmž se vychovalo. Jablko, jak pravdivé přísloví svědčí, nedaleko padá od kmene svého. Kterak mnoho tedy záleží na učiteli a vychovateli! Jaktě slušná a spravedlivá ta žádost, by účinkování jejich ve školách vždy bylo mnohonosné a požehnané! Přehnané bývá ovšem u mnohých lidí očekávání toho, co naše národní školy účinkovati mají. Nemálo jich jest, jenž za to mají, že škola naše všecko uzpůsobit, celé žáka vychování dokonati má, ježto by pomněti měli, že učitel není všemohoucí muž, a tudíž mu nemožno odstraniti všech překážek, kteréž dobrému mládeže vycvičení ne zřídka na odpor jsou. Připomeňme sobě toliko mravní zkázu nynějšího lidského pokolení. Připomeňme sobě porušenost rodičů a okolnosti, v nichž děti jsou živý. Představme sobě chybné domácí vychování a vadné rodičů sobě počínání vzhledem škol našich a učitelů. Uvodme sobě na paměť nepořádné navštěvování školy a tu znamenitou překážku, že školy z většího dílu žáky jsou přeplněné, což netoliko literárnímu jich prospěchu, alebrž z mravní školní kázně náramně škodí. Budiž zde připomenuto, jak velice učitelové až dosud skrze sobotales od rodičů závisejí a jak malé nezřídka podpory i u světských úřadů nalézají. At' mnoho jiných překážek školám našim příliš odporných mlčením pomíjíme. Kterak tu možno dosíci dokonale toho velikého vznešeného účelu, ku kterémuž naše národní školy založené jsou? Škola není sám pro sebe jsoucí, od ostatního světa naprosto oddělený a snad věčně nezměnitelný ústav, nýbrž lidé každého věku a věk sám řízený mocnostmi, ježto v něm vládou a účinkují, velice v školu působejí. Škole odevzdaní žáci přicházejí do ní z rodin a z veřejného živobytu, rodičové skrze smýšlení a požadování svá též mnohotvárně na ni účinkují a úřadové okusujíce též ducha času, zvláště určují záměr škol našich. Učitel uprostřed tolika okolností, povolání jeho, nastojte, mnohdy totiž nepřiznaných, jak statný, jak vzdělaný, jak mravný a zbožný muž býti musí, aby vysoce důležitý a neméně těžký a čestně vykonal úkol svého povolání? Přitom dlužno připomenouti,

že při starém vychování, domácím i veřejném, učitelům i v tom odlehčila se práce, že dítky jsouce již doma vedené duchem nábožnosti a krásnému přivykše pořádku, neobmezenou učiteli svému prokazovali poslušnost, byt' i smýšlením a jměním svým výtečnou osobou by nebyl. Byltě ctěn a vážen již proto, že učitelem slul. Za věku našeho, kde vzdělanost lidí již velice se rozšířila, nemalou v tom znamenáme změnu. I obecný lid stojí na vyšším než předkové jeho stupni vycvičenosti, neváží si onoho učitele, jenž patřící učeností není vyznamenán. Otcové a matky soudí o škole a učitelích co o jiných předmětech jich živobytu, nabyvše v mládí též již větší vycvičenosti, a jsouce tudíž schopni k posouzení učitele, zdaž takovým jest, jakýmž má býti. To jak vplývá i v jich děti, jenž to co žáci též již o učiteli soudí. To za našeho věku nikdo změnit nemůže. Tomu každý učitel se podrobiti a dle vši možnosti k dobrému to obrátiti musí.

Právě to, vážení páni učitelové, při dnešní hlavní konferenci vám na srdce vložit chci. Vím to z mnoholeté zkušenosti, že za věku našeho lidstva vážnost k učiteli a žáků poslušnost k němu závisí od jeho osobnosti. Je-li muž vzdělaný, učený, ušlechtilými mravy zdobený a v jednání opatrný, všady čest a vážnost ho následuje co stín pozemské tělo. To tě ten veliký úkol, učitelům věku našeho vyměřený, aby před úsudkem lidu dospělého i před mládeží za neúhonně shledání byli, by učenci jich poznali, kterak toho hodni jsou, jich učit, cvičit, jim rozkazovat, a aby skrz šlechetnou mysl, kterouž vždy a ve všem projevují, jim zcela se důvěřili. Z tohot' pojde pak i u žáků poslušnost, ne ona slepá, otrocká, již strach toliko plodí, alebrž kterouž srdečná působí vážnost a vděčnost. Ze všeho toho vám, vážení páni učitelové, patrnó budiž, kterak snažně a věrně na vzdělání ducha a srdce svého pracovati máte, by jednak požehnaně ve školách svých oučinkovati, jednak žádoucí u světa vážností oplývati jste mohli. Vy nejste řemeslníci, ani nájemníci a nádeníci, kteří by jen to a tolik pracovati měli, co a kolik se jim náleží a zaplatí. Vy též musíte, jakož vece sv. Pavel, všechněm všecko býti. K tomu ale mnohotvárné vzdělanosti a učenosti potřebí jest. Jaktě tudíž veleslavné uspořádání v naší diecesi, že se učitelstvu skrz jich konferencí krásná k nabytí onoho naskytuje příležitost! Jak velice jí sobě vážití a k dobrému škol svých užítí mají! Protože trefně praví slovatný spisovatel pan Jan Kollár²²⁷ (v Budíně 1834):²²⁸ „Život učitele musejí býti knihy, a to nejen jejich čítání a bedlivé rozjímání, alebrž i jejich plození, spisování a rozšiřování. To jest pro učitele nejpoctivější zaměstnání v prázdných od úřadu hodinách, to jest pro něho nejnevinnější zábavka a kratochvíl. To ho chrání od takových světských prací, aneb od bludů a výstupků, které svatému tomuto stavu odporné jsou. To jest pro jeho osobu slušnější obchod a zvyk nežli ustavičné sem i tam se toulání, hraní a kartování.“

Za příčinou tou vzbuzuje naše vysoká důstojná konsistoř každoročně učitelstvo k pilnému sebevzdělání, a tudíž k horlivému knih čítání

a ochotnému školních konferencí navštěvování. Protož ráda zkoumá jich zdařilejší literární práce, úřední vyznamenajíc pochvalou, an toho jsou hodné. Nový toho důkaz jesti vysoký konsistorní dopis od 11. února běžícího roku, pod číslem 702 Sch, s kterýmž zasláná tam učitelská vypracování milostivě ráčila schváliti a některá mistrnější k tisku do školního časopisu *Přítel mládeže*²⁹ vykázati.[Ⓔ] Připomínám to, páni učitelové, já, váš školní dozorce, v ohledu tom, že mi jednak to od mé vznešené duchovní instancí nařízeno, jednak ale bych tudíž ve vás všech novou horlivost vzbudil, aby snažice se vždy o větší vzdělanost ducha a srdce, vždy hojněji jste prospívali všelikou prospěšnou učeností a krásnou mravů ušlechtilostí, na nichž záleží pravá učitelů čest a sláva.

František A. Vacek,
biskup, konsistorní rada,
c. k. školdozorce
a děkan kopidlenský.“

[Ⓔ] Jako již první vypracování konferenční tehdejšího Jana Řepky Jak může učitel vážnosti u svých místních obyvatelů dosíci a jí sobě zachovati? ve 45. svazku *Přítele mládeže* tiskem vyslé dopisem konsistorním od 14. srpna 1834, č. 3727, bylo schváleno, taktéž i úloha O příslovích od něho v tomto roce vypracovaná a od vysoce důstojné konsistoře dopisem 11. února 1836, č. 702, pochvalou vyznamenaná k tisku byla vykázána.

Kopidlno – areál kostela, školy a děkanství.

Kopidlenská škola v 20. – 60. letech 19. století

N° E. 1829

Hochartige Bemerkungen über an Volksschulen wahrgenommene Mängel.

Nachstehender hohe Präsidialerlass vom 9. März letztes Jahres, Z. 1320 praes., der k. k. Statthalterei wird den Herrn Schuldistriktsaufsehern zur Danachachtung wörtlich mitgeteilt. Aus Anlass eines von dem k. k. Schulrate erstatteten Berichtes über die Inspektion einzelner Volksschulen hat das hohe k. k. Ministerium des Kultus und Unterrichts mit Erlass vom 28. Jänner 1856, Z. 1149 folgende Bemerkungen heran gelangen lassen.

1) Da die Herstellung und Einrichtung der Schulgebäude nicht nur mit einem bedeutenden Kostaufwande, sondern in den meisten Fällen auch mit einer großen, oft jahrelang anhaltenden Mühewaltung verbunden ist, so wird es für die öffentlichen Aufsichtsorgane zur ersten Pflicht für die Instandhaltung derselben und für die Abwendung jeder unvermeidlichen Beschädigung aufmerksam zu sorgen. Es liegt am Tage, dass die Schullehrer, welche in der Regel mit ihren Familien in die Schulhäusern wohnen, einerseits durch Aufmerksamkeit und umsichtiges Benehmen viel zur Erhaltung derselben beitragen andererseits aber auch durch Saumseligkeit, Unreinlichkeit und andere Unzukömmlichkeiten den frühen Verfall dieser Gebäude herbeiführen können.

Es dürfte daher angezeigt sein, die Lehrer ernstlich anzuweisen, dass sie für Reinhaltung der Schullokalitäten sorgen, jede vermeidliche Beschädigung derselben aufmerksam abwenden, dass sie sich ins Besondere in den Lehrzimmern keine nicht dahin gehörige Beschäftigung erlauben, und jedes wahrgenommene Baugebrechen ohne Verzug am rechten Orte anzeigen.

2) Eine weitere Wahrnehmung besteht darin, dass viele Lehrer nicht einmal eine richtige Vorstellung von der Aufgabe der Volksschule haben, daher sie sich auch gar nicht erst befeißeln, dieselbe zu erfüllen. Dies ist in allen jenen Schulen der Fall, wo die Lehrer die Verstandes- und Herzensbildung der Kinder fast gänzlich außer Acht lassen, und sich lediglich auf das mechanische Einüben des Lesens, Schreibens und Rechnens beschränken, und selbst bezüglich dieser Gegenstände wenig Brauchbares fürs praktische Leben leisten, wo sie viel zu wenig ihr Bestreben dahin richten, die Schuljugend zur Gottesfurcht und Sittlichkeit anzuleiten, sie zur Tätigkeit, Reinlichkeit, Ordnungsliebe und Verträglichkeit zu gewöhnen.

Hier kann es nun sehr gebilligt werden, wenn wo immer der Anlass dazu geboten wird, die Lehrer auf die Aufgabe der Volksschule in der gedachten Beziehung aufmerksam gemacht werden.

3) Endlich ergibt sich auch, dass die Lokalaufsicht bei vielen Schulen nicht mit der nötigen Sorgfalt und Stränge geführt wird, eine Folge davon ist,

dass einzelne Lehrer ihre Fahrlässigkeit jahrelang fortsetzen, und manchen der Schule nachteiligen Unarten sich überlassen können.

Indem dem bischöflichen Konsistorium diese hochartigen Bemerkungen zur Kenntniss mitgeteilt werden, gewärtige ich, dass dasselbe sich bestimmt finden werde, die Aufmerksamkeit der einzelnen Schuldistriktsaufseher auf diese für das Gedeihen des Volksschulwesens so wichtigen Umstände zu richten und dieselben anzuweisen, dort, wo diesen Andeutungen zuwider gehandelt wird, im Sinne des hohen Erlasses teils belehrend, teils strenge rügend unmittelbar einzuschreiten.

Konsistorium zu Königgrätz am 27. März 1856

Vinzenz Praský
Franz Pelikán²³²

Po generální zkoušce v roce 1841 stal se místní učitel vzorným učitelem dle dekretu od Jeho Excellencí pana Karla B. Hanla,²³³ biskupa královéhradeckého, jeho opis jest:

„Dem Herrn Franz Hilmar²³⁴ Pfarrschullehrer zu Kopidlno.

Bei der an der Generalvisitation mit Ihrer Schuljugend vorgenommenen Prüfung haben Sie eine so vorzügliche pädagogische Ausbildung, eine so gewandte und den jugendlichen Geisteskräften angemessene Lehrermethode, einen unverdrossenen Fleiß im Unterrichte und einen so rühmlichen Fortgang in allen Gegenständen überhaupt, besonders aber in der Sprachlehre und Rechtschreibung mit den Schülern an den Tag gelegt, dass Sie verdienen den geschicktesten und ausgezeichnetsten Volksschullehrern beigezählt zu werden, weshalb ich Sie mit dem gegenwärtigen Dekrete zum Musterlehrer des Kopidlner Schuldistriktes ernenne.

Erlassen in Meiner Residenz zu Königgrätz am 31. Dezember 1841.

Karl
Bischof²³⁵

V roce 1864 obdržel místní vzorní učitel František Hilmar potvrzovací dekret od veleslavného místodržitelství v Praze, jehož opis tuto vyznamenán:

„K. K. Statthaltereí

N° 16796

An Herrn Franz Hilmar, Lehrer in Kopidlno.

Nachdem Sie den Schuldienst in Kopidlno ordnungsmäßig erhalten, und bei der vorgenommenen Schuluntersuchung Ihre Geschicklichkeit, Ihren Diensteifer und gute Aufführung auf eine befriedigende Art erprobt haben, so wird Ihnen zur Auszeichnung und Beruhigung des Bestätigungsdekret in der Erwartung erteilt, dass Sie sich durch die genaueste Befolgung der vorgeschriebenen Lehrart und aller in Schulsachen ergangenen Verordnungen, durch eine geziemende Achtung und willigen Gehorsam gegen Ihre

Vorgesetzten und durch einen christlichen der Schuljugend und der ganzen Gemeinde zum Muster dienenden Lebenswandel, dieser Auszeichnung immer würdiger machen werden.

Prag am 7. April 1864
der Hofrat Lažanský²³⁶

V roce 1862 péčí místního důstojného faráře a vikariátního tajemníka pana Františka Peřiny²³⁷ s dorozuměním veledůstojného školdozorce pana Antonína Nováka, faráře ve Slatinách, a slovutného patronátního komisaře pana Karla Cespíry zakročilo se k vyšším místům o povolení třetí třídy. V roce 1863 se ona žádost od vysokého místodržitelství v Praze potvrdila, a protože ještě toho roku proměnila se zdejší farní a vzorní dvoutřídní škola ve školu trojtřídní.

Zaznamenal František Hilmar,
vzorní učitel a opatrovník *Dědictví maličkéých*.²³⁸

V roku 1866 vypukla s Průšáky válka,²³⁹ kteřížto nemilí hosté vícekrát i do našeho města zavítali. Vícekrát i pro delší čas v něm ubytováni byli, mnoho škod jak v domcích, v zahradách, na polích a v lesích načiníce, všechny zásoby potravy obyvatelstvu pobrali, takže v celém městě nebylo ničeho ani ke koupí k dostání, z čehož povstal ve městě veliký nedostatek v potravě.

V této škole bylo najednou ubytováno přes 60 mužů vojnů, mezi nimiž čtyři důstojníci. I níže psaný značnou utrpěl škodu dílem na rekvisicích, dílem na dobrovolných darech, dílem co mu násilně ze sklepů, ze stodoly a ze zahrady pobráno bylo. Strašná byla to doba pro celou naši milou vlast.

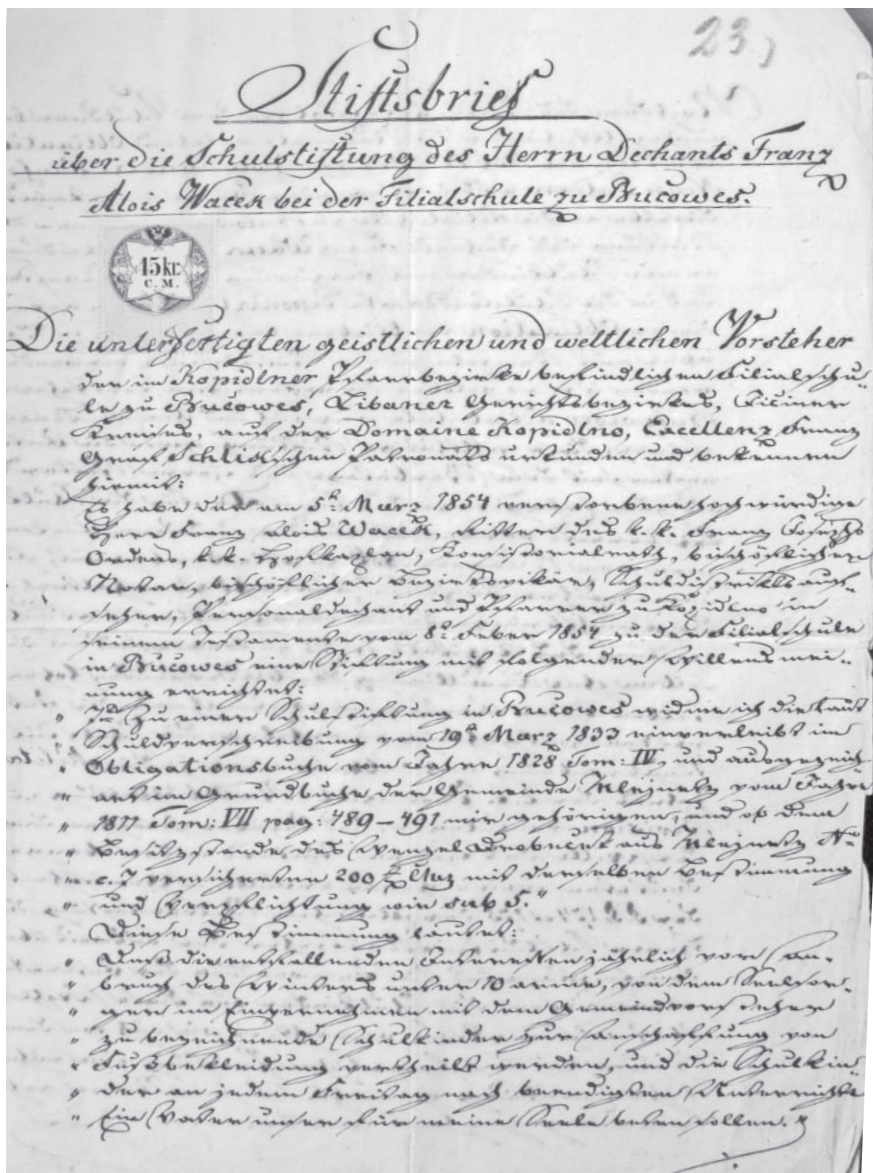
František Hilmar, vzorní učitel, který již 48 roků pracoval na poli školském a vzdělávání svěřené mu mládeže, když ho tato nemilá překvapila doba.²⁴⁰

Václav Tůma, učitel češovský, měšťan a první radní v Kopidlně, byl plně 24 roků školním dohlížitelem školy kopidlenské, kdežto tento úřad při panu Františku Aloisi Vackovi, děkanu a vikáři, též při panu Františku Peřinovi, faráři, pravidelně konal, jsa zaopatřen svátostí umírajících, zesnul v pánu dne 29. listopadu roku 1862. Pokoj popeli jeho.²⁴¹

Od nepovolané ruky vepsáno, poznamenal Josef Křídlo, řídící učitel.²⁴²

Vynesením c. k. místodržitelství v Praze ze dne 2. prosince 1834 bylo povoleno, aby se od pana Václava Tůmy, měšťana zdejšího, kousek ke škole přiléhající zahrádky ve výměře 106 čtverečních sáhů pro zařízení školní zahrádky za 150 zlatých C. M.²⁴³ ukoupil a aby se i záchody, které posud takřka před okny stály, na příhodnější místo přenesly. Cena 150 zlatých zaplatila se z místního fondu školního.

V roku 1838 zemřel horlivý učitel zdejší Jan Řepka, který veškeré dějiny kopidlenské školy panem děkanem Vackem sepsané do této knihy pamětní vepsal. Po něm dle dekretu slavného patrona ze dne 30. srpna 1838 dosazen František Hilmar, nejprve pomocník v Kopidlně, pak filiální učitel v Holíně a ve Střevači.

Opis nadační listiny Františka Aloise Vacka ve prospěch budčevské školy.

Nadace ve prospěch kopidlenské školy²⁴⁴

Základná listina pro kopidlňenský místní fond školní od zemřelé sousedky Anny Jůzové

Dle poslední vůle zemřelé paní Anny Jůzové sepsané dne 5. září 1831 odkázala tato měštka kopidlňenská částku 40 zlatých C. M.,^(*) pravím: Čtyřicet zlatých C. M. zdejšímu školnímu fondu k tomu účelu, aby 5% úroky z těchto peněz třem nejchudším žákům každoročně se rozdělily. Tito podělení žáci však jsou povinni dle čl. 4. zmíněné poslední vůle za duši zemřelé dobroditelky a jejího manžela tři *Otčenáše* a *Věřím v Boha* se pomodlit. Listina tato jest uložena u pana Václava Tůmy a pojištěna na usedlosti jeho č. 91 v Kopidlně a na pozemcích jeho ve výměře 13 jiter 795 čtverečních sáhů.²⁴⁵

Patronátní úřad kopidlňenský se zavazuje, aby každoročně vyplývající úroky vyzvednul a s místním duchovním správcem třem nejchudším žákům rozdělil.

V Kopidlně dne 18. listopadu 1834.

František Kovanda – ředitel a patronátní komisař

František Alois Vacek – c. k. dvorní kaplan a děkan

Karel Paul – svědek

Josef Fiedler – svědek

František Rieger – purkmistr

Václav Tůma

Za splacený kapitál 40 zlatých C. M. od Václava Tůmy koupila se státní obligace od 1. dubna 1855, č. 89236/1854, v ceně 50 zlatých pro 5 % a uložena u místního fondu školního v Kopidlně pod jménem jůzovská fundace.

Konrádovská nadace

Stiftbrief

Des k. k. Rates und MUDrs. Nikolaus Benedikt Conrath²⁴⁶ für den Lokalschulfond der Pfarrschule in Kopidlno, Bidschower Kreises in Böhmen.

Wir zu Ende gefertigten geistlichen und weltlichen Vorsteher des Schule zu Kopidlno bestätigen Kraft des gegenwärtigen Stiftsbriefes, es habe der am 8. Jänner 1841 zu Prag verstorbene k. k. Rat und MUDr. Nikolaus Conrath im § 5 seines am 12. März 1840 in Prag errichteten Testamentes einen

^(*)Na straně 28 této knihy stojí, že odkázala k tomu cíli 100 zlatých C. M.²⁴⁷

Betrag p. 2 000 f. C. M., sage zwei Tausend Gulden C. M. als Legat zu einer Stiftung für die armen Schulkinder des Städtchens Kopidlno in der Art bestimmt, dass die Zinsen hin von unter jene zwei arme Schulkinder verteilt werden sollen, welche sich durch gute Sitten und Fleiß auszeichnen und von dem obrigkeitlichen Amtsvorsteher und von dem Ortspfarrer und den Bürgermeister für die würdigsten erkannt werden.“

Dieser Stiftungskapital p. 2 000 f. C. M. des genannten hohen Erblasers haftend sub hyp. der Herrschaften Kopidlno und Altenburg laut Hauptbuch, litera K, tomus X, folium 92 und litera A, tomus I, folium 253, wurde durch Cession von dem Testamentsexekutor Herrn JUDr. Johann Große auch MUDr. Nikolaus Conrath mit allen damit verbundenen Rechten dem städtlichen Kopidlner Lokalschulfonde zum Eigentume abgetreten, die solchergestalt ausgestellte Cession zur Übertragung des Hypothekarrechtes dieser 2 000 f. C. M. an den genannten Schulfond mit Hypoth Kopidlno und Altenburg von Seite des k. k. hochlöblichen Landrechtes zur Intabulation und gehöriger Auszeichnung bewilligt und auch die Hinterlegung dieses Stiftungsdokumentes in der Kopidlner Schulfondskassa, falls sie vorschriftsmäßig verwahrt ist, gestattet. Der hohe Gubernialkonsens zur Elozierung dieses Stiftungskapitals wurde am 9. September 1844, Z. 45420 erteilt. Die eingangs erwähnten geistlichen und weltlichen Vorsteher verpflichten sich die Interessen dieses Kapitals immer richtig zu erheben und gemeinschaftlich unter die zwei ärmsten, durch Fleiß und Sittlichkeit ausgezeichneten Schüler alljährig zu verteilen, das Kapital selbst aber ohne hochlandesstellige Bewilligung nicht aufzukündigen.

Urkund dessen ist gegenwärtiger Stiftsbrief in drei Exempel, von welchen eines, bei dem hohen k. k. Landesgubernium, das zweite bei dem hochwürdigen bischöflichen Konsistorium zu Königgrätz und das dritte in der Kopidlner Schulfondskassa hinterlegt worden, ausgefertigt und von sämtlichen Interessanten und zwei Zeugen gefertigt.

Kopidlno, am 16. Dezember 1844

Franz Alois Vacek

bischöflicher Schuldistriktaufseher

Alois Haiss

Zeuge

Franz Mejstřík

Zeuge

Philipp Jellinek

Amtsdirektor

Franz Rieger

Stadtvorsteher

Franz Hilmar

Musterlehrer²⁴⁸

Přítomná nadační listina byla od vysokého zemského gubernium dne 22. listopadu 1845, č. 69061, potvrzena.

Stavba nové školní budovy

Přibýváním obyvatelstva vzrůstal také počet žactva tou měrou, že místnosti pro obě třídy v posavadní dřevěné škole již více nestačovaly. I pomýšlelo se na to, vyhledati příhodného místa ke stavbě nové školní budovy, anebo hotového domu, který by se za školu dobře hodil.

Při biskupské visitaci dne 7. července 1841 bylo od nejdůstojnějšího pana biskupa a přítomných hodnostářů prohlédnuto stavení V. Lamberta č. 70 na náměstí, které za školu vyhlédnuto bylo a ukoupiti se zamýšlelo. Však z koupě toho domu, následkem vynešení vysokého gubernium ze dne 9. března 1843, sešlo a nové vyšetření příhodnějšího místa pro stavbu nové školy nařízeno. Následkem toho sešla se smíšená komise dne 18. srpna 1843 sestávající z c. k. krajského komisaře, inženýra, patronátního zástupce a vrchnostenského stavitele, obecního představenstva, místního děkana, okresního školdozorce a vyhlédnuto místo pro novou školu na pozemku zdejšího měšťana Marka na velmi příhodném místě, naproti staré škole vedle fary a blízko kostela a zakoupeno od něho za 400 zlatých C. M.²⁴⁹

Že však ale se započítím stavby se otálelo, ve staré pak škole déle obě třídy zůstatí nemohly, najmula se v domě pana Vávry na náměstí, kde nyní pošta jest, v prvním poschodí jedna prostorná světnice za ročních 40 zlatých. A tam se ještě roku 1844 druhá třída přestěhovala. Taktéž zde poznamenati sluší, že se u vysokého zemského gubernium vymohlo, aby zdejšíodučitel (tehďáž Josef Vaníček), který posud ročního platu 48 zlatých C. M. čili 120 zlatých šajnú dostával, větší služné měl, kteréžto mu také na 70 zlatých C. M. zvýšeno bylo.

Když konečně vysoké povolení ze dne 22. března 1848, č. 10129, ke stavbě nové školy došlo, bylo provedení této stavby zdejší obci za 10751 zlatých 55 krejcarů C. M. přenecháno a rozhodnuto, aby se celý tento náklad ze zdejšího místního fondu školního zapravil. Přenechání stavby té obci bylo vysokým rozhodnutím ze dne 30. října 1850, č. 2151, schváleno.

Jakmile schválení školy došlo, počalo se s opravdovou horlivostí pracovati. Přes zimu 1850–1851 se svázal hmot, z jara kopány základy a dne 17. července 1851 základní kámen slavným způsobem položen. Tato slavnost zakládání počala zmíněného dne velkými službami Božími, při nichž všichni řemeslníci a dělníci se svým stavitelem Kůrkou přítomni byli. Po službách Božích šel průvod s hudbou na staveniště, kde po slavnostní řeči pana děkana Vacka ověčený základní kámen posvěcen a do jámy vpuštěn jest a obvyklé udeření kladivem vykonáno. Slavnost ukončena slavným *Te Deum*²⁵⁰ v chrámu Páně a hostinou ve farním domě.

Nyní pokračovala stavba nové školy dosti rychle a dokončena v roce 1853, takže počátkem školního roku 1854 se v ní počalo vyučovati. Nutno

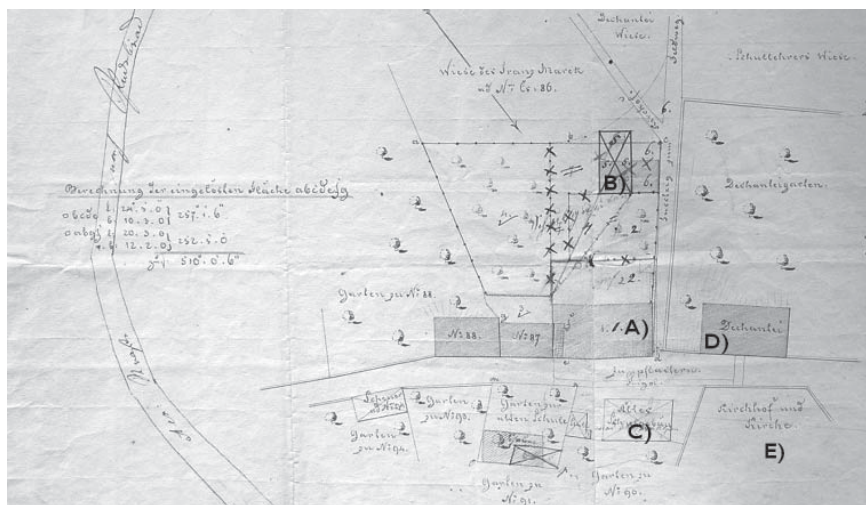
zde poznamenati, že ač se již (1876) v této nové škole přes 22 roků vyučuje, tato posud ani odevzdána, ani vysvěcena není. Příčinu toho hledati dlužno jednak v brzké smrti pana děkana Vacka, opravdového přítele a zvelebovatele školy naší (zemřel hned roku 1854), kterýžto by byl zajisté slavným vysvěcením této budovy dílo svého snažení a mnohaletého usilování dovršil, jednak a to hlavně v té okolnosti, že tehdejší obecní zástupcové téměř všecku péči o provedení stavby i spojené s ní výplaty i účtování do jedněch složili rukou, a když značným překročením stavebního rozpočtu nemilé zápletky tu povstaly, tu jeden po druhém ze stavebního výboru vystupoval, až konečně onen jediný^(*) zbyl, který až podnes podrobné účty složití v stavu není a taky je bohdá nesloží.

Velikou ztrátu utrpěla celá osada a zvláště zdejší škola úmrtím neunaveného zvelebitele školství a opravdového přítele mládeže pana Františka Aloise Vacka, rytíře řádu Františka Josefa,²⁵¹ dvorního kaplana, biskupského vikáře a okresního školdozorce, vícera učených společností ouda a děkana kopidlňenského. Zemřel po trapně²⁵² nemoci dne 5. března 1854.

Mimo těch velikých zásluh, že podrobně sepsal dějiny zdejší školy,^(*) fary, osady i celého okolí, že hlavně jeho přičiněním tato škola postavena jest, má po něm i chudá školní mládež zdejší krásnou památku, neboť

(*) Pan Jan Blecha – purkmistr.

(*) Vydána tiskem roku 1831 v Praze. Jeden výtisk chová zdejší občanská knihovna, běžné číslo 90, pod názvem *Historie farní školy kopidlenské*, od Františka Aloise Vacka.²⁵⁵

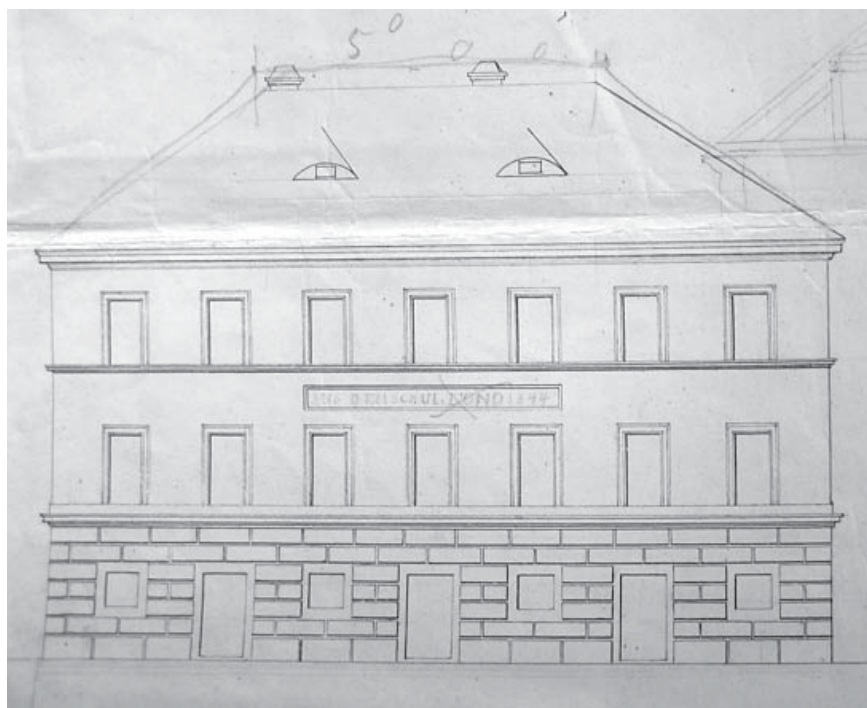
Situační plán nové školní budovy: A) nová škola, B) stodola nové školy, C) stará škola, D) fara (děkanství), E) areál kostela.

i na ní ve své poslední vůli šlechtný ten lidumil pamatoval. Odkázal totiž škole kopidlenské 200 zlatých C. M.⁶¹ s tím podotknutím, by úroky z těchto peněz na zaopatření potřebné obuvi desíti chudým žákům před nastávající zimou obráceny byly. Zavázal však za to školní mládež kopidlenskou, aby v každý pátek po skončeném učení jeden *Otče náš* za jeho duši se pomodlila. Jmenovaná částka 200 zlatých doplněna ze školního fondu na 242 zlatých C. M. a koupen za ty peníze státní úpis, který pod jménem vackovská fundace u zdejšího fondu školního uložen jest. Taktéž se tam chová nadační listina zhotovená dne 20. prosince 1855 týkající se této fundace. Mimo toho odkázal zdejší škole jeden psací stůl a jednu dubovou skříni na knihy.

Hlavní dědic zesnulého, profesor theologie v Hradci Králové, pan Jan Vacek daroval ještě na památku zdejší škole velmi zdařile malovanou podobiznu zesnulého pana děkana v rámci, která v bytu učitelovu uchována jest a vždy při veřejné zkoušce do 4. třídy se vyvěsí.

Dne 24. dubna 1854, v den zasnoubení Jeho c. k. apoštolského Veličerstva s princeznou Alžbětou bavorskou,²⁵³ vsazeny slavnostním způsobem od mládeže školy kopidlenské na věčnou pamět přede dveře farního kostela

⁶¹ Taktéž i škole drahorazské, bučoveské, samšinské a jablonecké po 200 zlatých C. M.

Stavební plán nové školní budovy.

dvě lípy, a sice stromek vpravo od kříže²⁵⁴ od žáka Jana Mrklovského a stromek nalevo od žákyně Marie Luccovy. Ostatní žáci pak jámy zaházeli. Stromy ty rostly až do roku 1873 velmi krásně, až náhle jeden z nich, vpravo od kříže, churavěti a schnouti počal. Takže letos, roku 1876, vykopán a jiným nahrazen býti musel.

Na základě dekretu vysokého c. k. místodržitelství ze dne 1. listopadu 1855, č. 50181, zvýšeno služné zdejším učitelům přiměřeným způsobem, a sice učiteli na 300 zlatých C. M. a podučiteli na 150 zlatých C. M. ročně beze vší srážky s tím podotknutím, jestliže by k tomu nestačil fond školní, by se rozvrhem dle daní schodek uhradil.

Roku 1857 byly dva nové kříže pro školu u řezbáře Josefa Suchardy²⁵⁶ v Nové Pace objednány a dne 10. června posvěceny a ve školních světnicích zavěšeny.

Toho roku při kanonické visitaci dne 22. června darovala vysokorodá paní Žofie, hraběnka ze Šliků, rozená baronka z Riesenfelsu²⁵⁷ šest stříbrných dvouzlatníků rázu toho roku třem chudým a pilným žačkám, kterýžto dar malá komteska Jindřiška²⁵⁸ po třech, dvou a jednom kuse oněm chudým dívkám rozdala.

Nová budova kopidlenské farní školy dostavěná v roce 1854.

Školní knihovna

Základ ke školní knihovně učinil roku 1860 tehdejší místní farář, napotomní vikář František Peřina,²⁵⁹ nechav školu kopidlňenskou zapsati co úda do *Dědictví maličkých*,²⁶⁰ spolku pro vydávání laciných kněh pro mládež, a zaplatil vklad ze svého, což na diplomu ve škole za rámem se nalézajícím pod číslem 2082 poznamenáno jest. Dovedl též takto založené školní knihovně získati dobrodinců, kteří knihy, ovšem pro mládež se hodící, škole darovali. Zvláště zde jmenovati sluší vrchnostenského zahradníka pana Zumfe, který jsa údem *Dědictví svatojánského*,²⁶¹ všechny vyšlé knihy z tohoto dědictví knihovně daroval a i dále každou pozdější knihu, jakmile vyšla, až do své smrti k tomutéž účelu odváděl.

Mimo toho koupil a knihovně daroval pan farář Peřina každoročně deset až dvacet knih, a tak knihovna naše pomalu sice, avšak stále zrůstala, takže nyní přes 400 čísel obsahuje.

Nemalého rozmnožení dosáhla knihovna přičiněním Josefa Křídla, tehdejšího podučitele, nynějšího řídícího učitele, který jsa od roku 1861 správcem knihovny, všemožně o to pečoval, aby jí nových příznivců a dárců získal. Uspořádal též několikráte dětské divadelní představení, z jehož čistého výtěžku dílem potřebné pomůcky vyučovací, jako Erbenovu *Mapu Čech*,²⁶² Kozennovu²⁶³ *Evropu*²⁶⁴ aj., opatřil, dílem knih na rozšíření neb doplnění knihovny nakoupil. Od roku 1870, kdy veřejné odměny při celoročních zkouškách obvyklé přestaly, obrací se každoročně částka 6 zlatých 30 krejcarů ze školního fondu, která prve na řečené odměny ustanovena byla, k účelu knihovny. Knihovna naše uložena jest v dubové skříni, kterou zemřelý pan děkan Vacek, jak již praveno bylo, škole doporučil. Od roku 1864 jest pak také naše škola údem *Zlaté knihy* čili *Dědictví sv. Ludmily*²⁶⁵ v Písku. Knihy z tohoto *Dědictví* vyšlé uskládají se též ve školní knihovně. Knihy se půjčují pouze pilným a mravným žákům v zimním půlletí, každého týdnou jednou.

845. 847
Haraschatt
Widischer

Lot. F

Konrad
Streit

Kostenübersicht

Zur Ausführung eines neuen Gefügebauwerks mit 4 Kaminen
 in dem Stadt Konrad, nach beiliegendem Liniensplan
 Lot. A. B. dem Schnitzensplan sub Lot. C. der Bauordnung
 sub Lot. D. und dem Persenungsplan sub Lot. E. zu leisten.

Mauerwerk	Maßplan	Mauwerk und Handlagerarbeit	Geldbetrag in Containern		
			zu auf für	zu auf für	zu auf für
1	23. 0. 5. 24. 7. 9	bildet Mauer Steinmauerwerk im Fundament, w. bildet Kamine samt Kaminflur und Kaminflur. Im Mauer und Mauerwerk . . . 1/ 56. Kaminflur . . . 1/ 12.50	77. 55. 77. 55.		28. 50. 29. 77
2	95. 7. 1. 77. 7. 11	bildet Mauer Gefügebauwerk, des bildet Kamin samt Kaminflur und Kaminflur. Im Kaminflur . . . 1/ 14			95. 70. 77. 77
3	7. 1. 5.	bildet Mauer Gefügebauwerk, des bildet Kamin, samt Kaminflur, so einem festen Fundament, Kaminflur und alle Kamine samt Kaminflur. Im Kaminflur . . . 2/ 50.00			10. 71. 77. 57
4	2. 0. 6.	bildet Mauer Gefügebauwerk über gefundener Fundamente in Mauer gelegen des bildet Kamin samt Kaminflur und Kaminflur, Kaminflur und Kaminflur und Kaminflur und alle Kamine Im Mauer . . . 3/ 44.50 Kaminflur . . . 1/ 12.50 Kaminflur . . . 4.00	77. 55. 77. 55. 77. 55.	7. 96. 7. 96.	383. 77. 57
		Kaminflur . . . 52. 22.50	77. 55.		108. 51. 77. 57

Účet za výstavbu nové školní budovy.

Kopidlenská škola v 60. – 70. letech 19. století

V neděli masopustní roku 1868 stala se škola kopidlněnská svědkyní řídké slavnosti. Nejvyšším rozhodnutím ministerským ze dne 23. února 1868 udělen vzornému zdejšímu učiteli panu Františku Hilmarovi²⁶⁶ za jeho padesátileté zdárné ve škole působení záslužný stříbrný kříž s korunou a svrchu jmenovaného dne byl mu tento u přítomnosti veškeré školní mládeže, veledůstojného pana okresního školdozorce, obecního zastupitelstva a mnoha jiných hostí panem c. k. okresním soudcem Skoumalem slavně zavěšen.

Novými školními zákony zlepšen jest hmotný stav učitelstva znamenitě. Kdežto až posud mladší učitelé a podučitelé se se 120 až na nejvýše 200 zlatými ročního platu spokojiti musili, starší pak učitelé s vybíráním školného, tzv. sobotalesu,²⁶⁷ nekonečných svízeli a mrzutostí a velmi zhusta i citelných nedostatků poměli, ustanoven jest od 1. října 1870 plat přiměřeně zvýšený na 4 třídy, a sice 600, 500, 400 a 300 zlatých, rozvržený, kterýžto plat pravidelně c. k. berní úřadové vždy prvního každého měsíce *anticipando* proti kvitanci pravidelně vyplácí. I zproštěno jest učitelstvo obtížného, ponižujícího a stavu svého velice nedůstojného se dožehrávání své perně zasloužené mzdy. Sobotales † 1870. Budiž ti země lehká!

Těž názvy *farní, filialní, hlavní škola* přestaly a všechny dostaly nové, rovnoprávné pojmenování *obecná škola*. Obecná škola kopidlněnská byla následkem rozřídění toho vřaděna do druhé třídy platu a dosavadní učitel František Hilmar jmenován jest prozatímním řídícím učitelem se služným 500 zlatých a 200 přídavku funkčního (Jičín dne 20. července 1870, č. 317). Podučitel Josef Křídlo jmenován druhým učitelem se služným 500 zlatých a podučitel František Chvalovský podučitelem se služným 320 zlatých. Rok nato, 1871, jmenován František Hilmar řídícím učitelem definitivně (vynesením zemské školní rady ze dne 4. června 1871, č. 5297).

Těž i dozor ku školám přešel z bývalých biskupských školdozorstev na nově jmenované c. k. okresní školní inspektory. Pro okres jičínský jmenován c. k. okresním inspektorem pan Tomáš Kazbunda,²⁶⁸ dosavadní učitel při městských reálných školách v Jičíně. Toho roku, 1871, provedena jest v zdejší školní budově znamenitá oprava. Byl totiž byt řídícího učitele v obou pokojích klenutý, ale tak chatrně, že zvláště ve druhém pokoji kvůli bezpečnosti tři dřevěné sloupy co podpory dáti se musely, aby strop nespadnul. Roku toho nařídila slavná c. k. okresní školní rada, aby toto klenutí se strhlo a rovným trámovým stropem nahradilo, což provéstí na starosti měl pan Karel Cespiro, hospodářský ředitel zdejší.

Ku konci školního roku 1871–72 podal dosavadní řídící učitel, pan František Hilmar, veleslavné c. k. zemské školní radě žádost, aby ho pro

pokročilé stáří a pro stále se zmáhající tělesnou slabost do výslužby dáti ráčila, což tato v zásadě povolila s tím dodatkem, aby ještě do konce školního roku 1872–73 ve službě školní setrval. Pense mu vyměřena na 750 zlatých ročně. Jeho nástupcem stal se dosavadní učitel zdejší Josef Křídlo, byv dekretem veleslavné c. k. zemské školní rady v Praze ze dne 4. září 1873, č. 12991, definitivním řídicím učitelem jmenován.

Na jeho místo jmenován 8. ledna 1874 učitelem pan František Symon, podučitel z Rožďalovic, a podučitelem na místě již těžce nemocného podučitele Františka Chválovského pan František Šorm,²⁶⁹ podučitel markvartický, 17. října 1873, industrialní učitelkou byla do konce školního roku, tj. do 31. července 1873, paní Aloisie Křídlová se služným 100 zlatých ročně.

Počátkem školního roku 1873–74 rozšířena jest zdejší obecná škola trojtřídní ve školu čtyřtřídní a jmenován za druhého podučitele pan František Řádek. O Hromnicích, tj. dne 2. února 1874, zemřel po dlouhé nemoci příliš horlivý podučitel zdejší František Chválovský. Spi sladce!

Pan František Symon byl ku své žádosti přesazen do Osenic a na jeho místo dle vynesení veleslavné zemské školní rady ze dne 19. září 1875 jmenován pan František Šorm. Všech žáků 330. Toho roku nařízeno rozdělení čtvrté třídy dle pohlaví, tj. chlapi od dívek. Počátkem školního roku 1876–77 ustanovena zde za podučitelku slečna Eleonora Bidlová. Spolu přiděleno jí vyučovati ručním pracím. Poněvadž ve školní budově pouze pro čtyři třídy místa bylo, musela poboční čtyřletá dívčí jinde umístěna býti a dána tedy do obecního domu, či do radnice. Počalo školní vyučování dnem 15. září 1877. Dne 1. října 1877 otevřena zde pokračovací škola hospodářská pro rolnické chlapce škoře již odrostlé. Vyučováno týdně šest hodin, a to v neděli, ve středu a v sobotu, vždy odpoledne od jedné do tří hodin. Školní běh trval až do konce března 1878, tedy šest měsíců. Vyučování dělo se dle následujícího rozvrhu, v neděli první hodina lučba, druhá hodina pěstování rostlin, ve středu první hodina fyzika, druhá hodina praktické hospodářství, v sobotu první hodina chov dobytka, druhá hodina chov drůbeže, včel, bourců. Školu tuto navštěvovalo 21 chlapců. Školní rok zakončen tím, že žáci ve školní zahradě zaseli na zkoušku sedm druhů ječmene, šest druhů ova, dva druhy čočky, dva druhy hrachu, dva druhy bobů a dva druhy viky. Vyučování obstarával řídicí učitel Křídlo sám.

Však již v tomto prvním běhu hospodářské pokračovací školy bylo patrné, že se tato dlouho neudrží. Žáci z počátku dosti pilně do přednášek chodili, avšak ke konci běhu velmi nepravidelně, takže počátkem října 1888, když se nový běh počínal, sotva polovice, ba ještě méně se jich přihlásilo. Počátkem školního roku 1877–78 ustanoven zde za podučitele pan Jaroslav Kurka²⁷⁰ z Libáně, na místě pana Františka Řádka.

Školní rok ukončen dle přání rodičů výletem veškeré školní mládeže k lesu za Kamenskem.²⁷¹ Výletu byli přítomni rodičové, místní rada školní,

honorace městská, hraběcí úředníci, ba i vysokorodý pán hrabě Ervín Šlik^{271b} osobně, který se tam až do ukončení příjemně bavil. O osmé hodině nastoupen zpáteční pochod do města, kde se rozjařená mládež rozešla.

Dne 24. dubna 1879 slavena jako po celé rakouské říši, tak i u nás stříbrná svatba Jeho Veličenstva, císaře a krále našeho Františka Josefa I.,²⁷² a Její Veličenstva, císařovny paní Elišky.²⁷³ Školní mládež sešla se toho dne ráno o osmé hodině ve školní budově. Odtud šla i se svými učiteli k radnici, kde veškerá honorace města s purkmistrem v čele shromážděna byla. O půl deváté všeobecný průvod s hudbou a prapory živnostenských sborů do kostela, kde byly slavné služby Boží, při kterých se provedla slavnostní mše od Mozarta do F dur. Po mši sázeli žáci u kostela památné lípy, a sice Pavla Kolářiková, Bedřich Honzák, Kubin Hugo, Křídlová Zdeňka, Bohumil Krámský, Karel Vyčítal, sbor učitelský a městská rada, každý po jednom stromku. Poté šli žáci i se svými učiteli a místní školní radou do školy, kde řídící učitel v delší řeči dnešní slavnost a příčinu její náležitě vyložil a objasnil, načež deklamováno *Vnuč a děd* a zpívána císařská hymna, čímž slavnost ukončena.

Městští chudí byli toho dne po jednom stříbrném zlatníku obdarováni. Připomenouti dlužno, že dne 8. prosince minulého roku odpoledne odhalen byl slavnostně obraz Jeho Veličenstva, který pro zdejší školu objednala slavná c. k. okresní školní rada.

Místní školní rada, ctěné duchovenstvo, sbor učitelský se školní mládeží byli přítomni. Pan farář Kopecký²⁷⁴ promluvil vřelými slovy k žákům o povinnosti poddaných k panovníku, načež pan řídící Křídlo jasně a stručně pověděl rodokmen Jeho Veličenstva, počav od vymření Přemyslovců.

Na Štědrý den odbývala se v sále v radnici slavnost vánočního stromku.²⁷⁵ Lidumil a dobrodinec zdejší chudé školní mládeže, pan hrabě Ervín Šlik, věnoval k tomu účeli 200 zlatých, slavná obec 35 zlatých, páni divadelní ochotníci zdejší 15 zlatých. Též i říditel hospodářský, pan Veleslav Peška, potěšil dítky mnohými dárky, osvědčiv takto svou lidumilnost.

Přítomní nemálo byli překvapení deklamacemi a zpěvem žáků tak hojnými dárky potěšených. Stav žactva koncem školního roku 1778–79 byl 353. Školní rok započal se dne 15. září 1879 službami Božími a vzýváním Ducha svatého. O Štědrém dni toho roku bylo 97 žáků poděleno oděvem a obuví, čtyři žáci oblekem úplným. Vše obstaral pan hospodářský říditel Veleslav Peška a výlohy zapravil šlechtný pan hrabě Ervín Šlik. Podělování dělo se v sále radního domu, kdež překrásný vánoční stromek postaven byl. Dítky zazpívaly při tom několik pěkných koled a písní vánočních.

Dne 21. března 1880 dávalo se svolením slavné c. k. okresní školní rady dětské divadlo ve prospěch školní knihovny, které 27 zlatých 53 krejcarů vyneslo. Dávalo se *Kocour v pytli*.

Dnem 31. července skončen školní rok službami Božími.

Kronikářské zápisy z jednotlivých školních let 1880–1905

Školní rok 1880–81

Školní rok 1880–81 započat dnem 15. září službami Božími a vzýváním Ducha svatého.

*Začátek
školního roku*

Den sňatku Jeho Veličenstva korunního prince Rudolfa²⁷⁶ s Její královskou Výsostí belgickou princeznou Štěpánkou²⁷⁷ oslaven důstojně. Ráno o osmé hodině sešli se žáci slavnostně přistrojeni ve škole, načež s hudbou šli k radnici, kde městské zastupitelstvo a ostatní spolkové shromáždění byli. Průvod šel pak do kostela kdež byly slavné služby Boží. Po těchto šel průvod opět k radnici, kdež z vyvýšeného místa žačka Zdeňka Křídlová přednesla slavnostní báseň od Tyšlera.²⁷⁸ Po té zpívána rakouská hymna, provoláno třikrát sláva a zpíváno *Kde domov můj*, načež se průvod rozešel.

*Oslava
Sňatku Jejich
Veličenstev*

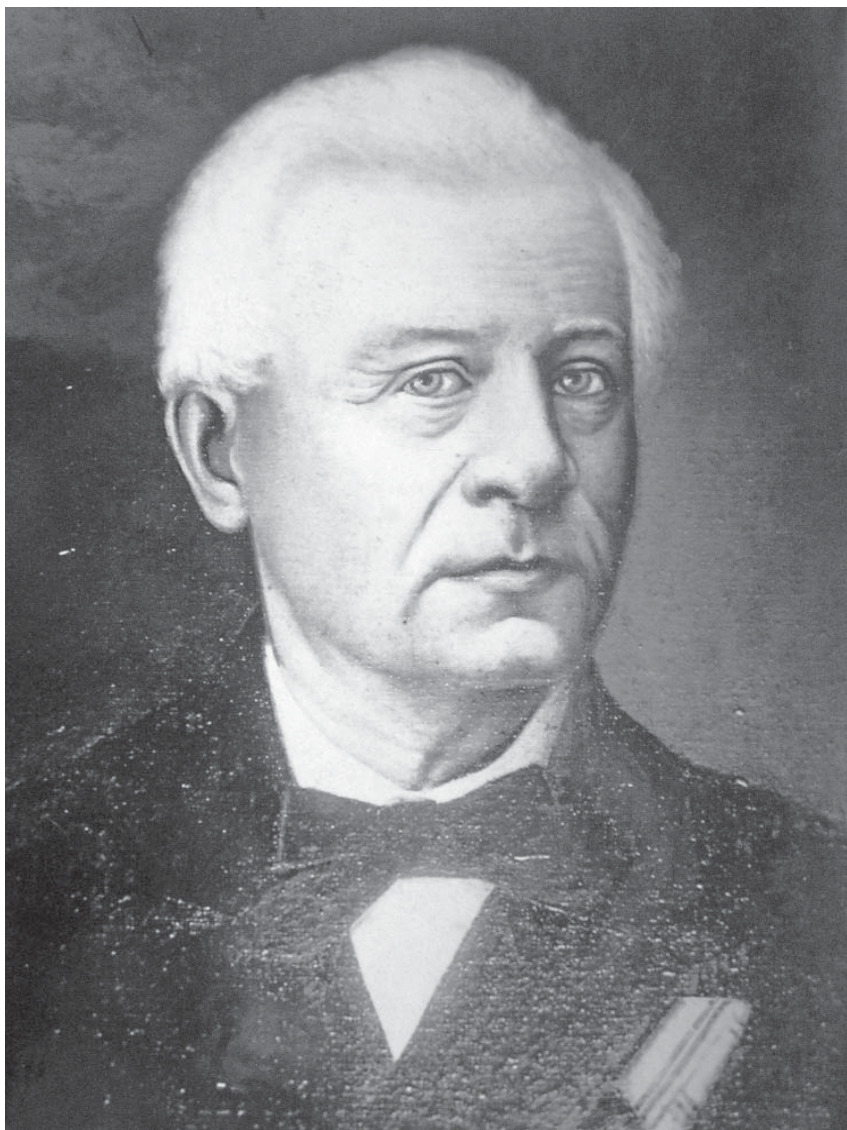
Školní rok 1880–81 ukončen jak obyčejně slavnými službami Božími a chvalozpěvem *Tě Božě chválíme* dne 30. července 1881. Počet dětí 366.

*Konec škol-
ního roku*

Školní rok 1881–82

Nový školní rok 1881–82 započal se dnem 16. září 1881 jako obyčejně službami Božími a vzýváním Ducha svatého. Počet dětí 399.

*Začátek
školního roku*

František Hilmar, kopidlenský učitel v letech 1838–1873.

Dne 3. října 1881 sešlo se množství okolního učitelstva, aby k hrobu doprovodilo starého druha svého, horlivého učitele zdejšího, pana Františka Hilmara,²⁷⁹ pensionovaného řídícího, který po bolestné nemoci dne 1. října 1881 život svůj dokončil. Stůjž zde krátký životopis jeho:

František Hilmar narodil se v Nové Pace dne 30. září 1803 z rodičů chudých. Svého vzdělání nabyl v tamní farní škole, kdež se u bývalého učitele Vítka Šádka též hudbě, tj. hře na housle, flétnu, harfu a klavír přiučil. Co chlapec třináctiletý cestoval s jinými hudebníky z okolí novopackého po Rusku a Polsku, později chodil i po kraji jičínském s harfou. Do Kopidlna přišel roku 1818. Tehdejšímu faráři, P. Aloisi Vackovi, zalíbil se čilý mladík zvláště pro vlohy hudební, což ovšem v době tehdejší bylo jediným téměř měřítkem při kvalifikaci pomocníků učitelských. Odbýv si v Jičíně šestinedělní učitel-
ský kurs, stal se zde pomocníkem u učitele Václava Řepky. František Hilmar byl dle úsudku všech učitelem řádným, pilným, ano v době tehdejší nad míru vynikajícím. Mezery ve svém vědění snažil se všemožně vyplnit, což se mu, jak patrně z přilepeného zde listu, který je psán jeho vlastní rukou, nikdy nepodařilo. Připomenouti sluší, že složil mnoho pěkných tanečních kusů a první polka, která tiskem vyšla, byla od Hilmara. Mše, do kterých se v posledním čase také pustil, ovšem nestály za tu práci a za papír.

Nezachovalo se z nich nic! Šťastný.

MUDr. Václav Vyčítal, starosta v Kopidlně, na mou stížnost na tento dodatek podotkl, že by se měl opravit. V učitelské poradě dne 17. ledna 1916 pojednalo se o Hilmarovi. Josef Endrys,²⁸⁰ odborný učitel, sdělil, že slavný skladatel Dvořák²⁸¹ vážil si skladeb Hilmarových pro českost, kterou v nich vycitřoval. V úsudku všech, jež vyučoval, s nimiž jsem o Hilmarovi mluvil, jevila se úcta jako k učiteli i k hudebníku. Dcera Hilmarova, Tekla, byla manželkou hostinského Vojtíška v Železnici, kde jsem 20 let učil. Od těchto koupil učitel Antonín Krámský v Železnici, syn panského zahradníka zde, piano a na tmavé desce vpředu vyryl „první polka“. Piano nabízel v cizině, až v Anglii. Krátkou dobu, kterou Josef Křídlo byl řídícím učitelem v Železnici, byl jsem produčitelem v Železnici. Učiteli je třeba svatě trpělivosti, a nedovede-li zvítězit nad sebou, přinese mu život mnohou trpkou chvíli.

Václav Šťastný, zástupce ředitele.²⁸²

Toho roku 1881 zjara počato s trasováním a stavbou pro zdejší krajinu a zvláště pro naše město velice důležité železné dráhy z Nymburka do Jičína. Se stavbou příliš nespěcháno, ale proto přece tato trat' dne 13. listopadu 1881 u přítomnosti Jeho Excellence pana ministra Pražáka²⁸³ slavnostně otevřena a veřejnému užívání odevzdána byla. Provedení této stavby nezůstalo bez následku i pro zdejší školu. Rozmnožil se znamenitě počet obyvatelstva zdejšího a následně i počet školních dítek tak, že jsme na počátku školního roku 1881–82 dítek školních povinných 399 měli a počet tento během roku stále ještě stoupal.

*Stavba
železnice*

K Štědrému dni daroval chudým školním dítkám vysokorodý pan hrabě Ervín Šlik²⁸⁴ částku 50 zlatých. Zaplat' Bůh.

Štědrý den

Zima roku 1881–82 byla velice, ba neobyčejně mírná. Sníh se ani neukázal, leda dne 20. února, ale hned zase sešel. Mrazů vůbec žádných nebylo, takže rolníci počátkem měsíce března obilí zasévat a jiné polní práce pohodlně vykonávati mohli.

Školní rok ukončen dnem 29. července službami Božími a chvalozpěvem sv. Ambrože.²⁸⁵ Dítek školních bylo 421. Školní knihovna obdržela od občanské záložny 20 zlatých na zakoupení knih.

*Konec škol-
ního roku*

Toho roku stihla naši krajinu jako vůbec i celé Čechy velmi citelná živelná pohroma. Sotva se totiž počaly žně a něco málo žita se sklídilo, nastalo deštivé počasí a přšelo každodenně od 24. července do 15. srpna a od 19. srpna do 5. září, takže všecko obilí nastojatě vzrostlo a většinou zkaženo jest.

Školní rok 1882–83

Počal se dnem 16. září jako obyčejně službami Božími a vzýváním Ducha svatého. Dítět školou povinných je 427. Druhá a třetí třída jsou žactvem přeplněné. V obou třídách je přes 100 žáků.

Začátek školního roku

Toho roku vyzděna a zakryta otevřená stoka před školou. Šlechtný dobrodinec zdejší chudé školní mládeže, vysokorodý pan Ervín hrabě Šlik, daroval k Vánocům opět 200 zlatých na opatření oděvu a obuvi chudým školákům. Bůh mu odplat' vším dobrým.

Úprava stoky před školou

Dne 1. ledna 1883 odešel odtud' velice snaživý podučitel pan Antonín Blažek na místo učitelské do Dolní Kalné. Na jeho místo ustanoven zatím pan Josef Bernard.

Změny v učitelství

Ve své řádné schůzi dne 10. dubna 1883 odbývané usnesla se zdejší místní školní rada, uznávajíc toho pilnou potřebu, rozšířiti posavadní zdejší čtyřtřídní školu ve školu pětitřídní a podati v tom smyslu žádost veleslavné zemské radě.

Schůze místní školní rady

Občanská záložna darovala letos opět školní knihovně zdejší 20 zlatých na zakoupení a vazbu knih.

Veleslavná c. k. zemská školní rada změnila dle vnesení svého ze dne 29. června 1883, č. 21723, počínajíc dnem 1. ledna 1884 pobočku při čtyřtřídní obecné škole v Kopidlně v třídu pátou postupnou a povolila, aby při této třídě 1. ledna 1884 jen na rok 1884 zatímná pobočka se zatímným místem podučitelským zřízena byla. Objeví-li se pak potřeba, aby pobočka tato i nadále potrvála, má c. k. okresní školní rada podati zprávu nejdéle do konce měsíce června 1884. Z c. k. okresní školní rady v Jičíně dne 7. června 1883, č. 2417.

Zřízení páté třídy

C. k. místodržitelství rada a předseda
Freyburg

K návrhu místní školní rady povolilo obecní zastupitelstvo potřebný náklad 100 zlatých,⁽²⁾ aby tato třída již počátkem školního roku 1883–84 otevřena býti mohla. Zatímním podučitelem jmenován sem pan Josef Endrys.²⁸⁶

Školní rok 1883–84

Započal se dnem 17. září obvyklou slavností. Všech dětí 467. Na ošacení chudé školní mládeže daroval šlechtný dobrodinec vysokorodý pán, pan Ervín hrabě z Šliků, opět letos 200 zlatých. K tomutéž cíli darovali zdejší obchodníci na místo štědrovečerních dáreků 121 zlatých, pan řídící cukrovaru Ad. Rössler 20 zlatých a ze školní kasy za dva roky 60 zlatých. Za tak znamenitou částku peněz oblečeno a částečně obuto 164 dětí. Zaplat' Bůh!

Začátek školního roku

Dne 4. září 1883 za příčinou radostné události v rodině nejjasnějších korunních manželů konána i zde velmi okázalá slavnost. Však při slavnostní střelbě nad sklepem roztrhnul se jeden ještě nový hmoždír a střepinou zasáhnut střelec František Kettner, osmnáctiletý syn mistra tesařského, tak nešťastně do prsou, že na místě zabit jest.

Neštěstí při oslavě

Nádražní budova v Kopidlně, počátek 20. století

Poslední vůle Josefa Štěpána, c. k. dvorního klavírmistra, rodáka kopidlenského

Ve jménu nejsvětější Trojice Boží tato jest má poslední vůle:

I. Aby patřící štempl přiložen a zaplacen byl.

II. Tělo mé má z příbytku mého v úmrlčím voze beze vsí slávy se čtyřmi toli-ko pochodněmi k farnímu kostelu dovezeno býti, tam at' se vykropí a odtud dle obyčeje k pohřebnímu místu doprovodí.

III. V témž farním chrámu Páně má se za mou ubohou duši šest mší svatých čísti, v jiných pak kostelích se též za mne čtyřicet mší svatých obětovati má.

IV. Svou úplnou dědičkou ustanovuji kopidlenskou školu, totiž školu v Kopydlně v Čechách, na panství Jeho Excelenci pana hraběte Josefa Šlika,²⁸⁷ prose při tom slavný vídeňský magistrát, by pro mne tu milost měl, a spočítaje mé dědictví, náležitě ho obstaral a k Městskému úřadu do Kopidlna dodal.

V. Zavazuji však ty dítky, by každého čtvrtroku ke cti a chvále Boží za mne a mé zemřelé rodiče třikrát *Otčenáš* a *Zdravas Maria* a jednou *Věřím v Boha* se pomodlili. Přitom mnohoslavný vídeňský magistrát co nejsnažněji žádám, by tuto důležitost pilné péči městského úřadu kopidlenského odporučil, aby tato má poslední vůle zouplna a navlas vyplněna byla.

VI. Panu bratrovi mému Konstantinovi, knězi řádu františkánského²⁸⁸ v Dačicích na Moravě jsoucímu, pro jeho malou potřebu 40 zlatých odporučím, při nichž ještě 10 zlatých následovati bude, za které má za mou ubohou duši dvacet mší svatých obětováno býti.

VII. Normální škole, institutu chudých a co se mimo to ještě právně odporučiti má, odkazuji vesměs 20 zlatých. Mé pak děvečce, jež mně až k smrti dosloužila, odkazuji mimo celé mé postele ještě celoroční službu, totiž 30 zlatých.

Bůh buď milostiv mé ubohé duši!

Ve Vídni dne 5. srpna 1795

Josef Štefany (Štěpán)

c. k. dvorní klavírmistr

Do této knihy pamětní vepsal Josef Křídlo, řídící učitel.

Ostatní o tomto odkazu viz na stranách 27 a 28.²⁸⁹

Opis nadační listiny A. Zollmanovské

Stiftsbrief über die Messen- und Schulstiftung der Anna Zollman aus Kopidlno *atd.*

Die gefertigten geistlichen und weltlichen Vorsteher der Pfarrkirche *St. Jacobi Apostoli* zu Kopidlno in Böhmen *atd.* bekennen und urkunden hiermit:

Es habe nach Ausweis des Kopidlner Pfarrbuches und Kopidlner Lokalschulfondsrechnungsbuchs Anna Zollman aus Kopidlno zu einer Messen- und Schulstiftung im Jahre 1806 ein Kapital von 200 f. erlegt, welcher Betrag durch das Finanzpatent auf 105 F. 15 $\frac{3}{4}$ Kr. Wiener Währung oder dermal auf 44 F. 19 $\frac{1}{2}$ Kr. österreichischer Währung [...] ²⁹⁰ wurde.

Nachdem Johann Machačný aus Kopidlno, bei welchem dieses Stiftungskapital per 105 F. 15 $\frac{3}{4}$ Kr. W. W. oder 44 F. 19 $\frac{1}{2}$ Kr. Ö. W. laut Obligation vom 1. Jänner 1807 eloziert und auf seinem Besitzstande einverleibt war, dieses Stiftungskapital als er seinen Besitzstand in Kopidlno verkaufte, bar erlegt hat, so wurde für dieses eingezahlte Kapital die Staatsschuldverschreibung ddo., Wien am 1. Oktober 1855, N° 3853/1854, von fünfzig Gulden á 5% angekauft, welche für die Kopidlner Pfarrkirche als Anna Zollman *recte* Zollmansche Messen- und Schulstiftung mit Verzinsung vom 1. April 1863 vinkuliert und in der Kopidlner Kirchenkassa deponiert wurde. Der hierbei verbliebene bare Betrag per 3 F. 19 $\frac{1}{2}$ Kr. ist zu Stiftsbrieferrichtungskosten verwendet worden.

Da die 5% jährlichen Interessen 2 F. 30 Kr. C. M. ²⁹¹ oder 2 F. 62 Kr. Ö. W. in klingender Münze betragen, also wird von diesen jährlichen Interessen für die Stifterin Anna Zollman und ihren Gemahl am St. Annatag nach Zulasse der Rubriken in der Kopidlner Pfarrkirche nach vorläufigen Vormeldung eine heilige Messe persolviert und hierfür vom 1. April 1863 angefangen

dem Priester80 Kr.

der Kirche14 Kr.

dem Messner10 $\frac{1}{2}$ Kr.

den Ministranten 2 Kr. verabfolgt und

der Restbetrag per. 1 F. 56 Kr. unter arme Schulkinder verteilt werden,
2 F. 62 $\frac{1}{2}$ Kr.

wovon jedoch die Einkommensteuer von den Perzipienten verhältnismäßig nach ihren Anteilen zu tragen ist.

Diesen noch geloben die gefertigten Kirchenvorsteher für sich und ihre Amtsnachfolger diese fromme Stiftung nach Weisung dieses Stiftsbriefes für immerwährende Zeiten aufrecht zu erhalten und die Stiftungsverbindlichkeit, so lange das Stiftungserträgnis nicht unter das Minimum der gesetzlichen

Messenstiftungsgebühren herabsinkt, getreulich zu erfüllen, die zeitgehörig zu erhebenden Interessen nach der obigen Bemessung unter die Partizipierten zu verteilen und mit dem Stiftungskapitale ohne höhere Bewilligung keine Änderung vorzunehmen. Zum Urkunde dessen ist der gegenwärtige Stiftsbrief in drei Exemplaren, wovon das eine *paré* bei der hohen k. k. Statthaltereı, das zweite bei dem hochwürdigsten bischöflichen Konsistorium zu Königrätz und das dritte in der Kirchenkassa aufbewahrt werden soll ausgefertigt und allseitig, sowie auch von zwei Zeugen unter Beidrückung der Amtssiegel eigenhändig.

Karel Cespiro

V. Direktor u. Patronatskommissar

František Peřina²⁹²

Pfarrer

František Hilmar²⁹³

svědek

Antonín Novák

bischöflicher Vikar

Josef Křídlo

svědek.

Nadační tato listina byla slavnou biskupskou konsistoří v Hradci Králové dne 3. listopadu 1864, p. č. 8446, přijata a veleslavným c. k. místodržitelstvím ddtto v Praze 16. ledna 1865, p. č. 1658, potvrzena. Po odrážce daní zbývá z řečené nadace pro chudé školní děti 1 zlatý 25 krejcarů R. M., které ze zádušní pokladny vybírá a za ně kvituje domácí pan farář.

Školní rok 1884–85

Počet dítek 472

Škola pětitřídní s jednou pobočkou. Vynesením veleslavné c. k. zemské školní rady ze dne 20. prosince 1884, č. 31032, jmenován pan Jaroslav Kurka²⁹⁴ definitivním třídním učitelem.

*Změny
v učitelském
sboru*

Toho roku vysázeno lípové stromořadí na náměstí. Na ošacení chudých žáků daroval vysokorodý pán, pan Ervín hrabě Šlik, opět 100 zlatých. V tomto roce doznala naše školní zahrada značné změny. Založeny nové cesty a záhonky upraveny. Půda se připravila pro jarní sázení stromů a křovin. Místní rada školní na své schůzi dne 12. dubna 1885 se usnesla, že náklad na zařízení školní zahrady sama ponese.

Dne 14. července 1885 navštívil zdejší školu zemský inspektor pan dr. Antonín Tille.²⁹⁵ Nejdéle se zdržel v páté třídě chapců. Při konané konferenci vytykal některé nepatrné nedostatky, jinak byl s výsledky vyučování spokojen.

*Návštěva
zemského
školního
inspektora*

Dnem 1. ledna 1885 povýšena škola zdejší ze třetí do druhé třídy platu. Poukaz ddto v Jičíně 16. března 1885, č. 1373.

Toho roku postaveny přičiněním řídicího učitele, spolu řidiče kůru v zdejším chrámu Páně, nové varhany se čtrnácti znějícími registry a třemi spojkami. Staré zdejší varhany od Ignace Tauchmana²⁹⁶ asi před 160 lety postavené (sedmáct register s dvěma manuály) posledně spravoval jakýsi Siegr, svým povoláním více havíř nežli varhanář, roku 1859. Oprava vypadala také podle toho, tj. nestála za nic, a tak ty varhany od jmenovaného roku tak sešly, že hledíc taktéž k nově zaváděné hudbě chrámové toho roku reformované nezbývalo nežli pomýšletí na pořízení vahran nových. Řídicí učitel nepouštěl ovšem tuto myšlenku již od svého jmenování (roku 1873) z mysli a nehrozil se překážek, které v cestu se stavěly, až konečně myšlenka přece skutkem se stala. Překážky byly velmi podstatné, jmění zádušní jest velmi nepatrné, takže sotva na běžné výlohy stačí a spíše dluh nežli jistinu vykazuje.

Pan patron hrabě Ervín Šlik,^{296b} neženatý, býval tu na svých statcích takřka hostem, a ač byl jinak srdce dobrého a myslí šlechetné, hudbě vůbec nerozuměl a zajímala ho, leda když k tanci hrála. Úředníci jeho pak skoro vesměs pouze toho, aby jejich mladý chleboďárce v dobré setrval náladě, pilní byli, žádosti a prosby řídicího učitele na prázdnotu zádušní kasy ukazující smíchem odbývali. A sám pan farář Kopecký,²⁹⁷ později vikář, ač nutnost nových varhan uznával, přece, aby jmění kostelní šetřil, pro novou stavbu rozhodnouti se nemohl a jen opravu navrhoval. Nezbyvalo nežli vyčkat vhodného okamžiku a získati pro tuto dobrou a potřebnou věc pana patrona. Pod záminkou díkuvzdání za vánoční dárek chudým dítkám vyžádal si řídicí učitel v březnu 1883 slyšení u pana hraběte a vida ho v dobré míře, upozornil na naše staré varhany. Pan patron byl však také jen pro opravu a na námítky ze strany mé řekl: „No, víte, pane učiteli, já té věci nerozumím, ale bratr František je hudebník, tomu uložím, aby dal varhany prohlédnout, budou-li stát za opravu, tedy se jen spraví, když by ne, tedy dostanete nové.“ „Mohu tedy nájisto doufat, pane hrabě?“ „Tu máte ruku a moje čestné slovo.“ Ještě toho dne mi bylo uloženo nechati varhany „znalcem“ prohlédnout, po týdnu již jel jsem do Prahy k panu profesoru Förstroví²⁹⁸ na poradě, kde najíti dovedného a levného varhanáře. Později byla však práce zadána panu Josefu Koblrovi,²⁹⁹ varhanáři v Lomnici u Jíčina, za 1696 zlatých, který byl varhany v adventě 1884 postavil a roku 1885 dokončil a odvedl, což také letopočtem na varhanách nahoře poznamenáno jest. Kvůli novým varhanám musel býti i starý velmi malý kůr rozšířen,^(*) takže nyní nejen zpěváci většního pohodlí zde nalézají, ale i pro lid dosti místa zbývá. Od roku 1884 přestala se provozovati tzv. hudba figurální, ale pěstuje se zpěv chorální a mše vokální.

Dne 27. května 1884 udílel nejdůstojnější pan biskup královéhradecký Jan Hais svátost svatého břimování.

Břimování

^(*) Kuželkové zábradlí ze starého, použito opět k novému. Při kopání základů pro podezdívku pro oba sloupy přišlo se v hloubce 1,2 m na zachovalou cihlovou dlažbu bývalého kostela.

Pohled ke kostelu sv. Jakuba v Kopiclně, počátek 20. století.

Školní rok 1885–86

Pětitřídní škola s pobočkou při páté třídě. Počet dítek 468. Počet svazků ve školní knihovně 329. Na místo podučitele pana Josefa Bernarda dosazen sem pan Alois Macoun. K návrhu řídicího učitele stalo se usnesení v místní radě školní (24. října 1885) vypláceti každému třídnímu učiteli pět zlatých ročně na koupení křídly houby, inkoustu pro děti aj.

*Změny v učitel-
telském sboru*

Dne 15. dubna 1886 zemřela po krátké nemoci velmi pilná a od svých žáků milovaná učitelka slečna Eleonora Bidlová. Dne 18. toho měsíce měla slavný pohřeb (na květnou neděli odpoledne), jehož se zúčastnily veškeré korporace zdejšího města, školní mládež, učitelstvo domácí i přespolní. Nebožka, ač silně nedoslýchala, dodělala se svojí neúmornou pilností výsledků znamenitých. Byla dcerou učitele, dva její bratři, dva švagrové a tři synovci jsou taktéž učiteli. Budiž čest památce její.

*Úmrtí učitel-
ky Eleonory
Bidlové*

Dne 1. května nastoupila na místo zemřelé Elišky Bidlové slečna Julie Karpašová jako prozatímní učitelka. Pomýšlí se na otevření pobočky při čtvrté třídě. Místní školní rada povoluje na nábytek do této třídy náklad 100 zlatých. Vyučování ručním pracím svěřuje se industriální učitelce, slečně Terezii Kubinové. 27. 8. 1886, č. 2258/o. š. r.³⁰⁰

*Nastoupení
nové učitelky*

Školní rok 1886–87

Pětitřídní škola s dvěma pobočkami, dětí 470, v knihovně svazků 346. Čtvrtá třída přeplněna. Jest tam 134 žáků. C. k. okresní školní rada nařizuje v této třídě polodenní vyučování potud, pokud veveslavná zemská školní rada se zřízením pobočky nerozhodne.

Začátek školního roku, změny

Slečna Julie Karpašová def. učitelkou (1. 9. 1886, č. 22937/z. š. r.). Veveslavná c. k. zemská školní rada povolila, aby od 1. ledna 1887 byla při čtvrté třídě prozatímná pobočka zřízena (3. 11. 1886, č. 29450/z. š. r.). Od 1. ledna 1887 zvyšuje se remunerace³⁰¹ za ruční práce na 147 zlatých.

Taktéž zde poznamenati sluší, že roku 1886 a 1887 obec Kopicldněnská dala nemalým nákladem postavit železný potrubí k vodovodu z Neživé a voda zavedena také ke škole. Posud zde u školy pitné vody nebylo a byli jsme nuceni bráti vodu z fary.

Vodovod ke škole

Detail nástropní malby v kostele sv. Jakuba.

Školní rok 1887–88

Dítěk jest 496

V knihovně svazků 381. Zavadějí se do škol psací sešity jednotné lineatury. Alois Macoun definitivním podučitelem vnesením 5. září 1887, č. 30649/z. š. r. Toho roku jest opravena malba v kostele, roku 1888 zřízen nový hlavní oltář a v den sv. Jana Křtitele slavně spolu s varhanami vysvěcen.

Knihovna

Pokud se ze staré *Zlaté knihy* zdejší školy, později ze zápisníku místní školní rady zjistiti dalo, obdrželi úroky z konrádovské školní nadace následující žáci:

Konrádovská nadace

Obecní starosta

<i>Jan Blecha</i>	<i>roku</i>	
	1858	<i>Machačny František, Kopecská Filomena</i>
	1859	<i>Jan Čejka, Josefa Fišerová</i>
–	1860	<i>Sluka František, Svobodová Marie</i>
–	1861	<i>Smolík Josef, Poříčká Františka</i>
<i>Josef Straka</i>	1862	<i>Josef Kovářik, Anna Žalmanová</i>
–	1863	<i>Hanáek František, Hlabolíkova Františka</i>
–	1864	<i>Mrklovská Filomena, Sedlatý Josef</i>
<i>František Vávra</i>	1865	<i>Josef Kubín, Anna Dundová</i>
<i>Ferdinand Dvořáček</i>	1866	
–	1867	<i>Machačny Jan, Malý Alois</i>
–	1868	<i>Šulc Bobumil, Vitvarová Alžběta</i>
–	1869	<i>Vrabcová Františka, Horká Marie</i>
<i>František Valenta</i>	1870	
–	1871	
–	1872	
–	1873	<i>Josef Vavrouš</i>
–	1874	<i>Jan Svoboda, Růžena Pekárková</i> 11. 12. 1877
–	1875	<i>Krámský Antonín, Tůmová Marie</i>
–	1876	<i>Pižl Rudolf, Pospíšilová Marie</i> } 16. 12. 1877
–	1877	<i>Forman František, Horník František</i> }
–	1878	<i>František Knížek, Marie Vaňková</i> }
–	1879	<i>Antonín Kopecký, Josef Marek</i> } 18. 10. 1880
–	1880	<i>Forman František, Lachmanová Anna</i>
–	1881	<i>Šmejdová Františka, Nováková Josefa</i> } 22. 12. 1881
–	1882	<i>Chochola Jan, Julie Šmejdová</i> 18. 12. 1882
–	1883	<i>Piž Alois, Marie Ebrlová</i>
–	1884	<i>Marie Vaňková, Václav Filípek</i> } 22. 10. 1885

<i>František Valenta</i>	1885	<i>Františka Novotná, František Kubín</i>	}	7. 11. 1887
„,-	1886	<i>Josef Kubín, Anna Kovaříková</i>		
„,-	1887	<i>Františka Novotná, Bernard Havlík</i>		
„,-	1888	<i>Smolík František, Karolína Roudná</i>		
<i>Jan Vávra</i>	1889	<i>Plubař František, Koříneková Františka</i>	}	5. 7. 1889
„,-	1890	<i>Kořínek Stanislav, Kubinová Marie</i>		
„,-	1891	<i>Karel Šmejda, Marie Rejfová</i>		1891
„,-	1892	<i>František Štěpánek a Marie Vavroušková</i>		1892
„,-	1893	<i>Anna Lembergová a Marie Vondrážková</i>		1893
„,-	1894	<i>Bedřich Škaloud a Růžena Šabatová</i>		1894
„,-	1895	<i>Jaroslav Kubín a Marie Vavroušková</i>		1895
<i>Václav Chvalovský</i>	1896	<i>Marie Košťáková a Marie Vohnoutová</i>		1896
„,-	1897	<i>Františka Tomíčková a Josef Rejř</i>		1897
„,-	1898	<i>Josef Svobora a Marie Marková</i>		1898
<i>František Vyčítal</i>	1899	<i>Jan Hubalovský a Aloisie Černá</i>		1899
„,-	1900	<i>Václav Kořínek a Anna Adamcová</i>		1900
„,-	1901	<i>František Bureš a Aloisie Hadincová</i>		1901
„,-	1902	<i>Josef Žebra a Marie Šmejdová</i>		1902
„,-	1903	<i>Jan Adamec a Marie Chocholová</i>		1903
„,-	1904	<i>Marie Plocarová a Marie Šejková</i>		1904

Podílení žáků z této tak vzácné nadace dělo se až do roku 1869 při výroční zkoušce v nejvyšší třídě žákům ze školy již vystupujícím. Od roku pak 1870 děje se toto podílení jednou za 2–3 roky na radnici nebo pouze v soukromí, aniž by se vždy k tomu hledělo, je-li žák tak znamenité odměny hoden, čili nic, čímž morální účinek této fundace, jakož i šlechtetný úmysl země fundátora nazmar přichází. Viz o tom konferenční protokol ze dne 2. listopadu 1885 a ze dne 2. prosince 1887.

*Odměny
žákům*

Roku 1887 obnovena nástěnná malba v zdejším chrámu Páně prací pana Jos. Nejedlého, malíře z Nového Bydžova. Roku 1888 pak postaven nový hlavní oltář, který zhotovil pan Josef Krejčík³⁰² sochař a řezbář v Praze. Oltář byl posvěcen spolu s novými varhanami dne 24. června 1888. Provedena vokální mše *Sancti Laurentii* od Hrušky.³⁰³

*Oltář
a varhany
kostela
sv. Jakuba*

Školní rok 1888–89

počet školních dítek 513

Veleslavná c. k. zemská školní rada povolila, aby při páté třídě s jednou definitivní pobočkou zřízena byla druhá prozatímní pobočka pro dívky, vynesení zemské školní rady, 20. října 1888, č. 38809. Třída ta umístěna v rohovém domě v přízemí č. domu 52 a ustanovena tam učiti slečna Anna Šádková z Nové Paky. Vyučovati se počalo dne 1. prosince 1888.

Pátá třída

Poněvadž již čtyři třídy v najmutých místnostech se nalézají, pomýšlí se na stavbu nové školní budovy a činí se k tomu potřebné přípravné kroky. Z příčiny té zabývala se dne 14. listopadu 1888 společná komise vyhledáním příhodného stavebního místa. Vyhlédnuto pro stavbu tu prázdné místo naproti nynější škole, kde dříve stará škola stávala, a usneseno zde postavití dům o šesti třídách. Počátkem roku školního 1888–89 byl počet žáků 513.

Přípravné práce pro stavbu nové školy

Zavedeny sešity jednotné liniatury ústředního spolku učitelského.

V památný den čtyřicetiletého nastoupení trůnu jeho c. k. apoštolského Veličenstva Františka Josefa I. dne 2. prosince 1888 obcovaly školní dítky slavným službám Božím, načež v učebnách po výkladu památného toho dne přednesly některé příležitostné písně a deklamace. Na oslavení toho dne pořádána sborem učitelským ve prospěch školních pomůcek akademie, která vynesla čistých 28 zlatých 75 krejcarů. O silvestrovské zábavě k témuž účelu vytěženo 7 zlatých. Za to pořízen pro školu sádrový model lidského trupu a ostatní dáno na sešity chudým žákům.

Výročí nastoupení Františka Josefa I. na trůn

Dne 6. února 1889 zúčastnila se školní mládež smutečních služeb Božích za zemřelého korunního prince a následníka Rudolfa.³⁰⁴

Částky 20 zlatých věnovaných škole občanskou záložnou zdejší použito částečně na zakoupení napodobených draho-kamů a z části na papír pro chudé žáky.

Dary

Školní rok 1889–90

žáků 501

V listopadu 1889 dala místní školní rada navézti do školní zahrady lepší půdy (hlíny od sv. Jana) pro ovocnou školku a žáci 5. A třídy pod dozorem řídícího a třídního učitele přesadili do této pláňata z dosavadního místa, kde pro mokro a špatnou půdu nikterak dařiti se nechtěly.

Školní zahrada

Od 1. prosince 1889 dostávají chudí žáci v poledne polévku, která se z dobrovolných dárků vaří v kuchyňce vedle 5. A třídy.

Na místě slečny Anny Šádkové ustanovena v 5. C třídě prozatímní podučitelkou slečna Anna Brunclíková. Od 1. prosince vyučuje ženským ručním pracím slečna Anna Kotyková.

Změny v učitelském sboru

V měsíci dubnu a květnu oštěpili žáci 5. třídy za dozoru a pomoci řídícího učitele přes 60 pláňat ve školní zahradě druhy vesměs ušlechtilými.

Občanská záložna darovala opět na učební pomůcky 25 zlatých. Bohoslovec pan František Knížek namaloval obraz pro školu šlechetného dobrodince Konráda.³⁰⁵

Dary

Budova obecné školy, postavené v roce 1897 na místě nejstarší kopidlenské školy.

Školní rok 1890–91

Vedle vysokého výnosu ze dne 15. září 1890, č. 25161/z. š. r., byl dosavadní řídicí učitel v Kopidlně, pan Josef Křídlo, přeložen za řídicího učitele do Železnice, kde ještě učil a školu řídil nějakou dobu, pak šel do Jičína do pense. Tam zemřel 13. září 1909.

Přeložení řídicího učitele Josefa Křídla

Jan Urban,³⁰⁶ řídicí učitel v Železnici, byl veleslavnou c. k. zemskou školní radou na základě § 16 zákona ze dne 19. prosince 1875, č. 86/z. z., přeložen z příčin služebních na místo řídicího učitele při obecné škole v Kopidlně. Místo své nastoupil dne 1. října 1891.

Jan Urban jmenován řídicím učitelem v Kopidlně

Škola v Kopidlně jest pětiletá, májc při čtvrté a páté třídě dvě odbočky pro dívky. V budově školní jsou tři třídy, v radnici také tři, pro jednu třídu jest najata místnost v domě pana starosty Jana Vávry.

Škola a její umístění

Na škole působí tyto učitelé a učitelky:

Jan Urban, řídicí učitel, narodil se ve Smidarech dne 20. dubna 1839. Po předpravném vzdělání na nižších reálných školách vstoupil do českého dvouřokého ústavu ku vzdělání učitelů v Praze, kdež nabyl způsobilosti učitelské pro hlavní školy dne 13. července 1857. Působil jako podučitel tři roky, a to v Lošanech u Kolína osm měsíců, v Kouřimi jeden rok a čtyři měsíce, na německé farní hlavní škole v Dobřanech jeden rok. Na farní hlavní škole ve Vysokém působil jako druhý učitel a ředitel kůru jedenáct let, v Železnici byl řídicím učitelem a ředitelem kůru devatenáct roků.

Jan Urban (životopis)

Do pense šel 1. 12. 1904. Zůstal ředitelem kůru do 3. února 1914, až byl obtížen šedým zákalem očním. Zemřel po zánětu pohrudnice 26. 4. Převezen a pochován v Železnici 28. 4. 1914. Milý kolega! 14. 6. 1914.³⁰⁷

Pan František Šorm,³⁰⁸ učitel, narozený dne 11. ledna 1855 v Rožďalovicích, navštěvoval obecnou školu v Rožďalovicích, nižší reálku v Jičíně. Vysvědčení dospělosti nabyt dne 21. července 1872 v Jičíně, vysvědčení způsobilosti 25. dubna 1875 v Olomouci. Za podučitele ustanoven do Markvartic dne 11. října 1872, č. 12469, do Kopidlna dne 17. září 1873, č. 14349. Učitelem v Kopidlně se stal vynesemím veleslavně c. k. zemské školní rady ze dne 19. září 1875, č. 18515.

František Šorm

Pan Jaroslav Kurka,³⁰⁹ učitel, narozený v Libáni dne 28. května 1858, navštěvoval nižší reálku v Jičíně od roku 1869 do roku 1872, vyšší reálku v Praze od roku 1872 do roku 1875, v školním roce 1875–76 byl výpomocným podučitelem v Železnici, 1876–77 na ústavě ku vzdělání učitelů v Jičíně, kdež nabyl vysvědčení dospělosti. Dekretem ze dne 26. října 1877, č. 1513/o. š. r., byl jmenován zatímním podučitelem v Libáni, od 1. listopadu 1877 zatímním podučitelem v Kopidlně a dekretem ze dne 24. října 1878, č. 13228, definitivním podučitelem zde. Vysvědčení z Hradce Králové ze dne 31. října 1882 prokazuje jeho způsobilost učitelskou. Dekretem ze dne 20. prosince 1884, č. 31032, byl jmenován učitelem kopidlenským.

*Jaroslav
Kurka*

Slečna Julie Karpašová, narozená dne 20. března 1861 v Brně na Moravě, chodila do školy obecné od 1. října 1867 do 14. srpna 1874, do školy měšťanské od 1. října 1874 do 31. července 1877 v Jičíně. Od roku 1877 do roku 1881 vzdělávala se na c. k. českém ústavě učitelek v Praze a podnikla v měsíci červnu 1881 zkoušku dospělosti. Konavši potom jako zatímní mladší učitelka výnosem ze dne 12. září 1881 a co definitivní mladší učitelka výnosem ze dne 7. června 1882 službu na škole obecné v Jičíně celkem po dvě léta, podnikla v měsíci listopadu 1883 zkoušku způsobilosti před c. k. zkušební komisí pražskou, načež dále působila do 30. dubna 1886 na obecné škole v Jičíně. Dne 29. dubna 1886 ustanovena zatímní a dne 1. září 1886 definitivní učitelkou na obecné škole v Kopidlně.

*Julie
Karpašová*

Slečna Barbora Doubková narodila se dne 14. září 1866 v Praze. Po přípravném vzdělání na škole měšťanské v Jičíně vstoupila do ústavu ku vzdělání učitelek v Praze, kdež podrobila se v měsíci červnu roku 1885 zkoušce dospělosti. Výnosem slavné c. k. okresní školní rady v Jičíně ze dne 24. srpna 1885, č. 3032, ustanovena byla zatímní podučitelkou v Železnici. Odtud přesazena výnosem ze dne 29. dubna 1886, č. 1278/o. š. r., na všeobecnou školu v Jičíně. V měsíci květnu 1888 podnikla zkoušku způsobilosti pro školy obecné. Výnosem veleslavné c. k. zemské školní rady ze dne 31. srpna 1888, č. 33101, ustanovena definitivní podučitelkou v Jičíně. Odtud přesazena začátkem školního roku 1890–91 za dočasnou učitelku a výnosem veleslavné c. k. zemské školní rady 27. ledna 1891, č. 1575/z. š. r., ustanovena definitivní učitelkou na obecné škole v Kopidlně.

*Barbora
Doubková*

Pan Josef Endrys,³¹⁰ narozený dne 9. října 1861 ve Velhošti, okres jičínský, začal chodit do školy obecné dvoutrídni v Hradištku roku 1867. Od roku 1873 do roku 1875 chodil do páté třídy obecné školy a do první třídy měšťanské školy v Jablonci nad Nisou, od 16. září 1875 do 15. července 1879 do čtyř tříd nižší reálné školy v Jičíně. Od 16. září 1879 do 15. července 1883 byl na ústavě ku vzdělání učitelů v Jičíně, kde podrobil se zkoušce dospělosti. Dekretem ze dne 31. srpna 1883, č. 4145/o. š. r., ustanoven zatímním podučitelem při obecné škole v Kopidlně. V říjnu 1885 vykonal zkoušku způsobilosti učitelské před c. k. zkušební komisí v Jičíně. Dekretem veleslavné c. k. zemské školní rady ze dne 28. dubna 1886, č. 8429, ustanoven skutečným podučitelem v Kopidlně. Přísahu služební složil dne 12. května 1886.

Josef Endrys

Slečna Anna Kotyková, industriální učitelka, narodila se v Jičíně dne 22. února 1866. Zde navštěvovala školu obecnou, trojtrídni měšťanskou a posléze školu pokračovací. Na to navštěvovala český Výrobní spolek³¹¹ v Praze a podrobila se roku 1886 jako externistka zkoušce způsobilosti z ručních prací ženských. Roku následujícího byla pomocnou podučitelkou v Dolním Bousově, dva roky industriální učitelkou v Rožďalovicích, dne 1. prosince 1889 byla jmenována industriální učitelkou v Kopidlně.

Anna Kotyková

Pan Alois Macoun, mladší učitel, narodil se dne 19. dubna 1864 ve Voseku u Sobotky. Navštěvoval obecnou školu v Sobotce od roku 1869 do roku 1876, od roku 1876 do roku 1877 obecnou školu v Mímoní, od roku 1877 do roku 1879 průmyslovou školu v Mladé Boleslavi, od roku 1879–1880 třetí třídu nižší reálné školy v Jičíně, od roku 1880–1884 byl na učitelském ústavě v Jičíně, kdež obdržel dne 26. června 1884 vysvědčení dospělosti. Od roku 1884 do roku 1885 působil jako zatímní podučitel v Osenicích, nato ustaven dne 1. září 1885 zatímním podučitelem v Kopidlně, dne 30. května 1886 zatímním podučitelem na dvoutrídni škole v Seleticích, kdež působil do 28. února 1887, v kteréž době odbyl v měsíci říjnu, totiž roku 1886, před c. k. zkušební komisí v Jičíně zkoušky způsobilosti učitelské. Od 1. března 1887 do 4. září 1887 působil zase jako zatímní podučitel v Kopidlně. Dne 5. září 1887 ustaven byl od veleslavné c. k. zemské školní rady definitivním podučitelem v Kopidlně.

Alois Macoun

Sbor učitelský pořádal dne 23. listopadu 1890 pěvecko-hudební produkci a dne 11. ledna 1891 „dýchánek“ ve prospěch chudých dětí školních a na opatření učebních pomůcek pro školu kopidlenskou. Učitelstvo drahorazské, jičínovské, běcharské a bučoveské, pak pánové Kotlář ze Pšovsi, Míšek z Kopidlna a Mladějovských z Cholenic ochotně spoluúčinkovali. Čistý výtěžek byl 25 zlatých a 29 zlatých a 32 krejcarů.

Pěvecko-hudební produkce, dýchánek

Místní ctěný Spolek sv. Václava udílel polévkové obědy 140 chudým dítkám školním ode dne 10. prosince 1890 do dne 24. března 1891. Celkem rozdáno bylo 11 620 porcí a vydáno na hotovosti 93 zlatých 84 krejcarů. Spolek čítá 64 členy.

Polévkové obědy

Dne 13. února a 3. března 1891 konal c. k. okresní školní inspektor pan Josef Novák inspekci ve zdejší škole.

Inspekce

Ctěná občanská záložna města Kopidlna věnovala dne 16. dubna 1891 na zakoupení učebních pomůcek pro zdejší školu 20 zlatých. Za tuto částku opatřil učitelský sbor tyto pomůcky:

Dar občanské záložny

čtyři zeměpisné tabulky, prales v Jižní Americe, jeskyně Postojna,³¹² Jeruzalém, pyramidy egyptské, po 1 zl. 4 zl.

Obrazy ku čtení od Fuksy³¹³ a Šváchy³¹⁴ 4 zl. 16 kr.

Obrazy k vyučování počtů 2 zl. 84 kr.

Pravopisné tabulky od Frumara³¹⁵ 6 zl.

dvě technologické tabulky, stav tkalcovský a zpracování lnu po 1 zl. 20 kr. 2 zl. 40 kr.

vycpaný krahujec _____ 60 kr.

Úhrnem 20 zl.

Dne 9. května 1891 konala se ve zdejší škole náboženská zkouška, jíž ku přání veledůstojného biskupského vikáře zdejšího, pana P. Ferdinanda Kopeckého³¹⁶ předsedal důstojný farář železnický, P. František Vohnout.

Zkouška z náboženství

Ku počtě vysokorodého pana hraběte Ervína Šlika³¹⁷ pořádal místní učitelský sbor dne 21. června 1891 pěvecko-hudební zábavu. Z čistého výnosu zábav z roku 1890–91 odvedl učitelský sbor místnímu Spolku sv. Václava 60 zl.

Zábava pěvecko-hudební

ctěnému předsednictví místní školní rady v Drahorazi na polévkové obědy pro chudou mládež téže školy 10 zl.

na potřeby školní pro chudé dívky školy kopidlenské 7 zl.

Dále byly koupeny pro školu tyto pomůcky: indukční přístroj za	5 zl. 90 kr.
<i>Pravopisné tabulky</i> od Frumara ³¹⁸ za	3 zl. 40 kr.
Hartinger, ³¹⁹ <i>Obrazy rostlin</i> na patnácti listech	16 zl. 84 kr.
<i>Obrazy živočichů</i> na dvaceti pěti listech	28 zl. 8 kr.
patnáct vycpaných ptáků	<u>11 zl. 90 kr.</u>
vycpaný ježek a lasička	1 zl.
čtyři technologické tabulky, vysoká pec, zpracování železa, lo-	
komotiva (dva listy) po 1 zlatém 20 krejcarech	4 zl. 80 kr.
Předplaceno: a) na <i>Stručný slovník pedagogický</i> ³²⁰	4 zl.
b) na <i>Mluvnické tabule</i> , Špaňhel, ³²¹	
Štefka, ³²² Viták ³²³	5 zl. 40 kr.
c) na dvacet listů <i>Nástěnného kreslení</i>	
od Josefa Vávry	<u>3 zl. _____</u>
Úhrnem	<u>161 zl. 32 kr.</u>

Učitel pan František Šorm³²⁴ daroval zdejší škole a) vycpaného krahujce, b) plán školní světnice, c) plán okolí, d) mapu okresu libáňského, e) mapu hejtmanství jičínského, f) mapu Čech, g) mapu mocnářství rakousko-uherského, h) diagram časový, ch) násobilku malou a velkou.

*Dar od pana
Františka
Šorma*

Slečna Julie Karpašová darovala škole a) diagram časový, b) rozdělení souše a vodstva, c) diagram panovnických rodů v Čechách, d) mapu Evropy, e) znázornění lidnatosti v rakousko-uherském mocnářství, f) velkou násobilku.

*Dar od slečny
Julie Karpa-
šové*

Pan Jaroslav Kurka³²⁵ nakreslil pro školu a) mapu Čech, b) mapu Moravy a Slezska, c) mapu mocnářství rakousko-uherského.

*Dar od
pana Jaro-
slava Kurky*

Pražský obchodník pan Hynek Votoček daroval zdejší chudé mládeži školní 540 sešitů psacích a kreslicích.

*Dar od p. H.
Votočka*

Za náhradu od vycpání věnoval škole učitel pan Josef Endrys³²⁶ sedm vycpaných ptáků.

*Dar od p.
J. Endrysa*

Pan Josef Křídlo, řídící učitel v Železnici, zaslal zdejší knihovně žákovské darem šestnáctý ročník obrázkového časopisu *Naši mládež*³²⁷ od J. V. Krátkého.

*Dar od p.
Josefa Křídla*

V měsíci květnu léta 1891 jmenován byl zdejší veledůstojný biskupský vikář, P. Ferdinand Kopecký,³²⁸ farářem na Veliši. Večer před odchodem jeho uspořádali zdejší a okolní učitelé k jeho počtě na rozloučenou zastaveníčko. Dne 1. června

*Odhod pana
vikáře na
Veliš*

1891 rozloučil se s námi, aby nový úřad svůj ve Veliši nastoupil. Školní mládež, učitelstvo, členové obecního zastupitelstva, rozliční spolkové a korporace, bandoria a četné davy lidu provázeli milovaného pastýře.

Dne 15. července 1891 ukončen byl školní rok 1890–91. Veškerá školní mládež shromáždila se ve svých třídách a šla se svými pány učiteli do chrámu Páně, v němž pan administrátor³²⁹ P. Jedlička Karel sloužil mši svatou. Po ní následoval ambrosiánský chvalozpěv, posléze rakouská národní hymna. Po mši svaté vrátili se žáci do školy, kdež jim rozdány byly školní zprávy a dáno napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.

*Ukončení
školního roku*

Detail pohledu na město Kopidlno s areálem kostela, děkanství a školy.

Školní rok 1891–92

Dne 29., 30. a 31. srpna 1891 konal se zápis školních dítek pro školní rok 1891–92. Nato dne 1. září započal školní rok 1891–92. Školní mládež byla vedena svými pany učitelí do chrámu Páně, kdež po vzývání Ducha svatého velebný pán, P. František Kuhn³³⁰ sloužil mši Svatou.

Začátek školního roku

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně výnosem ze dne 27. srpna 1891, č. 3907/o. š. r., přeložila slečnu Barboru Doubkovou, učitelku v Kopidlně, dočasně na místo učitelky při měšťánské dívčí škole v Jičíně.

Sl. Barbora Doubková přeložena do Jičína

Slečna Marie Sakařová, podučitelka v Sobotce, přeložena výnosem slavné c. k. okresní školní rady v Jičíně ze dne 26. srpna 1891, č. 3914/o. š. r., na místo učitelky v Kopidlně. Nastoupila dne 1. září 1891.

Sl. Sakařová ustanovena v Kopidlně

Slečna Marie Sakařová narodila se dne 19. listopadu 1866 v Sobotce. Zde navštěvovala šestitřídní obecnou školu. Roku 1879 dána byla na měšťánskou dívčí školu do Liberce, roku 1880–81 do třetí třídy Vyšší dívčí školy v Praze.³³¹ Na to strávila deset měsíců v České Lípě. Roku 1885 ustanovena výpomocnou podučitelkou v Sobotce. Zkoušce dospělosti učitelské podjala se co externistka na c. k. ústavě ku vzdělání učitelek v Praze roku 1887, dekretem číslo 2935 ustanovena zatímní podučitelkou v Dolním Bousově (1887), roku 1888, č. 3273, do Sobotky. Zkoušku způsobilosti odbyla v Jičíně roku 1889. Definitivní podučitelkou stala se 31. 7. 1890, č. 3740, a v roce 1891 přesazena na místo dočasné učitelky do Kopidlna, č. 3914. Přisahu složila dne 25. srpna 1890.

Její životopis

K žádosti místní školní rady kopidlenské ze dne 30. srpna 1891, č. 51/m. š. r., povolila slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně výnosem ze dne 2. září 1891, č. 3991/o. š. r., aby čtvrtek byl dnem prázdným místo dvou odpůldnů.

Čtvrtek dnem prázdným

Na uprázdněnou faru v Kopidlně jmenován byl farářem důstojný pán, P. Jan Macek, farář ve Slatinách. Přistěhoval se do Kopidlna, jsa churav, dne 30. září 1891. Prozřetelností nebylo mu souzeno mezi námi žítí, s námi se seznámiti. Zesnul v Pánu již dne 2. listopadu 1891. Čtvrtého dne doprovodili jsme jej ku hrobu. Odpočívej v pokoji!

Příchod a úmrtí faráře P. Jana Macka

<p>Vedle vysokého výnosu ze dne 4. října 1891, č.16663/z. š. r., nařídila slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně výnosem ze dne 13. října 1891, č. 4792/o. š. r., aby u dětí prvního školního roku na místě dosavadního ležatého písma psacího neodkladně zavedeno bylo na zkoušku „písmo stojaté“. Nařízení tomu ihned bylo vyhověno.</p>	<p><i>Písmo stojaté</i></p>
<p>Dne 29. října tohoto roku vykonali žáci a žákyně čtvrté třídy zdejší školy svatou zpověď a dne 30. října přistoupili ku svatému přijímání. Žáci a žákyně páté třídy byli u svaté zpovědi dne 12. listopadu a následujícího dne u svatého přijímání.</p>	<p><i>Zpověď, přijímání</i></p>
<p>Dne 28. října tohoto roku slavil pan hrabě Ervín Šlik³³² sňatek s princeznou Geginou z Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfürst.³³³ V ten den byla ve všech kostelích na hraběcím panství sloužena slavná mše Svatá.</p>	<p><i>Sňatek hraběte Ervína Šlika</i></p>
<p>Pan Rudolf Schneiberg, c. k. kontrolor v cukrovaru hraběte Ervína Šlika v Kopidlně, daroval zdejší škole vycpaného tchoře a kunu.</p>	<p><i>Tchoř darován a kunu</i></p>
<p>C. k. okresní školní inspektor pan Josef Novák konal dne 16. prosince 1891 a dne 23. února 1892 inspekci ve zdejší škole.</p>	<p><i>Inspekce³³⁴</i></p>
<p>Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně vyřizujíc zprávu inspekční o obecné škole v Kopidlně vzala na milé vědomí, že sbor učitelský učebné pomůcky rozmnožil a všemožně se stará, aby polévkových obědů školní mládeži se dostalo, což přípisem ze dne 1. března 1892 pod číslem 1224/o. š. r. učitelskému sboru oznámeno bylo.</p>	<p><i>Pochvalné uznání</i></p>
<p>Slavná místní školní rada opatřila nákladem 38 zlatých veliškou skříní pro uschování učebných pomůcek do kabinetu.</p>	<p><i>Skříně do kabinetu</i></p>
<p>Řemeslníci kopidlenští pořádali dne 10. února 1892 ples ve prospěch chudých dětí školních. Čistý výtěžek 15 zlatých odevzdali místnímu fondu Spolku sv. Václava.</p>	<p><i>15 zlatých darováno</i></p>
<p>Knihkupec pražský pan Hynek Votoček daroval chudé mládeži zdejší školy 450 různých sešitů ku psaní a 90 sešitů kreslicích.</p>	<p><i>Sešity darovány</i></p>
<p>Ctěná občanská záložna v Kopidlně věnovala zdejší škole 15 zlatých na rozmnožení učebných pomůcek.</p>	<p><i>Dar záložny</i></p>
<p>Dne 29. dubna a 27. června vykonali zdejší žáci a žákyně páté třídy zdejší školy svatou zpověď a přistoupili následujícího</p>	<p><i>Zpověď a přijímání</i></p>

dne ku svatému přijímání. Žáci a žákyně čtvrté třídy přijali svátost' pokání a nejsvětější svátost' oltářní dne 5. a 6. května a dne 30. června a 1. července.

Chudé mládeži školní bylo letos rozdáno 49 párů botek. K účelu tomu věnovali pan hrabě Ervín Šlik³³⁵ 50 zlatých, místní školní fond 20 zlatých 10 krejcarů, obecní kasa 24 zlatých 42 krejcarů, kasa chudých 2 zlaté 50 krejcarů.

*Obuv pro
chudou
mládež*

Z pokladny školního fondu bylo darováno na bavlnu a jiné potřeby k ručním pracím pro chudé dívky školní jako jiná léta 5 zlatých k rukoum industriální učitelky, slečny Anny Kotykové.

*Chudým
dívkám
na bavlnu*

Čtění Spolek sv. Václava udílel v době od 14. prosince 1891 do dne 2. dubna 1892 135 chudým školním dívkám polévkové obědy. Poděkování obstarával ochotně ml. učitel pan Alois Macoun. Na potřebnosti školské vydal spolek 49 zlatých 71 krejcarů, na obleky a obuv 25 zlatých 10 krejcarů.

*Polévkové
obědy a jiné
dary*

Na uprázdněnou faru v Kopidlně jmenován byl farářem důstojný pán, P. Josef Šádek,³³⁶ farář ve Vršcích. Dne 10. dubna 1892 přistěhoval se do Kopidlna. Zastupitelstvo obecní, učitelstvo se školní mládeží, úřednictvo hospodářské a z cukrovaru uvítalo duchovního pastýře na silnici nad „Sklípkem“. Žákyně Marie Velebilová, dcera pana účetního z cukrovaru, měla uvítací řeč, kterou napsal zdejší učitel pan Jaroslav Kurka.³³⁷

*Příchod pana
faráře*

Dne 2. května 1892 konala se ve zdejší škole náboženská zkouška, jíž předsedal veledůstojný pán, P. Ferdinand Kopecný,³³⁸ biskupský vikář, děkan na Veliši.

*Zkouška
z nábo-
ženství*

Dle sčítání lidu z roku 1891 má Kopidlna 2206, Cholenice 397 obyvatelů.

Počet obyvatel

Čtění spolek zdejších divadelních ochotníků věnoval čistý výtěžek z divadelního představení *Sírotčí peníze*, které se dávalo dne 18. dubna 1892, v částce 26 zlatých 10 krejcarů ve prospěch žákovské knihovny zdejší.

*Dar
divadelních
ochotníků*

Pan Adolf Rössler, ředitel cukrovaru hraběte Ervína Šlika v Kopidlně, daroval zdejší škole veliké sádrové poprsí Jana Amose Komenského.

*Poprsí
Komenského
darováno*

Přednosta stanice pan Hynek Jelínek daroval škole vycpanou divokou kachnu, poštolku, čejku a veverku. Pan František

Jiné dary

Krámský, zahradník u hraběte Ervína Šlika v Kopidlně, daroval na vycpání labut', pan František Noha, lesní na odpočinku v Rožďalovicích, čápa a bukače, pan František Valenta, lesní ve Mlejnici, dvě káně lesní, krahujce a čejku, hospodářský příručí, pan J. Kraupner, tchoře, datla strakapouda, krutihlava a několik drobnějších ptáků, mladší učitel, pan Alois Macoun, ledňáčka.

V neděli dne 3. července 1892 vívalo obyvatelstvo zdejšího města do středu svého k stálému pobytu majitele velkostatku, vysokorodého pána, Ervína hraběte Šlika,³³⁹ a jeho vznešenou choť, urozenou paní hraběnkou Geginu Šlikovou,³⁴⁰ kteří přijeli sem do svého zámku ze zámku Duino v Istrii. K důstojnému uvítání hraběcích manželů konaly se přípravy velkolepé. Stavěly se brány, město se okrašlovalo a ze všech domů vlály prapory. Na hranicích okresu libáňského uvítání byli hraběcí manželé okresním starostou panem Vovsem z Drahoraze, v lese Horkách nadlesním panem Hoffmannem, v Kopidlně starostou města panem Janem Vávrou. Zde sestoupili vznešení novomanželé i ostatní šlechta z povozů a za zvuku hudební kapely ubíralo se vznešené panstvo zvolna špalírem po náměstí ke kostelu. Ze všech stran dávána jim úcta a provolávána sláva od četně shromážděného občanstva. V místech, kde zabočil průvod do ulice ke kostelu, tvořili špalír žáci a žákyně školy kopidlenské se svými učiteli. Blíže chrámu Páně zaujaly pak místo družičky, které příchozím na cestu házely kytice a sypaly kvítí. U vchodu před kostelní zdí přednesla hraběcím manželům žákyně první třídy Berta Šormova dcera zdejšího učitele pana Františka Šorma,³⁴¹ tuto básničku, již napsal učitel pan Jaroslav Kurka:³⁴²

*Příchod
a uvítání
pana hraběte*

*„Vysoce urození novomanželé!
Srdéčka nám naplnila
plesem zpráva taková,
že ráčíte zavítati,
dnes do svého domova.
Hleďte, co se děti sešlo!
Každé mělo na prospěch,
pozorujte, jaká radost'
září z líček, očí všech!
Lásku naši mějte darem,
jazyk dětský neklame,*

*do starého sídla Šlíků
srdečně vás vítáme.
Pán Bůh rač milostem vašim
v každém kroku přáteli zdat,
byste v našem kraji žili
v blahu, štěstí, mnoho jar!“*

Něžně povznesená tato slova z úst útlého děvčátka pohnula hraběcími novomanželi k slzám a paní hraběnka objímajíc děvčátko, líbala je. U dveří chrámových stáli veškerí páni duchovní patronátu. Sbor učitelů zapěl na kůru dva sbory. A večer uspořádán byl průvod s lampiony podél rybníku k zámku, když v parku před budovou zámeckou zapěl mužský sbor pěvecký tři sbory. Nato vypalován byl na rybníce velký ohňostroj pražským ohňostrůjcem panem Hájkem.

Vysokorodý pan hrabě Ervín Šlík věnoval školním dítkám 50 zlatých, tj. padesát zlatých rakouského čísla,³⁴³ co odměnu za účastenství, jaké měly při jeho uvítání dne 3. července 1892 s přáním, aby z obnosu toho vypraven byl všem žákům a žákyním školy kopidlenské výlet neb jiná podobná ušlechtilá zábava, a eventuelní zbytek, aby připadl polévkovému ústavu pro zdejší chudou mládež školní.

Poněvadž dar tento odevzdán byl správě školy ve druhé polovici měsíce července, tedy o prázdninách, nebylo možno výlet se školní mládeží uspořádati. Sbor učitelů vyslovil pak v domácí konferenci dne 2. září 1892 přání, aby peníze od pana hraběte v plné částce připadly k dobru Spolku sv. Václava na opatrování polévkových obědů pro chudou školní mládež, čemuž prostřednictvím ředitele cukrovaru pana Adolfa Rösslera svolení se mu dostalo. Na to byly peníze (50 zlatých) pro Spolek sv. Václava do zdejší záložny uloženy.

Sbor učitelů poctěn byl od pana hraběte přípisem tohoto znění: „*Při příjezdu do Kopidlna dne 3. července tohoto roku dostalo se mně a choti mojí skvělého uvítání, které nás příjemně překvapilo a velmi mile došlo. Ježto jste i Vy náleželi k těm, již přítomností svou i školní mládeže přispěli ku zvýšení lesku slavnosti, kterou v milé paměti podržíme, vzdávám Vám tímto jménem choti své i svým srdečné díky za laskavou nám prokázanou pozornost.*

Na zámku Kopidlenském dne 15. července 1892.

Ervín hrabě Šlík m. p.“

*Dar pana
hraběte*

Poděkování

Úroky z konrádovské nadace obdrželi roku 1892 František Štěpánek a Marie Vavroušová.

*Konrádovská
nadace*

Dne 15. července 1892 ukončen byl školní rok 1891–92 službami Božími, chvalo zpěvem ambrosiánským a rakouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dáno napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.

*Ukončení
školního roku*

Studentstvo z Kopidlna a okolí pořádalo dne 14. srpna 1892 výlet do obory. Z čistého výtěžku věnováno bylo škole kopidlenské 8 zlatých, ze kterých dle usnesení domácí konference ze dne 2. září 1892, ad 7, zakoupena byla tabule *Znáznornění nejdůležitějších pojmu zeměpisných*, nákladem J. L. Kobra v Praze, za 3 zlaté (místo 3 zlatých 50 krejcarů). Zbývající částka, 5 zlatých, určena jest na knihovnu žakovskou.

*8 zlatých
škole
darováno*

Dočasně ustanovená učitelka, slečna Marie Sakařová, zproštěna byla výnosem slavné c. k. okresní školní rady v Jičíně ze dne 24. července 1892, č. 4297/o. š. r., další služby v Kopidlně koncem měsíce srpna 1892 a uloženo jí, aby na své místo definitivní podučitelky v Sobotce dne 1. září 1892 nastoupila. Slečna Barbora Šmídová, učitelka v Sobotce, byla přeložena dočasně na místo učitelky v Kopidlně výnosem slavné c. k. okresní školní rady v Jičíně ze dne 25. srpna 1892, č. 4776/o. š. r. Poněvadž slečně Barboře Šmídové byla výnosem slavné c. k. okresní školní rady v Jičíně ze dne 14. července 1892, č. 3805/o. š. r., do 1. března 1893 udělena dovolená, ustanovena na její místo výpomocnou podučitelkou v Kopidlně slečna Karla Rettrová z Jičína výnosem z 26. srpna 1892, č. 4093/o. š. r.

*Změna
ve sboru
učitelském*

Školní rok 1892–93

Dne 29., 30. a 31. srpna 1892 konal se zápis školních dítek pro školní rok 1892–93. Na to dne 1. září započal školní rok 1892–93. Školní mládež byla vedena do chrámu Páně, kdež po vzývání Ducha svatého byla přítomna slavné mši svaté, po níž zapěla rakouskou národní hymnu.

*Začátek
školního roku*

Na počátku školního roku 1892–93 bylo do školy vůbec přijatých 478, dle vyznání náboženského bylo 475 katolíků, 2 evangeličky, 1 židovka.

*Počet školních
dětí*

Školou povinných dětí ve školní obci bylo 505, do školy přijatých dětí ve školní obci bylo 478.

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně výnosem ze dne 20. září 1892, č. 5250/o. š. r., ustanovila slečnu Karlu Retrovou, výpomocnou vyučitelku v Kopidlně, zatímni vyučitelkou při obecné škole dívcí v Nové Pace a výnosem ze dne 20. září 1892, č. 4328/o. š. r., slečnu Miladu Livorovou výpomocnou vyučitelkou při obecné škole v Kopidlně.

*Změna ve
sboru učitel-
ském*

Slečna Milena Livorová narodila se v Žižkově dne 16. května 1872. Vzdělávala se od roku 1879–80 do roku 1886–87 v obecné a ve třech třídách školy měšťanské ve Vysokém Mýtě, pak do roku 1891–92 na c. k. českém ústavě ku vzdělání učitelek v Praze a podnikla v měsíci červenci 1892 zkoušku dospělosti s vyznamenáním (2. července 1892, č. 30). Dne 20. září 1892 byla ustanovena výpomocnou vyučitelkou v Kopidlně.

Životopis

Dne 18. října toho roku vykonali žáci a žákyně čtvrté třídy zdejší školy svatou zpověď a dne 19. října přistoupili ku svatému přijímání. Žáci a žákyně páté třídy byli u svatě zpovědi dne 20. října a následujícího dne u svatého přijímání.

*Zpověď
a přijímání*

Dne 19. listopadu tohoto roku slaveny nejvyšší jmeniny Jejího Veličenstva, naší nejmilostivější císařovny Alžběty³⁴⁴ slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž se veškeré učitelstvo se svojí školní mládeží zúčastnilo.

*Nejvyšší
jmeniny Její
Výsosti
císařovny
Alžběty*

Sbor učitelský pořádal o Vánocích se školními dítkami představení *Pastýřové betlémské*. Čistý výnos obnášel 34 zlatých 78 1/2 krejcarů.

*Dary škole
a mládeži
školní*

Tohoto roku zhotovili učitelé tyto pomůcky učebné: Slečna Julie Karpašová přehled států evropských a ceníky potravin a látek; pan František Šorn čtyři tabulky písma stojatého a ceník potravin; pan Alois Macoun jednu tabulku písma stojatého a názornou násobilku.

Místní školní rada dala podlepti dvacet vzorů nástěnného kreslení od Josefa Vávry a devět obrazů rostlin. Zřízení české obchodní dráhy věnovali chudé mládeži školní na psací potřeby 3 zlaté z čistého výtěžku plesu pořádaného dne 4. února 1893. Na rozmnožení učebních pomůcek bylo darováno 10 zlatých z hospodářského plesu, který dne 8. února léta 1893 byl pořádán. Ctěná záložna kopidlenská věnovala na učební pomůcky 15 zlatých. Pan Adolf Rössler, ředitel zdejšího cukrovaru, daroval 50 zlatých na zakoupení vhodných pomůcek přírodopisných ze sbírky pana profesora T. Kazbundy v Jicině.

Pan Josef Křídlo, řídící učitel na odpočinku v Jicině, zaslal zdejší knihovně darem několik ročníků *Školy a život*,³⁴⁵ dva ročníky *Národní školy*,³⁴⁶ 28 drobnějších spisů pro mládež a 1 zlatý na hotovosti. Mimo to zaslal sporných 20 zlatých, které občanská záložna v Kopidlně roku 1889 škole darovala.

Ve školním roce 1892–93 dostávalo od 12. prosince 1892 do 2. ledna 1893 108 dětí polévkové obědy, od 2. ledna do 20. března 1893 denně 120 dětí. Bylo tudíž celkem rozdáno 8256 porcí. Správcem podniku toho byl mladší učitel pan Alois Macoun.

Pan Jindřich Schiffner, kuchař u hraběte Ervína Šlika, daroval na polévkové obědy pro chudou školní mládež přes 60 kg jišky, škole pak věnoval sbírku koryšů, měkkýšů a ostnokožců, vycpaného roháče, poštolku a kachnu divokou.

Lesní, pan František Valenta, daroval zastřeleného jestřába, pan Hynek Jelínek, přednosta stanice, a učitel pan Josef Endrys³⁴⁷ několik ptáků na vycpání.

Chudé školní mládeži bylo rozdáno 51 párů obuvi. K účelu tomu přispěli:

Pan hrabě Ervín Šlik	50 zl.
Úrok	2 zl. 25 kr.
Místní školní fond	20 zl. 10 kr.
Pokladna chudých	2 zl. 50 kr.
Pokladna obecní	<u>26 zl. 13 kr.</u>
Úhrnem	100 zl. 98 kr

Na bavlnu a jiné potřeby k ženským ručním pracím pro chudé žákyně bylo z pokladny školního fondu darováno 5 zlatých.

Úroky z konrádovské nadace obdržely roku 1893 dvě žákyně z páté třídy, Anna Lembergová, dcera zdejšího mistra krejčovského Václava Lemberga, a Marie Vodrážková, dcera po mistru krejčovském Štěpánu Vodrážkovi.	<i>Nadace konrádovská</i>
Slavná místní školní rada dala zhotoviti do první třídy 40 nových lavic jeden m dlouhých. Psací desky jsou posunutelný, zeleně natřeny, ostatní části mají nátěr „na dubovo“.	<i>Nové lavice</i>
Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně nařídila výnosem ze dne 18. října 1892, č. 5174/o. š. r., aby řídicí učitel hleděl v první třídě <i>Filipova kreslení</i> zkusiti.	<i>Filipova kreslení</i>
U svatě zpovědi a svatého přijímání byli žáci a žákyně zdejší školy dne 13. a 14. dubna a dne 7. a 8. července.	<i>Zpověď a přijímání</i>
Ve školním roce 1892–93 zemřelo šest dítek školních.	<i>Úmrtí</i>
C. k. okresní školní inspektor, pan Josef Novák, konal prohlídku ve zdejší škole dne 1. února a 7. března 1893.	<i>Inspekce</i>
Dne 6. května 1893 konala se ve zdejší škole náboženská zkouška za předsednictví veledůstojného pána, P. Ferdinanda Kopeckého, biskupského vikáře a děkana na Velíši.	<i>Zkouška náboženství</i>
Dne 24. září 1892 konala se okresní konference v domě U Beránka v Jičíně o deváté hodině dopolední za školní rok 1891–92.	<i>Okresní konference</i>
Slečna Milada Livorová ustanovená výnosem ze dne 27. července 1893, č. 2465/o. š. r., zatímni podučitelkou v Sobotce. Výnosem slavné c. k. okresní školní rady v Jičíně ze dne 19. srpna 1893, č. 2206/o. š. r., ustanovena jest slečna Marie Vodičková výpomocnou podučitelkou v Kopidlně. Místo své nastoupila dne 1. září 1893.	<i>Změna ve sboru učitelském</i>
Dne 15. července 1893 ukončen byl školní rok 1892–93 službami Božími, chvalozpěvem ambrosiánským a rakouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dáno napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.	<i>Ukončení</i>

Školní rok 1893–94

Dne 29., 30. a 31. srpna 1893 konal se zápis školních dětí pro školní rok 1893–94. Na to dne 1. září započal školní rok 1893–94. Školní mládež byla vedena do chrámu Páně, kdež po vyzvání Ducha svatého byla přítomna slavné mši svaté, po níž zapěla rakouskou národní hymnu.

Začátek školního roku

Na počátku školního roku 1893–94 bylo dětí do školy vůbec přijatých 488, dle vyznání náboženského bylo 481 katolíků, 4 evangelíci a 3 židé.

Počet dětí školních

Školou povinných dětí ve školní obci bylo 510, do školy přijatých dětí ve školní obci bylo 488.

Dne 23. září 1893 konala se okresní učitelská konference v domě U Beránka v Jičíně o deváté hodině dopolední za školní rok 1892–93.

Okresní porada učitelská

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně ustanovila zdejší výpomocnou podučitelku, slečnu Marii Vodičkovou, zatímnou podučitelkou při obecné dívčí škole v Sobotce a přeložila výnosem ze dne 21. září 1893, č. 3193/o. š. r., slečnu Marii Sakařovou, podučitelku na dívčí škole v Sobotce, na místo učitelky při pětileté obecné škole v Kopidlně, kdež dne 1. října 1893 nastoupila.

Změna ve sboru učitelském

Veleslavná c. k. zemská školní rada povolila výnosem ze dne 7. září 1893, č. 22539/z. š. r., aby ve školním roce 1893–94 za příčinou přeplnění tříd žactvem polodenní vyučování v první a druhé třídě na obecné škole v Kopidlně na čas nejnutnější potřeby bylo zavedeno. Výnosem ze dne 30. října 1893, č. 29192/z. š. r., bylo opět povoleno vyučovati v těchto třídách celodenně.

Polodenní vyučování

Žáci a žákyně zdejší školy vykonali svatou zpověď v dnech 19. října 1893, 5. dubna a 3. července 1894 a přistoupili ku svatému přijímání dne 20. října 1893, 6. dubna a 4. července 1894.

Zpověď a přijímání

Dne 19. listopadu 1893 slaveny nejvyšší jmeniny Jejího Veličenstva, naší nejmilostivější císařovny Alžběty,³⁴⁸ slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž se veškeré učitelstvo se školní mládeží zúčastnilo.

Nejvyšší jmeniny Její Vysosti císařovny Alžběty

V úterý dne 24. dubna 1894, v památný den čtyřicetiletého jubilea sňatku Jejich Veličenstev, vedena byla veškerá školní mládež do chrámu Páně, kdež po skončených službách Božích zapěla rakouskou národní hymnu. Po návratu do školy byli žáci třídními učiteli upozorněni na význam slavnosti, jakož i na zásluhy císaře pána³⁴⁹ o země i národy mocnářství rakousko-uherského a na otcovskou péči, kterou školství nejmilostivěji věnovati ráčil.

*Čtyřicetileté
jubileum
sňatku Jejich
Veličenstev*

Od dědiců páně Rösslerových bylo zdejší knihovně žákovské darováno 31 svazků *Dědictví maličkých*³⁵⁰ a jedenáct svazků *Zlatých lístků*,³⁵¹ úhrnem 42 svazky. Do kabinetu školního darovali dědicové ti tato vycpaná zvířata – divokou kachnu, dva bažanty, straku, jedno káně lesní a jedno káně včelojeda, jednoho krahujce, holuba divokého, koloucha, tchoře a lašičku.

*Dary škole
a mládeži
školní*

Slavný okresní výbor v Libáni zaslal zdejší knihovně školní darem jeden výtisk Durychova spisu *Z českého ráje*.³⁵² Učitel mladší, pan Josef Endrys,³⁵³ věnoval škole Meidingerův článek. Pan J. Čermák, ingénieur v Jičíně, věnoval 5 zlatých, za něž měl býti koupěn věnec na rakev pana Rösslera, ku opatrování polévkových obědů pro chudou školní mládež.

Slavná místní školní rada zaplatila za vazbu knih do žákovské knihovny 6 zlatých 36 krejcarů, zřídila nově letní tělocvičnu s potřebným náradím, rozšířila zahradu školní směrem do dvora, opatřila 35 nových lavic do čtvrté třídy dívčí dle vzoru lavic v první třídě a dala plátnem podlepití a lištami opatření *Přehled dějin českých a rakouských* od Frumara³⁵⁴ a Urbáška.³⁵⁵

Ctěná záložna kopidlenská věnovala dne 18. března 1894 na učebné pomůcky 15 zlatých. Od slavné c. k. okresní školní rady v Jičíně obdržela zdejší škola zrcadlo rovné, duté a vypouklé, spis o včelařství a za 10 zlatých 62 krejcarů knih do žákovské knihovny. Paní Svobodová, vdova po c. k. inspektorovi, darovala učitelské knihovně spis *Skloňování cizích jmen v češtině* od Svobody.³⁵⁶

Chudé dívky školní byly od paní hraběnky a Spolku sv. Václava poděleny obuví a šatstvem. 57 párů obuvi bylo chudé mládeži školní rozdáno z peněžitých příspěvků od pana hraběte Ervína Šlika, z pokladny obecní a místního fondu školního: Z tohoto bylo též na bavlnu a jiné potřeby k ženským ručním pracím pro chudé žákyňe věnováno 5 zlatých.

- Polévkové obědy pod správou a dohledem učitele pana Františka Šorma se vařily od 29. prosince 1893 do 21. března 1894. Průměrně pro 128 dítek denně. Mimo to bylo jim rozdáno 850 housek *Polévkové obědy*
- Úroky z konrádovské nadace obdrželi dne 12. července 1894 Bedřich Škaloud, žák páté třídy, syn Josefa Škalouda, krejčího v Kopidlně, a Růžena Šabatová, žákyně páté třídy, dcera Františka Šabaty, zámečníka v Kopidlně. *Konrádovská nadace*
- Z peněz darovaných záložnou místní a ředitelem cukrovaru panem Adolfem Rösslerem pořízeny byly roku 1893–94 pro školu tyto učební pomůcky: dutý hranol a jehlan trojboký a čtyřboký z bílého plechu za 1 zlatý 15 krejcarů, skládací krychlový metr za 2 zlaté, obraz soba, vlka, bobra, lebek a chrupů a některé přístroje fyzikální za 25 zlatých 99 krejcarů, *Přehled dějin českých a rakouských* od Frumara³⁵⁷ a Urbáška³⁵⁸ (dvojmo) za 4 zlaté 40 krejcarů, vycpaný jestřáb (sameček), sokol stěhovavý, vrána popelavá, rak za 1 zlatý 50 krejcarů, jestřáb (samička) za 5 zlatých, lihový kahan, mramor bílý, karneol a achát po jedné straně broušený, plán Prahy, Brna a Vídně za 4 zlaté 98 krejcarů *Nové učební pomůcky pořízeny*
- Dne 24. července 1894 navštívil zdejší obecnou školu místodržitelství rada z Jičína pan Šafařík,³⁵⁹ prohlédnuv si třídy a kabinet. *Návštěva*
- C. k. okresní školní inspektor, pan Josef Novák, konal inspekci ve zdejší škole dne 17. října 1893 a dne 10. února 1894. *Inspekce*
- Slavná c. k. okresní školní rada vyslovila pochvalné uznání řídícímu učiteli Janu Urbanovi,³⁶⁰ P. Františku Kuhnovi,³⁶¹ učiteli Františku Šormovi³⁶² a celému učitelskému sboru. *Pochvalné uznání*
- Dne 22. května 1894 konala se ve zdejší škole zkouška ze svatého náboženství za předsednictví vededůstojného pána, P. Jana Tichého,³⁶³ biskupského sekretáře a faráře ve Slatinách. *Náboženská zkouška*
- Dne 13. března 1894 zemřel pan Adolf Rössler, ředitel cukrovaru Ervína hraběte Šlika³⁶⁴ v Kopidlně. Místní dozorce školní, dobrodinec a přítel mládeže školní i školy zdejší. *Úmrtí*
- Dne 1. července 1894 zemřel účetní zdejšího cukrovaru pan Antonín Velebil. *Místní dozorce školní*
- Místním dozorcem školním jmenován byl pan Adolf Kurz, hospodářský správce v Kopidlně.

V sobotu dne 14. července 1894 ukončen byl školní rok 1893–94 službami Božími, chvalozpěvem ambrosiánským a rakouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dáno napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.

*Ukončení
školního roku*

Radnice, výřez z fotografie z počátku 20. století.

Školní rok 1894–95

Dne 29., 30. a 31. srpna 1894 konal se zápis školních dítek pro školní rok 1894–95. Dne 1. září započal školní rok. Téhož dne byla školní mládež vedena do chrámu Páně, kdež po vzývání Ducha svatého byla přítomna mši svaté, po níž zapěla rakouskou národní hymnu.

*Začátek
školního roku*

Na počátku školního roku 1894–95 bylo dětí do školy vůbec přijatých 495, dle vyznání náboženského bylo 486 katolíků, 2 evangelíci, 7 židů.

*Počet dětí
školních*

Školou povinných dětí ve školní obci bylo 510, do školy přijatých dětí ve školní obci bylo 495.

Dne 22. září 1894 konala se okresní porada učitelská za školní rok 1893–94 v domě U Beránka v Jičíně o deváté hodině dopoledne. Program byl tento:

*Okresní
porada
učitelská*

- 1) Volba dvou zapisovatelů.
- 2) Jmenování náměstka předsedova.
- 3) Nález c. k. okresního školního inspektora u příležitosti dohlídek ku školám.
- 4) O vyučování zpěvu na obecných školách (pojednání a rozbor).
- 5) Volba stálého výboru.
- 6) Volba komise knihovny.
- 7) Zpráva komise učitelské knihovny okresní.
- 8) Volné návrhy.

Dne 4. října 1894 slaveny byly nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře pána Františka Josefa I.,³⁶⁵ a dne 19. listopadu nejvyšší jmeniny Jejího Veličenstva, naší nejmilostivější císařovny Alžběty,³⁶⁶ slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž se místní, drahorazské i bučoveské učitelstvo se školní mládeží zúčastnilo. Po skončených službách Božích zapěli všichni přítomní velebně rakouskou národní hymnu.

*Nejvyšší
jmeniny Jejich
Veličenstev*

Ke konci měsíce listopadu 1894 onemocnělo mnoho školních dětí, nejvíce z nižších tříd, spalničkami. Za tou příčinou nařídil místní obvodní lékař pan MUDr. Vyčítal, aby vyučování školní v první třídě na dobu od 1. do 16. prosince, ve druhé třídě na dobu ode dne 29. listopadu do dne 9. prosince, ve třetí třídě na dobu od 9. do 16. prosince bylo zastaveno.

*Spalničky
mezi školní
mládeží*

Nemoc tato řádila mezi mládeží školní od polovice měsíce listopadu téměř do polovice měsíce února roku 1895, byla tudíž návštěva školní té doby slabá.

Místodržitelství rada a okresní hejtman v Jičíně pan Václav Šafařík³⁶⁷ byl dne 1. ledna 1895 Jeho Excelencí panem c. k. ministrem vnitra přesazen do Chrudimě a c. k. okresní hejtman ve Dvoře Králové pan Felix Buchner, který Jeho c. a k. apoštolským Veličenstvem vyznamenán byl titulem a charakterem c. k. místodržitelství rady, přeložen byl do Jičína.

*Změna
v předsednictví
slavné c. k.
okresní školní
rady*

Jeho císařská a královská Výsost nejosvícenější pan arcivévoda Albrecht³⁶⁸

zemřel v Arko dne 18. února 1895 o jedné hodině odpoledne. Tuto každého věrného Rakušana zdrcující zvěst přinesly Pražské noviny dne 19. února 1895. Staříčský maršálek velkého knížete Karla,³⁶⁹ veliký syn, vítěz u Navary a Custozy, urván byl chladnou rukou smrti po více než šedesátiletých věrných službách císaři a vlasti. Truchlivá a bolestná tato zpráva shromáždila náš učitelský sbor dne 23. února k mimořádné poradě, aby dán byl výraz bolným citům, jež prýští ze srdcí jeho i všech upřímných a věrných poddaných žijících pod dobrotivou a otcovskou vládou Jeho c. a k. apoštolského Veličenstva, císaře Františka Josefa I. V pondělí dne 25. byli všickni žáci zdejší školy zpraveni o úmrtí člena nejjasnějšího panujícího rodu, pana arcivévody Albrechta. Slavné činy a nehynoucí zásluhy jeho o vlast byly jim líčeny a láska k vlasti a oddanost k panujícímu rodu císařskému, jakož i city vlastenecké a loajální v nich buzeny a pěstovány. V úterý dne 26. zúčastnila se veškerá školní mládež, učitelstvo, členové městského zastupitelstva, místní školní rady a jiných korporací zádušních služeb Božích sloužených za Jeho císařskou a královskou Výsost.

Čest nehynoucí budiž památce jeho!

Žáci a žákyně zdejší školy vykonali svatou zpověď a přistoupili ku svatému přijímání v dnech 8. a 9. listopadu 1894, 30. dubna a 1. května, 4. a 5. července 1895.

*Zpověď
a přijímání*

C. k. okresní školní inspektor pan Josef Novák konal inspekci ve zdejší škole dne 12. ledna a 5. dubna 1895.

Inspekce

Dne 14. května 1895 konala se ve zdejší škole zkouška ze svatého náboženství za předsednictví veledůstojného pána P. J. Tichého,³⁷⁰ biskupského sekretáře a faráře ve Slatinách.

*Nábožen-
ská zkouška*

Zákonem zemským ze dne 13. května 1894 změněny byly některé paragrafy týkající se právních svazků učitelstva veřejných škol národních v Království českém. Místní obce, v nichž školy jsou, rozdělují se dle počtu obyvatelstva na pět tříd s ročním základním služným 800 zlatých, 700 zlatých, 550 zlatých a 500 zlatých. Definitivní učitelé mají nárok na zvýšení služného po prvních pěti letech o 50 zlatých. Obdobným způsobem zvyšuje se jim služné po každém dalším pětiletí služebním tak, že druhé, třetí a čtvrté zvýšení činí po 100 zlatých, páté a šesté po 50 zlatých.

*Nové
upravení
platů
učitelských*

Kopidlno, majíc přes 2000 obyvatelů, vřaděno jest do čtvrté třídy se služným učitelů 550 zlatých, podučitelů 450 zlatých.

Slavná c. k. okresní školní rada v Jicíně darovala do žakovské knihovny spis *Císařské i královské hrady a zámky*³⁷¹ a *Povídky* od Marie Pape-Carpantierové³⁷² a škole Kozennovu³⁷³ *Mapu Moravy a Slezska*³⁷⁴ v ceně 4 zlatých 50 krejcarů. Firma Votoček darovala 910 dvoukrejcarových sešitů pro chudé žáky.

*Dary škole
a mládeži
školní*

Školní dozorce pan Adolf Kurz daroval dvanáct párů punčoch pro nejhudší a nejpilnější dívky.

Slavná místní školní rada zakoupila pro místní učitelskou knihovnu šest spisů hospodářských od Josefa Dumka,³⁷⁵ pro školu kružidlo za 1 zlatý 50 krejcarů, Holubovy *Centky různého zboží* atd. za 2 zlaté, dva obrazy Jeho Veličenstva pro druhou a čtvrtou třídu chlapeckou po 4 zlatých 50 krejcarech, říšský prapor za 5 zlatých a opatřila do páté třídy dívčí nové školní lavice. Ctěná občanská záložna kopidlenská věnovala na učebné pomůcky 20 zlatých.

Od paní hraběnky a Spolku sv. Václava byly chudé školní dívky poděleny obuví a šatstvem. Z peněžitých příspěvků od pana hraběte Ervína Šlika z pokladny obecní a místního školního fondu bylo opatřeno a chudým dítkám rozdáno 58 párů obuvi. Z místního fondu školního bylo na bavlnu a jiné potřeby k ženským ručním pracím pro chudé žákyně věnováno 5 zlatých.

Polévkové obědy pod vedením a dohledem učitele pana Františka Šorma³⁷⁶ se vařily od 2. ledna 1895 průměrně pro 125 dětí denně. Mimo to bylo jim rozdáno 1540 housek.

*Polévkové
obědy*

Úroky z konrádovské nadace obdrželi na konci školního roku 1894–95 Jaroslav Kubín, žák páté třídy, syn Františka Kubína hrobníka v Kopidlně, a žákyně páté třídy Marie Vavroušová, dcera Františka Vavrouše, kožešníka v Kopidlně.

Konrádovská nadace

Ze zbývajících peněz ze hry *Pastýřové betlémské* koupeno patnáct obrazů stromů za 19 zlatých 20 krejcarů, brožurky *Arcivévoda Albrecht a Hry jarého věku*⁵⁷⁷ od Kozáka³⁷⁸ za 63 krejcarů, Holubovy *Ceníky různého zboží, náčiní a plodin hospodářských, nábytku a výtah nejdůležitějších zákonů hospodářských*, celkem šest tabulí za 2 zlaté 8 krejcarů, třetí díl *Stručného slovníku pedagogického*³⁷⁹ za 2 zlaté 50 krejcarů, desky a vazba 70 krejcarů. Za vycpání tetřívka, kachny lžičáka, lelka, dlaska, strnada, veverka, křečka, hranostaje i s dopravními výlohami 4 zlaté 91 krejcarů.

Nové učebné pomůcky pořízeny

Z peněz (20 zlatých), které slavná občanská záložna v Kopidlně na učebné pomůcky škoie darovala, byly koupeny Doležalovy³⁸⁰ *Zeměpisné obrazy*,³⁸¹ počtem šestnáct, a dva rámy za 14 zlatých 93 krejcarů.

Durova³⁸² *Škola volného kreslení*³⁸³ za 3 zl. 38 kr.

Vlachovo³⁸⁴ *Znážornění pojmů zeměpisných*

a jeden sešit *Volného kreslení*³⁸⁵ od Fellnera a Steigla

a jeden sešit *Volného kreslení*³⁸⁶ od Bayra a Wunderlicha

2 zl. 69 kr.

Heronův míč a vláskovité rourky za

2 zl. 40 kr.

Vycpaný bukač, chřástal vodní, ostříž a okoun s dopravou za

2 zl. 40 kr.

25 zl. 80 kr

V sobotu dne 13. července 1895 byl ukončen školní rok 1894–95 službami Božími, chvalo zpěvem ambrosiánským a rakouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dáno napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.

Ukončení školního roku

Školní rok 1895–96

Dne 29., 30. a 31. srpna 1895 se konal zápis školních dítek pro školní rok 1895–96. Dne 1. září započal školní rok. Téhož dne byla školní mládež vedena do chrámu Páně, kde po vzývání Ducha svatého byla přítomna slavné mši svaté, po níž zapěla rakouskou národní hymnu.

Začátek školního roku

Na počátku školního roku 1895–96 bylo dětí do školy vůbec přijato 486, dle náboženského vyznání bylo 470 katolíků, 4 evangelíci a 6 židů Školou povinných dětí ve školní obci bylo 504, do školy přijatých dětí ve školní obci bylo 486.

Počet dětí školních

Dne 4. října 1895 byly slaveny nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře pána Františka Josefa I., a dne 19. listopadu nejvyšší jmeniny Jejího Veličenstva, naší nejmilostivější císařovny Alžběty, slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž se zúčastnilo učitelstvo místní drahorazské, bučovické s mládeží školní. Po skončených službách Božích zapěli všichni přítomní velebně rakouskou národní hymnu. Na budově školní byl vztyčen prapor říšský a zemský.

Nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva

Dne 6. července 1895 se konala okresní porada učitelská za školní rok 1894–95 v sále Hamburku v Jičíně o deváté hodině. Program byl tento:

Okresní porada učitelská za rok 1894–95

- 1) Volba dvou zapisovatelů
- 2) Jmenování náměstka předsedova
- 3) Nález c. k. okresního školního inspektora u příležitosti dohlídek ku školám
- 4) O nutnosti dostatečného větrání školních místností
- 5) O kreslení na prvním stupni
- 6) Volba zástupce učitelova do c. k. okresní školní rady
- 7) Volba stálého výboru
- 8) Volba komise knihovní
- 9) Zpráva učitelské komise knihovny
- 10) Volné návrhy

Dne 6. června 1896 o deváté hodině dopolední konala se okresní porada učitelská v nové budově školní v Jičíně za školní rok 1895–96.

Okresní porada učitelská za rok 1895–96

Program:

- 1) Volba dvou zapisovatelů
- 2) Jmenování náměstka předsedova
- 3) Nález c. k. okresního školního inspektora
- 4) O rozvrhu učiva z rýsování v hodinách početních, o něž žáci (nejstarší nejvyšších tříd) více mají než žákyně
- 5) Volba zástupce učitelstva do zemské porady učitelské
- 6) Volba stálého výboru
- 7) Volba komise knihovni
- 8) Zpráva komise učitelské knihovny
- 9) Volné návrhy

†

Nevyzpytovatelným řízením nejvyššího Pána nad životem všech smrtelníků dotknuta jest opět jasná panovnická rodina naše. Ze stálého kmene rodu Habsburského skácena jedna z nejušlechtlejších jeho větví,

*Úmrtí pana
arcivévody
Karla Ludvíka*

Jeho c. a k. Výsosti nejjasnějšího pana arcivévody Karla Ludvíka,³⁸⁷

není více mezi živými. Po nedlouhé nemoci, která na cestě Jeho císařské Výsosti po Palestině vznik svůj vzala a žádnou lékařskou pomocí v následcích svých odčiniti se nedala, zesnul vznešený mladší bratr Jeho Veličenstva císaře pána³⁸⁸ v úterý dne 19. května léta 1896 před sedmou hodinou ranní v Pánu, obklopen jsa členy rodiny své a smířiv se již den před tím s Bohem, k jehož trůnu bohabojná a spanilostná duše jeho z pozemského údolí se vznesla. Nenahraditelnou ztrátou, kterou jasný rod Habsburkův a všecka Říše rakousko-uherská úmrtím arcivévody Karla Ludvíka utrpěly, dotknuti jsou v nehlubším nitru veškeří národové říše této, jimž všem byl zvěčnělý ztělesněním všech ctností a předností lidských, míruzvěstným hlasem a podporovatelem všeho krásného a ušlechtilého, jenž o vývoji vlasti své ve všech oborech co nejušilovněji pečoval, mecenášem věd a umění proslul, slovem pro všechny budoucí věky zářící příklad nadšeného a obětovného působení po sobě zůstavil. Proto truchlí národové říše naší s hlubokou bolestí nad rakví zvěčnělého!
Čest nehynoucí budiž památce jeho!

Z 12. na 13. března 1896 zesnul v Pánu po krátké chorobě
vysoce blahorodný pán, pan
Dr. Antonín Tille,³⁸⁹
c. k. zemský školní inspektor,
rytíř řádu železné koruny třetí třídy etc.,
v 61. roce věku svého.

Úmrtí

Tělesná schránka zesnulého byla v neděli dne 15. března
o třetí hodině odpolední v novoměstském farním chrámu
sv. Vojtěcha v Praze vykropena a potom na hřbitově olšan-
ském k věčnému odpočinku uložena.

Dne 22. února 1896 konala se volba členů do místní školní
rady v Kopidlně. Zvoleni jsou tito pánové:
Václav Chvalovský, starosta, jako předseda,
Alois Míšek, materialista, místním školním dozorcem,
Gustav Smolík, účetní cukrovaru v Kopidlně,
Josef Jenček, rolník z Cholenic,
Frant. Gottwald, pekař v Kopidlně,
Adolf Kurz, hospodářský správce v Kopidlně,
Frant. Svoboda, rolník v Kopidlně,
P. Josef Šádek,³⁹⁰ farář v Kopidlně,
Jan Urban,³⁹¹ řídicí učitel v Kopidlně.

*Volby do
místní školní
rady*

Žáci a žákyně zdejší školy vykonali svatou zpověď a při-
stoupili ku svatému přijímání v dnech 7. a 8. listopadu 1895,
22. a 23. dubna 1896 a 2. a 3. července 1896.

*Zpověď
a přijímání*

Nově jmenovaný c. k. okresní školní inspektor pro okres
libáňský a novopacký pan František Hladký konal inspekci
ve zdejší škole dne 7. října 1895, dne 4. ledna a 7. března 1896.

Inspekce

Dne 28. dubna 1896 konala se ve zdejší škole zkouška ze
svatého náboženství za předsednictví veledůstojného pána
P. Jana Tichého,³⁹² biskupského sekretáře a faráře v Slatinách.

*Nábožen-
ská zkouška*

Místní školní dozorce, pan Adolf Kurz, daroval dvanáct párů
punčoch pro nejhudší a nejpilnější dívky. Ctěná občanská
záložna kopidlenská věnovala na učební pomůcky 20 zlatých.
Od paní hraběnky a Spolku sv. Václava byly chudé školní
dítky poděleny obuví a šatstvem. Z peněžitých příspěvků
od pana hraběte Ervína Šlika, z pokladny obecní a místního
školního fondu bylo opatřeno a chudým dítkám školním roz-
dáno 55 párů obuvi. Na potřeby k ženským ručním pracím
bylo z místního školního fondu poukázáno 5 zlatých.

Dary

Za přičinění mnoha dobrodinců vařila se pod dozorem místního učitele, pana Aloise Macouna, polévka pro chudé děti v Kopidlně v době od 9. prosince 1895 do 1. dubna 1896. Rozdalo se přes 7000 porcí polévky a 1260 housek. Na penězích bylo vydáno 104 zlatých 80 krejcarů.

Polévkové obědy

Úroky z konrádovské nadace obdržely na konci školního roku 1895–96 dvě žákyně z páté třídy, a to Marie Košťáková, dcera rolníka Aloise Košťáka, č. 98, a Marie Vohnoutová, dcera domkáře Aloise Vohnouta, č. 145.

Konrádovská nadace

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně darovala zdejší škole tyto pomůcky učebné:

Nové učebné pomůcky

1) Malátův³⁹³ *Zpěvník pro I.–VIII. školní rok*.³⁹⁴

2) Doležalovy³⁹⁵ kolorované *Obrazy zeměpisné*, serie první. Serie tato byla později slavnou c. k. okresní školní radou vyměněna za serii druhou, poněvadž serii první koupil pro školu sbor učitelský z peněz od záložny darovaných.

3) Jánského nástěnný *Obraz krocana*.

4) Spisek *Proti nemravnému zneužívání libových nápojů*.³⁹⁶

Dle usnesení učitelského sboru byly pořízeny z peněz, jež zdejší ctěná záložna darovala, tyto věci:

Doplatek za *Ceníky* Holubovy 1 zl.

Okoun 50 kr.

Od vycpání čápa (doplatek) 64 kr.

Vycpaný křeček a volavka 2 zl. 20 kr.

Veverka, střízlík a dudek 1 zl. 40 kr.

Úhrnem 5 zl. 74 kr.

Veslavná c. k. zemská školní rada výnosem ze dne 12. ledna 1896, č. 748/z. š. r., jmenovala pana Josefa Endrysa³⁹⁷ definitivním produčitelem při zdejší obecné škole, k žádosti jeho a k návrhu slavné c. k. okresní školní rady ve srozumění se zemským výborem Království českého po rozumu § 30 zákona ze dne 13. května 1894, z. z./č. 36, posledního odstavce, učitelem při řečené škole s nárokem na základní služné 550 zlatých. Přísahu vykonal a zároveň na místo nastoupil dne 26. ledna 1896. Učitel pan František Šorm³⁹⁸ byl výnosem veveslavné c. k. zemské školní rady ze dne 18. ledna 1896, č. 1440/z. š. r., ustanoven řídicím učitelem v Konecchlumu. Pan Jan Urban,³⁹⁹ produčitel v Jičíněvsi, byl výnosem slavné c. k. okresní školní rady v Jičíně ze dne 3. února 1896, č. 403/o. š. r., přeložen dočasně z příčin služebních na místo produčitele v Kopidlně.

Změny ve sboru učitelském

Podučitel pan Alois Macoun byl výnosem slavné c. k. okresní školní rady v Jičíně zde dne 13. února 1896, č. 551/o. š. r., přeložen ze služebních příčin dočasně na místo učitele při obecné škole v Kopidlně a výnosem veleslavné c. k. zemské školní rady ze dne 25. července 1896, č. 24 787/z. š. r., jmenován definitivním učitelem při téže škole.

Slečna Marie Sakařová podrobila se zkoušce k dosažení způsobilosti učitelské na školách měšťanských z oboru grammatiko-historického před c. k. zkušební komisí v Jičíně a obdržela vysvědčení způsobilosti z řečeného oboru dne 13. května 1896, č. 17. Dne 11. srpna 1896, č. 3108/z. š. r., byla slavnou c. k. okresní školní radou v Jičíně přeložena z příčin služebních na místo učitelky při měšťanské škole v Jičíně.

Téhož dne a roku byla pod číslem 3101/o. š. r. přeložena slečna Františka Matoušková, podučitelka v Sobotce, z příčin služebních na místo učitelky a sestra její, slečna Anna Matoušová, podučitelka v Dolním Bousově, z příčin služebních pod číslem 3103/o. š. r. na místo podučitelky, obě při obecné škole v Kopidlně.

Veleslavná c. k. školní rada výnosem ze dne 19. února 1896, č. 3361/z. š. r., povolila, aby jedna zatímní pobočka při obecní škole v Kopidlně ihned se otevřela. Škola zdejší bude tudíž čítati pět tříd postupných, dvě definitivní pobočky a jednu zatímní pobočku. Z té příčiny byla třída třetí na oddělení chlapecké a dívčí rozdělena. Pro třetí třídu dívčí byla slavnou c. k. okresní školní radou v Jičíně výnosem ze dne 1. března 1896, č. 682/o. š. r., usnesena slečna Anna Žitná výpomocnou podučitelkou. Služby té byla zproštěna výnosem ze dne 8. července 1896, č. 1479/ o. š. r.

*Rozšíření
školy*

Ve středu dne 15. července 1896 ukončen byl školní rok 1895–96 službami Božími, chvalozpěvem ambrosiánským a rakouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dáno napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.

*Ukončení
školního roku*

Školní rok 1896–97

Zápis školních dítek pro školní rok 1896–97 konal se v posledních třech dnech měsíce srpna 1896. Dne 1. září započal školní rok. Téhož dne byla školní mládež vedena do chrámu Páně, kdež vzývala Ducha svatého, byla přítomna slavné mši svaté a zapěla rakouskou národní hymnu.

Začátek školního roku

Na počátku školního roku 1896–97 bylo dětí do školy vůbec přijatých 469,

Počet dětí školních

dle vyznání náboženského bylo 460 katolíků, 4 evangelíci a 5 židů.

Školou povinných dětí ve školní obci bylo 489, do školy přijatých dětí ve školní obci bylo 469.

Dne 4. října 1896 slaveny byly nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře pána Františka Josefa I., a dne 19. listopadu nejvyšší jmeniny Jejího Veličenstva, naší nejmilostivější císařovny Alžběty, slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž se zúčastnilo učitelstvo místní, drahorazské i bučoveské s mládeží školní. Po skončení služeb Božích zapěli žáci i učitelstvo velebně rakouskou národní hymnu. Na budově školní byl vztyčen prapor říšský a zemský.

Nejvyšší jmeniny Jejího Veličenstev

Dne 10. září 1896 onemocněla slečna Františka Matoušová. Nemoc její trvala po celý rok. Na její místo byla od 15. listopadu 1896 jmenována slečna Anna Kabelková výpomocnou vyučitelkou v Kopidlně.

Onemocnění

Žáci a žákyně zdejší obecné školy vykonali svatou zpověď a přistoupili ku svatému přijímání v dnech 5. a 6. listopadu 1896, 29. a 30. dubna 1897, a 8. a 9. července 1897.

Zpověď a přijímání

C. k. okresní školní inspektor pan František Hladký konal dne 10. října, 11. listopadu a 7. prosince 1896 a 16. února a 19. května 1897 inspekci ve zdejší obecné škole.

Inspekce

Dne 12. května 1897 konala se za předsednictví důstojného pána P. Jana Tichého,⁴⁰⁰ biskupského sekretáře a faráře v Slatiňkách, zkouška náboženská ve všech třídách zdejší obecné školy.

Zkoušky z náboženství

Pan Adolf Kurz, hospodářský správce na panství hraběte Ervína Šlika v Kopidlně, daroval dvanáct párů punčoch nejchudším a nejpilnějším dívkám zdejší školy.

Dary

Na zakoupení učebních pomůcek věnovala ctěná občanská záložna v Kopidlně 20 zlatých a pan Karel Neumann, majitel hostince v Kopidlně, následkem prodeje stodoly pro stavbu školy k témuž účelu 20 zlatých. Od paní hraběnky a od ctěného Spolku sv. Václava byly chudé školní dívky poděleny obuví a šatsvem.

Z peněžních příspěvků od pana hraběte Ervína Šlika, z pokladny obecní a z místního školního fondu bylo opatřeno a chudým školním dítkám rozdáno přes padesát párů obuvi

Na potřeby k ženským ručním pracím bylo z místního školního fondu poukázáno 5 zlatých.

Za přispění různých dobrodinců vařila se pod správou a dozorem místního učitele, pana Aloise Macouna, polévka pro chudé školní dívky v Kopidlně v době od 14. prosince 1896 do 3. dubna 1897.

*Polévkové
obědy*

Úroky z konrádovské nadace obdrželi na konci školního roku 1896–97 Josef Rejf, žák páté třídy, syn po v Pánu zesnulém krejčím Františku Rejfovi, a žákyně páté třídy Františka Tomíčková, dcera obuvníka Tomíčka.

*Konrádovská
nadace*

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně darovala zdejší obecné škole tyto pomůcky učebné:

*Nové učebné
pomůcky*

- 1) mapu okresního hejtmanství jičínského,
- 2) *Mapu Rakousko-Uherska*⁴⁰¹ od J. G. Rothauga,⁴⁰²
- 3) Johnův⁴⁰³ *Atlas rostlin*,⁴⁰⁴
- 4) obraz plemen lidských,
- 5) obraz těla lidského,
- 6) Petrákovu *První čítanku*,⁴⁰⁵
- 7) rakouskou národní hymnu.

Z darovaných peněz bylo dle usnesení učitelského sboru opatřeno:

1) Franěk: ⁴⁰⁶ <i>Speciální metodika slohu</i> ⁴⁰⁷	2 zl. 15 kr.
2) předplaceno na <i>Pedagogické rozhledy</i> ⁴⁰⁸	2 zl. 55 kr.
3) Dura: ⁴⁰⁹ <i>Volné kreslení</i> , ⁴¹⁰ sešit sedmý a osmý	1 zl. 15 kr.
4) vycpané dvě žlvy a pěnkava	2 zl. 60 kr.
5) měch ruční	65 kr.
6) desky na Johnův <i>Atlas rostlinstva</i>	1 zl. 55 kr.
7) nalepení na plátno šesti Holubových tabulek a jednoho obrazu plemen lidských	3 zl.
8) vycpaný stehlík	40 kr.
9) <i>Stručný slovník pedagogický</i> , ⁴¹¹ sešity 33– 51, a porto	4 zl. 80 kr.

10) vycpaný divoký holub, bukač a kukačka	1 zl. 60 kr.
11) dvě Fraňkovy ⁴¹² <i>Metodiky slohu, stupeň borní</i> ⁴¹³	3 zl. 48 kr.
12) Leutemannův obraz mouchy	<u>1 zl.</u>
Úhrnem	24 zl. 93 kr.

Místním dozorcem školním byl po rezignaci pana Aloise Míška jmenován pan Quido, rytíř Šlechta, hospodářský správce v Kopidlně. Pan Jan Urban⁴¹⁴ mladší, učitel v Kopidlně, podrobil se zkoušce dosažení způsobilosti učitelské na školách měšťanských z oboru přírodovědeckého před c. k. zkušební komisí v Jičíně a obdržel vysvědčení způsobilosti z řečeného oboru dne 9. května 1897, č. 16.

Ve čtvrtek dne 15. července 1897 ukončen byl školní rok 1896–97 službami Božími, chvalozpěvem ambrosiánským a rakouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dáno napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.

Osobní

*Ukončení
školního
roku*

Školní rok 1897–98

V protokolech místní školní rady z roku 1883 a následujících zaznamenáno, že uznává se potřeba nové školní budovy v Kopidlně. V zápiskách této školní kroniky z roku 1888–89 dočítáme se o přípravných pracích pro stavbu nové školy. Dlouho trvaly tyto přípravy! Rok od roku odkládáno se stavbou. Konečně stalo se usnesení, aby nová školní budova postavena byla naproti staré škole na obecním pozemku. Poněvadž pak místo toto nestačilo, zakoupen byl pozemek vedlejší od hostinského pana Karla Neumanna, později i jeho stodola pro stavbu školy se koupila. Hasičská kůlna, která vedle zahrady pana Horkého stávala, byla zbořena a jinde nově postavena. Stavba nové budovy školní svěřena byla panu Janu Maršovi, staviteli z Jičína.

Dne 27. května 1896 položen byl základní kámen k nové budově. Slavnosti této zúčastnila se veškerá školní mládež se svým učitelstvem, velebné duchovenstvo, slavná místní školní rada a zástupcové města a přiškolených obcí.

Stavba rychle pokračovala, takže na podzim byla dvoupatrová budova pod střechou. Roku následujícího byla stavba nové školy dokončena i počalo se počátkem školního roku 1897–98 v ní vyučovati. Náklad na stavbu činil 46000 zlatých. Ve středu 8. září 1897 na svátek Narození Panny Marie konala se slavnost svěcení nové školní budovy v Kopidlně.

O půl třetí hodině odpoledne shromáždili se zavítavší hodnostáři, korporace, spolky, učitelstvo se školní mládeží a davy lidu na náměstí před radnicí, odkud celý průvod s hudbou kráčel do kostela a po požehnání z kostela náměstím k nové škole. Zde uvítala Anna Míšková, žákyně páté třídy, důstojného pana faráře Josefa Šádka,⁴¹⁵ žádajíc, aby této nové budově školní žehnal. Nato měl pan farář k přítomným řeč o katolickém rázu školy. Řídící učitel Jan Urban⁴¹⁶ promluvil o povinnostech rodičů k dítkám i škole a vylíčil žádoucí přátelský poměr mezi domovem a školou, dovolává se spolupůsobení a podpory u vychování a vyučování ze strany rodičů. Nyní vykonán církevní obřad svěcení, při němž místní a okolní páni učitelé zapěli některé sbory. Starosta obce a předseda místní školní rady, pan Václav Chvalovský, poděkovav všem, kdo sobě o zbudování této školy zásluhy byli získali, odevzdal ji správci školy.

Zápis školních dětí pro rok 1897–98 konal se dne 29., 30. a 31. srpna 1897. Dne 1. září započal školní rok. Téhož dne byla školní mládež vedena do chrámu Páně, kdež po vzývání Ducha svatého byla přítomna slavné mši svaté, po níž zapěla rakouskou národní hymnu.

*Začátek
školního roku*

Na počátku školního roku 1897–98 bylo dětí do školy vůbec přijatých 478, dle vyznání náboženského bylo 470 katolíků, 3 evangelíci, 5 židů.

*Počet dětí
školních*

Školou povinných dětí ve školní obci bylo 497, do školy přijatých dětí ve školní obci bylo 478.

Dne 4. října 1897 slaveny byly nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře pána Františka Josefa I., a dne 19. listopadu téhož roku nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, naší nejmilostivější císařovny Alžběty, slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž se zúčastnilo učitelstvo místní, drahorazské i bučoveské s mládeží školní. Po skončených službách Božích zapěli všichni přítomní velebně rakouskou národní hymnu. Na budovách školních byly vztyčeny prapory říšský a zemský.

*Nejvyšší
jmeniny Jejich
Veličenstev*

Dne 16. října 1897 se konala okresní porada učitelská za rok 1896–97 o deváté hodině v budově měšťanské školy chlapce v Jicíně. Na program bylo položeno:

*Okresní
porada
učitelská*

- 1) Volba dvou zastupitelů
- 2) Jmenování náměstka předsedova
- 3) Nález c. k. okresního školního inspektora
- 4) Zásady, podle kterých by se učivo mluvnické mělo probíratí a omeziti ve prospěch čtení a slohu
- 5) Rozvrh článků mravoučných
- 6) Volba stálého výboru
- 7) Zpráva o okresní knihovně
- 8) Volba komise knihovní
- 9) Volné návrhy

Žáci a žákyně zdejší obecné školy vykonali svatou zpověď a přistoupili ku svatému přijímání ve dnech 11. a 12. listopadu, 14. a 15. dubna a 5. a 6. července 1898.

*Zpověď
a přijímání*

Dne 17. dubna 1898 zavítal do našeho města o půl třetí hodině odpoledne nejdůstojnější pan biskup královéhradecký Jan Nepomuk Eduard Brynych,⁴¹⁷ aby udílel osadníkům zdejším

*Svaté
biřmování*

svátost svatého biřmování. Členové městské rady s panem starostou vyjeli téhož dne odpoledne na hranice města k Bučovsi a na erární silnici uvítali Jeho biskupskou Milost.

Za zvuků městské hudby a střelby nastoupen byl pak pochod do města prapory vyzdobeného.

U slavnostní brány, která byla postavena mezi hostinci pana Hurycha a paní Vynikalové, shromážděno bylo úřednictvo hraběcího velkostatku šlikovského, úřednictvo železné dráhy, zastupitelstva města Kopidlno a přifařených obcí, jakož i jiní hodnostáři vukolní. Zde měla uvítací řeč Marie Chvalovská, žákyně páté třídy, dcera místního pana starosty. Od slavnostní brány kráčela Jeho biskupská Milost přes náměstí ke kostelu špalírem, jenž tvořily dítky školní, učitelstvo, různé spolky a korporace. U dveří kostelních uvítalo pana biskupa velebné duchovenstvo. Na to promluvil vrchní pastýř u kostela u kapličky Panny Marie k shromážděnému davu věřícího lidu a odebrav se do kostela, jal se po skončených obřadech ihned udíletí svatě biřmování, v němž druhého dne bylo pokračováno.

Při hostině dne 18. dubna téhož roku prohlásil velepastýř, že se zdejší fara povyšuje pro všechny budoucí časy na děkanství.⁴¹⁸ Nynější pan farář, P. Josef Šádek, stal se prvním děkanem kopidlenským.

V první třídě onemocnělo z 63 dětí spalničkami 22. Na základě toho zastaveno bylo zdejším obvodním lékařem panem dr. Vyčítalem vyučování v této třídě na dobu čtrnácti dnů, dnem 14. března počínaje.

*Onemocnění
školních dítek*

Dne 22. dubna 1898 odpoledne štěpovali žáci páté třídy za dozoru třídního učitele pana Josefa Endrysa⁴¹⁹ stromky ve školní zahradě. Mladší učitel, pan Jan Urban,⁴²⁰ zhotovil pro školu plán školy.

*Práce žáků
a učitelů*

C. k. okresní školní inspektor pan František Hladký konal inspekci ve čtvrté třídě zdejší chlapecké školy dne 30. listopadu 1897 a c. k. okresní školní inspektor pan dr. Karel Veselík ve všech třídách zdejší obecné školy dne 27. června a dne 2. července 1898.

Inspekce

Pod správou a dozorem místního učitele pana Aloise Macouna vařila se přispěním různých dobrodinců polévka pro 100 chudých školních dítek v Kopidlně, v době 3. ledna do 31. března 1898.

*Polévkové
obědy*

Úroky z konrádovské nadace obdrželi na konci školního roku 1897–98 Josef Svoboda, syn Josefa Svobody, truhláře v Kopidlně, a Marie Marková, dcera Marie Markové, vdovy v Kopidlně.

*Konrádovská
nadace*

Ctěná občanská záložna kopidlenská darovala zdejší obecné škole na zakoupení učebních pomůcek 25 zlatých. Na potřeby k ženským ručním pracím bylo z místního školního fondu věnováno 7 zlatých z peněžitých příspěvků od pana hraběte Ervína Šlika, z pokladny obecní a místního školního fondu bylo opatřeno a chudým dítkám rozdáno přes padesát párů obuvi. Od paní hraběnky a od ctěného Spolku sv. Václava byly chudé školní

Dary

Dítky poděleny obuví a šatstvem. Slavná místní školní rada opatřila k Doležalovým⁴²¹ 32 *Zeměpisným obrazům* rámy a sklo po 1 zlatém 30 krejcarech, celkem 41 zlatých 60 krejcarů.

Město Kopidlno, pohlednice z počátku 20. století.

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně darovala zdejší obecné škole tyto pomůcky učebné:

Nové učebné pomůcky

- 1) Influenční elektrika v ceně 42 zl.
- 2) Obraz desky a jubilejní medaile
- 3) Nástěnnou tabulku *První pomoc při úrazech*
- 4) Jirůtkův spisek *Okres Novopacký*⁴²²

Z peněz, jež darovala škole zdejší občanská záložna, bylo dle usnesení sboru učitelského opatřeno:

<i>Pedagogické rozhledy</i> , ⁴²³ ročník jedenáctý	2 zl. 50 kr.
<i>Vyšehrad</i> , ⁴²⁴ předplatné od 1. září do posledního prosince 1898	2 zl.
Findejs: <i>Pěstování a využitkování lnu</i> - tablo	4 zl. 20 kr.
- modelky	2 zl. 30 kr.
Liška vycpaná	6 zl.
Vycpaný ostrůž, dva pochopi, slepička tetřívka, kavka, čírka obecná	4 zl. 60 kr.
Králova <i>Sbírka zákonů školních</i> , ⁴²⁵ díl I. (vázaný)	2 zl. 30 kr.
díl II. (vázaný)	<u>2 zl. 30 kr.</u>
Úhrnem	26 zl. 70 kr.

Mladší učitel pan Jan Urban⁴²⁶ ustanoven definitivním podučitelem v Kopidlně a slečna Anna Kabelková jmenována dočasnou podučitelkou v Kopidlně.

Osobní

Dočasná učitelka, slečna Františka Matoušková, dána na dočasný odpočinek s odbytým 675 zlatých. Slečna Anna Matoušková obdržela místo definitivní podučitelky při obecné škole v Sobotce. Slečna Anna Kabelková ustanovena zatímni podučitelkou v Libáni. Pan Jan Urban mladší přeložen dočasně na místo učitelské při chlapecké měšťanské škole v Ražďalovicích. Slečna Františka Baršová, definitivní podučitelka v Libáni, stala se definitivní učitelkou v Kopidlně. Slečna Marie Štangová, učitelka při obecné škole v Nové Pace, přikázána službou na obecnou školu v Kopidlně. Pan František Mencl, podučitel v Bučovsi, ustanoven dočasně na místo podučitelské v Kopidlně.

Změny ve sboru učitelském

Dne 15. července 1898 ukončen byl rok 1897–98 službami Božími, chvalozpěvem ambrosiánským a rakouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dána napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.

Ukončení školního roku

Školní rok 1898–1899

Zápis školních dítek pro školní rok 1898–99 konal se dne 29., 30. a 31. srpna léta 1898. Dne 1. září započal školní rok. Školní mládež byla vedena téhož dne do chrámu Páně, kdež po vyzvání Ducha svatého byla přítomna slavné mši svaté, po níž zapěla rakouskou národní hymnu.

Počátek školního roku

Na počátku školního roku 1898–99 bylo dětí do školy vůbec přijatých 477,

Počet dětí školních

dle vyznání náboženského bylo 464 katolíků, 3 evangelíci, 7 židů.

Školou povinných dětí ve školní obci bylo 491, do školy přijatých ve školní obci bylo 474.

Úmrtí Jejího Veličenstva

Její Veličenstvo císařovna Alžběta⁴²⁷ zavražděna v Ženevě dne 10. září 1898

V sobotu dne 10. září k večeru rozlétna se jakoby bleskem strašlivá zpráva po Čechách, že Její Veličenstvo, nejjasnější císařovna Alžběta, zemřela ve Švýcarsku, proklána byvší dýkou zákeřného vraha na břehu čarokrásného jezera Ženevského! Bohužel, truchlivá zvěst tato záhy došla potvrzení. Zvěčnělá vznešená panovnice Alžběta Amalie Eugenie narodila se v Bavorsku dne 24. prosince 1837 v zámku Possenhofenu na Starnberském jezeře jako dcera vévody bavorského Maximiliána a vévodkyně Ludoviky. Spanilá princezna, vzdělaná ve mnohých jazycích, trávila mnohá léta na tomto starém zámku, kde panoval život klidný, tichý, ježto vévoda Maximilián sám

byl více přítelem knih než hlučného života dvorního. Toliko honby, plavba po jezeře a jízda na koni bývaly tu oblíbenými zábavami, jichž účastnila se ráda mladistvá princezna. Dne 24. dubna 1854 stala se vznešená kněžna choť svého bratrance, Jeho Veličenstva císaře a krále našeho Františka Josefa I. Ze šťastného manželství toho zrodily se čtyři dívky, z nichž zemřela princezna Žofie⁴²⁸ a korunní princ Rudolf,⁴²⁹ takže

hroznou smrt vznešené matky oplakávají toliko princezny Gisela⁴³⁰ a Maria Valeria.⁴³¹ Zvláště úmrtí jediného nezapomenutelného syna, korunního prince Rudolfa, působilo na vznešenou panovnici způsobem zdrcujícím. Bývalá její veselost a čilost proměnila se v zádumčivost a těžkomyslnost.

Ve Vídni bývala od té doby takřka jen hostem, trávíc většinu roku na cestách v cizině, aby na hluboký svůj žal zapomněla a podkopené zdraví své posílila. Prahu navštívila dvakrát. V posledních letech často zdržovala se ve Švýcarsku na břehu rozkošného jezera Ženevského. A tam v dálné cizině sklátila ji zlotřilá ruka vrahova do hrobu předčasného. V sobotu dne 10. září ke druhé hodině odpoledne kráčela vznešená paní, provázena toliko jednou dvorní dámou, ze svého hotelu k přístavišti parníků. Na nábřeží vrhl se na ni vlašský dělník, jménem Luccheni, a zasadil jí pilníkem, v ostrou dýku nabroušeným, smrtelnou ránu, takže vznešená panovnice za krátko šlechetného ducha svého vypustila. Hnusný čin vrahův vyvolal nejen ve veškerém obyvatelstvu říše naší, nýbrž i po celé Evropě největší roztrpčení a nejhlubší zármutek nad hrozným skonem nejjasnější panovnice!

Krutý bol zasáhl opět těžce zkoušené srdce našeho nejjasnějšího mocnáře, Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa. Necht' dobrotivý Bůh dodá mu síly v nezměrném žalu tom a necht' je mu útechou nejhlubší a nejvroucnější soustrast, již cítí s ním všichni věrní národové sloučení pod žezlem jeho! Dne 20. září 1898 slouženy byly slavné zádušní služby Boží za vznešenou panovnici v zdejší chrámu Páně, jichž zúčastnila se veškerá školní mládež školy zdejší, bučovské i drahorazské v průvodu všech sborů učitelských.

Dne 4. října 1898 slaveny byly nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře pána Františka Josefa I., slavnými službami Božími ve zdejší chrámu Páně, jichž se zúčastnilo učitelstvo místní, drahorazské i bučovské s mládeží školní. Po skončených službách Božích zapěli všichni přítomní velebně rakouskou národní hymnu. Na budově školní byl vztyčen prapor říšský a zemský.

Dne 30. září 1898 konala se okresní porada učitelská za rok 1897–98 o deváté hodině dopolední v budově měšťanských škol chlapeckých v Jičíně tímto pořadem:

1) Volba dvou zapisovatelů.

*Nejvyšší
jmeniny Jeho
Veličenstva*

*Okresní
porada
učitelská*

- 2) Jmenování náměstka předsedova.
- 3) Nález c. k. okresního školního inspektora.
- 4) Rozhovor o tom, jak se osvědčily zásady týkající se vyučování mluvnického a pravopisného přednesené na loňské poradě.
- 5) Upravení rozvrhův učiva podle učebných osnov vynesením veleslavné c. k. zemské školní rady z 23. února 1898, č. 40 220, částečně změněných.
- 6) Výklad o hygieně, zvláště školní.
- 7) Rozhovor o rozmnožení opatroven a mateřských školek, jakož i o tom, aby v obcích venkovských aspoň na dobu nejpilnějších prací polních zjednána byla spolehlivá osoba, která by dozírala na mládež, jež není dosud školou povinna.
- 8) Volba zástupce učitelstva do c. k. okresní školní rady.
- 9) Volba stálého výboru.
- 10) Zpráva o knihovně okresní.
- 11) Volba komise knihovní.
- 12) Volné návrhy.

Jeho Excellence pan ministr záležitostí duchovních a vyučování jmenoval okresním školním inspektorem pro české školy v berních okresích novopackém a libáňském okresu jičínského pana Antonína Strnada, ředitele měšťanské školy chlapecké v Jičíně.

Jmenování c. k. okresního školního inspektora

Dne 28. dubna 1899 konala se volba členů do místní školní rady v Kopidlně. Zvoleni byli tito pánové:

Volba do místní školní rady

František Vyčítal, starosta, jako předseda,
 Antonín Šabata, zámecký správce,
 Gustav Smolík, účetní cukrovaru,
 Quido rytíř Šlechta, hospodářský správce,
 František Sedláček, pekař,
 Jan Vávra, rolník,
 Josef Jenček, rolník v Cholenicích,
 P. Josef Šádek, děkan,
 Jan Urban,⁴³² řídící učitel.

Za náhradníky:

Josef Jedlička, mistr tesařský,
 František Táborský, pekař.

Úřední slib skládali členové místní školní rady dne 11. května 1899 v Jičíně.

Rozhodnutím veleslavné c. k. zemské školní rady ze dne 21. května 1892, č. 4495, rozděleno bylo jmění nadace hraběte Šlika místním školním fondům 22 škol na bývalých panstvích a statcích zůstavitelových stávajících dle počtu tříd. Jmění toto, jež uloženo jest ve spořitelně jičínské na knížku folio 9018/23131, obnášelo dne 1. srpna 1893 2 375 zlatých 92 krejcarů. Počet tříd oněch 22 škol obnášel toho času 58, vypadlo tedy na jednu třídu 40 zlatých 96 krejcarů. Dle toho obdržel školní fond v Kopidlně 204 zlatých 81 krejcarů. Částka tato připojila se na základě sborového usnesení ze dne 27. ervence 1893 místnímu školnímu fondu co kmenové jmění a jest na jméno místního školního fondu ve spořitelně vinkulovaná.

Jen úroků z této jistiny vypadajících užiti lze k účelům škol-
ským.

Slečna Marie Štangeová narodila se dne 21. května 1866 v Praze. Chodila do obecné školy na Hradčanech a na Malé Straně, do vyšší dívčí⁴³³ a do měšťanské školy v Praze. V roce 1882–83 vzdělávala se v kursu mateřském, potom ve čtyřech ročnících c. k. ústavu učitelek v Praze do roku 1887. Ustanovena byla zatímni podučitelkou při obecné škole v Kopidlně dekretem ze dne 25. 7. 1887, č. 1683/o. š. r., zatímni podučitelkou v Jičíně dekretem ze dne 26. 8. 1889, č. 3993/o. š. r. Zkoušku způsobilosti vykonala v měsíci listopadu léta 1889 v Praze, načež ustanovena byla podučitelkou při obecné dívčí škole v Nové Pace dekretem ze dne 12. 6. 1890, č. 16343/z. š. r., dočasně přeložena na místo učitelky při téže škole dekretem ze dne 1. 9. 1890, č. 3773/o. š. r., na místo podučitelky na měšťanské škole přeložena dočasně dekretem ze dne 28. 7. 1892, č. 4335/o. š. r., dočasnou učitelkou jmenována na obecné škole – službou na měšťanské škole – dekretem ze dne 20. 9. 1892, č. 5249/o. š. r. Definitivní učitelkou na obecné škole stala se dekretem ze dne 13. 1. 1893, č. 308/o. š. r. Výnosem ze dne 20. 12. 1894, č. 5109/o. š. r., zproštěna služby na městské škole a nastoupila místo definitivní učitelky na obecné škole. Dne 27. 8. 1898 byla přeložena k vlastní žádosti z příčin zdravotních do Kopidlna výnosem č. 3233/o. š. r.

Slečna Františka Barešová narodila se dne 17. srpna 1866 v Křížánku u Libáně. Chodila do šestitřídní obecní školy v Sobotce a vzdělávala se dále soukromě, roku 1889–90 účastnila se kursu pro učitele škol měšťanských v Jičíně. Zkoušce

*Nadace
šlikovská*

*Průkazy
osobní*

*Slečna Marie
Štangeová*

*Slečna
Františka
Barešová*

dospělosti podrobila se jako externistka na ústavě pro vzdělání učitelek v Praze dne 25. září 1890, č. 59, zkoušce způsobilosti v Jičíně dne 8. května 1893, č. 12.

Ve školní službě byla ustanovena dekretem ze dne 9. 3. 1888, č. 987/o. š. r., výpomocnou podučitelkou v Osenicích, 5. 12. 1888, č. 5321/o. š. r., výpomocnou podučitelkou na Novém Městě v Jičíně, 20. 3. 1889, č. 1223/o. š. r., výpomocnou podučitelkou na Novém Městě v Jičíně, 14. 9. 1890, č. 4070/o. š. r., výpomocnou podučitelkou na chlapecké škole v Jičíně, 26. 8. 1891, č. 3906/o. š. r., zatímní podučitelkou v Libáni, 30. 10. 1894, č. 36365/z. š. r., definitivní podučitelkou v Libáni, 26. 6. 1898, č. 21357/z. š. r., definitivní učitelkou v Kopidlně.

Pan František Mencl narodil se v Železnici dne 9. května 1872. Předběžného vzdělání nabyl v pěti třídách tamější obecné školy, ve třech třídách nižších reálních škol v Jičíně a ve čtyřech ročnících učitelského ústavu v Jičíně, kdež obdržel vysvědčení dospělosti dne 25. června 1892. Ustanoven byl dekretem ze dne 3. 8. 1892, č. 2067/o. š. r., zatímním podučitelem ve Včelákově na Chrudimsku, po roce dán byl dekretem z 19. 8. 1893, č. 2186/o. š. r., zatímně do Roškopova v Jičíně, odkud po měsíci přeložen byl dekretem z 25. 9. 1893, č. 3218/o. š. r., jako výpomocný podučitel do Pecky. Po tříměsíčním pobytu v Pecce přeložen byl dekretem z měsíce ledna 1894, č. 239/o. š. r., zatímně do Jičína na Nové Město a odtud opět zatímně dne 27. července 1894, č. 3030/o. š. r., do Bučovsi, kdež nabyl definitivy dekretem ze dne 18. 12. 94, č. 43 498/z. š. r.

Vysvědčení způsobilosti obdržel dne 12. 11. 1894 v Jičíně pod číslem 16. Z Bučovsi byl po čtyřech letech z příčin služebních přeložen do Kopidlna zatímně dekretem ze 27. 8. 1898, č. 3224/o. š. r., nato definitivně dekretem ze 17. 7. 1899, č. 23 276/z. š. r.

Žáci a žákyně zdejší obecné školy vykonali svatou zповěď a přistoupili ku svatému přijímání v dnech:

- 1) 10. a 11. listopadu 1898,
- 2) 13. a 14. dubna 1899,
- 3) 13. a 14. července 1899.

*Pan
František
Mencl*

*Zповěď
a přijímání*

C. k. okresní školní inspektor pan Antonín Strnad konal dne 17. prosince 1898 inspekci ve všech třídách zdejší obecné školy.

Inspekce

Dne 4. května 1899 konala se za předsednictví důstojného pána P. Jana Tichého,⁴³⁴ biskupského sekretáře a faráře v Slatinách, zkouška náboženská ve všech třídách zdejší obecné školy.

*Zkoušky
z náboženství*

Za přispění různých dobrodinců vařila se pod správou a dozorem místního učitele pana Aloise Macouna polévka pro chudé školní dítky v Kopidlně v době od 2. ledna do 29. března 1899. Polévku dostávalo denně 120 dětí a vařilo se celkem sedesátdvakrát. Rozdáno bylo přes 7000 porcí.

*Polévkové
obědy*

Úroky z konrádovské nadace obdrželi na konci školního roku 1898–99 Jan Hubalovský, žák páté třídy, syn Václava Hubalovského, kováře v Kopidlně, a žákyně páté třídy Aloisie Černá, dcera zdejšího obuvníka Aloise Černého.

*Konrádovská
nadace*

Ctěná občanská záložna kopidlenská darovala zdejší obecné škole na zakoupení učebných pomůcek 20 zlatých, na potřeby k ženským ručním pracím bylo z místního školního fondu věnováno 7 zlatých.

Dary

Z peněžitých příspěvků od pana hraběte Ervína Šlika,⁴³⁵ z pokladny obecní a místního školního fondu bylo opatřeno a chudým školním dítkám rozdáno padesát párů obuvi. Od paní hraběnky a od ctěného Spolku sv. Václava byly chudé školní dítky poděleny obuví a šatstvem.

Místní školní rada zakoupila do školy pro členy učitelského sboru deset kalamářů na stoly ve třídách, do sborovny a ředitelny po 30 krejcarech 3 zl.

*Nové učebné
pomůcky*

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně opatřila z dotace na učebné pomůcky zdejší obecné škole od J. G. Rothauga⁴³⁶ dvě *Mapy polokouli*⁴³⁷ po 7 zl. 14 zl.

a jednu *Mapu rakousko-uherského mocnářství*⁴³⁸ 9 zl.

Z peněz, jež darovala zdejší škole zdejší občanská záložna, bylo dle usnesení sboru učitelského opatřeno:

Pedagogické rozhledy,⁴³⁹ ročník dvanáctý 2 zl. 62 kr.

Předplatné na časopis *Český učitel*⁴⁴⁰ 3 zl. 5 kr

*Vyšehrad*⁴⁴¹ 5 zl. 37 kr.

11 zl. 4 kr.

Od vycpání: žluy 50 kr.

dvou papoušků 90 kr.

	sluky	40 kr.	
	sýčka	40 kr.	
	potáplice severní	1 zl. 20 kr.	
	sýkorky	40 kr.	
	sluky lesní	50 kr.	
	chrástala polního	40 kr.	
	hrdličky lesní	60 kr.	
	sýkory koňadry	30 kr.	
	strnada	30 kr.	
	dudka	40 kr.	
Donáška		<u>80 kr.</u>	
		7 zl. 10 kr.	<u>7 zl. 10 kr.</u>
Úhrnem			18 zl. 14 kr.

Žáci páté třídy oštěpovali dne 28. dubna 1899 ve školní štěpnici za dohledu třídního učitele pana Josefa Endrysa⁴⁴² pláňata jabloňová.

*Práce žáků
ve štěpnici*

V sobotu dne 15. července 1899 ukončen byl školní rok 1898–99 službami Božími, chvalozpěvem ambrosiánským a rakouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dáno napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.

*Ukončení
školního roku*

Školní rok 1899–1900

Zápis školních dětí pro rok 1899–1900 konal se dne 29., 30. a 31. srpna léta 1899. Dne 1. září započal školní rok. Školní mládež byla téhož dne vedena do chrámu Páně, kdež po vzývání Ducha svatého byla přítomna slavné mši svaté, po níž zapěla rakouskou národní hymnu.

*Začátek
školního roku*

Na počátku školního roku 1899–1900 bylo dětí do školy vůbec přijatých 469, dle vyznání náboženského bylo 462 katolíků, 3 evangelíci a 4 židé.

*Počet dětí
školních*

Školou povinných dětí ve školní obci bylo 492, do školy přijatých dětí ve školní obci bylo 469.

Jeho c. a k. apoštolské Veličenstvo⁴⁴³ ráčilo nejvyšším rozhodnutím dne 17. října 1899 ředitele akademického gymnasia v Praze, vládnoucího radu, pana Jaroslava Sobičku,⁴⁴⁴ nejmilostivěji jmenovati zemským školním inspektorem.

*Jmenování
nového
zemského
pana inspek-
tora*

Dne 4. října 1899 slaveny byly nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře pána Františka Josefa I. slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž se účastnilo učitelstvo místní drahorazské i bučoveské s veškerou mládeží školní. Po skončených službách Božích zapěli všichni přítomní velebně rakouskou národní hymnu. Na budově školní byl vztyčen prapor říšský a zemský.

*Nejvyšší
jmeniny Jeho
Veličenstva*

V sobotu dne 23. září 1899 konala se okresní porada učitelská za školní rok 1898–99 o deváté hodině dopolední v budově měšťanské školy chlapecké v Jičíně.

*Okresní
porada
učitelská*

Pořad porady:

- 1) Volba dvou zapisovatelů
- 2) Jmenování náměstka předsedova
- 3) Nález c. k. okresního školního inspektora
- 4) Rozprava o nové metodě vyučovací jazyka mateřského
- 5) Rozprava o pořádání účelných vycházek zvláště za příčinou zdokonalení vyučování v přírodovědě a vlastivědě
- 6) Rozprava o vyšším vzdělání učitelstva
- 7) Zpráva o okresní knihovně učitelské
- 8) Volba stálého výboru
- 9) Volba komise knihovni
- 10) Volné návrhy

Žáci a žákyně zdejší obecné školy vykonali svatou zpověď a přistoupili ku svatému přijímání v dnech:

*Zpověď
a přijímání*

- 1) 9. a 10. listopadu 1899,
- 2) 18. a 19. dubna 1900,
- 3) 12. a 13. července 1900.

C. k. okresní školní inspektor, pan Antonín Strnad, konal dne 24. října 1899 a dne 11. července 1900 inspekci ve všech třídách zdejší obecné školy.

Inspekce

Dne 3. května 1900 konala se za předsednictví důstojného pána, P. Jana Tichého,⁴⁴⁵ biskupského vikáře a faráře ve Slatinách, zkouška náboženská ve všech třídách zdejší obecné školy.

*Zkouška
z náboženství*

Za přispění různých dobrodinců vařila se pod správou a dozorem místního učitele Aloise Macouna polévka pro chudé školní děti v Kopidlně v době od 2. ledna do 31. března 1900. Polévku dostávalo denně průměrně 120 dětí a vařilo se celkem šedesátdvakrát. Rozdáno bylo 7000 porcí.

*Polévkové
obědy*

Čtění občanská záložna kopidlenská darovala zdejší obecné škole na zakoupení učebných pomůcek 40 K. Na potřeby k ženským ručním pracím bylo z místního školního fondu věnováno 14 K. Z peněžitých příspěvků od pana hraběte Ervína Šlika, z pokladny obecní a místního školního fondu bylo opatřeno a chudým dítkám rozdáno 50 párů obuvi. Od paní hraběnky a ctěného Spolku sv. Václava byly chudé školní děti poděleny obuví a šatstvem.

Dary

Úroky z konrádovské nadace obdrželi na konci školního roku 1899–1900: Václav Kořínek, žák páté třídy, syn zdejšího školníka Václava Kořína a žákyně páté třídy Anna Adamcová, dcera Karolíny Adamcové, dělnice v Kopidlně.

*Konrádovská
nadace*

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně opatřila z dotace na učebné pomůcky zdejší obecné škole od J. G. Rothauga⁴⁴⁶ jednu *Mapu Čech* a jednu *Mapu Moravy a Slezska*.

*Nové učebné
pomůcky*

Z peněz, jež darovala zdejší obecné škole ctění občanská záložna kopidlenská, bylo dle usnesení sboru učitelského opatřeno:

Úlehlovy ⁴⁴⁷ <i>Listy pedagogické</i> ⁴⁴⁸	5 K
tři sešity <i>Volného kreslení</i> od Hoblíka	3 K
<i>Pedagogické rozhledy</i> ⁴⁴⁹	5 K 4 h
vazba	1 K

<i>Nauka o látkách</i> ⁴⁵⁰ od Zafouka ⁴⁵¹	2 K	
Předplatné na časopis:		
<i>Český učitel</i> ⁴⁵²	4 K 30 h	
<i>Vyšehrad</i> ⁴⁵	12 K 74 h	
Vycpané živočišstvo:		
kuna skalní	4 K	
sluka lesní	1 K	} - 5 K. Zapsáno na straně 140, rok 1898–99. J. Urban
dudek	80 h	
chřástal polní	80 h	
hrdlička lesní	1 K 20 h	
sýkora koňadra	60 h	
strnad	60 h	
pisík	1 K	
vrabec	80 h	
donáška	80 h	
Úhrnem	43 K 68 h	
	<u>- 5 K</u>	
	38 K 68 h.	

Žáci páté třídy štěpovali dne 20. dubna 1900 ve školní štěpnici za dohledu třídního učitele pana Josefa Endrysa pláňata jabloňová a hrušňová.

*Práce žáků
ve štěpnici*

V sobotu dne 14. července 1900 ukončen byl školní rok 1899–1900 službami Božími, chvalozpěvem ambrosiánským a rakouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dáno napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.

*Ukončení
školního roku*

Školní rok 1900–01

Zápis školních dětí pro školní rok 1900–01 konal se 29., 30. a 31. srpna 1900. V sobotu dne 1. září započal školní rok. Školní mládež byla vedena do chrámu Páně, kdež po vyzvání Ducha svatého byla přítomna slavné mši svaté, po níž zapěla rakouskou národní hymnu.

Začátek školního roku

Na počátku školního roku 1900–01 bylo dětí do školy vůbec přijatých 430, dle vyznání náboženského bylo 424 katolíků, 2 evangelíci a 3 židé.

Počet dětí školních

Školou povinných dětí ve školní obci bylo 462, do školy přijatých dětí ve školní obci bylo 430.

Dne 4. října 1900 slaveny byly nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře pána Františka Josefa I., slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž zúčastnilo se učitelstvo místní, drahorazské i bučoveské s veškerou mládeží školní.

Nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva

Po ukončených službách Božích zapěli všichni přítomní velebně rakouskou národní hymnu. Na budově školní byl vztyčen prapor říšský a zemský.

V sobotu dne 22. září 1900 konala se okresní porada učitelská za rok 1899–1900 o půl osmé hodině dopolední v budově měšťanské školy chlapecké v Jičíně.

Okresní konference

Pořad porady:

- 1) Volba dvou zapisovatelů
- 2) Jmenování náměstka předsedova
- 3) Nález c. k. okresního školního inspektora
- 4) Podrobné rozdělení učiva mluvnického pro školy obecné
- 5) Pracovní řád pro školní zahradu
- 6) Zpráva o knihovně okresní
- 7) Volba stálého výboru
- 8) Volba komise knihovny
- 9) Volné návrhy

Žáci a žákyně zdejší obecné školy vykonali svatou zpověď a přistoupili ku svatému přijímání v dnech:

Zpověď a svaté přijímání

- 1) 8. a 9. listopadu 1900,
- 2) 18. a 19. dubna 1901,
- 3) 4. a 5. července 1901.

Dne 19. listopadu 1900 sloužena byla ve zdejší chrámu Páně slavná zádušní mše svatá za Její Veličenstvo, naši nejmilostivější císařovnu Alžbětu, jíž se zúčastnilo učitelstvo místní, drahorazské a bučoveské s veškerou mládeží školní.

*Requiem
za Její
Veličenstvo
císařovnu*

Dne 2. května 1901 konala se za předsednictví důstojného pána, P. Jana Tichého,⁴⁵⁴ biskupského vikáře a faráře ve Slatinách, zkouška náboženská ve všech třídách zdejší obecné školy.

*Zkoušky
z náboženství*

Polévky začaly se vařit dne 2. ledna 1901. Prvního dne přišlo na polévky 110 dětí, kterýžto počet později vystoupil na 120. Vařiti se přestalo dne 3. dubna 1901. Celkem vařilo se šedesátčtyřikrát a rozdalo se 7680 polévkových obědů. Dne 18. února, 19. března a 2. dubna vařena polévka hovězí. Dne 27. března obdrželo každé dítě po polévce od místního mistra pekařského pana Františka Gotvalda darem housku. Při posledním vaření dne 3. dubna poděleny byly děti při polévce kraslicemi. Dozor a správu měl jako každoročně i letos místní učitel pan Alois Macoun.

*Polévkové
obědy*

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně jmenovala pana Jana Vávru, člena městské rady a místní školní rady v Kopidlně, místním školním dozorcem. Slečnám Marii Štangové a Františce Barešové, učitelkám zdejší, vyslovila slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně pochvalné uznání.

Osobní

Pan c. k. ministr kultu a vyučování vynesemím ze dne 12. prosince 1900, č. 43181, udělil místnímu řídicímu učiteli Janu Urbanovi,⁴⁵⁵ uznávaje jeho dlouholeté záslužné působení, titul ředitele.

Úroky konrádovské nadace obdrželi na konci školního roku 1900–01 František Bureš, žák páté třídy, syn zdejšího kočího v cukrovaru Jana Bureše, a žákyně páté třídy Aloisie Hadincová, dcera Františka Hadince, tkalce v Kopidlně.

*Konrádovská
nadace*

Ctěná občanská záložna kopidlenská darovala zdejší obecní škole na zakoupení učebních pomůcek 40,- K a ctěná okresní hospodářská záložna v Libáni věnovala témuž účelu 20,- K. Na potřeby k ženským ručním pracím bylo z místního školního fondu věnováno 14,- K. Z peněžitých příspěvků od pana hraběte Ervína Šlika, z pokladny obecní a místního školního fondu bylo opatřeno a chudým školním dítkám rozdáno 43 párů obuvi. Od paní hraběnky a od ctěného Spolku sv. Václava byly chudé školní dítky poděleny obuví a šatstvem.

Dary

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně opatřila z dotace na učební pomůcky zdejší obecné škole Lehmannovy technologické obrazy:

Nové učební pomůcky

č. 5, <i>Parní kladivo a pudlování železa</i>	3 K 60 h
č. 7, <i>Lokomotiva</i>	3 K 20 h
č. 12, <i>Výroba skla</i>	3 K 20 h
Jánského obraz č. 80, <i>Mravenec lesní</i>	1 K
Segeth: <i>Kreslení</i>	11 K
Libela	3 K
Krokvice	2 K
Teploměr na okno	<u>3 K 60 h</u>
	30 K 60 h

Z peněz, jež darovala zdejší obecné škole ctěná občanská záložna kopidlenská a okresní hospodářská záložna libáňská, bylo dle usnesení sboru učitelského opatřeno:

Švácha: ⁴⁵⁶ <i>Násobilka</i>	2 K 16 h
Taubenek: ⁴⁵⁷ <i>Pravopis pro nižší třídy</i> ⁴⁵⁸	1 K 36 h
Vazba <i>Pedagogických rozhledů</i> ⁴⁵⁹	90 h
Bayer: ⁴⁶⁰ <i>Škádové rolnictva</i> , obraz	15 K
Předplaceno na čtrnáctý ročník <i>Pedagogických rozhledů</i> ⁴⁶¹	5 K
Předplaceno na druhé půlletí <i>Českého učitele</i> ⁴⁶²	4 K 30 h
Předplaceno na čtvrtý ročník <i>Českého učitele</i>	8 K 30 h
Vycpané živočišstvo: páv a skřivan	7 K
chřástal	80 h
rorýs	80 h
jiříčka	80 h
vlaštovka	60 h
doprava	60 h
Kroužky k Bayerovým ⁴⁶³ <i>Tabulkám</i>	<u>32 h</u>
Úhrnem	47 K 94 h

Dne 22. dubna štěpovali žáci páté třídy ve školní zahradě za dohledu třídního učitele pana Josefa Endrysa⁴⁶⁴ pláňata jablonová a hrušňová. Dne 24. dubna 1901 upravovaly žákyně páté třídy ve školní zahradě za dohledu třídní učitelky slečny Julie Kašparové cesty a záhony, sázely zeleninu a přihlížely k zasévání máku, čočky, cukrovky a červené řepy.

Práce žáků ve školní zahradě

V sobotu dne 13. července 1901 ukončen byl školní rok 1900–01 službami Božími, chvalozpěvem ambrosiánským a rakouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dáno napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.

Ukončení školního roku

Školní rok 1901–02

Zápis školních dětí pro školní rok 1901–02 konal se dne 29., 30. a 31. srpna 1901. V pondělí dne 2. září započal školní rok. Školní mládež byla vedena do chrámu Páně, kdež po vzývání Ducha svatého byla přítomna slavné mši svaté, po níž zapěla rakouskou národní hymnu.

*Začátek
školního roku*

Na počátku školního roku 1901–02 bylo dětí do školy vůbec přijatých 447, dle vyznání náboženského bylo katolíků 443, evangelíci 3, žid 1. Školou povinných dětí ve školní obci bylo 472, do školy přijatých dětí ve školní obci bylo 447.

*Počet dětí
školních*

V pátek dne 20. září 1901 konala se okresní porada učitelská za školní rok 1900–01 počínajíc osmou hodinou dopolední v budově měšťanské školy chlapecké v Jičíně.

*Okresní
konference*

Pořad porady:

- 1) Volba dvou spisovatelů
- 2) Jmenování náměstka předsedova
- 3) Nález c. k. okresního školního inspektora
- 4) Pojednání o slohu a rozvrh učiva slohového
- 5) Rozvrh učiva v *Slabikáři*
- 6) Rozvrh učiva početního pro první školní rok podle postupu Kozák-Bočkova
- 7) Zpráva o okresní knihovně učitelské
- 8) Volba stálého výboru
- 9) Volba komise knihovny
- 10) Volné návrhy

Dne 4. října 1901 slaveny byly nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře pána Františka Josefa I., slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž se zúčastnilo učitelstvo místní, drahorazské, bučoveské a mlýnické s veškerou mládeží školní.

*Nejvyšší
jmeniny Jeho
Veličenstva*

Po skončených službách Božích zapěli všichni přítomní velebně rakouskou národní hymnu. Na budově školní byl vztyčen prapor říšský a zemský.

Dne 19. listopadu 1901 slouženy byly ve zdejším chrámu Páně slavné zádušní služby Boží za Její Veličenstvo, naši nejmilostivější císařovnu Alžbětu. Bohoslužeb těchto zúčastnilo se učitelstvo místní i vukolní s veškerou mládeží školní.

*Requiem
za Její
Veličenstvo*

V úterý dne 29. dubna 1902 konala se v tomto školním roce druhá porada učitelská počínajíc osmou hodinou ranní v budově měšťanské školy chlapecké v Jičíně.

*Okresní
konference*

Pořad porady:

- 1) Volba dvou zapisovatelů
- 2) Jmenování náměstka předsedova
- 3) Zpráva c. k. okresního školního inspektora
- 4) Rozprava o úpravě vyučování reáliím na školách obecných
- 5) Rozprava o reformě vyučování kreslení na školách obecných
- 6) Návrh na změnu osnovy ženských ručních prací ve 3., 4. a 5. třídě škol obecných s měšťanskými spojených
- 7) Volba delegáta do zemské porady učitelské
- 8) Volba stálého výboru
- 9) Volba komise knihovni
- 10) Zpráva o učitelské okresní knihovně
- 11) Volné návrhy

Žáci a žákyně zdejší obecné školy vykonali svatou zповěď a přistoupili ku svatému přijímání ve dnech:

*Zповěď
a přijímání*

- 1) 7. a 8. listopadu 1901,
- 2) 10. a 11. dubna 1902,
- 3) 1. a 2. července 1902.

Dne 12. června 1902 konala se za předsednictví důstojného pána, P. Jana Tichého,⁴⁶⁵ biskupského vikáře a faráře ve Slatinách, zkouška náboženská ve všech třídách zdejší obecné školy.

*Zkoušky
z náboženství*

C. k. okresní školní inspektor, pan Antonín Strnad, konal dne 19. října a 5. listopadu 1901 a dne 4. června 1902 inspekci ve všech třídách zdejší obecné školy.

Inspekce

Úroky z Konrádovy nadace obdrželi na konci školního roku 1901–02 Josef Žehra, syn dělníka Josefa Žehry v Kopidlně, žák 5. třídy, a Marie Šmejdivá, žákyně 5. třídy, dcera Františka Šmejdy, dělníka v Kopidlně.

*Konrádovská
nadace*

Polévky vařily se pro 125 přihlášených dětí ode dne 3. ledna do dne 26. března 1902. Celkem vařilo se šedesátkrát a rozdalo se asi 7 500 polévkových obědů. Dne 22. ledna, 5. února, 11. února a 8. března vařila se polévka hovězí, jindy bramborová a hrachová. Po posledním obědě dostalo každé dítě kraslici. Dozor a správu měl opět místní učitel pan Alois Macoun.

*Polévkové
obědy*

Ctění občanská záložna kopidlenská darovala zdejší obecné škole na zakoupení učebných pomůcek 40 K. Ctění okresní hospodářská záložna v Libáni věnovala 20 K naší škole na učebné pomůcky nebo na knihovnu žákovskou. Ctění tělocvičná jednota Sokol v Kopidlně odevzdala z dětské slavnosti dne 11. srpna 1901 pořádané ve prospěch žákovské knihovny 38 K. Těmuž účelu věnovala ctění místní školní rada 30 K, opatřila skleněnou skříň na modely hub v ceně 13 K 40 h, rámy a sklo ke třem dějepisným obrazům Doležalovým⁴⁶⁶ za 13 K 80 h, lišty k 45 obrazům a nová vnější okna do staré budovy školní nákladem 627 K 40 h.

Zdejší materialista, pan Alois Míšek, daroval žákovské knihovně nevázaný ročník 1900–01 *Malébo čtenáře*.⁴⁶⁷ Na potřeby k ženským ručním pracím bylo z místního školního fondu věnováno 14 K.

Z peněžitých příspěvků od pana hraběte Ervína Šlika, z pokladny obecní a místního školního fondu bylo opatřeno a chudým školním dítkám rozdáno 42 párů obuvi.

Od paní hraběnky a ctěného Spolku sv. Václava byly chudé školní dívky poděleny obuví a šatstvem. Týž spolek udílel i potřeby školní chudé mládeži. Vydal na hotovosti:

a) na psací potřeby	82 K
b) na ženské ruční práce	16 K 64 h
c) na ošacení dítek	47 K
Úhrnem	145 K 64 h

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně opatřila z dotace na učebné pomůcky zdejší obecné škole:

Nové učebné pomůcky

1) J. G. Rothaug: ⁴⁶⁸ dvě <i>Mapy polokouli</i> ⁴⁶⁹	à 14 K 28 K
2) Doležal: ⁴⁷⁰ 8 <i>Zeměpisných obrazů</i> – 3 série	23 K 20 h
3) Obrazy rostlin č. 43, 44, 45 (kávovník, čajovník, bavlník)	
po 1 K 30 h	3 K 90 h
Úhrnem	55 K 10 h

Z darovaných peněz na učebné pomůcky opatřil učitelský sbor tyto věci:

Dolenský⁴⁷¹ a Patera:⁴⁷² šest dílů *Metodických výkladů*,⁴⁷³ váz.

19 K 28 h

Pavlík:⁴⁷⁴ *Zdravotní slovník*⁴⁷⁵

Dlouhý:⁴⁷⁶ *Léčivé rostliny*⁴⁷⁷

Exler: *Mojýlove*⁴⁷⁸

Kreidl:⁴⁷⁹ *Anatomický obraz*

Předplatné na pátý ročník *Českého učitele*⁴⁸⁰

14 K 40 h

2 K

8 K 20 h

Předplatné na patnáctý ročník *Pedagogických rozhledů*⁴⁸¹

5 K 10 h

Bayer:⁴⁸² *Škandcové rolnictva*, obraz 21–32 9 K

Pomůcka k znázornění barev, sestavil učitel pan Alois Macoun

2 K

Znázornění „tisíce“ a nástěnné Předlohy ku kreslení zhotovené učitelem, panem

Bohumilem Sahánkem 5 K

Celkové vydání 64 K 98 h

Dne 9. listopadu 1901 pomáhali žáci páté třídy pod dohledem třídního učitele, pana Josefa Endrysa, přesazovat pláňata ve školní zahradě a dne 22. listopadu sázeli jádra ovocná.

*Práce žáků
ve školní
zahradě*

Dne 21. a 22. dubna 1902 štěpovali žáci páté třídy ve školní zahradě pod vedením a řízením ředitele školy pláňata jablonová a hrušňová.

Dosavadní učitel zdejší pan Jaroslav Kurka⁴⁸³ byl začátkem školního roku povolán na místo zatímního učitele při měšťanské škole v Bělohradě a vynesení c. k. zemské školní rady ze dne 13. ledna 1902, č. 49196, 1901, stal se definitivním učitelem tamže.

*Změny ve sbo-
ru učitelském*

Učitelka slečna Marie Štangová byla začátkem školního roku jmenována zatímní, později definitivní učitelkou při obecné škole v Libáni.

Na jejich místa byli při zdejší obecné škole zatímně ustanoveni pan Bohumil Sahánek a kandidátka slečna Marie Hakenová.

Pan Bohumil Sahánek narodil se dne 17. dubna 1878 v Hořicích, kdež vychodil obecnou a měšťanskou školu v letech 1884–1893. Studoval na c. k. ústavě ku vzdělání učitelů v Hradci Králové od roku 1893 do roku 1897. Dekretem ze dne 21. října 1897, č. 3585/o. š. r., obdržel místo výpomocného podučitele ve Velkých Jeřicích (okres Hradec Králové). V roce 1898 obdržel jako externista vysvědčení učitelské dospělosti a byl dekretem ze dne 20. října 1898, č. 3579/o. š. r., jmenován výpomocným podučitelem v Novém Bydžově. Od 1. března 1899 dekretem ze dne 20. února 1899, č. 667/o. š. r., jmenován zatímním podučitelem v Horní Kalné a dekretem ze dne 16. října 1899, č. 3287/o. š. r., v téže hodnosti v Čisté, nato dekretem ze dne 28. října 1900, č. 2835, stal se zatímním podučitelem v Rožďalovicích.

Dne 15. května 1901 nabyl vysvědčení učitelské způsobilosti, načež byl dekretem ze dne 30. září 1901, č. 2878/o. š. r., ustanoven zatímním podučitelem v Kopidlně.

Děti hrající si na kopidlenském náměstí, 1937.

Slečna Marie Hakenová narozená dne 3. března 1882 v Turnově vzdělávala se ve školních letech 1888/9–1892/3 na škole obecné, v školních letech 1893–94 až 1896–97 na škole měšťanské v Turnově. Ve školních letech 1897–98 až 1900–01 studovala na soukromém ústavě ku vzdělání učitelky s právem veřejnosti u sv. Anny v Praze a podnikla dne 17. června 1901 zkoušku dospělosti. Téhož roku ustanovena byla dekretem ze dne 27. srpna 1901, č. 2826/o. š. r., zatímní produčitelkou při obecné škole v Kopidlně.

Marie Hakenová

Učitel zdejší, pan Josef Endrys, zkoušený pro měšťanské školy druhého odboru, zastupoval učitele při měšťanské škole v Libáni ode dne 15. dubna do dne 15. července 1902.

Zástupcem jeho na tu dobu v Kopidlně byl jmenován pan Václav Fejfar. Narodil se dne 16. prosince 1881 ve Vrchovině. Do roku 1893 chodil do čtyřtřídní obecné školy ve Staré Pace. Poté byl do roku 1896 na škole měšťanské v Nové Pace. Dále se vzdělával na c. k. ústavě učitelském v Jicině. Maturoval

Václav Fejfar

roku 1900. Nato byl dosazen výpomocným produčitelem při obecné škole v Sobotce dnem 1. září 1900. Po roce (10. září 1901) ustanoven byl za výpomocného produčitele na dvojtřídní obecnou školu do Střevoče. Dne 2. ledna 1902 stal se zástupcem učitele na jednotřídní obecné škole ve Lhotě Zelené a ode dne 1. května do dne 15. července 1902 zastupoval učitele při obecné škole v Kopidlně.

V úterý dne 15. července 1902 ukončen byl školní rok 1901–02 službami Božími, chvalozpěvem ambrosiánským a rakouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dáno napomenutí, aby se o prázdninách slušně chovali.

Ukončení školního roku

Školní rok 1902–03

Zápis školních dítek pro školní rok 1902–03 konal se dne 29., 30. a 31. srpna 1902. V pondělí dne 1. září započal školní rok. Školní mládež byla vedena do chrámu Páně, kdež po vzývání Ducha svatého byla přítomna slavné mši svaté. Po ukončení zapěla rakouskou národní hymnu.

Na počátku školního roku 1902–03 bylo dětí do školy vůbec přijatých 457,

dle vyznání náboženského bylo katolíků 453, evangelíci 4.

Školou povinných dětí ve školní obci bylo 479,

do školy přijatých dětí ve školní obci bylo 457.

*Počet dětí
školních*

Dne 4. října 1902 slaveny byly nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře pána Františka Josefa I., slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž se zúčastnilo učitelstvo místní, drahorazské, bučoveské a mlýnické s veškerou mládeží školní. Po skončených službách Božích zapěli všichni přítomní velebně rakouskou národní hymnu. Na budově školní byl vztyčen prapor říšský a zemský.

*Nejvyšší
jmeniny Jeho
Veličenstva*

Dne 19. listopadu 1902 slouženy byly ve zdejším chrámu Páně slavné zádušní služby Boží za Její Veličenstvo, nejmilostivější císařovnu Alžbětu. Bohoslužeb zúčastnilo se učitelstvo místní i vůkolní s veškerou mládeží školní.

*Requiem za
Její Veličen-
stvo*

Uprázdnené místo učitelské po panu Jaroslavu Kurkovi uděleno bylo panu Bohumilu Žitnému, produčiteli v Nemyčevsi. Týž narodil se ve Vitíněvsi dne 5. června 1872. Navštěvoval dvojtřídní obecnou školu v Nemyčevsi, čtyři třídy městské nižší reálky v Jicině a učitelský ústav tamtéž. Dne 26. června 1891 obdržel vysvědčení dospělosti, dne 4. května 1894 vysvědčení způsobilosti učitelské. V roce 1899 navštěvoval hospodářský kurs při technice v Praze a v roce 1900 celoroční kurs pro školy měšťanské při reálné škole v Jicině.

*Změny ve sbo-
ru učitelském*

Dne 22. srpna 1891, č. 2963/o. š. r., ustanoven výpomocným produčitelem v Bystřici, dne 13. dubna 1892, č. 1757/o. š. r., zatímním produčitelem tamtéž, dne 26. srpna 1892, č. 4615/o. š. r., zatímním produčitelem v Radimi, dne 27. července 1894, č. 3095/o. š. r., zatímním a dne 5. července 1895, č. 23480/z. š. r., definitivním produčitelem v Nemyčevsi.

Dekretem c. k. zemské školní rady ze dne 17. dubna 1902, č. 16919/z. š. r., ustanoven definitivním učitelem v Kopidlně.

Dne 7. listopadu 1902 onemocněla nervosou zdejší učitelka, slečna Julie Karpašová. Zatímní dovolená udělena jí byla do konce listopadu vynesemím c. k. okresní školní rady ze dne 15. listopadu 1902, č. 4102/o. š. r., další dovolená výnosem ze dne 13. prosince 1902 do konce února 1903, č. 50283/z. š. r., do konce května 1903 výnosem ze dne 14. března 1903, č. 10883/z. š. r., do konce školního roku vynesemím ze dne 16. června 1903, č. 23551/z. š. r.

K výpomocnému vyučování za slečnu Julii Karpašovou byla ustanovena c. k. okresní školní radou v Jičíně vynesemím ze dne 15. listopadu 1902, č. 4102/o. š. r., a vynesemím c. k. zemské školní rady v Praze ze dne 13. prosince 1902, č. 50283/z. š. r., slečna Pavlína Celzrová, zkušební kandidátka učitelství.

Narodila se dne 30. června 1883 ve Slatinách. Do školy obecné v Jičíně chodila od 16. září 1889 do 30. července 1894, do školy měšťanské tamže od 17. září 1894 do 31. července 1897. Ve školním roce 1897–98 chodila do třetí třídy měšťanské školy německé v Moravské Třebové. Ve školním roce 1898–99 až 1901–02 navštěvovala dívčí pedagogium císaře a krále Františka Josefa I. v Chrudimi. Počátkem školního roku 1902–03 byla ustanovena výpomocnou a počátkem školního roku 1903/04 zatímní učitelkou v Kopidlně.

Žáci a žákyně zdejší obecné školy vykonali svatou zpověď a přistoupili ku svatému přijímání ve dnech:

- 1) 6. a 7. listopadu 1902,
- 2) 23. a 24. dubna 1903,
- 3) 9. a 10. července 1903.

Dne 7. května 1903 konala se za předsednictví důstojného pána, P. Jana Tichého,⁴⁸⁴ biskupského vikáře a faráře ve Slatinách, zkouška náboženská ve všech třídách zdejší obecné školy.

C. k. okresní školní inspektor, pan Antonín Strnad, konal dne 1. prosince 1902, dne 16. ledna a dne 10. června 1903 inspekci ve všech třídách zdejší obecné školy.

Úroky z Konrádovy nadace obdrželi na konci školního roku 1902–03 Jan Adamec, syn Františka Adamce, dělník v Kopidlně, a Marie Chocholová, dcera obuvníka Václava Chochole z Kopidlna.

Onemocnění

Osobní

*Zpověď
a přijímání*

*Zkouška
náboženská*

Inspekce

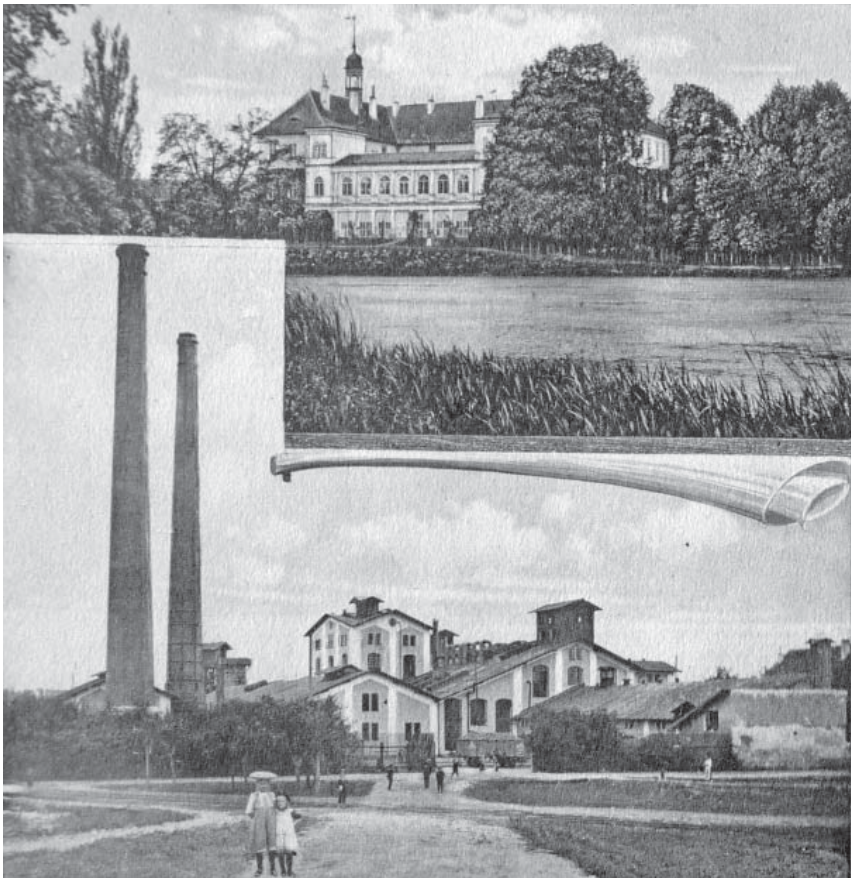
*Konrádovská
nadace*

Polévky začaly se vařit pro 160 přihlášených dětí dne 9. prosince 1902. Později vařilo se pro 150 dětí. Vaření se přestalo dne 21. března 1903. Vařilo se celkem šedesátosmkrát a rozdalo se asi 10200 polévkových obědů. Dne 29. prosince, 3. a 24. února vařila se polévka hovězí, dne 10. února dršťková, jiné dny bramborová a hrachová. Dne 3. března vařila se místo polévky káva a k té obdrželo každé dítě housku. Dne 13. ledna podílány byly děti po obědě jablky, jež darovala paní Anna Rojarová, choť centrálního ředitele. Dne 21. března po posledním obědě v této kampani obdrželo každé dítě kraslici.

Polévkové obědy

Veleslavná c. k. zemská školní rada vynesemím ze dne 21. ledna 1903, č. 3161/z. š. r., ustanovila slečnu Annu Kotykovou, zatímní industriální učitelku, definitivní učitelkou ženských ručních prací při obecných školách v Kopidlně a v Běcharech.

Osobní

Pohled na zámek a na cukrovar v Kopidlně, výřez z fotografie z počátku 20. století.

Ctěná okresní hospodářská záložna v Libáni věnovala naší obecné škole 20 K na učebné pomůcky nebo na knihovnu žákovskou.

Dary

Ctěná místní školní rada opatřila do staré budovy školní nová vnitřní okna a dala zasklíti třetí sérii *Zeměpisných obrazů* Doležalových,⁴⁸⁵ počtem osm. Na potřeby k ženským ručním pracím bylo z místního školního fondu věnováno 14 K.

Z peněžitých příspěvků od pana hraběte Ervína Šlika, z pokladny obecní a místního školního fondu bylo opatřeno a chudým školním dítkám rozdáno 42 párů obuvi. Od paní hraběnky bylo obdarováno dvanáct chudých dívek a šest chlapců novým oblekem. Ctěný Spolek sv. Václava udílel chudým školním dítkám šatstvo, obuv a potřeby školní.

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně opatřila z dotace na učebné pomůcky zdejší obecné škole:

Nové učebné pomůcky

- 1) Melichar: *Mapa Království českého*
- 2) Veselý: *Ozdobné kreslení*
- 3) Göring a Schmidt: čtyři *Obrazy rostlin*

Z darovaných peněz na učebné pomůcky opatřil sbor učitelů tyto věci:

Dvě vycpané pěnice zahradní a černohlavá	2 K
Vycpaný bukač velký	2 K 40 h
J. L. Bayer: ⁴⁸⁶ <i>Škúdcové rolníka</i> , tab. 33–40	6 K
J. L. Bayer: <i>Přátelé rolníka</i> , tab. 1–4	3 K
Říha ⁴⁸⁷ a Heyduk: ⁴⁸⁸ <i>Škola českého jazyka</i> ⁴⁸⁹	1 K 79 h
Vazba čtyř svazků <i>Pedagogických rozhledů</i> ⁴⁹⁰	4 K 40 h
Předplacen šestý ročník <i>Českého učitele</i> ⁴⁹¹	8 K 10 h
Předplacen šestnáctý ročník <i>Pedagogických rozhledů</i> ⁴⁹²	<u>6 K 10 h</u>
Celkové vydání	33 K 71 h

Dne 21. a 25. dubna 1903 štěpovali žáci 5. třídy ve školní zahradě pod vedením a dozorem svého třídního učitele pana Františka Mencla pláňata jabloňová a hrušková.

Práce žáků ve školní zahradě

V pondělí dne 13. července 1903 konala se okresní porada učitelů počínajíc osmou hodinou ranní v budově měšťanské školy chlapecké v Jičíně.

Okresní konference

Pořad porady:

- 1) Volba dvou zapisovatelů
- 2) Jmenování náměstka předsedova
- 3) Zpráva c. k. okresního školního inspektora
- 4) Rozhovor o rozvrzích mluvnických

- 5) Rozhovor o vyučování prvouce (věcnému učení) podle spisu Josefa Tůmy
- 6) Rozhovor o styku školy s rodiči
- 7) O potřebě změnit osnovu ženských ručních prací
- 8) Zpráva knihovní komise o okresní knihovně učitelské
- 9) Volba stálého výboru
- 10) Volba komise knihovní
- 11) Volné návrhy

Porada pro školy měšťanské konala se dne 14. července 1903 počínaje osmou hodinou ranní v téže budově.

Pořad:

- 1) a 2) jako v předešlé poradě
- 3) O výchově umělecké na škole měšťanské
- 4) Mluvní cviky a počet úloh na škole měšťanské
- 5) Rychlopis na škole měšťanské
- 6) Volné návrhy

Budčevs – interiér školy, 1959.

Školní rok 1903–04

Zápis školních dětí pro školní rok 1903–04 konal se dne 29., 30. a 31. srpna 1903. V úterý dne 1. září započal školní rok. Školní mládež byla vedena do chrámu Páně, kdež po vzývání Ducha svatého byla přítomna slavné mši svaté. Po ukončení zapěla rakouskou národní hymnu.

*Začátek
školního roku*

Počátkem letošního školního roku byla povolena a otevřena v Kopidlně měšťanská škola pro chlapce. Vyučovatí se počalo v první třídě školy měšťanské. Zatímním ředitelem jmenován pan Methoděj Rejr, zatímním učitelem pan Josef Endrys.⁴⁹³

*Škola
měšťanská
a obecná*

Škola obecná, dosud pětitřídní s dvěma definitivními pobočkami a jednou zatímní, proměněna vedle vnesení veleslavné c. k. zemské školní rady ze dne 22. srpna 1903, č. 34470, ve školu obecnou s pěti definitivními třídami postupnými a jednou definitivní pobočkou. Dle toho zřízena byla počátkem školního roku 1903–04 při zdejší obecné škole první třída pro chlapce i dívky prvního školního roku, druhá třída pro chlapce i dívky druhého školního roku, třetí třída pro chlapce i dívky třetího školního roku, čtvrtá třída pro chlapce čtvrtého a pátého školního roku o dvou odděleních, čtvrtá třída pro dívky (definitivní pobočka) čtvrtého a pátého školního roku o dvou odděleních a pátá třída pro dívky šestého, sedmého a osmého školního roku o dvou odděleních.

V 1., 2. a 3. třídě, pak ve čtvrté a páté třídě dívek uloženo řídití se učebnou osnovou škol pětitřídních, ve čtvrté třídě chlapců učebnou osnovou škol osmitřídních.

Zdejší učitel pan Alois Macoun byl jmenován zatímním učitelem v Jičíně na Novém Městě. Slečka Marie Hakenová ustanovena zatímní učitelkou v Rožďalovicích na dívčí škole, slečna Pavla Celzrová vnesením c. k. okresní školní rady v Jičíně ze dne 14. září 1903, č. 3214 /o. š. r., zatímní učitelkou při obecné škole v Kopidlně.

Osobní

Na počátku školního roku 1903–04 bylo dětí do školy vůbec přijatých 408,

*Počet dětí
školních*

dle vyznání náboženského bylo katolíků 401, evangelíků 7.

Školou povinných dětí ve školní obci bylo 429,

do školy vůbec přijatých dětí ve školní obci bylo 408.

Dne 4. října 1903 slaveny byly nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře pána Františka Josefa I., slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž se zúčastnilo učitelstvo místní, drahorazské, bučoveské a mlýnické s veškerou mládeží školní. Po skončených službách Božích zapěli všichni přítomní velebně rakouskou národní hymnu. Na budově školní byl vztyčen prapor říšský a zemský.

*Nejvyšší
jmeniny Jeho
Veličenstva*

Dne 19. listopadu 1903 slouženy byly ve zdejším chrámu Páně zádušní služby Boží za Její Veličenstvo, naši nejmilostivější císařovnu Alžbětu. Bohoslužeb zúčastnilo se učitelstvo místní i vůkolní s veškerou školní mládeží.

*Nejvyšší
jmeniny Jejího
Veličenstva
císařovny
Alžběty*

S přivolením slavné c. k. okresní školní rady v Jičíně ze dne 22. prosince 1903, č. 4155/o. š. r., sehrála zdejší školní mládež řízením ředitele Jana Urbana⁴⁹⁴ a za laskavého spoluúčinkování učitele měšťanské školy pana Josefa Endrysa⁴⁹⁵ dne 1. a 3. ledna 1904 vánoční hru *Mladí pastýři betlémští*, melodrama ve třech dějstvích se zpěvy a deklamacemi. Text od Josefa P. Baara, hudba od Josefa Soukupa.

*Dětská hra
divadelní*

Z čistého výtěžku těchto dvou představení (95 K 72 h) bylo pro měšťanskou školu k rukoum zatímního ředitele, pana Methoděje Bejra vyplaceno 45 K 72 h.

C. k. okresní školní rada v Jičíně výnosem ze dne 28. března 1904, č. 861/o. š. r., ustanovila kandidátku učitelství Gabrielu Mačenkovou zatímní učitelkou v Kopidlně. Narodila se v Sobotce dne 14. ledna 1881. Prvního vzdělání nabyla na škole obecné, dalšího na měšťanské škole pro dívky v Jičíně od roku 1894–95 do roku 1896–97. Ve školním roce 1897–98 připravovala se soukromě. Od roku 1898–99 do roku 1901–91 navštěvovala soukromý ústav ku vzdělání učitelek v klášteře voršilek v Kutné Hoře a podnikla v měsíci červenci 1902 zkoušku dospělosti na soukromém ústavě ku vzdělání učitelek s právem veřejnosti v Hoře Kutné. Od 1. září 1902 do 15. července 1903 zastávala místo výpomocné učitelky v Dolním Bousově.

*Slečna
Gabriela
Mačenková*

C. k. zemská školní rada výnosem ze dne 26. března 1904, č. 7682, povolila, aby jedna zatímní pobočka na zdejší obecné škole byla na čas potřeby zřízena a ihned se otevřela. Zároveň byla c. k. okresní školní rada zmocněna, aby prozatímní pobočku tuto povolenou, budoucně, pokud jí třeba bude, tj. pokud některá dosavadní třída vykazovati bude počet žactva aspoň 80, sama ponechala.

*Zatímní
pobočka*

Ctěná okresní hospodářská záložna v Libáni věnovala zdejší obecné škole 20 K na učebné pomůcky nebo na knihovnu. Čtěná místní školní rada věnovala z místního školního fondu 14 K na potřeby k ženským ručním pracím.

Dary

Z peněžitých příspěvků od pana hraběte Ervína Šlika, z pokladny obecní a místního školního fondu bylo chudým školním dítkám opatřeno 42 párů obuvi. Paní hraběnka darovala dvanácti chudým školním dívkám a šesti chlapcům oblek a obuv.

Čtěný Spolek sv. Václava udílel chudým školním dítkám šatstvo, obuv a potřeby školní.

Za přispění různých dobrodinců vařila se i letos pod správou a dozorem učitele měšťanské školy zdejší pana Josefa Endrysa polévka, již podílila byla veškerá chudá mládež školní.

Polévkové obědy

Slavná c. k. okresní školní rada v Jičíně opatřila z dotace na učebné pomůcky zdejší obecné škole:

Nové učebné pomůcky

- 1) Parní stroj se 7 cm kotlem a píst'alou za 24 K
- 2) Pumpu na zdviž za 8 K

Žáci a žákyně zdejší obecné školy vykonali svatou zpověď a přistoupili ku svatému přijímání ve dnech:

Zpověď a přijímání

- 1) 5. a 6. listopadu 1903,
- 2) 14. a 15. dubna 1904,
- 3) 30. června a 1. července 1904.

C. k. okresní školní inspektor, pan František Hladký, konal dne 14. prosince 1903 a dne 8. dubna 1904 inspekci ve všech třídách zdejší obecné školy.

Inspekce

Úroky z Konrádovy nadace obdržely na konci školního roku 1903–04 žákyně Marie Plocarová, dcera Marie Plocarové, vdovy v Kopidlně, č. 169, a Marie Čejková, dcera Františky Čejkové, vdovy v Kopidlně, č. 88.

Konrádovská nadace

Dne 21. dubna 1904 konala se za předsednictví důstojného pána, P. Jana Tichého,⁴⁹⁶ biskupského vikáře a faráře ve Slatinách, zkouška náboženská ve všech třídách zdejší obecné školy.

Zkouška náboženská

V pátek dne 15. července 1904 ukončen byl školní rok 1903–04 službami Božími, chvalo zpěvem ambrosiánským a raskouskou národní hymnou. Žákům byly rozdány školní zprávy a dáno napomenutí, jak se o prázdninách chovati mají.

Ukončení školního roku

Školní rok 1904–05

Zápis školních dítek pro školní rok 1904–05 konal se dne 29., 30. a 31. srpna 1904. Ve čtvrtek dne 1. září započal školní rok. Školní mládež byla vedena do chrámu Páně, kdež po vzývání Ducha svatého byla přítomna slavné mši Svaté. Po ukončení zapěla rakouskou národní hymnu.

*Začátek
školního roku*

V úterý dne 4. října 1904 slaveny byly nejvyšší jmeniny Jeho Veličenstva, našeho nejmilostivějšího císaře pána Františka Josefa I. slavnými službami Božími ve zdejším chrámu Páně, jichž se zúčastnilo učitelstvo místní, drahorazské, bučoveské a mlýnické s veškerou mládeží školní. Po ukončených službách Božích zapěli všichni přítomní velebně rakouskou národní hymnu. Na budovách školních byly vztyčeny prapory-říšský a zemský.

*Nejvyšší
jmeniny Jeho
Veličenstva*

Slečna Julie Kašparová onemocněla opět nervosou. K zastoupení byla povolána výnosem c. k. okresní školní rady v Jičíně ze dne 4. září 1904, č. 2385, a schválením c. k. zemské školní rady ze dne 29. září 1904, č. 40451/z. š. r., výpomocnou učitelkou v Kopidlně slečna Bohumila Krutinová. Pan Jan Severa, zatímní učitel v Libošovicích, ustanoven byl c. k. zemskou školní radou v Praze výnosem ze dne 27. července 1904, č. 36466, definitivním učitelem druhé třídy při obecné škole kopidlenské.

*Osobní, Julie
Kašparová,
Bohumila
Krutinová,
Jan Severa*

C. k. okresní školní rada v Jičíně výnosem ze dne 29. října 1904, č. 3005, přeložila dočasně z příčin služebních pana Františka Mencla, učitele druhé třídy na obecné škole v Kopidlně, na místo učitele první třídy na téže škole od 1. listopadu 1904.

*František
Mencl*

C. k. zemská školní rada výnosem ze dne 8. října 1904, č. 42280, dala pana Jana Urbana,⁴⁹⁷ ředitele obecné školy v Kopidlně, po více než 47leté vpočitatelné službě k vlastní žádosti na trvalý odpočinek a ustanovila mu, přihlížejíc ku předpisům č. 50, 55 a 58 zákona daného, dne 27. ledna 1903, č. 16/z. z., výslužné částkou 3200 K ročně, jakožto plný obnos posledních vpočitatelných příjmů jeho.

Jan Urban

Správa školy obecné svěřena od 1. listopadu 1904 řediteli školy měšťanské, panu Methoději Bejrovi.

Methoděj Bejr

Zatímním učitelem na obecné škole zdejší ustanovila c. k. *Josef Košťák*
okresní školní rada v Jičíně výnosem ze dne 29. října 1904,
č. 1840/o. š. r., pana Josefa Košťáka, kandidáta učitelství od
1. listopadu 1904.

Poznámky:

- 1 Emanuel Böhm, katolický kněz, v 80. letech 18. století působil jako lokální kaplan, katecheta a ředitel školy ve Zbirohu, centru komorního panství Zbiroh v tehdejší berounském kraji. Emanuel Böhm, *Fortsetzung der historischen Nachricht von der Entstehung und der Verbreitung des Normalschulinstituts in Böhmen I–III*, Praha 1785, 1787, 1789.
- 2 Podle tereziánské reformy elementárního školství byla s platností od roku 1775 zavedena všeobecná vzdělávací povinnost pro všechny děti ve věku od šesti do dvanácti let, zároveň byla definována pravidla pro školskou soustavu, podle níž měly být na venkově zřizovány tzv. školy triviální, kde se učilo *triviu* (číst, psát, počítat), náboženství a industriálnímu vyučování, ve městech pak školy hlavní, kde se učilo více předmětům (ve vyšších třídách byl i dějepis, zeměpis, sloh apod.). V Praze vznikla tzv. normální (vzorová) škola, která svým systémem výuky definovala normu pro všechny ostatní. V dobové literatuře se proto setkáváme s výrazy „normální školství“, „normální ústav“ aj. označujícími soustavu školství zřízeného tereziánskými reformami, resp. školy organizované podle těchto reforem.
- 3 Boleslav II. († 999), syn Boleslava I., český kníže z rodu Přemyslovců, vládl v letech 967/972–999.
- 4 Spytihněv II. (1031–1061), prvorozený syn Břetislava I., český kníže z rodu Přemyslovců, vládl v letech 1055–1061.
- 5 Vratislav II. († 1092), druhorozený syn Břetislava I., český kníže z rodu Přemyslovců, vládl v letech 1061–1092, v letech 1085–1092 titulární český král.
- 6 Břetislav I. (1002/1005–1055), český kníže z rodu Přemyslovců, vládl v letech 1034–1055.
- 7 Bohuslav Balbín (1621–1688), člen jezuitského řádu, spisovatel a pedagog, jeho odborný zájem zahrnoval historii, geografii, jazyk aj. Působil jako misionář v mnoha nekatolických oblastech, posléze začal vyučovat na řádových gymnáziích, působil mj. i v Jičíně.
- 8 Kostel sv. Petra a Pavla, údajně ze 13. století. Viz Emanuel POCHE, *Umělecké památky Čech I*, Praha 1977, s. 321.
- 9 Josef JUNGSMANN, *Historie literatury české aneb soustavný přehled spisů českých s kerátkou historií národu, osvětlení a jazyka*, Praha 1825.
- 10 Dílo *Bohemia docta (Učené Čechy)* Balbín vytvořil jako součást svých *Miscellanií*, vyšlo však až po jeho smrti: Bohuslav BALBÍN, *Miscellanea Historica Regni Bohemiae, decadis I, liber IX: Bohemia docta: tres Tractatus continens in quorum I: De Carolina Universitate et vetustis Bohemiae scholis agitur, in II: Eruditionum et Doctorum Vivorum in Bohemia et Provinciis nostris nomina et elogia breviter adferuntur*. Podrobnější údaje viz např. Jan HANUŠ, *Bohuslava Balbína Bohemia docta I–III*, Český časopis historický, roč. 12, 1906, č. 2, s. 133–148, č. 3, s. 298–311, č. 4, s. 407–426.
- 11 Kopidlanští z Kopidlna, staročeský vladický rod. Zdenko ze Střevače (žil v první polovině 14. století) patří mezi nejstarší doložené členy rodu. Autor textu, František Alois Vacek, věnoval dějinám tohoto rodu také několik článků: František Alois VACEK, *Historie starověkého statku rytířského, Střevač nazvaného, v kraji bydžovském*, Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách 1830, č. 3, s. 298–308; TÝŽ, *Zlomek z historie panů Kopidlanských, dynastií na Kopidlně z šestnáctého věku*, Časopis Českého museum 1842, č. 4, s. 595–611.
- 12 Leština, řeka protékající Kopidlnem, dnes Mrlina.
- 13 Jiří z Poděbrad (1420–1471), pocházel ze šlechtického rodu panů z Kunštátu a Poděbrad, v letech 1458–1471 byl, po zvolení českou šlechtou, českým králem.
- 14 Kolátor – patron kostela, ten, kdo udílí církevní obročí.
- 15 Arnošt z Pardubic (1297–1364), syn Arnošta ze Staré a Adličky. V roce 1343 se stal pražským biskupem a o rok později po povýšení pražského biskupského stolce na arcibiskupský byl jmenován prvním pražským arcibiskupem.
Základními knihami Arnošta arcibiskupa se myslí *Libri erectionum* a *Libri confirmationum* z doby, kdy byl Arnošt z Pardubic pražským arcibiskupem. Později byly vydány v edici, viz

<http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&cat=15> a <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&cat=14>.

- 16 Bartoloměj Paprocký z Hlohol (1540/43–1614), český (a polský) spisovatel a historik. Významná jsou zejména jeho díla *Zrcadlo slavného Markrabství moravského* (1593) a *Diadochos* (1602), kroniky českých knížat a králů, církevních hodnostářů, české a moravské šlechty i měst.
- 17 *Diadochos id est successio. Jinak posloupnost knížat a králů českých, biskupů i arcibiskupů pražských a všech třech stavů slavného Království českého, to jest panského rytířského a měšťského, krátce sebraná a vydaná skrze Bartoloměje Paprockého z Hlohol, Praha 1602.*
- 18 Pavel Stránský (1583–1657), humanistický spisovatel, historik, pedagog. Působil jako děkan a městský písař v Litoměřicích. V roce 1627 byl pro svou nekatolickou víru vypovězen ze země, odešel s celou rodinou do Německa, později žil v polské Toruni, kde získal místo profesora tamního gymnázia.
- 19 Pavel STRÁNSKÝ, *Respublica Bojema* (O státě českém), s. l. 1634. Stránského dílo, výklad o Českém království psaný jako obrana nekatolictví, vyšlo později v zahraničí. V Čechách došlo k opětovnému vydání až na sklonku 18. století.
- 20 *Libri erectionum archidieocesis pragensis saeculo XIV. et XV.* byla knižní řada, v níž vycházely edice starých listin a dokumentů souvisejících s pražským biskupstvím. Od 70. let 19. století ji vydával katolický kněz, spisovatel a profesor církevního práva na pražské univerzitě Klement Borový, posléze na jeho práci navázal Antonín Podlaha, taktéž katolický kněz a pomocný biskup pražský.
- 21 Byl založen v roce 1827, nejprve vycházel pod názvem *Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách*, na počátku 30. let byl přejmenován na *Časopis Českého museum*. Jedná se o nejstarší český stále vycházející vědecký časopis.
- 22 Vzhledem k tomu, že F. A. Vacek uvádí jen velmi stručný odkaz na zdroj, není přesně jasné, odkud čerpal. Domníváme se, že to byly tyto články: František PALACKÝ, *Dobytí Prahy skrze p. Jiřího z Poděbrad léta 1448 a příčiny jeho*, *Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách* 1827, č. 3, s. 37–83; TÝŽ, *Domácí rozbroje a války v Čechách po dobytí Prahy léta 1448*, *Časopis společnosti vlasteneckého museum v Čechách* 1827, č. 4, s. 9–57. Eventuelně mohl čerpat i z výsledků vlastních bádání, které také publikoval v muzejním časopise: František Alois VACEK, *Historie starověkého statku rytířského Střevač nazvaného v keraji bydžovském*, *Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách* 1830, č. 1, s. 298–308.
- 23 Překlad:
„Úředníci jim dávali pravidelné roční platy a mimo to ještě výnos z úrody.“
- 24 Líber cit. = citovaná kniha. Rozuměj: kniha Pavla Stránského (Pavel STRÁNSKÝ, *Respublica Bojema / O státě českém /*, 1634).
- 25 Tzv. češovské valy. Jedná se o pozůstatek hradiště, jehož počátky sahají podle archeologických nálezů do mladší a pozdní doby bronzové, využívalo bylo i v době halštatské a laténské a v raném středověku. Zbytky vnějšího opevnění pocházejí z třicetileté války. Díky své rozloze (34 hektarů) a pro své až 14 metrů vysoké valy je považováno za jedno z nejmohutnějších v Čechách.
- 26 Jan Žižka z Trocnova (1360–1424), husitský vojevůdce.
- 27 František Alois Vacek byl patrně první, kdo se o češovské hradiště zajímal a kdo ho prozkoumal. Hradiště navštívil i hrabě František Schlik (1789–1862). V roce 1824 lokalitu prozkoumal a vyměřil setník von Mayern s nadporučíkem Andolissem-Antoničem. Spis *Dya-Na-Sare*, který Vacek zmiňuje, se nepodařilo dohledat. (Více o závěrech tehdejšího průzkumu viz např. Vladimír ČTVERÁK – Eva ULBRYCHOVÁ, *Komplex Česov (okr. Jičín) – fenomén v české archeologii?*, *Archeologie ve středních Čechách* 2001, č. 2, s. 365–404.)
- 28 Tj. cca 1,14 km. Podle dolnorakouské metrologické soustavy byl jeden sáh roven 189,65 cm.

- 29 Tj. cca 0,58 km.
- 30 Zdeněk Kopidlanský z Kopidlna (1463–98), vladyka na Kopidlně, jeho syn Zikmund Kopidlno v roce 1527 prodal.
- 31 Listiny a jiné dokumenty ze staré městské listovny, tj. z městského archivu, jsou dnes uloženy ve Státním okresním archivu v Jičíně ve fondu Archiv města Kopidlno. Nejstarším pramenem, který se v tomto fondu nachází, je listina z roku 1514, jíž král Vladislav II. uděluje městečku Kopidlno právo dvou výročních trhů. Nejstaršími městskými knihami jsou sirotčí registra z roku 1525, registra příjmů a vydání z roku 1591 a kniha soudních zápisů z přelomu 16. a 17. století. Prameny, z nichž čerpal Vacek, se bohužel nedochovaly.
- 32 *Přítel mládeže*, první český pedagogický časopis. Vycházel v letech 1823–1848, nejprve byl jeho redaktorem Josef Liboslav Ziegler (1782–1846; viz poznámka č. 194), od roku 1836 zajišťovala redakci časopisu královéhradecká konzistoř a v roce 1838 byl post redaktora svěřen Antonínu Stránskému (1793–1858; katolický kněz, vysvěcen 1816, působil jako katecheta na královéhradeckém gymnáziu, později jako profesor pastorální teologie a pedagogiky na tamním semináři a posléze se stal jeho rektorem). V roce 1848 časopis zanikl.
- 33 Vackův článek o češovských valech se nám nepodařilo dohledat.
- 34 Joseph von Hormayr (1782–1848), rakouský spisovatel, politik a historik, od roku 1803 působil jako ředitel vídeňského státního archivu, v roce 1816 se stal rakouským dvorním historiografem. V letech 1810–1830 vydával odborný časopis *Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst*, resp. *Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst*, resp. *Neues Archiv für Geschichte, Staatenkunde, Literatur und Kunst*.
- 35 František Alois VACEK, *Die Ritter Kopidlansky von Kopidlno, Strěvač und Nadslav*, *Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst* 1816, č. 125, 126, 130, 132.
- 36 Jiří (též Jiřík) Kopidlanský z Kopidlna (žil na přelomu 15. a 16. století), český šlechtic, člen zemanského rodu držící Kopidlno. Poté co pražští měšťané v roce 1506 narychlo popravili jeho bratra Jana, mstil se jim svými záškodnickými akcemi (vypálením města, plněním statků). Pražané odvetou vypálili v roce 1509 Kopidlno patřící tehdy Jiříkovu příbuznému Zikmundu Kopidlanskému. Po zásahu krále Vladislava II. byl mezi oběma stranami uzavřen smír, přičemž Pražané a Zikmund Kopidlanský dostali finanční kompenzaci utržených škod.
- 37 Pěstní právo, středověký způsob zjednáni si zadostiučinění svépomocí (opětovaným násilím).
- 38 Tj. nižší šlechta.
- 39 Zmiňované prameny se bohužel nedochovaly. Viz poznámka č. 31.
- 40 Nysa (česky Nisa), významné slezské město, dnes okresní město v Opolském vojvodství v Polsku.
- 41 Václav Hájek z Libočan († 1553), kněz, působil na mnoha místech v Čechách. Údaje pro svou *Kroniku českou* sbíral řadu let, vydal ji v roce 1841 (Václav HÁJEK z LIBOČAN, *Kronika česká. Cum gracia et privilegio Regiae Majestatis*, Praha 1541). Zahrnuje popis dějin země od příchodu Čechů až do roku 1526. Autor patrně pracoval s novodobým vydáním Kroniky (Václav HÁJEK z LIBOČAN, *Kronika česká*, Praha 1819).
- 42 František Pubička (1722–1807), historik, jezuita, pedagog, autor náboženských a historických spisů, publikoval latinsky a německy. Je autorem díla *Chronologické dějiny Čech* (František PUBIČKA, *Series chronologica, rerum slavobohemiarum, ab ipso inde usque slavorum in bohemiā adventu usque ad hec nostra tempora*, Praha 1768; TÝŽ, *Series chronologica rerum slavobohemiarum, ab ipso inde slavorum in Bohemiam adventu, usque ad baptismum Borživoii, seu ab anno Christi CCCCLXXX ad annum DCCCLXXIV producta*, Vídeň 1769; TÝŽ, *Francisci Pubitschka, Priesters von der Gesellschaft Jesu, Chronologische Geschichte Boehmens unter den Slaven. Erster Theil, welcher das heidnische Boehmen enthaelt*, Lipsko 1770).
- 43 Martin Kuthen ze Šprinsberka (asi 1510–1564), kronikář, spisovatel, básník. Je autorem rozsáhlé kroniky Čech (Martin KUTHEN ze ŠPRINSBERKA, *Kronika o založení Země české*

- a prvních obyvatelích jejích, tudíž o knížatech a králích i jich činech a přiběžích velmi krátce z mnohých kronikářů sebraná, Praha 1539). František Alois Vacek, autor textu, pracoval s novodobým vydáním (Martin KUTHEN ze ŠPRINSPEBERKA, Kroniky dvě o založení Země české, o prvních obyvatelích jejích, též o knížatech a králích českých a jejich činech, Praha 1817).
- 44 Rozuměj: Již citovaná kniha Pavla Stránského (Pavel STRÁNSKÝ, *Respublica Bojema / O státě českém/*, 1634).
- 45 Překlad:
„Konšelům, představeným města, členům městské rady, rychtářům, písařům a ostatním úředníkům poskytovala farní škola dostačující vzdělání.“
- 46 Haukvicové z Biskupic, šlechtická rodina držící drobné statky na Moravě a v severovýchodních Čechách. Kořeny rodu sahají do Lužice, později se rozšířil do Slezska, Kladska a odtud na Moravu a do Čech. Větev Haukvičů z Biskupic má svůj původ v Kladsku. V polovině 15. století bylo v držení rodu i Kopidlno.
- 47 Kryštof Rabenhaupt ze Suché († 1592), člen původně vladcké rodiny uselvé v jižních Čechách a Dolních Rakousích, která byla roce 1532 povýšena do panského stavu. V roce 1559 koupil Kopidlno, v roce 1564 se oženil s Markétou (Magdalenou) Hirschperágovou z Königsheimu, s níž měl několik dětí. Jedním z nich byl i Baltazar Rabenhaupt ze Suché († 1616), který se stal jeho nástupcem na Kopidlně. Zděděné panství rozšířil tím, že roce v 1607 přikoupil Běchary. Zemřel bezdětný a statky odkázal Janu Rudolfu Trčkovi z Lípy.
- 48 Čtvrtek po sv. Františku 1527 = 10. října 1527.
- 49 Úterý po sv. Martinu 1564 = 14. 11. 1564.
- 50 Jan Štelcar ze Želetavy (asi 1530 – po 1597), luteránský kněz a náboženský spisovatel, působil na různých utrakvistických farách v Čechách.
- 51 Seznam knih nebo publikací, které Svätý stolec prostřednictvím Svaté kongregace odsuzoval a které nesměly být šířeny. Jednalo se o knihy, které byly shledány jako nežádoucí pro nauku víry (ohrožovaly katolickou věrouku), nebo pro amorálnost. Četba těchto knih byla zakázána pod trestem exkomunikace. Index byl zrušen v roce 1967 po druhém vatikánském koncilu.
- 52 Bystřice, ves 4 km SV od Libáně.
- 53 *Knížka proti ošemetné a pokryté počtě svatých od kněze Martina, faráře u sv. Jindřicha v Praze, sepsaná i kázaná okolo léta 1517 a nyní vydaná skrze kněze Jana Štelcara Želetavského ze Želetavy, 1593.*
- 54 K pramenům dochovaným z 16. století viz pozn. č. 31.
- 55 Úterý, den mistra Jana Husa 1557 = 6. 7. 1557. K liturgické účtě Jana Husa, českému utrakvistu apod. viz např. David HOLETON, „*O felix Bohemia – O felix Constantia*“: *Liturgická účta Mistra Jana Husa*, in: Jan Blahoslav Lášek, Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi. Sborník ze symposia v Bayreuthu, Praha 1995, s. 154–170.
- 56 *Rozmlouvání člověka stavu rytířského s pánem Jeho Milosti o hospodářství a důchodích pivovárských*, Praha 1554. Publikace byla pak znovu vydána v roce 1604.
- 57 Jiří z Poděbrad (1420–1471), pocházel ze šlechtického rodu pánů z Kunštátu a Poděbrad, v letech 1458–1471 byl, po zvolení českou šlechtou, českým králem.
- 58 František Alois VACEK, *Rozmlouvání člověka stavu rytířského s pánem Jeho Milosti o hospodářství a důchodích pivovárských*, Rozmanitosti, sbírka všeho užitečného a obveselujícího k šlechtění srdce, vybroušení rozumu a obveselení mysli 1818, svazek I, s. 3–31.
- 59 *Časopis pro katolické duchovenstvo* byl první český teologický časopis, vycházel v letech 1828–1852. V roce 1860 byl obnoven, především zásluhou Karla Aloise Vinařického (působil jako jeho redaktor v letech 1860–68), a nadále vydáván s pozměněným názvem *Časopis katolického duchovenstva*. Periodikum vydávala pražská arcibiskupská konzistoř, na postu redaktora se v průběhu let vystřídal řada významných českých spisovatelů, také mezi autory příspěvků nacházíme známá obrozeněcká jména, nejenom z řad katolických duchovních.

- 60 František Alois VACEK, *Učitelové starého a nového věku. Pedagogické rozjímání*, Časopis pro katolické duchovenstvo 1828, č. 1, s. 105–120.
- 61 Viz též František PALACKÝ, *Dobytí Prahy skrze p. Jiřího z Poděbrad léta 1448 a příčiny jeho*, Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách 1827, č. 3, s. 37–83.
- 62 Gelasius Dobner bývá považován za zakladatele českého kritického dějepiscectví. Při svém bádání pořídil množství opisů historických dokumentů, které od roku 1764 vydával v edicích. F. A. Vacek zde odkazuje na první svazek tohoto díla (Gelasius DOBNER, *Monumenta historica Bohemiae nusquam antebac edita*, tomus I, Praha 1764), kde se na stranách 143–218 nachází i edice kroniky Bartoška z Drahonice, rytíře bojujícího na protihusitské straně (* 80. léta 14. st., † 1443). Tato kronika je cenným pramenem k dějinám období husitských bouří.
- 63 Rudolf II. Habsburský (1552–1612), syn Maximiliána II. Habsburského a Marie Španělské, římský císař, král český, uherský a chorvatský. Vládl v letech 1576–1612, s ohledem na turecké nebezpečí sídlil od roku 1583 v Praze.
- 64 Papež Řehoř XIII. (1502–1585), vlastním jménem Ugo Buoncompagni, profesor univerzity v Bologni, poté v letech 1752–1785 papež. Reformoval kuriální úřady, nařídil opravu stávajícího (julianského) kalendáře, v roce 1582 proto byl zaveden kalendář nový, který nese jeho jméno (gregoriánský).
- 65 Viz poznámka č. 42.
- 66 Bohuslav z Hasištejna a Lobkovic (1460/62–1510), český prozaik, básník, všestranně nadaný humanista. Jeho spisy a korespondence se staly centrem pozornosti odborníků a zájemců o historii již v první polovině 19. století, část byla v té době i editována (viz např. Jan Václav ZIMMERMANN /ed./, *Bobuslava z Lobkovic a Hasensteynu list panu Petrovi z Rosenberka, místodržícímu Království českého o správě zemské poslaný, který po třech stech a sedmi letech z rukopisu vybral J. V. Zimmermann*, Praha 1818; Karel VINÁŘICKÝ, *Pána Bobuslava Hasištejnského z Lobkovic věk a spisy vybrané*, Praha 1836).
- 67 Petr IV. z Rožmberka (1462–1523), český šlechtic, místodržící Království českého.
- 68 Autor zde cituje z edice: Jan Václav ZIMMERMANN (ed.), *Bobuslava z Lobkovic a Hasensteynu list panu Petrovi z Rosenberka, místodržícímu Království českého, o správě zemské poslaný, který po třech stech a sedmi letech z rukopisu vybral J. V. Zimmermann*, Praha 1818, s. 68 a 69.
- 69 Nejstarší dochovaná matrika kostela sv. Jakuba Většího v Kopidlně byla založena v roce 1634. Viz SOA Zámorsk, sbírka matrik, matrika narozených, oddaných a zemřelých Kopidlna 1634–1682, inv. č. 76-1.
- 70 *Václav, Havel a Tábor čili Rozmlouvání o Čechách roku 1424. Ze starého rukopisu knihovny duchovské*, Časopis Českého museum 1831, č. 4, s. 379–392.
- 71 Baltazar Rabenhaupt ze Suché – viz poznámka č. 47.
- 72 Jan Rudolf Trčka z Lípy (1557–1634), český šlechtic, královský rada a komoří, protestant, patřil k nejbohatším mužům předbělohorských Čech. Na Jičínsku vlastnil rozsáhlé statky, byl mj. majitelem velišského panství.
- 73 Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna (1583–1633), český šlechtic, vojevůdce a majitel rozsáhlého panství ve východních Čechách, jehož centrem byl Jičín, kde si postupně budoval velkolepé sídlo.
- 74 Datum zisku panství autor neuvedl.
- 75 Dietrichštejnové byli šlechtickým rodem původem z Korutan, v 16. století se jedna z jeho větví usadila na Moravě. Zikmund Ludvík, hrabě z Dietrichštejna (1608–1653), byl potomkem Františka z Dietrichštejna (1476–1550), zakladatele rodové větve Weichselstätt-Rabenstein, který byl v roce 1514 pro své zásluhy v boji proti Turkům povýšen do stavu říšských pánů. V roce 1638 se Zikmund Ludvík nakrátko stal majitelem kopidlenského panství.
- 76 Jindřich, hrabě Schlik (asi 1590–1650), zakladatel schlikovského panství na Jičínsku. V roce 1636 koupil velišské panství, o rok později panství Staré Hradky a dominium

rozšířil získkem panství Kopidlno, které získal výměnou za moravské panství Vejvanovice. Věnoval se vojenské službě, a proto svěřil správu svého panství Adamu Rodovskému z Hustiřan.

- 77 František Arnošt, hrabě Schlik (po 1623–1675), syn Jindřicha, hraběte Schlika, zemský soudce a říšský dvorní rada. Zakladatel rodového fideikomisu, který mu bylo povoleno zřídit v roce 1661. (Fideikomis, svěřenectví, je nezczizitelný a nedělitelný majetkový soubor, jehož vlastnictví náleží čekatelům svěřenectví, tj. v daném okamžiku vždy konkrétní osobě podle pravidel určených zakladatelem fideikomisu, zpravidla jím byl nejstarší syn. Fideikomis měl zaručit udržení daného majetku vždy v rodě.)
- 78 Fideikomis neboli svěřenectví byl právně zajištěný, nedělitelný a neprodejný soubor majetku, který se v rodě dědil podle pravidel stanovených zakladatelem. Existovaly různé typy svěřenectví, byl-li jako dědic definován nejstarší z nejbližších zákonných dědiců posledního majitele, šlo o tzv. majorát.
- 79 František Josef, hrabě Schlik (1656–1740), prvorozený syn Františka Arnošta, zemský soudce, královský místodržící, majitel schlikovského panství na Jičínsku. První manželství s Kateřinou Kinskou z Vchynic a Tetova (†1713) i druhé s Annou Josefou Krakowskou z Kolowrat (1691–1771) zůstalo bezdětné. Za jeho éry byl přestavěn kopidlenský kostel sv. Jakuba Většího a vybudována nová fara, vznikla také řada dalších sakrálních staveb.
- 80 Datum ukončení působení Abrahama z Günterodu autor neuvedl.
- 81 Abraham z Günterodu (* 2. pol. 16. století, † patrně 1609), člen jednoty bratrské, humanistický spisovatel a překladatel. Fakt, že studoval v Wittenbergu (dnes Lutherstadt Wittenberg), je ověřitelný v pramenech (Ferdinand MENČÍK, *Studenti z Čech a Moravy ve Wittemberku od roku 1502 až do roku 1602*, Časopis Českého musea 1897, s. 250–268, zde s. 266). Vackovo tvrzení, že byl seniorem jednoty bratrské, je nutné považovat za mylné. Přívržencům jednoty bratrské v Kopidlně totiž chodili kázat kněží ze sboru v Mladé Boleslavi.
- Asi neznámějším dílem A. z G. byl překlad Xenofontovy *Cyropaedie* (*Cyropaedia. Hodnověrná starožitná historia o chvalitebném ve všelikých knížecích ctnostech vycvičení a zvedení, o slavných skutcích, vítězných válkách a právě heroickém šlechtěném životu Cýra staršího, prvního monarchy perského, v níž se vypisuje, jakým způsobem Pán Bůh monarchii kaldejskou skrze Daria médského a Cýra perského, krále z Balsazaru, krále babilonského na médský a perský národ přeněsti a monarchii médskou a perskou zříditi a utvrditi ráčil. Od Xenofonta, slavného rytíře a filozofa athénského okolo čtyř set let před narozením Krista Pána řeckým jazykem sepsaná, nyní v českou řeč přeložená, k níž potřební přídavkové k vysvětlení i ku potvrzení jejímu náležící jsou připojeni*, Praha 1605).
- 82 *Cyropaedia neboli Xenofonta, mudrce athénského*, fiktivní biografie o Cyrovi Velikém. Jde o popis vzdělání ideálního vládce. František Alois Vacek, autor textu, pracoval s verzí z počátku 19. století, na niž sám odkazuje. Jedná se o upravenou (zčásti zkrácenou) verzi Günterodova překladu (*Xenofonta mudrce athénského. Život a skutkové Cýry staršího, prvního mocnáře perského, přeloženo od Abrahama z Gynterrodu*, Praha 1809).
- 83 Počátek doby působení Václava Tůmy autor neuvedl.
- 84 Mistr Jan Hus (1369/70–1415), kněz, kazatel a reformátor, mistr a rektor na pražské univerzitě, také autor reformy českého pravopisu. Mj. i pod vlivem jeho učení vzniklo několik reformovaných církevních směrů.
- 85 Pavel Stránský (1583–1657) – viz poznámka č. 18.
- 86 Rudolf II. Habsburský (1552–1612) – viz poznámka č. 63.
- 87 Pavel Stránský (1583–1657) – viz poznámka č. 18.
- 88 Myškové ze Žlunic, česká vladýcká rodina pocházející ze severovýchodních Čech získala své jméno po tvrzi Žlunice nacházející se jižně od Jičína, byli spřízněni s Rabenhaupty ze Suché a s rodem Haukviců. Hertvík Myška ze Žlunic působil na počátku 17. století jako hejtman na Křivokláte, v roce 1613 koupil Bartoušov, který později prodal Marii Magdaleně Trčkové.

- 89 Romhap je varianta jména Rabenhaupt, též Raubenhaupt. Baltazar Rabenhaupt – viz poznámka č. 47.
- 90 Halamové z Běchar, psali se též Halamové z Jičina, staročeská zemanská rodina držíci drobné statky na Jičínsku. Historicky je doložen Václav Halama z Běchar, syn Janův, který v roce 1484 prodal rychtu na Jičínsku. Jeden z členů rodu pomáhal Jiřímu Kopidlanskému v boji proti Pražanům. V letech 1524–1540 je doložen Jan Halama z Běchar jako majitel dvora v Běcharech. Na sklonku 16. století byl Václav Halama z Jičina hejtnanem kopidlenského panství.
- 91 Wittenberg, dnes Luterstadt Wittenberg.
- 92 Nečitelné slovo.
- 93 Mikuláš Adaukt Voigt (1733–1787), osvícenecký učenc, člen piaristického řádu. Zajímal se o historii, numizmatiku, ale také o přírodní vědy.
- 94 Josef JUNGSMANN, *Historie literatury české aneb soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvěcení a jazyka*, Praha 1825.
- 95 Aeneas Silvius Piccolomini (1405–1464), italský humanista, diplomat a historiograf, v letech 1458–1564 papežem jako Pius II.
- 96 Překlad:
„Tento kacířský lid měl v úctě toho znamenitého člověka, který miloval literární umění.“
- 97 Překlad:
„Od rektora univerzity byli posíláni mladí muži, magistři nebo bakaláři vzdělaní v pravé víře a v triviu do městských škol v místech, kde kdysi prožili chlapectví a jinošství.“
„A tito mladí muži z univerzity tam přišli, aby se naučili vést triviální školy, a posléze, jak víme, byli rektorem promováni.“
- 98 Jan Rudolf Trčka z Lípy – viz poznámka č. 72.
- 99 Listinou z roku 1619 udělil Jan Rudolf Trčka z Lípy poddaným kopidlenského panství právo svobodného nakládání se statky a zřekl se odúmrtního práva. Viz SOkA Jičín, fond Archiv města Kopidlno, inv. č. 7, listina z 5. 4. 1619.
- 100 Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna – viz poznámka č. 73. Kopidlenské panství získal v roce 1624.
- 101 Bohuslav Balbín (1621–1688) – viz poznámka č. 7.
- 102 Jedná se o Balbínův spis *Historia collegii Jiczinensis Societatis Jesu* sepsaný v roce 1667 v Jičíně, který je nyní uložen v Knihovně Národního muzea v Praze (inv. č. VIII D 22). Rukopis je v digitální podobě přístupný na internetu: http://www.manuscriptorium.com/apps/main/en/index.php?request=show_tei_digidoc&docId=rep_remake105. Podrobněji k jičínským jezuitům viz např. František LEPÁŘ, *K dějinám gymnasia jičínského*, in: Výroční zpráva gymnasia v Jičíně 1885/6, s. 4–51; Ivana ČORNEJOVÁ, *Jičínští jezuité a rekatolizace*, in: Rekatolizace v českých zemích. Sborník příspěvků z konference v Jičíně konané 10. září 1993, Jičín 1995, s. 65–72.
- 103 Překlad:
„P. Joan Nerovius a P. Henricus Pfeinschmiedt zvláště vynikali v této neúnavně vzdělávací práci, první na panství kopidlenském a starohradském, druhý na hroudě alontanské.“
- 104 Jedná se o Balbínův spis *Historia collegii Jiczinensis Societatis Jesu* – viz pozn. č. 102.
- 105 Jan Jirí I. Saský (1585–1656), z rodu Wettinů, saský kurfiřt v letech 1611–1656. Významně zasáhl do dějů třicetileté války, nejprve na straně nekatolických sil, později se stal přívržencem Ferdinanda II. Habsburského, za jeho podporu získal obě Lužice (roku 1621 do zástavy, roku 1635 dědičně).
- 106 Jindřich, hrabě Schlik (asi 1590–1650) – viz poznámka č. 76.
- 107 Vestfálský mír byl uzavřen 24. listopadu 1648. Jednalo se o komplex mírových smluv, které byly uzavřeny po několikaletém jednání kongresu zasedajícím ve vestfálských městech Münster a Osnabrück a řešily nejenom otázky mocensko-politické, ale i náboženské. Zpráva, kterou Jindřich Schlik poslal na počátku listopadu do Prahy, mohla být jednou

z prvních zvěstí o ukončení války, neboť oficiální posel dorazil do Prahy až zhruba měsíc po podepsání vestfálského míru. (Podrobněji viz: Ivana ČORNEJOVÁ – Jiří KAŠE – Jiří MIKULEC – Vít VLNAS, *Velké dějiny země Koruny české VIII: 1618–1683*, Praha – Lito-myšl 2008, s. 150–158.)

108 L. c. = citovaná kniha (tj. Balbínův spis *Historia collegii Jiczinensis Societatis Jesu*).

Překlad:

„Naši (tj. katolictví kněží) na panství schlikovském (1650) vykonávali církevní obřady, přivedli odpadlíky zpět do katolické obce a ke katechismu, vzbudili v nich hlubokou zbožnost.“

109 Ibidem = tamtéž.

Překlad:

„Na statcích tehdy nezůstali žádní koně, protože sami lidé nahrazovali dobytek a byli nuceni vlastní silou orat a obdělávat půdu, což trvalo několik následujících let.“

110 Literátské společnosti, tj. literátská bratrstva byla jedním z typů náboženských bratrstev, která se v našich zemích rozšířila od 15. století. Jednalo se o sdružení kostelních zpěváků působících při farním kostele, která si pro svou činnost pořizovala někdy i nákladné kancionály. K jejich největšímu rozmachu došlo v průběhu 16. století. Literátské společnosti byly zrušeny během vlády Josefa II. Více viz např. Jiří MIKULEC, *Barokní náboženská bratrstva v Čechách*, Praha 2000.

111 V roce 1781 vydal Josef II. patent, v jehož důsledku došlo v 80. letech k několika vlnám rušení klášterů, které nebyly pro osvicenský stát přínosné, tj. těch, které se nezabývaly vědeckou, pedagogickou, charitativní nebo pastorační činností. Majetek zrušených klášterů byl soustředěn v tzv. náboženském fondu (*fundus religiosus*), který mj. sloužil k vyplácení penzí přestárlým členům a členkám řádů. Fond rozdělený správně podle jednotlivých zemí monarchie (český náboženský fond disponoval částkou téměř 12 mil. zlatých, náboženský fond pro Moravu a Rakouské Slezsko měl něco přes 10 mil. zlatých) byl využit především k financování reorganizace farní správy (zřizování nových far a beneficí). Na základě dekretů vydaných v roce 1783 došlo k likvidaci náboženských bratrstev, o dva roky později byl vydán patent, který rušil literátské sbory a terciáře (přidružení laičtí členové řeholních řádů, kteří žili svým běžným životem bez pevného organizačního spojení s konkrétním klášterem). Jejich jmění propadlo státu a spravoval ho chudinský a nadační fond, z jehož prostředků byly zřizovány nalezince, porodnice, nemocnice, chudobince apod.

112 Barokní kostel sv. Jakuba Většího v Kopidlně byl vystavěn v letech 1704–1705. Viz Emanuel POCHE, *Umělecké památky Čech II*, Praha 1978, s. 100.

113 František Josef, hrabě Schlik (1656–1740) – viz poznámka č. 79.

114 Samuel Antonín Tůma (asi 1661–1706), katolický kněz. Podle údajů v kopidlenské farní kronice založené v roce 1836 F. A. Vackem (viz s. 148, 149) pocházel z Kopidlna. V roce 1696 zde byl ustanoven farářem a působil zde až do své smrti v roce 1706, byl pohřben v kryptě nově zbudovaného kostela sv. Jakuba Většího.

115 Křinečtí z Ronova, významný šlechtický rod předbělohorské éry. Jan Albrecht Křinečný z Ronova a na Dětenicích († po 1622) vlastnil dětenické panství na počátku 17. století, jeho nástupcem se stal syn Jiří Křinečný z Ronova a na Dětenicích († 1646), který musel po porážce stavovského povstání prchnout ze země, konfiskované panství koupil v roce 1623 Albrecht z Valdštejna.

116 Jan Burian Šlibovský ze Skřivan a na Barchově, český šlechtic, pro účast na protihabsburském povstání mu byla po roce 1621 konfiskována značná část majetku.

117 Patrně Georg Friedrich Lichtenberg (1742–1799), německý spisovatel, satirik, fyzik a matematik. Působil jako profesor experimentální fyziky a matematiky na univerzitě v Göttingenu.

118 Překlad: „Připoutaný k hroudě.“

- 119 Josef Jungmann (1773–1847), český spisovatel, překladatel, filolog a lexikograf.
- 120 Josef JUNGMANN, *Historie literatury české aneb soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*, Praha 1825.
- 121 František Josef, hrabě Schlik (1656–1740) – viz poznámka č. 79.
- 122 František Jindřich, hrabě Schlik (1696–1766), synovec Františka Josefa, hraběte Schlika, syn jeho mladšího bratra Leopolda Antonína, hraběte Schlika (1663–1723), generálního vojenského komisaře a nejvyššího kancléře Království českého. František Jindřich zdědil po smrti svého strýce Františka Josefa v roce 1740 fideikomisní část panství a stal se pánem na Kopidlně a Starých Hradech (alodiální část získala vdova po Františku Josefovi Anna Josefa, hraběnka Schliková, rozená Krakovská z Kolowrat /1691–1771/). Nejvyšším maršálkem byl jmenován roku 1741 a tajným radou 1743.
- 123 Josef Jindřich, hrabě Schlik (1754–1806), nejvyšší komoří zemský a tajný rada. Byl vnukem výše jmenovaného Františka Jindřicha (syn jeho druhorozeného syna Leopolda Jindřicha /1729–1770/), nikoliv jeho syn. Působil jako vyslanec v Dánsku, později byl jmenován nejvyšším komořím a tajným radou. Roku 1791 koupil od dědiců kněžny Esterházy panství Veliš-Vokšice, čímž došlo k opětovnému sloučení dominia pod panstvím Schliků. Po jeho smrti spravovala panství jeho manželka Filipina Lidmila, hraběnka z Nostitz (1766–1843), neboť syn František, hrabě Schlik (1789–1862), byl dosud nezletilý.
- 124 František Ondřej Ryc/Ritz (asi 1669–1743), katolický kněz. Podle údajů v kopidlenské farní kronice založené v roce 1836 F. A. Vackem (viz s. 149, 150; kopie kroniky je uložena na děkanství v Kopidlně, originál je neznámý) byl Ryc rodákem z Kopidlna. Působil zde od roku 1706 až do své smrti v roce 1743 jako farář, zastával funkci vikáře jičínského vikariátu a byl také kanovníkem královéhradecké diecéze.
- 125 Václav Šaršon (asi 1702–1773), katolický kněz. Pocházel z Dvora Králové. V Kopidlně působil v letech 1743–1773, na sklonku života (1770) oslepl a na kopidlenskou faru byl za administrátora ustanoven dosavadní kaplan František Pavlíček.
- 126 Jan Jiří Půlpán (?–1775), katolický kněz. V letech 1743–1774 působil jako expozita a administrátor ve Veliši, v roce 1774 byl ustanoven kopidlenským farářem a tuto funkci zastával až do své smrti v roce 1775. Je pohřben pod oltářem sv. Jana Nepomuckého v kopidlenském kostele. Po jeho smrti došlo k reorganizaci členění kopidlenského farního obvodu, který se výrazně zmenšil zřízením fary ve Veliši a ve Slatinách. Jedním z důsledků těchto změn bylo i to, že další duchovní správci proto už nebyli titulárními faráři velišskými.
- 127 František Pavlíček (asi 1730–1807), katolický kněz. V Kopidlně působil 12 let jako kaplan, poté čtyři roky jako administrátor, v roce 1774 byl jmenován lokálním kaplanem ve Slatinách a o rok později se stal farářem v Kopidlně.
- 128 Jan Štěpán († 1746), učitel. V letech 1715 až 1721 působil v Kopidlně jako školní mládenec (pomocný učitel), roku 1722 se stal varhaníkem, od roku 1723 až do své smrti byl kopidlenským učitelem.
- 129 Josef Štefany/Štěpán (1726–1797), syn kopidlenského učitele, vídeňský dvorní klavírní mistr a hudební skladatel.
- 130 Jan Antoš (žil v 2. pol. 18. st.), učitel, skladatel lidové hudby. V letech 1772–92 působil v Nemyčevsi u Jičína, od roku 1792 pak v Kopidlně. Jeho neznámější dílo je *Operetta o Sedlskéj svobodě aneb rebeltování* (inspirováno bitvou u Chlumce v roce 1775, které byl Jan Antoš pravděpodobně osobně přítomen).
- 131 Josef Jindřich, hrabě Schlik (1754–1806) – viz poznámka č. 123.
- 132 František, hrabě Schlik (1789–1862), rakouský vojevůdce, generál rakouské armády. Rodové statky převzal v roce 1810, kdy byl prohlášen za plnoletého, a spravoval je až do své smrti v roce 1862. Nástupcem se stal jeho vnuk Ervín, hrabě Schlik (1852–1906), neboť jeho syn Jindřich František, hrabě Schlik (1820–1859), v té době již nežil.
- 133 *Přítel mládeže* – viz poznámka č. 32.

- 134 František Alois VACEK, *Josef Štěpán z Kopidlna, později po vlasku Štefány nazvaný, cis. král. dvorský klavírní mistr, šlechtěný vlastenec a příznivec školy*, Přítel mládeže 1827, č. 3, s. 32–46.
- 135 Marie Terezie Habsburská (1717–1780), arcivévodkyně rakouská, královna česká a uherská, manželka císaře Františka I. Štěpána Lotrinského.
- 136 Normální ústav – viz poznámka č. 2.
- 137 Josef JUNGSMANN, *Historie literatury české aneb soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*, Praha 1825.
- 138 Václav Lenhard, katolický kněz a pedagog. Po zřízení pražské normální školy v roce 1775 se stal jejím katechetou, později byl jmenován ředitelem normální školy a v roce 1790 po jmenování F. Kindermanna biskupem litoměřickým se stal vrchním školdozorcem.
- 139 František Václav ze Štampachu (1744–1804), od roku 1794 nejvyšší purkrabí pražský a prezident gubernia.
- 140 Učitel náboženství; tuto funkci mohl zastávat pouze vysvěcený kněz, zpravidla místní farář, případně kaplan.
- 141 Viz s. 143 této publikace.
- 142 *Přítel mládeže* – viz poznámka č. 32.
- 143 František Alois VACEK, *Josef Štěpán z Kopidlna, později po vlasku Štefány nazvaný, cis. král. dvorský klavírní mistr, šlechtěný vlastenec a příznivec školy*, Přítel mládeže 1827, č. 3, s. 32–46. Opis poslední vůle je součástí článku, a to na stranách 44–46.
- 144 V 50. letech 18. století byla zavedena tzv. konvenční měna, která nahradila předchozí měnový systém. Základní jednotkou byl 1 zlatý stříbra, který byl roven 60 krejcarům. Po bankrotu v roce 1811 byla vedle konvenční měny zřízena vídeňská měna (Wiener Währung, zkratka W. W.). Jeden zlatý konvenční měny byl roven 2,5 zlatému vídeňské měny. Tento systém zanikl s další měnovou reformou v roce 1857, kdy byla zavedena rakouská měna (zlatý rakouského císla).
- 145 Viz s. 144–145 této publikace.
- 146 Kašpar Maria, hrabě ze Šternberka (1761–1838), katolický kněz, biolog a botanik. Během své kněžské kariéry působil mj. jako dvorní komorník a rada řezenského biskupa. Na počátku 19. století na církevní kariéru rezignoval a vydal se na vědeckou dráhu. Na svém panství v Roudnici nad Labem zřídil botanickou zahradu, podnikal vědecké výpravy (zejména do Alp). Jeho sbírky se staly základem sbírek Národního muzea, o jehož založení se zasloužil.
- 147 Josef Jindřich, hrabě Schlik (1754–1806) – viz poznámka č. 123.
- 148 Filipina Lidmila, hraběnka z Nostitz (1764–1813), dne 11. 2. 1781 se provdala za Josefa Jindřicha, hraběte Schlika (1754–1806), po jeho smrti spravovala panství (v době nezletilosti syna Františka Jindřicha).
- 149 František, hrabě Schlik (1789–1862) – viz poznámka č. 132.
- 150 C. k. vrchník = generál rakouské armády.
- 151 Soupis duchovních pastýřů a soupis učitelů nevznikly jako jednotný zápis, ale v několika časových rovinách. Z doby vzniku kroniky (první polovina 30. let 19. století) nepochází zápisy týkající se F. Hilmaru a J. Křídla, také letopočty, kdy ukončili své působení F. A. Vacek (1854) a J. Řepka (1838), byly vepsány později. Dodatečné zápisy nelze přesně datovat, a tak není možné definovat, zda vznikly zároveň, nebo postupně.
- 152 Jan Černý (asi 1751–1813), katolický kněz. Po studiích teologie v Olomouci a vysvěcení získal se stal kaplanem v Chocni, v roce 1787 dosazen na nově zřízenou faru ve Vršcích jako protokurát (prvofarář), kde strávil sedm let. Poté se stal farářem v Ostružně a v roce 1803 v Kopidlně, roku 1787 mu královéhradecký biskup udělil titul čestného děkana.
- 153 František Alois Vacek (1780–1854), katolický kněz, vysvěcen 30. srpna 1806. V letech 1806–1809 působil jako kaplan v Kopidlně, poté se stal administrátorem v Samšíně, v roce 1813 byl jmenován farářem v Kopidlně a v roce 1834 po povýšení kopidlenské fary na děkanství se stal tamním vikářem.

- 154 Václav Řepka (1781–1828), učitel, syn Josefa Řepky (cca 1744–1817), učitele v Železnici. V roce 1805 se oženil s Barborou Haraticovou, dcerou mlynáře v Železnici, s níž měl dvanáct dětí. Vyučoval na filiální škole v Holíně, v roce 1806 se stal učitelem v Kopidlně, kde v roce 1828 zemřel. Pohřební řeč, kterou při pohřbu pronesl František Alois Vacek, vyšla tiskem: František Alois VACEK, *Řeč duchovní držená u hrobu Václava Řepky, farního učitele v Kopidlně nad Leštinou*, Přítel mládeže 1840, č. 2, s. 211–219.
- 155 Jan Řepka (1807–1838), řídicí učitel kopidlenské školy, syn Václava Řepky (narodil se jako druhé dítě). Po smrti svého otce se stal kopidlenským učitelem. V roce 1830 se oženil s Barborou Königerstadtlovou, dcerou kopidlenského měšťana, s níž měl čtyři děti.
- 156 František Matěj Hilmar (1803–1881), kopidlenský učitel a hudebník (bývá oslavován jako autor první tiskem vydané polky). Po absolvování učitelského ústavu v Jičíně působil jako pomocná pedagogická síla v Kopidlně, poté vystřídal několik míst filiálního učitele (mj. ve Střevači) a v roce 1838 se vrátil do Kopidlna.
- 157 Josef Křídlo († 1909), řídicí učitel kopidlenské školy, otec hudebníka Bedřicha Křídla (1876–asi 1900). Zápisy týkající se F. M. Hilmar a J. Křídla byly do textu vepsány dodatečně.
- 158 Jednalo se o tzv. Schulkodex, který byl vydán v roce 1805. Na základě reformy z roku 1775 se školy rozdělily na triviální, hlavní a tzv. normální. V triviální škole se učilo číst, psát a počítat. V hlavní škole se učil navíc dějepis, zeměpis, matematika a fyzika. Ve školách normálních se učilo totéž, ale rozšířeněji. Školská reforma z roku 1805 upravila náplň výuky.
- 159 Josef Jiří Stránský (1777–1865), katolický kněz, vysvěcen 12. 11. 1803. V roce 1803 byl ustanoven kaplanem ve Veliši, v roce 1805 v Kopidlně, o dva roky později byl jmenován farářem v Samsíně a v roce 1809 se stal farářem ve Veliši. V roce 1818 byl ustanoven administrátorem jičínského vikariátu a o rok později se stal jičínským vikářem.
- 160 Kaplan – nižší duchovní; z latinského *capellanus*, tj. duchovní vázaný na kapli.
- 161 Josef Jindřich, hrabě Schlik (1754–1806) – viz poznámka č. 123.
- 162 Jan Černý (asi 1751–1813), katolický kněz – viz poznámka č. 152.
- 163 Katecheta – zde učitel náboženství (mohl jím být pouze vysvěcený katolický kněz), obecně však jakýkoli duchovní provádějící katechezi, tj. vysvětlující křesťanské učení za účelem teoretického a praktického uvedení do křesťanského života.
- 164 Josef Jindřich, hrabě Schlik (1754–1806) – viz poznámka č. 123.
- 165 Poradní sbor biskupa.
- 166 *Přítel mládeže* – viz poznámka č. 32.
- 167 František Alois VACEK, *Citové radostní a vděční při svěcení filiální školy chyjické na panství jičínoveském*, Přítel mládeže 1826, č. 4, s. 13–22; TÝŽ, *Duchovní rozhmluva při svěcení filiální školy střevačské v osadě velišské na panství jičínoveském*, Přítel mládeže 1827, č. 1, s. 34–42.
- 168 František Alois Vacek (1780–1854) – viz poznámka č. 153.
- 169 Jan Makeš (1786–1866), katolický kněz, vysvěcen 3. srpna 1808. Krátce nato byl ustanoven jako kaplan v Kopidlně, kde působil až do konce roku 1825, v letech 1826–1835 byl farářem ve Slatinách, poté se stal farářem v Ostružně, kde působil až do své smrti.
- 170 Byli jedním z teologických, sociálních a politických názorových proudů antického judaismu, který vznikl v polovině 2. století př. n. l. a po zničení Druhého chrámu byli hlavními aktéry při vzniku rabínského judaismu. V Novém zákoně jsou farizejové kritizováni jako pokrytci. Odtud se pak označení „farizej“ stalo synonymem pro pokrytce.
- 171 Hraběcí rodina Stolbergů vlastnila pozemky a nemovitosti v katastru Kyjovic – obec v Moravskoslezském kraji. Friedrich Leopold Graf zu Stolberg (1750–1819) byl německý básník, překladatel a právník.
- 172 Josef Čeněk z Vartenberku (1765–1843), kanovník a vrchní školní dozorce královéhradecké diecéze, městský děkan v Hradci Králové, později děkan metropolitní kapituly v Salzburгу. Během svého působení v královéhradecké diecézi si získal řadu zásluh o rozvoj školství, založil ústav pro zaopatřování vdov a sirotků po učitelích.

- 173 *Přítel mládeže* – viz poznámka č. 32.
- 174 František Alois VACEK, *Promluva ku kopidlenskému učiteli panu Václavovi Řepkovi, když mu guberniální list pochvaly a potvrzení na farní školu kopidlenskou dne 6. ledna 1820 u přítomnosti místního duchovenstva a všech vrchnostenských p. p. úředníků v sváteční škole veřejně byl vydán*, *Přítel mládeže* 1826, č. 3, s. 100–105.
- 175 František Alois Vacek (1780–1854) – viz poznámka č. 153.
- 176 *Přítel mládeže* – viz poznámka č. 32.
- 177 Josef Čeněk z Vartenberku, *Promluva při visitaci školy kopidlenské držené dne 9. října 1816*, *Přítel mládeže* 1826, č. 2, s. 99–100; *Píseň před generální visitací školy kopidlenské*, tamtéž, s. 101–102; *Vítání vysoce důstojných pánů, pánů kanovníků královéhradeckých, Josefa Čenka z Vartenberku a Josefa Müllera, do jary kopidlenské*, tamtéž, s. 102–103; *Vítání Jeho Excelenci, vysoce urozeného, nejdůstojnějšího pána, pana Aloisia Josefa Krakovského, braběte z Kolowrat, biskupa královéhradeckého, do školy kopidlenské*, tamtéž, s. 104–106; *Píseň ke cti Jeho biskupské Excelenci*, tamtéž, s. 106–108.
- 178 František Raym (1767–1818), katolický kněz, vysvěcen 18. 12. 1790. V roce 1791 se stal kaplanem v Nové Pace, v roce 1797 byl ustanoven kaplanem v Jičíně, v srpnu roku 1804 se stal jeho administrátorem, dva měsíce nato byl jmenován administrátorem v Libštátě a na jaře následujícího roku se stal tamním farářem. V Libštátě zůstal až do své smrti. V roce 1816 byl jmenován vikářem jičínského vikariátu.
- 179 Libštát, město v okrese Semily.
- 180 Josef Jiří Stránský (1777–1865) – viz poznámka č. 159.
- 181 Administrátor – výpomocný duchovní kněz zastávající služby neschopného faráře, nebo duchovní správce samostatné církevní jednotky, administratury; z latinského *administrare*, spravovat, obsluhovat.
- 182 Alois Josef, hrabě Krakowský, hrabě z Kolowrat (1759–1833), katolický kněz a český šlechtic, vysvěcen roku 1781. V roce 1783 se stal proboštem kroměřížské kapituly, v roce 1801 světícím biskupem olomouckým. V roce 1812 ho císař František I. jmenoval biskupem královéhradeckým (papežem posvěcen až 1815), tuto funkci zastával až do roku 1830, kdy se stal arcibiskupem pražským.
- 183 František, hrabě Schlik (1789–1862) – viz poznámka č. 132.
- 184 *Přítel mládeže* – viz poznámka č. 32.
- 185 Viz poznámka č. 177.
- 186 Katecheta – viz poznámka č. 163.
- 187 Kaplan – viz poznámka č. 160.
- 188 Jan Makeš (1786–1866) – viz poznámka č. 169.
- 189 Jan MAKEŠ, *Pravidla ke počítání z hlavy s bojnou zásobou rozmanitých příkladů ku prospěchu školních učenců, pomocníků a učitelů*, Hradec Králové 1821. Druhé vydání vyšlo v roce 1829.
- 190 Aleš Pařízek (1748–1822), katolický kněz a pedagog, vysvěcen roku 1773. Působil jako katecheta na farní škole u sv. Jiljí v Praze, v roce 1783 se stal ředitelem hlavní školy v Klatovech a od roku 1787 ředitelem pražské normální školy. Vydal řadu pedagogických článků, učebnic, byl redaktorem pedagogického časopisu *Der Schulfreund Böhmens. Eine Quartalschrift für den gesammten Volksschulzustand in Böhmen*.
- 191 Tj. pražská normální škola.
- 192 Aleš Vincenc PARÍZEK, *Skizze eines rechtschaffenen Schullehrers, Katecheten und Schuldirektors. Ein Beitrag zum Bildung angehender Schulmänner*, Praha 1808; Aleš PARÍZEK (František Alois VACEK, překl.), *Obraz dokonalého učitele*, Hradec Králové 1822.
- 193 *Přítel mládeže* – viz poznámka č. 32.
- 194 Josef Liboslav Ziegler (1782–1846), katolický kněz, vysvěcen 30. srpna 1806. Stal se kaplanem v Dobrušce, později působil jako profesor bohosloví a českého jazyka a literatury na královéhradeckém semináři, v roce 1826 se stal děkanem v Chrudimí, v roce 1832 byl jmenován vikářem a vrchním školním dozorcem v chrudimském okrese.

- 195 František Školník (1798–1842), katolický kněz, vysvěcen 25. března 1826. Poté krátce působil jako kaplan ve Veliši, v roce 1827 se stal kaplanem v Kopidlně.
- 196 Jan Josef Rais (* 1803), katolický kněz, vysvěcen 19. dubna 1827. Ve 20. a 30. letech působil jako kaplan v Kopidlně, později vystřídal několik jiných míst a v 50. letech se stal děkanem katedrální kapituly a rektorem biskupského semináře v Hradci Králové.
- 197 Časopis pro katolické duchovenstvo – viz poznámka č. 59.
- 198 Viz např. Jan Josef RAIS, *O přípravě dítek k svatě zpovědi. Vychovatelskodogmatické pojednání sepsané Janem Josefem Raisem, kaplanem kopidlenským*, Přítel mládeže 1829, č. 3, s. 18–28; Jan Josef RAIS, *Dvě povídek pro školní mládež*, Přítel mládeže 1840, č. 2, s. 179–183.
- 199 Teologický časopis, tj. Časopis pro katolické duchovenstvo – viz poznámka č. 59.
- 200 František Jan Svoboda (1778–1864), středoškolský profesor, autor náboženské a pedagogické literatury, povídek a učebnic.
- 201 Josef Jungmann (1773–1847), středoškolský profesor, filolog, literární historik, spisovatel a překladatel. Od roku 1799 vyučoval na gymnáziu v Litoměřicích, v roce 1815 působil jako profesor pražského akademického gymnázia.
- 202 Karel Boromejský Hanl, svobodný pán z Kirchtreu (1782–1875), byl 17. královéhradeckým biskupem, úřad zastával v letech 1832–1874.
- 203 Katecheta – viz poznámka č. 163.
- 204 František I. (1768–1835), z domu habsbursko-lotrinského, vládl habsburské monarchii – v letech 1792–1806 jako císař Svaté říše římské národa německého František II., po zániku Svaté říše římské v letech 1806–1835 jako císař rakouský František I. V roce 1792 byl korunován králem českým a posléze i uherským.
- 205 Časopis pro katolické duchovenstvo – viz poznámka č. 59.
- 206 Klement VI., rodným jménem Pierre de Rosieres (1291–1352), papežem v letech 1342–1352.
- 207 Biskupství litomyšlské bylo založeno 30. dubna 1344 a zaniklo za husitských válek (roku 1425), formálně byli však biskupové, resp. administrátoři, jmenováni ještě v druhé polovině 15. století. Diecézní biskupové litomyšlsí byli Jan I. (1344–1353), Jan II. ze Středy (1353–1364, pak biskup olomoucký), Mikuláš (1364), Albrecht Aleš ze Šternberka (1364–1368), Petr Jelito (1368–1371), Albrecht Aleš ze Šternberka (1371–1380), Jan III. Soběslav (1380–1387), Jan IV. Železný (1388–1391), Jan V. Bucek (1392–1420), Aleš z Březí (1420–1442, od roku 1425 diecézi fakticky neřídil, stejně jako jeho nástupci), Matěj Kučka (1443–1446), Beneš ze Svitav (před 1453–po 1457), Jan (1458, administrátor), Eliáš Čech (před 1468–1474, administrátor), Jan V. Bavor (1474–před 1478), Eliáš Čech (před 1478–po 1492, administrátor), Lukáš (1552, administrátor), Wolfgang (1554, administrátor). Od 18. prosince 1982 až do své smrti 14. června 2010 byl titulárním biskupem litomyšlským Jaroslav Škarvada.
- 208 Alexandr VII., vlastním jménem Fabio Chigi (1599–1667), papežem v letech 1655–1667.
- 209 Pius VI., vlastním jménem Giovanni Angelo Braschi (1717–1799), papežem v letech 1775–1799.
- 210 Josef II. (1741–1790), z domu habsbursko-lotrinského. Nejstarší syn Marie Terezie a Františka I. Štěpána Lotrinského, v letech 1765–1790 císař Svaté říše římské národa německého, v letech 1780–1790 král uherský (nekorunovaný), český a arcivévoda rakouský.
- 211 *Codex decimalis* je součást Balbínova spisu *Miscellanea*.
- 212 Bohuslav BALBÍN, *Miscellanea Historica Regni Bohemia* (Rozmanitost v dějinách Království českého). Několikasvazkové dílo vycházelo od roku 1679, pátý díl byl věnován problematice far a záduší.
- 213 František Alois VACEK, *Místopis a historie městyse Jablonného nad Orličkou v chrudimském kraji na panství landškroneckém*, Praha 1831.
- 214 Tj. ke Krkonoším.
- 215 Karel Boromejský Hanl, svobodný pán z Kirchtreu (1782–1875) – viz poznámka č. 202.

216 František Ondřej Ryc/Ritz (asi 1669–1743) – viz poznámka č. 124.

217 Centrem byla obec Smrkovice, dnes Staré Smrkovice.

218 Zápis se nachází ve staré farní knize *Liber in quo rerum mobilium et immobilium parochialium et filialium ecclesiarum, nec non utriusque parochia nemque Kopidlensis et Wellissensis parochia spectatum proventuum authentica consignatio facta est*, a to na stranách 161–163. Tato kniha je uložena na děkanství v Kopidlně.

219 Překlad:

„Když se 1. listopadu 1835 rozednilo, oslavili obyvatelé Kopidlna tento den o osmé hodině ranní velkolepou slavností mši s procesím. Řemeslníci s prapory, učitelé se žáky se za zvuku slavnostní hudby shromáždili u fary a vytvořili řadu od ní až ke kostelu, kde byl děkan a protovikář kopidlenský, který rozhodl, že se bude slavit slavnostní mše tam, kde se sešlo slavnostní shromáždění.

Po skončení mše promluvil k zelenými ratolestmi vyzdobenému shromáždění farníků a vybraní žáci přednesli tutéž veršovanou gratulaci složenou od výtečného a vzdělaného P. Jana Raise, kopidlenského kaplana, která byla již kdysi líbezně přednesena školní mládeží. Děkan rád a ochotně přednesl řeč vhodnou pro tuto příležitost nejen k počtě své a kopidlenské mládeže, ale i k počtě jejich rodičů a na paměť oné slavné chvíle byla zareciována pro něj složená básně.“

220 Překlad:

„Když nastal večer, obyvatelé kopidlenští osvětlili své město a na mnohých domech byly dveře a okna vyzdobeny tak zvanými transparenty s nápisy, které vhodně připomínaly tento slavnostní den. Lid se odevšad scházel k této neobvyklé podívané, zpíval přede dveřmi slavnostní písně, zvuk bubínků a trubek se rozléhal a takovým veselím byl tento památný den oslaven. Toto vše bylo uspořádáno k počtě nejjasnějšího a nejctihodnějšího biskupa královéhradeckého, pana Karla Boromejského Hanla, který podle jména města Kopidlna nazval nově založený vikariát a tím přispěl k jeho větší slávě.“

Karel Boromejský Hanl, svobodný pán z Kirchtreu (1782–1875) – viz poznámka č. 202.

221 Administrátor – viz poznámka č. 181.

222 Karel Boromejský Hanl, svobodný pán z Kirchtreu (1782–1875) – viz poznámka č. 202.

223 Aleš Vincenc PAŘÍZEK (překlad František Alois VACEK), *Obraz dokonalého učitele*, Hradec Králové 1822. Dílo Vacek přeložil z němčiny.

224 C. M., konvenční měna – viz poznámka č. 145.

225 Překlad:

„Kopidlenskému vrchnostenskému úřadu,

při ohrazení dvora a zahrady u školy v Kopidlně uvedeného v žádosti byly náklady za ohrazení dvora (kvalifikovaná práce 13 zlatých 5 krejcarů, materiál 55 zlatých 10 krejcarů, potah a manuální práce 69 zlatých 48 krejcarů, dohromady 138 zlatých 4 krejcare konvenční měny; dále pro školní zahradu za kvalifikovanou práci 32 zlatých 40 krejcarů, materiál 55 zlatých 10 krejcarů, potah a manuální práce 139 zlatých 35 krejcarů, dohromady 309 zlatých 35 krejcarů) správně vyúčtovány. Podle vysokého guberniálního nařízení ze dne 30. listopadu, č. 17723, mají být náklady týkající se kvalifikované práce uhrazeny patronem, materiál však od pozemkové vrchnosti přiškolených obcí, potah a manuální práce pak bezúplatně *in natura* (tj. manuálně) od přiškolených obcí. Druhá část nákladů bude hrazena z místního školního fondu, který skoupil pozemek pro zahradu a jeho jmění je nadále dostačující. K zaplacení kvalifikované práce a materiálu má být však vybičnut patron, stejně tak obce k zajištění potahu a manuální práce. Tímto úřad vyrozumívá ve věci svého hlášení z 10. dubna loňského roku, č. 353, jehož přílohy následují, k dalšímu opatření.

C. k. krajské město Jičín, 21. prosince 1835 Hansgirk.“

226 Překlad:

„Č. 7251

Kopidlenskému vrchnostenskému úřadu,

protože podle předložené nadační listiny o zřízení místního školního fondu v Kopidlně z 10. března 1795, která byla potvrzena vysokým guberniálním nařízením z 19. listopadu 1796, má být na základě odstavce 5 přebytek z výnosů nadačního jmění uložen a použit jako fond pro budoucí opravy a údržbu školní budovy, a podle předloženého tříletého vyúčtování je jeho jmění dostačující, aby na základě vysokého guberniálního nařízení z 30. listopadu 1835, č. 47723, nesl náklady za ohrazení zahrady a dvora u kopidlenské školy uvedené ve známost 21. prosince loňského roku, č. 12114, vysokým guberniálním nařízením z 1. července loňského roku, č. 30694, se odvolává toto nařízení a uděluje se souhlas, aby byly náklady hrazeny z místního školního fondu. Musí se však zohlednit, že obyvatelé Kopidlna, kteří vlastně místní školní fond založili, nemohou být nuceni k zajištění potahu a manuální práce, pokud se sami dobrovolně nenabídnou. Přičemž má potah a manuální práci zajistit přiskolená obec Cholenice, pokud se i ona nepodílela na založení místního školního fondu.

Aby se zabránilo přebytečným nákladům, má se práce zadat formou licitace nejlevnějšímu a poté účet za stavbu předložit zemské účtárně. Toto se úřadu dává na srozuměnou k dalšímu opatření ve věci hlášení z 29. února a 21. března loňského roku, č. 1211 a 323, jejichž přílohy následují.

C. k. krajské město Jičín, 28. července 1836.

Schmiedl, pokladní úřadu.“

227 Jan Kollár (1793–1852), básník, jazykovědec, historik a evangelický kněz slovenského původu, píšící česky, významná osobnost českého národního obrození.

228 Jan KOLLÁR, *Řeč při slavném posvěcení nově voleného superintendenta velebného okolí bánského církve a škol evangelických a vysoce důstojného a vysoce učeného muže, pana Jakuba Seberinibo, ve chrámě církve evangelické peší'ansko-budínské dne 28. května 1834*, Budín 1834.

229 *Přítel mládeže* – viz poznámka č. 32.

230 Jan ŘEPKA, *Jak může učitel vážnosti u svých místních obyvatelů dosáti a jí sobě zachovati?*, Přítel mládeže 1835, č. 2, s. 49–56.

231 Jmenovaná stať nebyla v letech 1835–1840 publikována v časopise *Přítel mládeže*, pravděpodobně vyšla samostatně, nebo v jiném periodiku. V *Příteli mládeže* publikoval tyto články: Jan ŘEPKA, *Krátké navedení ke zábradnictví pro národní školy*, Přítel mládeže 1838, č. 1, s. 28–41; Jan ŘEPKA, *Krátké navedení ke zábradnictví pro národní školy II*, Přítel mládeže 1838, č. 2, s. 43–58; Jan ŘEPKA, *Co pochází učitelů z hudebního po hospodách*, Přítel mládeže 1839, č. 3, s. 325–333.

232 Překlad:

„Č. e. 1829.

Nejvyšší připomenutí o nedostatcích obecných škol.

Následující vysoké presidiální nařízení z 9. března loňského roku, č. 1320/praes., vydané c. k. místodržitelstvím doslovně sděluje panům okresním školním dozorcům k následování. Z podnětu zprávy c. k. školního rady o inspekci jednotlivých obecných škol učinilo c. k. ministerstvo kultu a vyučování nařízením z 28. ledna 1856, č. 1149, následující připomenutí: 1) Protože jsou stavba a vybavování školních budov zpravidla spojeny nejenom s významnými náklady, ale ve většině případů také s velkou, často mnohaletou námahou, tak se veřejné dozorní orgány vybízejí, aby braly jako svou nejprvnější povinnost pečlivě dbát o udržování školních budov a zabraňování případných poškození.

Stává se, že učitelé, kteří zpravidla bydlí se svými rodinami v budově školy, většinou svou pozorností a obezřetným chováním výrazně přispívají k jejímu udržování, někdy ale také mohou liknavostí, nečistotou a jinými nepřístojnostmi způsobit její předčasné zchátrání. Žádá se proto, aby bylo učitelům důrazně uloženo starat se o udržování čistoty školního areálu, předcházet jeho případnému poškození, neprovozovat v učebnách činnosti tam nepřislušející a hlásit každé zpozorované trhliny a poškození stavby neprodleně na příslušných místech.

2) Další výhrada se týká toho, že mnoho učitelů nemá správnou představu o úkolu obecné školy, a proto si nehlídají toho, aby ho plnili. To se stává ve všech školách, kde učitelé téměř úplně opomíjejí péči o rozum a srdce dětí, omezují se toliko na mechanické nacvičení čtení, psaní a počítání a i při tom jim poskytují málo potřebného pro praktický život, neboť své úsilí nesměřují k tomu, aby děti přivedli k mravnosti a bázni Boží a uvykli je práci, čistotě, pořádku, mílovnosti.

Může tak být jenom schváleno, když učitelé budou tam, kde se k tomu nabízí příležitost, upozorňování na povinnost obecné školy v požadovaném ohledu.

3) Konečně se také ukazuje, že místní dohled není při množství škol veden vždy s potřebnou péčí a přísností. Jedním z důsledků potom je, že jednotliví učitelé pokračují po léta ve svých nedbalostech a nemohou upustit od zlovyků škodících škole.

Tím, že jsou tyto výhrady dány ve známost biskupské konsistoři, očekávám, že tato nasměruje pozornost jednotlivých okresních školních dozorců na uvedené okolnosti důležité pro rozkvět obecného školství a uloží jim, aby tam, kde bude proti těmto opatřením vystupovat, zakročili ve smyslu vysokého výnosu dílem s poučením, dílem s přísnou káravostí.

Královéhradecká konsistoř, 27. března 1856

Vincenc Praský

Franz Pelikán.“

233 Karel Boromejský Hanl, svobodný pán z Kirchtreu (1782–1875) – viz poznámka č. 202.

234 František Matěj Hilmar (1803–1881), kopidlenský učitel a hudebník – viz poznámka č. 156.

235 Překlad:

„Panu Františku Hilmarovi, farnímu učiteli v Kopidlně, při zkoušce vykonané při generální visitaci Vašich školních dětí jste prokázal takové výtečné pedagogické vzdělání, dovednou a duševním schopnostem dětí přiměřenou výukovou metodu, neúnavnou pílí ve vyučování a chvalitebný pokrok ve všech předmětech, obzvláště ale v jazykové výuce a pravopisu, že si zasloužíte být počítán k nejschopnějším a nejznamenitějším učitelům obecných škol, pročez Vás nyní tímto dekretem jmenuji vzorovým učitelem kopidlenského školního okresu.

Vydáno v mojí královéhradecké residenci, 31. prosince 1841

Karel, biskup.“

Biskup = Karel Boromejský Hanl, svobodný pán z Kirchtreu (1782–1875) – bližší údaje o něm viz poznámka č. 202.

236 Překlad:

„C. k. místodržitelství, č. 16796.

Panu učiteli Františku Hilmarovi, učiteli v Kopidlně.

Poté, co jste řádně obdržel školní službu v Kopidlně a při provedené prohlídce školy prokázal v uspokojivé míře svou dovednost, horlivost ve službě a dobré chování, tak se Vám sděluje k vyznamenání a stvrzení potvrzovacího dekretu, že díky přesnému následování předepsané učební metody a všech nařízených týkajících se školních záležitostí, loajalite a ochotné poslušnosti vůči svým představeným a křesťanskému chování sloužícímu za vzor školní mládeži a celé obci jste a vždy budete tohoto vyznamenání hodni.

Praha 7. dubna 1864

dvorní rada Lažanský.“

237 František Peřina (1816–1874), katolický kněz. Pocházel z Nového Bydžova. Po studii teologie a kněžském svěcení (25. 7. 1842) se stal kaplanem v Kopidlně, v roce 1854 se stal tamním farářem, post zastával až do své smrti.

238 *Dědictví malíčkůch* byla knižní edice, kterou založil v roce 1859 královéhradecký kanovník A. Šrůtek a vycházely v ní knihy pro nejmenší čtenáře. Jejich cílem bylo pečovat prostřednictvím didaktických povídek a básní o vzdělání a morálku malých čtenářů.

- 239 Jednalo se o prusko-rakouskou válku, která probíhala v roce 1866. O převahu v Německém spolku mezi sebou bojovalo na jedné straně Prusko a jeho spojenci a na straně druhé Rakousko a jeho spojenci. Válečné operace probíhaly především v Čechách, zejména na severovýchodě a východě země, řada bitev se odehrála také v severní Itálii. Porážka Rakouska v této válce měla za následek ztrátu některých území a v konečném důsledku mj. i rakousko-uherské vyrovnání a následný přerod Rakouského císařství v Rakousko-Uhersko. Během bojů působil v našich zemích poprvé Červený kříž. V rámci této války se odehrála i bitva u Jičína.
- 240 Zde končí text napsaný Františkem Hilmarem.
- 241 Tento odstavec je v originále psán jiným rukopisem než následující text, který je dílem řídicího učitele Josefa Křídla. Pisatel tohoto odstavce je neznámý.
- 242 Tímto odstavcem začínají záznamy, jejichž autorem je Josef Křídlo.
- 243 C. M., konvenční měna – viz poznámka č. 145.
- 244 Dále při škole existovala nadace hudebníka a rodáka z Kopidlno Josefa Štěpána – viz s. 143 této publikace.
- 245 1 jitra (1600 katastrálních sáhů) = 0,575464 ha. Pozemky tedy měly rozlohu cca 8 hektarů.
- 246 MUDr. Mikuláš Benedikt Konrád (1776–1841), lékař v Kopidlně, zakladatel jedné ze školních nadací.
- 247 Viz s. 93 této publikace.

248 Překlad:

„Nadační listina c. k. rady a MUDr. Mikuláše Benedikta Konráda pro místní školní fond farní školy v Kopidlně, Bydžovský kraj v Čechách

My, níže podepsaní duchovní a světští představení školy v Kopidlně, potvrzujeme platnost této nadační listiny, kdy zemřelý c. k. dvorní rada a MUDr. Mikuláš Konrád určuje v § 5 své závěti sepsané 12. března 1840 v Praze obnos 2000 zlatých konvenční měny, slovy dva tisíce zlatých konvenční měny, jako odkaz na nadaci pro chudé školní děti městečka Kopidlno, a to tak, že úroky mají být rozděleny mezi takové dvě chudé školní děti, které se vyznačují dobrými mravy a pilností a budou vybrány vrchnostenskými úředníky, místním farářem a starostou za nejvhodnější.

Tento nadační kapitál 2000 zlatých konvenční měny jmenovaného ctěného zůstavitele uvázaný hypotékou na panství Kopidlno a Staré Hradý, dle hlavní knihy, litera K, tomus X, folium 92 a litera A, tomus I, folium 253, byl převodem vykonavatele závěti po MUDr. Mikuláši Konrádovi, pana JUDr. Johanna Grobeho, se všemi souvisejícími právy odstoupen do vlastnictví kopidlenského místního školního fondu, tento převod k postoupení hypotečního práva těchto 2000 zlatých konvenční měny na jmenovaný školní fond s hypotek Kopidlno a Staré Hradý byl ze strany c. k. vysoce slavného zemského práva ke vkladu vlastnického práva a příslušného označení schválen a uložení nadačního dokumentu v pokladně kopidlenského školního fondu, pokud bude vedeno podle předpisů, bylo povoleno. Vysoký guberniální souhlas k elokování tohoto nadačního kapitálu byl udělen 9. září 1844, č. 45420. V úvodu zmínění duchovní a světští představení se zavazují vždy správně vybírat úroky z tohoto kapitálu a společně je každoročně rozdělit mezi dva žáky vynikající píli a mravností, samotný kapitál ale nevypovídat bez povolení nejvyšších zemských úřadů.

Na důkaz toho je tato nadační listina vyhotovena ve třech exemplářích, z nichž jeden bude uložen u vysokého c. k. zemského gubernia, druhý u vysoce vážené biskupské konsistoře v Hradci Králové a třetí v pokladně kopidlenského školního fondu, a je podepsána všemi zainteresovanými a dvěma svědky.

Kopidlno 16. prosince 1844

František Alois Vacek	Filip Jelínek
biskupský školdozorce	ředitel úřadu
Alois Haiss	František Rieger

svědek	představený města
František Mejstřík	František Hilmar
svědek	vzorový učitel“

- 249 C. M., konvenční měna – viz poznámka č. 145.
- 250 *Te Deum laudamus – Tebe, Bože, chválíme*, slavnostní hymnus.
- 251 Záslužný řád, který založil císař František Josef I. roku 1849.
- 252 Rozuměj: po útrpné, těžké nemoci.
- 253 František Josef I. (1830–1916), z rodu Habsbursko-Lotrinského, v letech 1848–1916 rakouský císař. Alžběta Amálie Evženie (1837–1898), z rodu Wittelsbachů, v letech 1854–1898 rakouská císařovna.
- 254 Kříž se nachází před vstupem do kostela sv. Jakuba. Viz také soupis drobných památek z roku 1837 editovaný v: Vladislava ŘÍHOVÁ – Jana STRÁNÍKOVÁ, *Kopidlenská farnost – minulost a současnost jejich drobných památek*, Pardubice 2012.
- 255 František Alois VACEK, *Historie farní školy kopidlenské*, Praha 1831.
- 256 Josef Sucharda, sochař a řezbář. Působil mj. na Novopacku a Jičínku.
- 257 Sofie, hraběnka Schliková, rozená svobodná paní von Riesenfels (1831–1861), manželka Jindřicha Františka, hraběte Schlika (1820–1859), který zvolil podobně jako otec František (1789–1862) vojenskou kariéru a v roce 1859 zemřel v hodnosti nadporučíka. Protože oba manželé záhy zesnuli, staly se jejich nezletilé děti Ervín (1852–1906), František (1854–1925), Henrieta (1850–1896) a Almerie (1856–1942) po smrti Jindřicha Františka, hraběte Schlika, dědici rodového majetku, který spravoval baron Enys a advokát Leopold Klauďy (1822–1894), zatímco výchova sirotků byla svěřena strýci Theodoru z Riesenfelsu. Viz též poznámka č. 132.
- 258 Henrieta (1850–1896) byla prvorozeným dítětem Jindřicha Františka, hraběte Schlika, a jeho ženy Sofie, rozené svobodné paní von Riesenfels. Dne 14. září 1869 se provdala za Alfreda Augusta Marcella, hraběte Segur-Cabalac.
- 259 František Peřina (1816–1874), katolický kněz – viz poznámka č. 237.
- 260 *Dědictví malíčejch*, ediční řada – viz poznámka č. 238.
- 261 Spolek *Dědictví svatojanské* (také *Dědictví sv. Jana Nepomuckého*) byl založen v roce 1833 s cílem vydávat náboženskou literaturu určenou i širší veřejnosti. Vedle mravoučné beletrie a náboženské literatury vyšly nákladem tohoto spolku také publikace hospodářsky osvětové. Jeho fungování bylo založeno na členství zájemců a podporovatelů tohoto druhu literatury, kteří při vstupu složili určitou finanční částku. Každý člen pak měl nárok na všechny knihy vydávané spolkem (byly vydávány z úroků složených jistin).
- 262 Josef ERBEN, *Politická a místopisná mapa Království českého, obsahující veškerý obce nad 300 obyvatel, všechny fary, filiální kostely a kláštery, sídla bývalých panství, všechny silnice a železnice, pošty a stanice telegrafní, znamenitější zámky a sutiny atd.*, Praha – Tábor 1883.
- 263 Blažej (Blasius) Kozenn (1821–1871), katolický kněz, pedagog, kartograf a geograf. Působil ve Vídni a v Olomouci. Je autorem celé řady školních map a jiných kartografických pomůcek, které byly používány a v přepracovaných verzích znovu vydávány ještě na přelomu 19. a 20. století.
- 264 Blasius KOZENN (česky upravil Matěj Radoslav KOVÁŘ), *Visecí mapa Evropy*, Vídeň a Olomouc s. d.
- 265 *Zlatá kniha dívek českých* byla knižní edice, která byla založena v roce 1862 v Písku z iniciativy tamního spolku *Dědictví sv. Ludmily* (rovněž vzniklého v roce 1862), v souvislosti se založením tamní vyšší dívčí školy, první v Čechách. Každoročně byla vydávána jedna publikace určená pro dívky do 12 let (*Zlaté lístky*) a jedna pro dospívající dívky (*Zlaté klasy*). Autory publikací byli především pedagogové působící na písecké dívčí škole.
- 266 František Matěj Hilmar (1803–1881) – viz poznámka č. 156.
- 267 Sobotáles, plat učitelů na elementárních školách, který vypláceli rodiče školních dětí, zpravidla v sobotu (odtud název). Vyplácení probíhalo někdy každý týden, jindy nepravidelně,

- příp. v delších než týdenních intervalech. Tento poněkud ponižující a často nepřilíš jistý způsob živobytí zanikl až se školskými reformami na konci 60. let.
- 268 Tomáš Kazbunda, učitel. Jeho syn Karel (1888–1982) byl významným českým historikem a archivářem.
- 269 František Šorm (* 1855), učitel. Učitelské vzdělání získal v Jičíně, kde 21. července 1872 složil nezbytné zkoušky. Poté působil jako podučitel v Markvarticích a v Kopidlně. V roce 1875 byl jmenován definitivním učitelem v Kopidlně a v roce 1896 řídícím učitelem v Konecchlumí.
- 270 Jaroslav Kurka (* 1858), učitel. Absolvoval nižší reálku v Jičíně a vyšší reálku v Praze. V roce 1875 byl jmenován výpomocným podučitelem v Železnici, rok nato složil potřebné zkoušky na učitelském ústavu v Jičíně. Poté působil jako prozatímní podučitel v Libáni a posléze v Kopidlně. V roce 1878 byl jmenován definitivním podučitelem v Kopidlně a v roce 1884 definitivním učitelem. V roce 1902 byl přeložen do Lázní Bělohradu.
- 271 Kamensko, vrchnostenský dvůr, lokalita se nachází cca 2 km Z od Kopidlna.
- 271b Ervín, hrabě Schlik (1852–1906) – viz poznámka c. 284.
- 272 František Josef I. (1830–1916), rakouský císař – viz poznámka č. 253.
- 273 Alžběta Amálie Evženie (1837–1898), rakouská císařovna – viz poznámka č. 253.
- 274 Ferdinand Kopecký (1826–1889), katolický kněz, vysvěcen 25. června 1851. Vystudoval gymnázium v Německém (dnes Havlíčkově) Brodě, poté filozofii v Litomyšli a teologii v Hradci Králové. Po vysvěcení působil krátce ve Vršcích, ještě v roce 1851 byl jmenován druhým kaplanem v Kopidlně, poté zastával v letech 1867–1874 post faráře v Samšíně a následně byl jmenován kopidlenským farářem. V roce 1891 se stal farářem ve Veliši, kde působil až do své smrti.
- 275 Tradice vánočního stromku má své kořeny v 16. století, kdy jsou doloženy první zprávy o ozdobeném stromku jako symbolu Vánoc. V Čechách se rozšířil až v 19. století, nejprve v měšťanském prostředí, a stal se vedle jeslíček tradičním symbolem Vánoc.
- 276 Rudolf František Karel Josef (1858–1889), korunní princ rakouský, syn Františka Josefa I. a Alžběty Bavorské. Byl vychováván jako následník trůnu a pro vojenskou kariéru. V roce 1889 spáchal sebevraždu. Dne 10. května 1881 se oženil se Štěpánkou (1864–1945), dcerou Leopolda II. Belgického. V manželství se narodila dcera Alžběta (1883–1963).
- 277 Štěpánka (1864–1945), dcera Leopolda II. Belgického. Její manželství s korunním princem Rudolfem trvalo jen necelých devět let. Po 11 letech vdovství se v roce 1900 provdala za uherského hraběte, později knížete Eleméra Lónyaye (1863–1946).
- 278 Bohdan Ludevít Tyšler (1858–1923), učitel, redaktor, překladatel. Vydával publikace pro mládež a odborné pedagogické práce.
- 279 František Matěj Hilmar (1803–1881) – viz poznámka č. 156.
- 280 Josef Endrys (* 1861), učitel. Navštěvoval nižší reálnou školu v Jičíně, následně tamní učitelský ústav. Od roku 1883 působil jako zatímní učitel a od roku 1896 jako definitivní podučitel v Kopidlně. V roce 1902 se navíc stal zatímním učitelem na kopidlenské měšťanské škole.
- 281 Antonín Dvořák (1841–1904), významný hudební skladatel 19. století. Narodil se jako syn řezníka v Nelahozevsi u Prahy, v šestnácti letech odešel studovat do Prahy. Živil se tím, že dával hodiny klavíru a hraním v Prozatímním divadle (byl žákem Bedřicha Smetany). V roce 1873 se oženil s Annou Čermákovou, s níž měl devět dětí. Jeho Slovanské tance měly v roce 1878 velký ohlas, díky vynikajícím kritikám se záhy proslavil po celém světě.
- 282 Tento a předchozí odstavec nejsou dílem pisatele této části kroniky, Josefa Křídla, ale napsal je Václav Šťastný.
- 283 Alois Pražák (1820–1901), právník a politik. Roku 1879 se stal členem Taaffova ministerstva (ministr bez portfeje), roku 1881 byl jmenován ministrem spravedlnosti.
- 284 Ervín, hrabě Schlik (1852–1906), syn Jindřicha Františka, hraběte Schlika (1820–1859). V roce 1872 převzal rodový majetek. Oženil se 28. 10. 1891 s Marií Terezií z Hohenlohe-

- Waldenburg-Schillingsfürst (1860–1916), manželství však zůstalo bezdětné. Po jeho smrti se po několikaleťem soudním sporu stali dědici fideikomisní části panství vzdálení příbuzní z rodu Ungnadů. Jeho bratr František (1854–1925) získal pouze alodiální část panství, protože jeho manželství bylo v rozporu s pravidly fideikomisu.
- 285 Ambroziánský chvalozpěv (ambroziánský hymnus, hymnus na nejsvětější Trojici) – křesťanský jednohlasý liturgický zpěv, který se rozvíjel od 4. století a je nazván podle sv. Ambrože. Jedná se o slavnostní liturgický hymnus chval a díkyvzdání. Nejznámější je *Te Deum*.
- 286 Josef Endrys (* 1861), učitel – viz poznámka č. 280.
- 287 Josef Jindřich, hrabě Schlik (1754–1806) – viz poznámka č. 123.
- 288 Františkáni, žebravý řád vzniklý v 15. století. Jejich hlavní úkoly tvořila duchovní služba, misijní činnost a kázání. V Čechách a na Moravě vznikaly jejich konventy od poloviny 15. století (Praha, Plzeň, Cheb, Kadaň, Tachov, Olomouc, Brno, Opava, Znojmo).
- 289 Viz s. 92–93 této publikace.
- 290 Nečitelné slovo.
- 291 C. M., konvenční měna – viz poznámka č. 145.
- 292 František Peřina (1816–1874) – viz poznámka č. 237.
- 293 František Matěj Hilmar (1803–1881) – viz poznámka č. 156.
- 294 Jaroslav Kurka (* 1858) – viz poznámka č. 270.
- 295 Antonín Tille (1835–1896), pedagog, spisovatel a zeměpisec. Působil na gymnáziu v Osieku (Chorvatsko), od roku 1863 v jihočeském Táboře a později v Třeboni. Roku 1869 byl jmenován okresním školním inspektorem, později zastával funkci ředitele gymnázia v Litomyšli a posléze v Praze, v roce 1882 se stal zemským školním inspektorem.
- 296 Ignác Tauchmann (1668–1715), varhanář působící ve východních Čechách, měšťan ve Vrchlabí. Více viz Tomáš HORÁK, *Varhany a varhanáři na Jičínsku*, Jičín 2008.
- 296b Ervín, hrabě Schlik (1852–1906), viz poznámka č. 284.
- 297 Ferdinand Kopecký (1826–1889) – viz poznámka č. 274.
- 298 Josef Förster, též Foerster (1833–1907), pocházel z učitelského rodu, narodil se v Osenicích na Jičínsku. Odešel do Prahy, kde působil jako ředitel kůru u sv. Vojtěcha, později u sv. Víta. Působil také jako pedagog, mj. na Pražské konzervatoři. Je autorem řady církevních a varhanních skladeb.
- 299 Josef Koblre (1851–1919), varhanář ze Staré Lomnice, která je v současnosti součástí města Lomnice nad Popelkou.
- 300 Často používaná zkratka „o. š. r.“ znamená „okresní školní rada“, v souladu s pravidly uvedenými v ediční poznámce ponecháváme toto slovo ve zkráceném tvaru všude tam, kde je součástí označení spisu, jinak výraz rozepisujeme.
- 301 Remunerace – peněžité odměna.
- 302 Josef Krejčík (1855–1913), sochař a řezbář. Na počátku 80. let se usadil v Praze, kde založil sochařskou a řezbářskou dílnu. Tvořil zejména díla určená k vybavení chrámů (sochy, oltáře), ale také ozdobný nábytek.
- 303 František Hruška (1847–1889), hudební skladatel a ředitel kůru v Mladé Boleslavi. Komponoval zejména duchovní hudbu, byl představitelem tzv. cyrilského hnutí (cecilská reforma), které vycházelo z ideálů tridentského koncilu – ideálem byla vokální polyfonní tvorba, bez doprovodu hudebních nástrojů.
- 304 Rudolf František Karel Josef (1858–1889) – viz poznámka č. 276.
- 305 MUDr. Mikuláš Benedikt Konrád (1776–1841) – viz poznámka č. 246.
- 306 Jan Urban (* 1839), učitel. Absolvoval učitelský ústav v Praze, kde složil v roce 1857 potřebné zkoušky. Jako podučitel působil v Lozanech u Kolína, v Kouřimi a v Dobřanech. Poté získal místo druhého učitele ve Vysokém Veselí a v roce 1872 byl jmenován řídícím učitelem v Železnici, odkud byl v roce 1891 přeložen do Kopidlna, kde se stal řídícím učitelem místní školy. V roce 1904 odešel do penze.

- 307 Tento odstavec byl do textu kroniky vepsán později, jeho autorem není pisatel předcházejícího a následujícího textu, Josef Křídlo.
- 308 František Šorm (* 1855) – viz poznámka č. 269.
- 309 Jaroslav Kurka (* 1858) – viz poznámka č. 270.
- 310 Josef Endrys (* 1861) – viz poznámka č. 280.
- 311 Ženský výrobní spolek byl založen v roce 1871 s cílem zajistit odborné vzdělání ženám, především z nižších vrstev, a zajistit jim tak možnost výdělečné činnosti. Spolek provozoval školu s různými kurzy zaměřenými na osvojení praktických dovedností a znalostí (ošetřovatelství, kreslení, ženské ruční práce, cizí jazyky apod.).
- 312 Jeskyně Postojna, též Amerika, dnes leží v přírodní rezervaci Klokočské skály v Zeleném dole. Svou rozlohou (300 m²) se jedná o největší jeskyni rezervace.
- 313 Josef Fuksa (1842–1910), učitel, autor učebnic a pedagogických statí.
- 314 František Švácha (1854–1922), učitel a autor učebnic a pedagogických statí. Vydal mj. několik učebních pomůcek. Zde: Josef FUKSA – František ŠVÁCHA, *Obrazy k prvopočáteční učbě čtení*, Praha 1888.
- 315 Adolf Frumar (1850–1913), učitel a autor učebnic, pedagogických spisů a článků uveřejňovaných v odborných periodikách. Založil a redigoval časopis *Český učitel*. Je také autorem řady učebních pomůcek, např. *Dějepisných obrazů*, *Zeměpisných obrazů* a *Pravopisných tabulí*.
- 316 Ferdinand Kopecký (1826–1889) – viz poznámka č. 274.
- 317 Ervín, hrabě Schlik (1852–1906) – viz poznámka č. 284.
- 318 Adolf Frumar (1850–1913) – viz poznámka č. 315.
- 319 Anton/Antonín Hartinger (1806–1890), vídeňský malíř a kreslíř, mj. autor učebních pomůcek pro školy (vyobrazení rostlin, zvířat, lidského těla apod.).
- 320 Josef KLIKA – Josef SOKOL, *Stručný slovník pedagogický*, 1. díl, Praha 1891.
- 321 Vilém Špaňhel (1838–1921), učitel, překladatel a autor učebnic, pedagogických článků a učebních pomůcek.
- 322 Jan Václav Štefka (1851–1927), učitel a autor učebnic a pedagogických a vlastivědných statí.
- 323 Antonín Konstantin Viták (1835–1906), učitel a autor pedagogických spisů a odborných prací z oblasti českého jazyka a literatury. Citované dílo: Vilém ŠPAŇHEL – Jan Václav ŠTEFKA – Antonín Konstantin VITÁK, *Mluvnické tabulky*, Praha 1891.
- 324 František Šorm (* 1855) – viz poznámka č. 269.
- 325 Jaroslav Kurka (* 1858) – viz poznámka č. 270.
- 326 Josef Endrys (* 1861) – viz poznámka č. 280.
- 327 Časopis *Naší mládeži. Zábavo-poučný spis pro mládež dospělejší* byl založen v roce 1873 s cílem etablovat periodikum, které by dospívajícím čtenářům přinášelo původní díla českých autorů. Hlavním iniciátorem byl učitel J. V. Krátký (1845–1894). Časopis, jehož podtitul se několikrát změnil, vycházel zpravidla jako měsíčník (periodicita byla ovšem nepravidelná) v letech 1873–1892.
- 328 Ferdinand Kopecký (1826–1889) – viz poznámka č. 274.
- 329 Administrátor – viz poznámka č. 181.
- 330 František Kuhn (* 1864), katolický kněz, vysvěcen 1888. V letech 1888–1905 působil jako kaplan v Kopidlně, později se stal farářem ve Slatinách.
- 331 Vyšší dívčí škola v Praze byla otevřena v říjnu 1863, jejím cílem bylo poskytnout vyšší vzdělání dívkám, především z měšťanských rodin. Soustava veřejného školství v této době umožňovala dívkám absolvovat pouze základní vzdělání, které bylo povinné pro všechny děti ve věku od šesti do dvanácti let. Vyšší dívčí škola neaspírovala na to poskytnout dívkám odborné vzdělání či praktické dovednosti využitelné pro samostatnou výdělečnou činnost, jejím cílem bylo vychovat dívky pro rodinný život.
- 332 Ervín, hrabě Schlik (1852–1906) – viz poznámka č. 284.

- 333 Marie Terezie (Gegina) z Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfürst (1860–1916), dcera Egona Karla z Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfürst (1819–1865) a manželka Ervína, hraběte Schlika (1852–1906), za kterého se provdala 28. října 1891.
- 334 Od tohoto záznamu změnil pisatel kroniky styl písma, v souladu s nařízenou změnou vyučovacího písma na školách začal místo „ležatého“ používat „stojaté“.
- 335 Ervín, hrabě Schlik (1852–1906) – viz poznámka č. 284.
- 336 Josef Šádek (1833–1908), katolický kněz. Po vysvěcení 25. června 1860 působil jako duchovní v několika lokalitách na schlikovském panství. V Kopidlně byl kaplanem v letech 1860–1863 a znovu pak v letech 1872–1879, zdejším farářem se stal po předchozím působení na postu faráře ve Vrších. Úřad kopidlenského faráře zastával od roku 1892 až do své smrti v roce 1908.
- 337 Jaroslav Kurka (* 1858) – viz poznámka č. 270.
- 338 Ferdinand Kopecký (1826–1889) – viz poznámka č. 274.
- 339 Ervín, hrabě Schlik (1852–1906) – viz poznámka č. 284.
- 340 Marie Terezie (Gegina) z Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfürst (1860–1916) – viz poznámka č. 333.
- 341 František Šorm (* 1855) – viz poznámka č. 269.
- 342 Jaroslav Kurka (* 1858) – viz poznámka č. 270.
- 343 Měnový systém platný v habsburské monarchii v letech 1857–1892 nahradil předchozí měnové systémy, zanikl v roce 1892 zavedením korunové měny. Jeden zlatý (rakouského čísla) měl 100 krejcarů.
- 344 Alžběta Amálie Evženie (1837–1898), rakouská císařovna – viz poznámka č. 253.
- 345 Časopis *Škola a život. Časopis zvláště pro učitele, pěstouny i rodiče a vůbec pro vzdělavatele národa* vycházel v letech 1855–1889. Jeho periodicitu se měnila – zpočátku se jednalo o dvouměsíčník, v letech 1856–1869 vycházel 1 x za šest týdnů, posléze jako měsíčník, od roku 1873 opět s šestitýdenní periodicitou a v posledních dvou letech existence jako měsíčník. Jednalo se o odborný pedagogický časopis, který se však obracel i na laickou veřejnost.
- 346 Patrně časopis *Národní škola. Týdeník vychovatelský pro národní učitelstvo v Čechách, na Moravě, v Slezsku a na Slovensku*, který vycházel v letech 1863–1869.
- 347 Josef Endrys (* 1861) – viz poznámka č. 280.
- 348 Alžběta Amálie Evženie (1837–1898), rakouská císařovna – viz poznámka č. 253.
- 349 Tj. Františka Josefa I. (1830–1916) – viz poznámka č. 253.
- 350 *Dědictví malíčkových*, ediční řada – viz poznámka č. 238.
- 351 *Zlaté listky*, knižní řada vydávaná v rámci edice *Zlatá kniha dívek českých* – viz poznámka č. 265.
- 352 Václav DURYCH, *Z Českého ráje. Cestopisné kresby Václava Durycha*, Hradec Králové 1886.
- 353 Josef Endrys (* 1861) – viz poznámka č. 280.
- 354 Adolf Frumar (1850–1913) – viz poznámka č. 315.
- 355 Karel Urbášek (1859–1927), učitel, autor učebnic a pedagogických pomůcek.
- 356 Václav SVOBODA, *Skloňování cizích jmen v češtině*, Praha 1887.
- 357 Adolf Frumar (1850–1913) – viz poznámka č. 315.
- 358 Karel Urbášek (1859–1927) – viz poznámka č. 355.
- 359 Václav Šafařík, místopředseda a okresní hejtman v Jičíně, od roku 1895 místopředseda rada v Chrudimi.
- 360 Jan Urban (* 1839) – viz poznámka č. 306.
- 361 František Kuhn (* 1864) – viz poznámka č. 330.
- 362 František Šorm (* 1855) – viz poznámka č. 269.
- 363 Jan Tichý (* 1843), katolický kněz, vysvěcen 1865. Absolvoval jičínské gymnázium a na podzim roku 1861 vstoupil do biskupského semináře v Hradci Králové. V roce 1865 byl po udělení papežské dispensy vysvěcen. Výjimkou bylo nutno udělit proto, že mu bylo pouze 22,5 roku, pro kněžské svěcení byl obvykle požadován věk 24 let (dnes je to 25).

Působil jako kaplan v Libicích u Chotěboře, v Ostružně, od roku 1880 v Kopidlně. O osm let později se stal administrátorem ve Slatinách a posléze v Samšíně, kde byl v roce 1889 jmenován farářem. V roce 1896 se stal farářem v Ostružně a v roce 1905 byl prezentován na velišskou faru.

- 364 Ervín, hrabě Schlik (1852–1906) – viz poznámka č. 284.
- 365 František Josef I. (1830–1916), rakouský císař – viz poznámka č. 253.
- 366 Alžběta Amálie Evženie (1837–1898), rakouská císařovna – viz poznámka č. 253.
- 367 Václav Šafařík – viz poznámka č. 359.
- 368 Albrecht Friedrich Rudolf (1817–1895), arcivévoda rakouský a těšínský, syn Karla Ludvíka (1771–1847), arcivévody rakouského a těšínského. Stejně jako otec nastoupil vojenskou kariéru, které se věnoval celý život.
- 369 Karel Ludvík (1771–1847), arcivévoda rakouský a těšínský, syn Leopolda II. (1747–1792), významný vojévůdce a vojenský teoretik. Po smrti svého strýce Alberta Saského (1738–1822) zdědil Těšínsko a s ním i titul těšínského vévody.
- 370 Jan Tichý (* 1843), katolický kněz – viz poznámka č. 363.
- 371 *Císařské i královské brady a zámky*, Vídeň 1893.
- 372 Mary Pope-Carpantier (1815–1878), francouzská učitelka a spisovatelka, generální inspektorka francouzských opatroven a ředitelka Ústavu pro učitelky mateřských škol v Paříži. Citované dílo: MARY POPE-CARPANTIER, *Krátké povídky o věcech a zvyřatech*, Písek 1895.
- 373 Blažej (Blasius) Kozenn (1821–1871), katolický kněz, pedagog, kartograf a geograf – viz poznámka č. 263.
- 374 Patrně: Blasius KOZENN (přepočoval C. F. BAUR a J. HAVELKA), *Visecí mapa Markrabství moravského a Vévodství slezského*, Vídeň – Olomouc s. d.
- 375 Josef Dumek (1844–1903), odborný spisovatel, inspektor u zemědělské rady Království českého. Dal podnět k založení několika hospodářských škol a mnoha hospodářských spolků, řadu let redigoval pražské *Hospodářské noviny*. Je autorem celé řady spisů týkajících se různých odvětví zemědělství.
- 376 František Šorm (* 1855), učitel – viz poznámka č. 269.
- 377 Martin KOZÁK, *Hry jarého věku*, Praha 1895.
- 378 Martin Kozák (1861–1924), pedagog a odborný spisovatel. Působil jako učitel na městské škole v Rokycanech, je autorem řady pedagogických publikací, učebnic a beletrie pro děti.
- 379 Josef KLIKA – Josef SOKOL, *Stručný slovník pedagogický. Abecední soubor nejdůležitějších nauk se zřetelem k učitelstvu škol obecných a měšťanských III*, Praha 1895.
- 380 Leopold Doležal (1837–1896), úředník, autor hospodářských publikací a učebních pomůcek.
- 381 Patrně: Leopold DOLEŽAL, *Obrazy zeměpisné ku četbě článků čítanek pro školy obecné a měšťanské*, Praha 1895.
- 382 Josef Dura (1830–1905), učitel, autor učebnic a odborných publikací o výuce kreslení na školách.
- 383 Josef DURA, *Škola elementárního kreslení volného pro školy obecné i měšťanské*, Praha 1892.
- 384 Jaroslav Vlach (1852–1917), středoškolský profesor, autor učebnic, odborných publikací (zeměpis, dějepis) a výukových pomůcek.
- 385 Patrně: Alois FELLNER – Franz STEIGL, *Schule des Freihandzeichnens. Auf Grund der gesetzlichen Bestimmungen für österreichische Schulen*, Wien 1895 (jedná se ovšem o třetí vydání publikace).
- 386 Emanuel BAYR – Michael WUNDERLICH, *Formensammlung für das Freihandzeichnen an Volks- und Bürgerschulen. Nach methodischen Grundsätzen und mit Rücksicht auf die gesetzlichen Bestimmungen I–V*, Wien 1883–1901.
- 387 Karel Ludvík Habsbursko-Lotrinský (1833–1896) byl třetím synem arciknížete Františka Karla, roku 1853 se stal místopředsedou Tyrolska, úřad zastával až do roku 1861, pak se

- uchýlil do soukromí. Zemřel ve Vídni roku 1896 na úplavici, kterou se nakazil při pouti do Svaté země.
- 388 František Josef I. (1830–1916), rakouský císař – viz poznámka č. 253.
- 389 Antonín Tille (1835–1896) – viz poznámka č. 295.
- 390 Josef Šádek (1833–1908), katolický kněz – viz poznámka č. 336.
- 391 Jan Urban (* 1839), učitel – viz poznámka č. 306.
- 392 Jan Tichý (* 1843), katolický kněz – viz poznámka č. 363.
- 393 Jan Malát (1843–1915), pedagog, hudební skladatel a muzikolog. Je autorem řady odborných publikací a učebnic.
- 394 Jan MALÁT, *Zpěvník pro školy obecné a měšťanské I: Pro první třídu škol obecných či první rok školní*, Praha 1895; TÝŽ, *Zpěvník pro školy obecné a měšťanské II: Pro druhou třídu škol obecných či druhý rok školní*, Praha 1895; TÝŽ, *Zpěvník pro školy obecné a měšťanské III: Pro třetí třídu škol obecných či třetí rok školní*, Praha 1895; TÝŽ, *Zpěvník pro školy obecné a měšťanské IV: Pro čtvrtou třídu škol obecných či čtvrtý rok školní*, Praha 1895; TÝŽ, *Zpěvník pro školy obecné a měšťanské V: Pro pátou třídu škol obecných či pátý rok školní*, Praha 1895; TÝŽ, *Zpěvník pro školy obecné a měšťanské VI: Pro první, druhou a třetí třídu škol měšťanských či šestý, sedmý a osmý rok školní*, Praha 1895.
- 395 Leopold Doležal (1837–1896), úředník – viz poznámka č. 380.
- 396 Victor von KRAUS (překl. Václav JEŽEK), *Jak může škola působiti proti nemravnému zneužívání libových nápojů?*, Olomouc 1895.
- 397 Josef Endrys (* 1861), učitel – viz poznámka č. 280.
- 398 František Šorm (* 1855), učitel – viz poznámka č. 269.
- 399 Jan Urban mladší, učitel. Od roku 1896 působil jako podučitel v Kopidlně, rok nato složil potřebné zkoušky pro pedagogickou činnost na měšťanských školách. V roce 1898 byl dočasně přeložen na měšťanskou školu v Rožďalovicích.
- 400 Jan Tichý (* 1843), katolický kněz – viz poznámka č. 363.
- 401 Snad: Johann Georg ROTH AUG (upravil Josef KREJČÍ), *Politická a školní mapa Říše rakousko-uberské a zemí sousedních*, Vídeň s. d. [1867–1918]; případně: Johann Georg ROTH AUG (upravil Josef KREJČÍ), *Fysikální a školní mapa Říše rakousko-uberské a zemí sousedních*, Vídeň s. d. [1867–1918].
- 402 Johann Georg Rothaug (1850–1923), rakouský geograf a kartograf. Je autorem řady odborných publikací, učebnic a také učebních pomůcek.
- 403 Jan John (1850–1920), středoškolský profesor a přírodovědec, autor odborných publikací a učebnic.
- 404 Patrně: Jan JOHN, *Kapesní atlas rostlinopisný*, Praha 1897.
- 405 Patrně: Jan PETRÁK, *Nová první čítanka pro školy obecné*, Jičín 1896.
- 406 Václav Franěk (1846–1916), učitel, autor řady pedagogických publikací a učebnic.
- 407 Václav FRANĚK, *Speciální metodika učby slobové ve školách obecných. Stupeň dolní a střední*, Praha 1894.
- 408 Časopis *Paedagogické rozhledy. Věstník literárního a paedagogického odboru při Ústředním spolku jednot učitelských v Čechách* vycházel od ledna roku 1888 jako dvouměsíčník. V roce 1897 převzal jeho vydávání spolek Dědictví Komenského, který fungoval v letech 1892–1951 a pečoval o vydávání odborných i populárně-naučných spisů pro učitele, rodiče a vychovatele. Časopis byl vydáván do roku 1932.
- 409 Josef Dura (1830–1905), učitel, autor pedagogických statí a učebnic.
- 410 Josef DURA, *Metodicko-didaktické pojednání o elementárním kreslení volném*, Praha 1892.
- 411 Josef KLIKA – Josef SOKOL, *Stručný slovník pedagogický. Abecední soubor nejdůležitějších nauk se zřetelem k učitelstvu škol obecných a měšťanských I–IV*, Praha 1895–1897.
- 412 Václav Franěk (1846–1916), učitel – viz poznámka č. 406.
- 413 Václav FRANĚK, *Speciální metodika učby slobové ve školách obecných. Stupeň horní*, Praha 1897.
- 414 Jan Urban mladší, učitel – viz poznámka č. 399.
- 415 Josef Šádek (1833–1908), katolický kněz – viz poznámka č. 336.

- 416 Jan Urban (* 1839), učitel – viz poznámka č. 306.
- 417 Eduard Jan Brynych (1846–1902), od roku 1877 profesor pastorální teologie v Hradci Králové, v letech 1892–1902 biskup královéhradecký.
- 418 Děkanství – jednalo se o čestný titul, který indikoval význam dané fary. Tento titul měly všechny významnější, tj. zpravidla městské fary. Zatímco na Moravě označuje tento termín církevní instituci v rámci církevní správy (fara – děkanství – biskupství), tak v Čechách toto označení s organizací církevní správy přímo nesouvisí (fara – vikářství – biskupství).
- 419 Josef Endrys (* 1861), učitel – viz poznámka č. 280.
- 420 Jan Urban mladší, učitel – viz poznámka č. 399.
- 421 Leopold Doležal (1837–1896), úředník – viz poznámka č. 380.
- 422 František JIRŮTKA, *Okres novopacký v dějinách národních*, Nová Paka 1898.
- 423 Periodikum *Paedagogické rozhledy* – viz poznámka č. 408.
- 424 Patrně týdeník *Výsehrad. Politický týdeník proutrárodní*, který vycházel v Praze od roku 1887.
- 425 Josef KRÁL, *Sbírka zemských zákonů školských I–II*, Praha 1894 a 1895; eventuálně se jedná o publikaci: Josef KRÁL, *Sbírka říšských zákonů školských I–III*, Praha 1894–1901.
- 426 Jan Urban mladší, učitel – viz poznámka č. 399.
- 427 Alžběta Amálie Evženie (1837–1898), rakouská císařovna – viz poznámka č. 253.
- 428 Sofie Frederika Dorota Marie Josefa (1855–1857), arcivévodkyně rakouská, dcera Františka Josefa I. a Alžběty Bavorské.
- 429 Rudolf František Karel Josef (1858–1889), korunní princ rakouský – viz poznámka č. 276.
- 430 Gisela Louise Marie (1856–1932), arcivévodkyně rakouská, prvorozené dítě Františka Josefa I. a Alžběty Bavorské, v roce 1875 se provdala za Leopolda Bavorského (1846–1930).
- 431 Marie Valerie Mathilde Amalie (1868–1924), arcivévodkyně rakouská, dcera Františka Josefa I. a Alžběty Bavorské, v roce 1890 se provdala za arcivévodu Františka Salvátora (1866–1939).
- 432 Jan Urban (* 1839), učitel – viz poznámka č. 306.
- 433 Vyšší dívčí škola v Praze – viz poznámka č. 331.
- 434 Jan Tichý (* 1843), katolický kněz – viz poznámka č. 363.
- 435 Ervín, hrabě Schlik (1852–1906) – viz poznámka č. 284.
- 436 Johann Georg Rothaug (1850–1923), rakouský geograf a kartograf – viz poznámka č. 402.
- 437 Patrně: Johann Georg ROTHHAUG, *Schulwandkarte der östlichen Erbhälfte*, Wien s. d. [1900]; TÝŽ, *Schulwandkarte der westlichen Erbhälfte*, Wien s. d. [1900].
- 438 Snad: Johann Georg ROTHHAUG (upravil Josef KREJČÍ), *Politická a školní mapa Říše rakousko-uberské a zemí sousedních*, Vídeň s. d. [1867–1918]; případně: Johann Georg ROTHHAUG (upravil Josef KREJČÍ), *Fyzikální a školní mapa Říše rakousko-uberské a zemí sousedních*, Vídeň s. d. [1867–1918].
- 439 Periodikum *Paedagogické rozhledy* – viz poznámka č. 408.
- 440 Týdeník *Český učitel. Věstník Zemského ústředního spolku jednot učitelských v Čechách* vycházel v letech 1897–1941. Jeho zakladatelem je pedagog Adolf Frumar (1850–1913).
- 441 Patrně týdeník *Výsehrad. Politický týdeník proutrárodní*, který vycházel v Praze od roku 1887.
- 442 Josef Endrys (* 1861), učitel – viz poznámka č. 280.
- 443 František Josef I. (1830–1916), rakouský císař – viz poznámka č. 253.
- 444 Jaroslav Sobička († 1922), ředitel akademického gymnázia v Praze, později c. k. dvorní rada v Praze a zemský školní inspektor.
- 445 Jan Tichý (* 1843), katolický kněz – viz poznámka č. 363.
- 446 Johann Georg Rothaug (1850–1923), rakouský geograf a kartograf – viz poznámka č. 402.

- 447 Josef Úlehla (1852–1933), učitel a spisovatel. V 70. letech působil jako učitel a ředitel měšťanských škol na jižní a jihovýchodní Moravě. Je autorem řady pedagogických spisů a učebnic.
- 448 Josef ÚLEHLA, *Listy pedagogické*. Praha 1899.
- 449 Periodikum *Paedagogické rozhledy* – viz poznámka č. 408.
- 450 Josef ZAFOUK, *Nauka o látkách na základě přírodopisném*. Praha 1898.
- 451 Josef Zafouk (1847–1912), učitel. Působil na průmyslové škole v Mladé Boleslavi. Je autorem odborných spisů a publikací.
- 452 Týdeník *Český učitel. Věstník Ústředního spolku jednot učitelských v Království českém* – viz poznámka č. 440.
- 453 Patrně týdeník *Vyšebrad. Politický týdeník prostonárodní*, který vycházel v Praze od roku 1887.
- 454 Jan Tichý (* 1843), katolický kněz – viz poznámka č. 363.
- 455 Jan Urban (* 1839), učitel – viz poznámka č. 306.
- 456 František Švácha (1854–1922), učitel. Je autorem odborných publikací a učebnic pro elementární školy z oboru matematiky a přírodopisu, také učebních pomůcek.
- 457 Karel Taubenek (1847–1924), učitel a spisovatel. Je autorem odborných pojednání a jazykových učebnic (němčina, čeština).
- 458 Patrně: Karel TAUBENEK, *Nástin soustavných cvičení pravopisných pro druhý a třetí školní rok, s úvahou metodickou. Doplněk ke každé prvopočátečné mluvnici*, Praha s. d. [1900].
- 459 Periodikum *Paedagogické rozhledy* – viz poznámka č. 408.
- 460 J. L. Bayer, kolínský tiskař a nakladatel.
- 461 Periodikum *Paedagogické rozhledy* – viz poznámka č. 408.
- 462 Týdeník *Český učitel. Věstník Ústředního spolku jednot učitelských v Království českém* – viz poznámka č. 440.
- 463 J. L. Bayer, kolínský tiskař a nakladatel.
- 464 Josef Endrys (* 1861), učitel – viz poznámka č. 280.
- 465 Jan Tichý (* 1843), katolický kněz – viz poznámka č. 363.
- 466 Leopold Doležal (1837–1896), úředník – viz poznámka č. 380.
- 467 Časopis *Malý čtenář. Školské mládeži československé pro poučení a zábavu* vycházel v letech 1882–1947, zprvu jako měsíčník, později byla periodicitu delší (10–11 čísel ročně), od sklonku 80. let vycházel jako čtrnáctideník a později jako týdeník. Jednotlivá čísla byla ilustrovaná a přinášela povídky, pohádky a básničky, které měly být dětem zdrojem poučení a zábavy.
- 468 Johann Georg Rothaug (1850–1923), rakouský geograf a kartograf – viz poznámka č. 402.
- 469 Patrně: Johann Georg ROTHAUG, *Schulwandkarte der östlichen Erbhälfte*, Wien s. d. [1900]; TÝŽ, *Schulwandkarte der westlichen Erbhälfte*, Wien s. d. [1900].
- 470 Leopold Doležal (1837–1896), úředník – viz poznámka č. 380.
- 471 Jan Dolenský (1859–1933), učitel, odborný spisovatel a redaktor. Je autorem odborných publikací, učebnic a beletrie. Vydal několik popularizačních prací z přírodovědy a historie
- 472 Bohumír Patera (1860–1936), středoškolský profesor a spisovatel. Publikoval práce v oboru pedagogiky, je autorem učebnic a vydával a překládal také beletristická díla.
- 473 Jan DOLENSKÝ – Bohumil PATERA, *Metodické výklady, povídky a básničky z oboru přírodopisného I–V*, Praha 1882–1894. Dílo je pětidílné, pátý díl má dva svazky.
- 474 Josef Pavlík (1863–1926), lékař a osvětový pracovník. Publikoval díla (často populárně naučná) v oboru zdravotnictví, botaniky a místních dějin.
- 475 Josef PAVLÍK, *Slovník domácího lékařství a zdravotnictví*, Praha 1897.
- 476 František Dlouhý (1852–1912), středoškolský profesor, redaktor a spisovatel.
- 477 František DLOUHÝ, *Rostliny léčivé a domácí léčení. Léčivé rostliny – herbář, jejich popis, pěstování a upotřebení*, Praha s. d. [sklonek 19. století].

- 478 Josef EXLER, *Motýlové. Soustavný popis motýlů v zemích Koruny české žijících, jakož i housenek a kukel jejich, s připojeným návodem, kdy a kde chytati motýly, sbíratí kukly, housenky a vajíčka a kterak upravití je pro sbírky*, Praha 1898.
- 479 Alois Kreidl (1864–1928), lékař.
- 480 Týdeník *Český učitel. Věstník Ústředního spolku jednot učitelských v Království českém* – viz poznámka č. 440.
- 481 Periodikum *Paedagogické rozhledy* – viz poznámka č. 408.
- 482 J. L. Bayer, kolínský tiskař a nakladatel.
- 483 Jaroslav Kurka (* 1858), učitel – viz poznámka č. 270.
- 484 Jan Tichý (* 1843), katolický kněz – viz poznámka č. 363.
- 485 Leopold Doležal (1837–1896), úředník – viz poznámka č. 380.
- 486 J. L. Bayer, kolínský tiskař a nakladatel.
- 487 Arnošt Říha (1848–1903), učitel a spisovatel. Je autorem odborných publikací a učebnic z oboru českého, francouzského a německého jazyka.
- 488 Adolf Heyduk (1835–1923), učitel, překladatel, spisovatel a básník, představitel májovců. Působil jako pedagog v Praze, poté dlouhá léta v jihočeském Písku.
- 489 Arnošt ŘÍHA – Adolf HEYDUK, *Škola českého jazyka. Mluvnice, pravopis a sloh v soustředních kruzích pro školy obecné I–IV*, Praha 1900–1901.
- 490 Periodikum *Paedagogické rozhledy* – viz poznámka č. 408.
- 491 Týdeník *Český učitel. Věstník Ústředního spolku jednot učitelských v Království českém* – viz poznámka č. 440.
- 492 Periodikum *Paedagogické rozhledy* – viz poznámka č. 408.
- 493 Josef Endrys (* 1861), učitel – viz poznámka č. 280.
- 494 Jan Urban (* 1839), učitel – viz poznámka č. 306.
- 495 Josef Endrys (* 1861), učitel – viz poznámka č. 280.
- 496 Jan Tichý (* 1843), katolický kněz – viz poznámka č. 363.
- 497 Jan Urban (* 1839), učitel – viz poznámka č. 306.

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA

Archivní prameny

- Státní oblastní archiv Zámorsk:

Sbírka matrik, matrika narozených, oddaných a zemřelých Kopidlno 1634–1682, inv. č. 76-1.

- Státní okresní archiv Jičín:

Fond Archiv města Kopidlno, inv. č. 1–20.

Fond Farní úřad Ostružno, nové přírůstky – neinventarizováno:
ostruženská farní kronika založená v roce 1836.

Fond Farní úřad Kopidlno, karton č. 1.

- Děkanství Kopidlno:

Kronika „Gedenkbuch der Kopidlner Pfarrei“ založená v roce 1836 Františkem Aloisem Vackem.

Evidenční, resp. pamětní kniha *Liber in quo rerum mobilium et immobilium parochialium et filialium ecclesiarum, nec non utriusque parochia nemque Kopidlensis et Wellissensis parochia spectatum proventuum authentica consignatio facta est.*

- Státní okresní archiv Hradec Králové:

Fond Biskupská konzistoř Hradec Králové II, část fondu Knihy 1702–1950, inv. č. 187–231, 233.

- Archivní prameny přístupné na internetu:

Mapy Stablního katastru zpřístupněné na portálu Ústředního archivu zeměměřičství a katastru – <http://archivnimapy.cuzk.cz>.

Spis Bohuslava Balbína *Historia collegii Jiczinensis Societatis Jesu* na portálu MANUSCRIPTORIUM – http://www.manuscriptorium.com/apps/main/en/index.php?request=show_tei_digidoc&docId=rep_remake105.

Tištěné prameny

- Časopisy:

Časopis pro katolické duchovenstvo 1828–1852 (<http://depositum.cz/knihovny/ckd/>).

Časopis Společnosti Vlastenského museum v Čechách, resp. Časopis Českého museum 1827–1840.

Přítel mládeže 1823–1848 (<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPeriodical.do?id=4099&it=0>).

- Publikace:

František Alois VACEK, *Místopis a historie městyse Jablonného nad Orličkou v chrudimském kraji na panství landskéronském*, Praha – Hradec Králové 1831.

- Články:

František Alois VACEK, *Cesta z Kopidlna na Staré Hrady r. 1839*, Časopis Českého museum 1840, s. 130–152.

TÝŽ, *Zlomek z historie pánů Kopidlanských, dynastiů na Kopidlně*, Časopis Českého museum 1842, s. 595–611.

Editované prameny

Karel VINAŘICKÝ, *Pána Bobuslava Hasištejnského z Lobkovic věk a spisy vybrané*, Praha 1836.

Jan Václav ZIMMERMANN (ed.), *Bobuslava z Lobkovic a Hasensteynu list panu Petrovi z Rosenberka, místodržícímu Království českého o správě zemské poslaný, který po třech stech a sedmi letech z rukopisu vybral J. V. Zimmermann*, Praha 1818.

Antonín Ignác HRDINA (ed.), *Pokyn Karla, hraběte Chotka k vedení obecních a farních kronik v Čechách (1835)*, Revue církevního práva 2009, roč. 44, č. 3, s. 211–213.

Literatura

- Encyklopedie, slovníky:

Vladimír FORST a kol. (edd.), *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce I–IV*, Praha 1985–2008.

Friedrich JÄGER (ed.), *Enzyklopädie der Neuzeit I–XV*, Stuttgart – Weimar 2005–2012.

Josef JUNGSMANN, *Slovník česko-německý*, Praha 1835–1839.

Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, Praha 1888–1909.

Constant von WURZBACH (ed.), *Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreichs I–LX*, 1856–1891.

- Encyklopedie, slovníky přístupné na internetu:

Jacob GRIMM – Wilhelm GRIMM, *Das deutsche Wörterbuch I–XXXII*: <http://www.dwb.uni-trier.de/>

- Články:

Karolína ADAMOVÁ, *Tak zvaná věčná (železná) zvířata a jejich funkce v hospodářském zajištění církevních institucí se zaměřením na české země (14.–19. století)*, AUC-Iuridica 1–2, 1972, s. 127–155.

Zuzana ČEVELOVÁ – Jana STRÁNÍKOVÁ, *František Alois Vacek – katolický kněz, katecheta, regionální historik*, in: Zdeněk R. Nešpor – Kristina Kaiserová (eds.), *Variety české religiozity v „dlouhém“ 19. století (1780–1918)*, Praha 2010, s. 120–130.

Ivana ČORNEJOVÁ, *Jičínští jezuité a rekatolizace*, in: *Rakatolizace v českých zemích. Sborník příspěvků z konference v Jičíně konané 10. září 1993*, Jičín 1995.

Vladimír ČTVERÁK – Eva ULBRYCHOVÁ, *Komplex Češov (okr. Jičín) – fenomén v české archeologii?*, *Archeologie ve středních Čechách* 2001, č. 2, s. 365–404.

David HOLETON, „*O felix Bohemia – O felix Constantia*“: *Liturgická úcta Mistra Jana Husa*, in: Jan Blahoslav Lásek (ed.), *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi. Sborník ze sympozia v Bayreuthu*, Praha 1995, s. 154–170.

František LEPAŘ, *K dějinám gymnasia jičínského*, in: *Výroční zpráva gymnasia v Jičíně 1885/6*, s. 4–51.

Miroslav NOVOTNÝ, *Děti státu. Školství v českých zemích mezi reformou a tradicí*, in: Jaroslav Lorman – Daniela Tinková (eds.), *Post tenebras spero lucem*, s. 148–163; Jiří ŠTAIF, *Obezřetná elita. Česká společnost mezi tradicí a revolucí 1830–1851*, Praha 2005, s. 83–85.

Jaroslav ŠŮLA, *Úsilí Františka Aloise Vacka o povznesení českého školství kopidlenského vikariátu v předbřeznové době (XIX. století) na příkladu obnůstanské lokálie*, in: *Náchodsko od minulosti k dnešku* 2002, 4, s. 283–298

- Monografie a sborníky:

Beitrag zur gräflich schlik'schen Herrschafts- und Hausgeschichte, Jičín 1895.

Pavel BĚLINA – Jiří KAŠE – Jiří MIKULEC – Irena VESELÁ – Vít VLNAS, *Velké dějiny země koruny české IX: 1683–1740*, Praha – Litomyšl 2011.

Vlastimil BORŮVKA – Josef KRÁM – Jakub PAVEL, *Dějiny Rychnova nad Kněžnou a rodu pánů z Kolovrat*, Praha 2000.

Pavel BĚLINA – Jiří KAŠE – Jan P. KUČERA, *Velké dějiny země koruny české X: 1740–1792*, Praha – Litomyšl 2001.

Ivana ČORNEJOVÁ – Jiří KAŠE – Jiří MIKULEC – Vít VLNAS, *Velké dějiny země koruny české VIII: 1618–1683*, Praha – Litomyšl 2008.

Pavel HÁJEK, *Česká krajina a baroko*, Malá Skála 2003.

Gustav HOFMANN, *Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy*, Plzeň 1994.

Jan HANUŠ, *Bobuslava Balbína Bohemia docta I–III*, *Český časopis historický*, roč. 12, 1906, č. 2, s. 133–148, č. 3, s. 298–311, č. 4, s. 407–426.

- Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Arnošt z Pardubic. Arcibiskup, zakladatel, rádce*, Praha 2008.
- Tomáš HORÁK, *Varhany a varbanáři na Jičínsku*, Jičín 2008.
- Marie JANEČKOVÁ a kol., *Slovesné baroko ve středoevropském prostoru*, Praha 2008.
- Marie JANEČKOVÁ, *K jazyku českého baroka. Hláskosloví, pravopis a tisk, označování kvantit*, Praha 2009.
- Tomáš JIRÁNEK – Jiří KUBEŠ, *Bratrstva. Světská a církevní sdružení a jejich role v kulturních a společenských strukturách od středověku do moderní doby*, Pardubice 2005.
- Milena LENDEROVÁ – Tomáš JIRÁNEK – Marie MACKOVÁ, *Z dějin české každodennosti*, Praha 2009.
- Radek MARTINEK – Jana OPPELTOVÁ – Tomáš SEDONÍK – Věra SLAVÍKOVÁ – Daniela ŠTĚPÁNOVÁ, *Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů. Archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie*, Olomouc 2008.
- Jiří MIKULEC, *Barokní náboženská bratrstva v Čechách*, Praha 2000.
- Eva PETŘÍKOVÁ, *Svatý Jan Nepomucký na Jičínsku (soupis soch)*, Jičín 2007.
- František PISKAC, *Dějiny bradu Veliše a panství šlikovského. Historické pojednání*, Jičín 1898.
- Emanuel POCHE, *Umělecké památky Čech I*, Praha 1977.
- Pavel PUMPR, *Beneficia, žádosti a patronát v barokních Čechách. Na příkladu třeboňského panství na přelomu 17. a 18. století*, Brno 2010.
- Marie RYANTOVÁ – Petr VOREL et al. (ed.), *Čestí králové*, Praha – Litomyšl 2008.
- Lea ŠIKÝŘOVÁ – Eva ULBRYCHOVÁ, *Výpočet objemu fortifikace Česov, okres Jičín, Archeologie ve středních Čechách 2001, č. 2, s. 405–410*.
- Karel SKLENÁŘ, *Archeologie a pohanský věk*, Praha 2000.
- Karel SKLENÁŘ, *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870. Prehistorie a protobistorie*, Praha 1992.
- Karel SKLENÁŘ, *Hromové klíny a hrnce trpaslíků. Z pokladnice české folklorní archeologie*, Praha 1999.
- Jana STRÁNÍKOVÁ – Vladislava ŘÍHOVÁ, *Kronika a drobné památky velišské farnosti*, Pardubice 2010.
- Jan ŠAFRÁNEK, *Vývoj soustavy obecného školství v Království českém od roku 1769–1895. Příspěvek k dějinám českého vyučování*, Praha 1897.
- Jan ŠAFRÁNEK, *Školy české. Obraz jejich vývoje a osudů I a II*, Praha 1913 a 1918.
- Josef ŠIMANDL a kol., *Jak zacházet s náboženskými výrazy. Pravopis, výslovnost, tvary, význam*, Praha 2004.
- Ivan ŠTOVÍČEK, *Ediční teorie a metodika*, Praha 2008.
- Alice VELKOVÁ, *Krutá vrchnost, ubozí poddani?*, Praha 2009.
- Valburga VAVŘINCOVÁ, *Malá encyklopedie Vánoc*, Praha 2002.

- Diplomové a disertační práce:

Leoš PECHA, *Postavení nižšího kléru na pardubickém panství ve 2. polovině 17. století*, Diplomová práce, Filozofická Fakulta, Masarykova univerzita, Brno 2007.

Lucie RYCHNOVÁ, *Filip Spannbrucker*. Diplomová práce, Katolická teologická fakulta, Univerzita Karlova, Praha 2008.

Petra VOKÁČOVÁ, *Příběhy o hrdé pokoře. Aristokracie českých zemí a císařský dvůr v době vrcholného baroka*, Historický ústav Filozofické fakulty, Masarykova univerzita Brno, Brno 2007.

Seznam publikovaných fotografií

Děkanství Kopidlno, materiály bez identifikačních čísel:

- *Fotografie na stranách 10, 15, 90, 113, 124, 142.*

Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště Liberec: materiály z mobiliárního fondu zámku Hrubý Rohozec ve správě NPÚ, inv. č. HR 6053/1 (výřez), HR 6061/1 (výřez), HR 5835/1 (výřez), HR 5838/1 (výřez):

- *Fotografie na stranách 24, 31, 95, 160.*

Národní památkový ústav – ústřední pracoviště Praha, fotoarchiv – fotografie s inv. č. N0 11349:

- *Fotografie na straně 43.*

Regionální muzeum a galerie Jičín, sbírka pozitivů a negativů – fotografie s inv. č. 2914b, 6212, 6210, 6611, 7460:

- *Fotografie na stranách 33, 87, 120, 130, 214.*

Státní oblastní archiv Zámorsk – archivní fond Ústřední správa schlikovských velkostatků, inv. č. 549/1 (výřez), 559 (výřez), 546 (výřez), 551, 548 (výřez), 559 (výřez):

- *Fotografie na stranách 34, 35, 38, 47, 49, 51.*

Státní okresní archiv Jičín – sbírka soudobé dokumentace, inv. č. 1159; archivní fond Městské muzeum Kopidlno, karton č. 10; archivní fond Městský národní výbor, kronika z let 1921–1946, nezprac., bez inv. č.; archivní fond Farní škola Kopidlno, kronika, nezprac., bez inv. č.; archivní fond Farní úřad Veliš, kronika, nové přírůstky – nezprac., bez inv. č.; archivní fond Archiv města Kopidlno, inv. č. 120 (vybrané dokumenty):

- *Fotografie na stranách 22, 28, 36, 63, 117, 128, 129, 132, 137, 141, 148, 154, 173, 189, 208, 212.*

Vladislava Říhová:

- *Fotografie na stranách 45, 88, 150.*

Jana Stráníková (ed.)

Kopidlenská farnost v historických dokumentech.

Autorská monografie studentských prací

vzniklá v rámci odborných seminářů na FF UPa

Publikace byla schválena Vědeckou redakcí
Vydavatelství Univerzity Pardubice.

Vydala Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
v roce 2012

Sazba a grafická úprava textu:
Vladislava Říhová, Marek Chalupník

Zpracování grafického návrhu obálky: Martin Fišr

Vytisklo Tiskařské středisko Univerzity Pardubice
Vydání I.
Náklad 200 výtisků

ISBN 978-80-7395-484-0 (print)

ISBN 978-80-7395-485-7 (online)

Kavle s' Prošba Hojna,

waže a Patrona Cješke

Je Wypracazny k' r'p' naczelny, etc. Rayly
a k' r'p' l'ig' t'z' m'ic'z'k' d'w'j'ow'ny' z'at'y'c'z'ny'
J'el'z' c'z'w' na' d'w'j'ow'ny' / s' / G'dem' n'ay'z'at'y'c'z'ny'
n'ay'z'at'y'c'z'ny' s' e' p'od' / s' / 4 / s' 3 / r'z'

J'hem' o'w'ob' m'ic'z'k' d'w'j'ow'ny' wy'z'na
c'z'ar'z'ny' / s' / z'at'y'c'z'ny' J'el'z' z' d'w'j'ow'ny' d'w'j'ow'ny'
a' d'w'j'ow'ny' z'at'y'c'z'ny' d'w'j'ow'ny' d'w'j'ow'ny' 2 / s' 1 / r'z'

J'el'z' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny'
J'el'z' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny'

d'w'j'ow'ny' d'w'j'ow'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny'
z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny'

z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny'
z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny'

z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny'
z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny'

z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny'
z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny'

Usitt's List

Klaty'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' 5 / s' 50 /

J'hem' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' z'at'y'c'z'ny' 2 / s' 20 /

ISBN 978-80-7395-484-0 (print)
ISBN 978-80-7395-485-7 (online)